

ବ୍ରହ୍ମଶାଙ୍କୁଳି
ଓ

ଅଶାକାର ସଂହିତା

ଏବଂ

ମହାପୁରୁଷ ଅବ୍ୟତାନନ୍ଦଙ୍କ ଚରିତ

ବ୍ରହ୍ମଶାକ୍ତି ଓ ଅଶାକାର ସଂହିତା

ଏବଂ

(ମହାପୁରୁଷ ଅରୂପାନନ୍ଦଙ୍କ ଚରିତ)

ମହାପୁରୁଷ ଅବ୍ୟତୀତ ଗୋସ୍ୱାମିକୃତ

ବ୍ରହ୍ମଶାକ୍ତି ଓ ଅଶାକାର ସଂହିତା

ଓ ମୁଖବନ୍ଧରେ

ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ସୁବସ୍ତୁତ ଚରିତ ।

ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ଅଧ୍ୟାପକ

ଶ୍ରୀ ଆର୍ତ୍ତବଲ୍ଲଭ ମହାନ୍ତି ଏମ୍. ଏ,ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା

ସୁବସ୍ତୁତ ଟୀକାସହ ସଂକଳିତ

ଓ ପ୍ରକାଶିତ ।

ପ୍ରଥମ ମୁଦ୍ରଣ ।

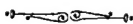
Printed at the Mukur Press,
by B. S. Das,
CUTTACK.

1926.

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୧ ଆଠ ଅଣା

Copyright reserved.

ମୁଖବନ୍ଧ ।

ମହାପୁରୁଷ ଶ୍ରୀ ଅରୂପାନନ୍ଦ ଗୋସ୍ୱାମୀ ।

ଭକ୍ତର ହୃଦୟରେ ଦୁଃଖ ନିବାରଣ ଯାପର ଉଚ୍ଛେଦସାଧନ ଓ ସାଧୁଙ୍କ ପରିପାଳ ଛଳରେ ଭଗବାନ ହରି ସ୍ୱଲ୍ଲଳା ଆସ୍ବାଦନ ନିମିତ୍ତ ଶୁଦ୍ଧଚୈତନ୍ୟ ପ୍ରେମମୁଖି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚୈତନ୍ୟରୂପ ମାନବ-ବିଗ୍ରହ ପରିଗ୍ରହପୂର୍ବକ ଧରାଧାମରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ । ପ୍ରଭୁ ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପ୍ରୀତିମୟୀ ମୂର୍ତ୍ତିରେ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ଯୁଗଳ ମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କର ଅପୂର୍ବ ମଧୁର ମିଳନ ପ୍ରକଟିତ । ସ୍ୱଲ୍ଲଳାଆସ୍ବାଦନଦ୍ୱିୟାରେ ସ୍ୱୀୟ ପରିକରବର୍ଗଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତି ଅପରିତ୍ୟାଜ୍ୟ । ସେହି ପରିକରବର୍ଗ ମଧ୍ୟ ଧରାଧାମରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ ।

“ତୁମ୍ଭେ ଦଞ୍ଚସଖାଙ୍କୁ ମୋ କନ୍ଦେ ଜନ୍ମ ଆଣ ।

ତୁମ୍ଭପାଇଁ ଅବତାର ଲଳା ଅଭିଳାଷ ।”

ଶୂନ୍ୟସ୍ୱହୃତା ୧୦ମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ପୁଣ୍ୟଭୂମି ଉତ୍କଳଗଣ୍ଡରେ ଯେ ମଧୁର ପ୍ରେମଲୀଳାର ଉଲ୍ଲୋଳ କଲ୍ଲୋଳ ପ୍ରବାହିତ ହୋଇଥିଲା ତାହାର ପ୍ରଧାନ କାରଣ ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ର ଓ ତାହାଙ୍କର ପରିକରବର୍ଗ । ସେହି ପରିକରବର୍ଗ ; ଦୁଇଶ୍ରଣୀରେ ଚିତ୍ତ ଯଥା---ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଓ ବହିରଙ୍ଗ । ଦଞ୍ଚସଖା ତଥା ଦଞ୍ଚସଖା = ବଳରାମ, ଜଗନ୍ନାଥ, ଯଶୋବନ୍ତ, ଅନନ୍ତ ଓ ଅରୂପଙ୍କ ମତରେ ସେମାନେ ପ୍ରଭୁଙ୍କର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସଖା ।

“ତୁମ୍ଭେ ମୋର ଦଞ୍ଚଆତ୍ମା ଅଟ ଦଞ୍ଚକଣ ।

ଅବତାରଶ୍ରେଣୀ ଯେତେ ତୁମ୍ଭପାଇଁ ଶୁଣ ।

ଯାଅ ଅରୁଣ ଅନନ୍ତ ଯଶୋବନ୍ତ ଦାସ ।
ବଳରାମ ଜଗନ୍ନାଥ କର ଯା ପ୍ରକାଶ ॥

୧୧ଶ ଅଧ୍ୟାୟ ଶୁ, ସ;

ପୁନଶ୍ଚ—

ଆମ୍ଭର ଆତ୍ମା ତୁମ୍ଭେ ପାଞ୍ଚଜଣ ।
ତେଣୁ ତୁମ୍ଭ ଆଗେ କହିଲୁ ପୁଣି ॥
ଆମ୍ଭେ ପାଞ୍ଚଶାଖା ରହୁ ନିଶ୍ଚଳେ ।
ଧାଇଲୁ ତାଙ୍କ ଚରଣ କମଳେ ॥

୧୪ ଅଧ୍ୟାୟ ଶୁଦ୍ଧ-ସଂହତା ।

ଅବତାର ଶୈଶୀକଅନୁସର । ଜନ୍ମ ଲଭିବେ ପୁଣି ଶ୍ରୀହର ॥
ଅରୁଣ ଅନନ୍ତ ଯେ ଯଶୋବନ୍ତ । ବଳରାମ ପୁଣି ଯେ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
କଳିଯୁଗେ ଲଳା ପ୍ରକାଶ କର । ତୁମ୍ଭ ଆଜ୍ଞାକୁ ଥିବେ ଶିରେ ଧର ॥

୧୬ ଅଧ୍ୟାୟ ଶୁଦ୍ଧ-ସଂହତା ।

ଅନନ୍ତ ଯଶୋବନ୍ତାଦି ମଧ୍ୟ ଏହି ରୂପ ଉକ୍ତି କରିଅଛନ୍ତି ।

ଏବମୂତ ଯେଉଁ ପ୍ରଭୁ ତାଙ୍କ ପଞ୍ଚଭୂତ ।
ଏକ ଭୂତ ସଖା ଯେ ଅଟଇ ଯଶୋବନ୍ତ ।

ସ୍ଵରୋଦୟ-ଯଶୋବନ୍ତ ଦାସ ଇତ୍ୟାଦି ୧ ! —

ଏହି ଦେଖି ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ନାମୋଲ୍ଲେଖ ଦର୍ଶିତ ବଙ୍ଗୀୟ ବୈଷ୍ଣବ
ବୃନ୍ଦାବନ ଦାସ, ଲେବନ ଦାସ ଓ କୃଷ୍ଣଦାସ କବିରାଜ କୃତ
ଯଥାକ୍ରମେ ଚୈତନ୍ୟ ଶ୍ରୀ ଗବତ, ଚୈତନ୍ୟ-ଫଳକ ଚୈତନ୍ୟ
ଦାମୁତରେ ନାହିଁ । ବଙ୍ଗୀୟବୈଷ୍ଣବ ଦେବଜାନକନ ଦାସ
ବୈଷ୍ଣବ ବନ୍ଦନାରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଓ ବଳରାମଙ୍କୁ ଭକ୍ତ-
ରୂପେ ଆସନ ପ୍ରଦାନ କରି ଅଛନ୍ତି ।

“ବନ୍ଧୁ ଭକ୍ତସ୍ତା ବଳରାମ ଦାସ ମହାଶୟ,
 ଜଗନ୍ନାଥ ବଳରାମ ଯାର ବଣ ହୟ ।
 ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ବନ୍ଧୁ ସଙ୍ଗୀତ ପଣ୍ଡିତ,
 ଯାର ଗାନ-ରସେ ଜଗନ୍ନାଥ ବିମୋହିତ ।”

ସେ ଅନନ୍ତ ଅରୁଦ ଓ ଯଶୋବନ୍ତଙ୍କ ନାମୋଲ୍ଲେଖ କରି-
 ନାହାନ୍ତି ।

ଏହି ପଞ୍ଚଶାଖା ବା ପଞ୍ଚସଖା ଯନ୍ତ୍ର, ତନ୍ତ୍ର, ମନ୍ତ୍ରରେ ପ୍ରଣାଳୀ
 ଥିଲେ— ଯୋଗ, ଭୋଗ, ଲୟ, ଲୀଳାରେ ବିଳାସୀ ଥିଲେ । ଲୀଳା
 ଅଙ୍ଗରେ ସେମାନେ ଚୈତନ୍ୟଙ୍କର ପରିକର । ଅନ୍ୟତ୍ର ସେମାନେ
 ଚୈତନ୍ୟଙ୍କ ଧର୍ମ ପଦ୍ଧତି ବା ମାର୍ଗର ପଥକ ନ ଥିଲେ ବୋଲି
 ବୋଧହୁଏ । ଚୈତନ୍ୟ ଲୀଳାଲେଖକ ବଙ୍ଗୀୟବୈଷ୍ଣବ
 ବୃନ୍ଦାବନ ଦାସ, ଲେଚନ ଦାସ ଓ କୃଷ୍ଣ ଦାସ କବିରାଜ ସେହି
 ପଞ୍ଚଶାଖାଙ୍କୁ ଚୈତନ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଲୀଳାର ପରିକରରୂପେ ଗ୍ରହଣ
 କରି ନାହାନ୍ତି । ସେହି ଯୁଗରେ ଉତ୍କଳରେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ପ୍ରଭାବ
 ନ୍ୟୁନାତ୍ମକ ରୂପରେ ପରିଦର୍ଶିତ ହୁଏ । ଏହି ପଞ୍ଚଶାଖାଙ୍କ ଗ୍ରନ୍ଥରେ
 ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଆମ୍ଭେମାନେ ବୌଦ୍ଧମତର ପ୍ରଭାବ ଦେଖିବାକୁ
 ପାଉ ।

ବିଗୁରକର ଦେଖିଲେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ସନ୍ତାନ । ଉଭୟେ
 ଉଭୟଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ସେ ବିଷୟର ସବିସ୍ତର
 ବିଗୁରର ଏସ୍ଥଳ ନୁହେଁ । ତନ୍ତ୍ର ରିକ୍ତେଇଡ଼୍ସଙ୍କ ମତ ପ୍ରମାଣନ କରି
 ଉକ୍ତ ବିଗୁରରୁ ଜାଣି ହେଲା । ରିକ୍ତେଇଡ଼୍ସ (Rhys Davids)
 ତାଙ୍କର ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ବିଷୟ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଲେଖିଅଛନ୍ତି ।

“Buddhism was the child—the product
 of Hinduism, Gautama’s whole atrining

was Brahmanism; he probably deemed himself to be the most correct exponent of the spirit from the letter of ancient faith; and it can only be claimed for him that he was the greatest and wisest and best of the Hindus (Buddhism P. 85)

ଡାକ୍ତର ଓଲ୍ଡ଼ମ୍ବର୍ଗ ତାଙ୍କର ‘ବୁଦ୍ଧ’ ନାମକ ଗ୍ରନ୍ଥର ୧୮ ପୃଷ୍ଠାରେ କହିଅଛନ୍ତି ଯେ “We now proceed to trace step by step the process of that self-destruction of the Vedic religious thought which has produced Buddhism as its positive outcome”

ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମର ଉତ୍ତୁଷ୍ଟ ଅଂଶ ଅର୍ଥାତ୍ ଉପାଦେୟ ବିଷୟ ବୈଷ୍ଣବ ଧର୍ମର ଉପଯୋଗୀ । ଏଥିରେ ଦ୍ଵିଧାମତ ହୋଇ ନ ପାରେ ।

ଏହି ପଞ୍ଚ ଶାଖାଙ୍କର ନିରାକାର ଭଜନ, ଯନ୍ତ୍ର, ତନ୍ତ୍ର, ମନ୍ତ୍ର, ତଥା ଯୋଗ ଜ୍ଞାନରେ ଉତ୍କଳର ଫାର୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣମଣ୍ଡଳୀ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲେ । ତାନ୍ତ୍ରିକ ବ୍ରହ୍ମଣମାନଙ୍କର ପ୍ରଭାବର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ସେହି ପ୍ରଭାବ ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ପରାହତ ହୋଇଥିଲା । ଏହିସବୁ କାରଣରୁ ସେହି ପଞ୍ଚଶାଖାଙ୍କୁ ବହୁ କଷ୍ଟସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ବହୁ ପରୀକ୍ଷାରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବାକୁ ହୋଇଥିଲା ଓ ବହୁ ସତର୍କତା ସହିତ ନିଜର ଧର୍ମ ପ୍ରସାର କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଯାହାହେଉ ଆମ୍ଭେମାନେ ଶୂନ୍ୟସ୍ୱାସ୍ତିତାରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଉ ଯେ ଏହି ପଞ୍ଚଶାଖା ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସହ ନାମ କାର୍ତ୍ତନରେ ନୃତ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

“ବୈଷ୍ଣବ ମଣ୍ଡଳ ଖୋଳ କରତାଳି ବଜାଇ ବୋଲନ୍ତି ହରି ।
ଚୈତନ୍ୟଠାକୁର ମଧ୍ୟେ ନୃତ୍ୟକାର ଦଣ୍ଡ-କମଣ୍ଡଳୁ-ଧରା ।...
ଅନନ୍ତ ଅରୂପ ଦେବ ଯଶୋବନ୍ତ ବଳରାମ ଜଗନ୍ନାଥ ।
ଏ ପଞ୍ଚମଖଣ୍ଡ ନୃତ୍ୟ କରିଗଲେ ଗୌରୀଜଗନ୍ନାଥ ସଙ୍ଗତ ।

ଶୂନ୍ୟ ସହୃଦୀ ମଧ୍ୟ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ଅରୂପାନନ୍ଦ ତାଙ୍କର ଗୁରୁଭକ୍ତିଗୀତାର ୧ୟ ଗାଥା ୧ମ ପଟଳରେ ତାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ କହୁଅଛନ୍ତି ।

“କଳିଯୁଗେ ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ ଖୋଳ ନୃତ୍ୟ କର,
ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ ଲଳା କରି ପାଦେ ପାଦେ ଫେର ।
ଚୈତନ୍ୟ କରୁଣା, ଯେ ଭୁବୁକୁ ଛନ୍ତି କରି,
ବାରଗୋପ ରାହାସରେ ଅଟ ଭୁମ୍ଭେ ସର ।”

ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଉତ୍କଳରେ ସର୍ବଥା ପରିଚିତ । ବଳରାମ ଦାସ ଓ ଅରୂପାନନ୍ଦ ଦାସ ନୃନାଟକ ଭାବରେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବିଦିତ । ଅନନ୍ତ ଓ ଯଶୋବନ୍ତ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ମଧ୍ୟ ପରିଚିତ ଅଟନ୍ତି ।

ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କର ପୁରୀ ଓଡ଼ିଆ ମଠ । ବଳରାମଙ୍କର ମଠ ବିଷୟ ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ଅବିଦିତ । ସେ ସମଙ୍ଗ ବା ସମଗ୍ରା ପାଟରେ ସମାଧିଷ୍ଠ ହୋଇଥିଲେ ।

ଅରୂପାନନ୍ଦଙ୍କର ଲଳାସ୍ଥାନ:—

୧--ଗୋପାଳ ମଠ, ପୁରୀ କାଳି ମୁଦ୍ରାଣୀ (କୁଣ୍ଡେଇ ବେଣୁ ସାହୁ)

୨--ବଡ଼ମୂଳ ସାଇଲେ ପ୍ରଗନା (କଟକ ଜିଲ୍ଲା)

୩--କୁଣ୍ଡବଳଦା ସାଇବର ପ୍ରଗନା (କଟକ ଜିଲ୍ଲା)

୪--ଧାନକୁଦ ସା; ହାଜିପୁର ପ୍ର; ହରିହର ପୁର (କଟକ ଜିଲ୍ଲା)

୫--ନେମାଳ (କଟକ ଜିଲ୍ଲା)

ଯଶୋବନ୍ତ ଦାସଙ୍କର ଲଳାସ୍ଥାନ;—ଅଦଞ୍ଜ ଜଗତସିଂହ ପୁର
ନକଟ (କଟକ ଜିଲ୍ଲା)

ଶିଶୁ ଅନନ୍ତଙ୍କ ଲଳାସ୍ଥାନ;—ବାଲିପାଟଣା ପ୍ର: କୋଠଦେଶ
(ପୁରୀଜିଲ୍ଲା)

ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଅତିବଡ଼ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର
ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ଓ ଅରୂପାନନ୍ଦ ଉତ୍କଳର ଗୋପାଳ କୁଳର ଦାକ୍ଷୀଣ୍ୟ
ଗୁରୁ ।

ଅରୂପାନନ୍ଦଙ୍କ ଜନ୍ମ—ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ସାହିତ୍ୟପ୍ରଣେତା ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ
ରଥ ଅରୂପାନନ୍ଦଙ୍କ ପିତା ଘନବନ୍ଧୁ ଖୁଣ୍ଟିଆଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣରେ ଗୋପାଳ
ଥିଲେ ବୋଲି କହିଅଛନ୍ତି । ଦୁଃଖର କଥା ଏହି ଉକ୍ତି
ତାଙ୍କର ସମୀଚୀନ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ତିଳକଣା ଗ୍ରାମରେ
ଅରୂପାନନ୍ଦ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଅଛନ୍ତି ବୋଲି ସେ ତାଙ୍କର ଶୂନ୍ୟ-
ସଂହିତାରେ କହିଅଛନ୍ତି ସେହି ଗ୍ରାମ ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କର ଅଧିବାସ
ଥିଲା । ଏଥିରେ ଅଶୁମାନ୍ସ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ସେହିସ୍ଥାନ
ନେମାଳର ଅରୂପାନନ୍ଦ ଦାସଙ୍କ ବଂଶଧରଙ୍କ ଗୃହ ଓ ଅରୂପା-
ନନ୍ଦଙ୍କ ଗାଦିର ପ୍ରାୟ ଏକମାଇଲ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ସେହି
ଗ୍ରାମରେ ଆଜିପୁରୀ ଖୁଣ୍ଟିଆ ନାମଧାରୀ ଖଣ୍ଡାୟତ ଜାତିର ଲୋକେ
ବାସ କରୁଅଛନ୍ତି । ତହିଁ ଅରୂପାନନ୍ଦଙ୍କ ପିତା ଘନବନ୍ଧୁ
ଖୁଣ୍ଟିୟା ବର୍ଣ୍ଣରେ ଖଣ୍ଡାୟତ ଥିଲେ । ଘନବନ୍ଧୁଙ୍କ ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା
ମନ୍ଦ ଥିଲା । ସେ ଓ ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ପଦ୍ମାବତୀ ପୁଅଅଭାବ-ଜନିତ
ଦୁଃଖରେ ବହୁକାଳ ଅତିବାହିତ କରିଥିଲେ । ଋଥେ ଲେଖି-
ଅଛନ୍ତି ଯେ, ଘନବନ୍ଧୁ ସ୍ୱପତ୍ନୀ ସହିତ ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ
ଉପାସନା ନିମିତ୍ତ ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରକୁ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ । ପତ୍ନୀଙ୍କ ସହିତ
ପୁରୀଧାମକୁ ଯାତ୍ରା କରିବାର କୌଣସି ପ୍ରମାଣ ଆମ୍ଭେମାନେ
ତାଙ୍କର ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରୁ, କିମ୍ବଦନ୍ତୀରୁ କିମ୍ବା ତାଙ୍କର ବଂଶଧର

ମାନଙ୍କଠାରୁ ପାଇନାହିଁ । ଅତଏବ ସେ ଉକ୍ତିକୁ ଆମ୍ଭେମାନେ
ଯଥାର୍ଥରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନ ପାରୁ ।

{ (ତଳକଣାରେ ମୁଁ ଜନମଲଭିଲି କେହି ନ ଚିହ୍ନିଲେ ମୋରେ ।
ଅଗଣିତ ବୋଲି ମତା ତାକୁଥାନ୍ତି ଅନ୍ଧ ନ ମିଳଇ ଘରେ ॥)

ଘାନବନ୍ଧୁ ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରରେ କିଛିକାଳ ଅବସ୍ଥାନ କଲପର ଜଗନ୍ନାଥ
ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ତାହାଙ୍କୁ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଆଦେଶ ଦେଲେ ।

ଲଭ ତୁ ବାଳକ କିଛି ସେ କାଳକ ମନର କଳ୍ପନା ପାଅ ।

କାଲି ପ୍ରଭାତରେ ପହଞ୍ଚି ଧୂପରେ ଗରୁଡ଼ ପଛକୁ ଚାହିଁ ॥

ହୋଇବ ଯେ ସୁତ ତୋତେ ସେ ପ୍ରାପତ ମୋତେ ଏ ଆଜ୍ଞା ହୋଇଲୁ
ସ୍ୱପ୍ନକୁ ଚେତ ସେହି ଅଙ୍ଗ ଦିତି ଖଣ୍ଡିଆ ବେଗେ ଧାଇଁଲୁ ।

X X X X X X

ଦିବ୍ୟ କଳେବର ହୋଇଣ କୁମର ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଗେ ଶେକୁଛି ।

X X X X X X

ଦେଖନ୍ତେ ବାଳକ ହୋଇଗଲୁ ଗୋପ୍ୟ ଆଜ୍ଞା ହୋଇଥିଲୁ ଯାହା ।

ଏହାପରେ ଘାନବନ୍ଧୁ ଗୃହକୁ ଫେରି ଆସିଥିଲେ ଏବଂ ଉକ୍ତ
ଦିବସର ଦଶମାସ ଦଶ ଦିବସରେ ତାଙ୍କର ଚତୁ ପଦ୍ମାବତୀଙ୍କ
ଗର୍ଭରେ ସେହି ପ୍ରସୂତିଯଶା ମହାପୁରୁଷ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ଦଶମାସ ଦଶଦିବସ ମଧ୍ୟରେ ଶୁକ୍ଳମ ଘ ଏକାଦଶୀ ।

ଜନମ ଲଭନ୍ତେ ପିତା ମୋ ଦେଖନ୍ତେ ଅପୁତ୍ରିକ ଦୋଷ ଧୁଂସି ।

X X X X X X

ଅଗଣା ଅପୋଷ୍ଠ କରିଣ ମୋ ନାମ ଅନେକ ଟଙ୍କାରେ ଦେଲେ ।

ଅରୁଂଡାନନ୍ଦଙ୍କର ଆବିର୍ଭବକାଳ ନିର୍ଣ୍ଣୟପ୍ରସଙ୍ଗରେ ରଥେ
କହିଅଛନ୍ତି ଯେ ପଞ୍ଚ ଶାଖାଙ୍କଠାରୁ ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ ବନ୍ଧୁସ୍ୱରେ
ଜ୍ୟେଷ୍ଠ । ପଞ୍ଚଶାଖାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅରୁଂଡାନନ୍ଦ ବର୍ଷାୟାନ୍ ବୋଲି
ପ୍ରଖ୍ୟାତ ହୁଏ । ପୁନଶ୍ଚ ରଥେ ତାଙ୍କର ବଳରାମ ଦାସ ଓ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ
ଭୂଗୋଳ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଲେଖି ଅଛନ୍ତି, “ବଳରାମ ଦାସଙ୍କର

ଆଗଷ୍ଟର କାଳ ୧୪୭୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ କିମ୍ବା ତନ୍ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କୌଣସି ବର୍ଷ ହେବା ସମ୍ଭବ । ଏହି ଅନୁମାନରୁ ଦେଖାଯାଉଅଛି ବଳରାମ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କଠାରୁ ବୟସରେ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ବଡ଼ ହେବେ । ଜଗନ୍ନାଥ ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟଙ୍କଠାରୁ ନ୍ୟୁନବୟସ୍କ ନ ଥିଲେ । ତେଣୁ ଦାସେ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଦାକ୍ଷାର୍ଥ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲେ ତେତେବେଳେ ସେ ମହତ୍ତ୍ୱା ବଳରାମଦାସଙ୍କୁ ଦାକ୍ଷାଦେବା ନିମିତ୍ତ ଆଦେଶ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ” । ଅରୁଣାକର ଦାସ ଶୀର୍ଷକ ପ୍ରବନ୍ଧ ୧୩୭ କାର୍ତ୍ତିକ ଉତ୍କଳ-ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶିତ । ବଳରାମ ଦାସ ଓ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଭୂଗୋଳ ଶୀର୍ଷକ ପ୍ରବନ୍ଧ ୧୩୮୯ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଉତ୍କଳ-ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶିତ । ଉଭୟର କାଳବ୍ୟବଧାନ ଦ୍ୱାଦଶବର୍ଷ; ତହିଁ ରଥଙ୍କ ଉକ୍ତିରେ ବୈସାଦୃଶ୍ୟ ଲକ୍ଷିତ ହେଲା । ବଳରାମ ଦାସ ଚୈତନ୍ୟଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରାୟ ୧୫୫ ବର୍ଷାୟାନ୍ ଥିଲେ । ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଚୈତନ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କଠାରୁ ବୟସରେ ପ୍ରାୟ ୧୫୫ କମ୍‌ଆୟାନ୍ ଥିଲେ କାରଣ ସେ ଖ୍ରୀ ୧୪୯୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ର ୧୫୮୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଧରା ଧାମରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ୧୫୦୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଉତ୍କଳକୁ ଶୁଭଗମନ କରିଥିଲେ । ସେ ସମୟରେ ସେ କିଛିକାଳ ପୁରୀଧାମରେ ରହି ଦେଶାଟନରେ ପ୍ରେମଲୀଳା ବିତରଣ ପୁସ୍ତକ ପୁନର୍ବାର ୧୫୧୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଉକ୍ତ ଧାମକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରି ସ୍ୱଭିକ୍ତଙ୍କ ସହ ୧୬୮୪ ଅଭିବାହିତ କରିଥିଲେ ।

ପୁଣେ କଥିତ ହୋଇଅଛି ଯେ ଚୈତନ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ର ୧୫୦୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପୁରୀଧାମକୁ ଆଗମନ କରିଥିଲେ । ସେ କିମ୍ବଦନ୍ତୀକାଳ ସେଠାରେ ଅବସ୍ଥାନ କରି ପ୍ରେମଲୀଳା ବିତରଣାର୍ଥ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟର ପ୍ରଧାନ ଗୁଣମାନଙ୍କୁ ଗମନ କରିଥିଲେ । ତତ୍ପରେ ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନକରି ଗଜା ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ଦେବଙ୍କୁ ନିଜର ସକ୍ଷତ ପ୍ରଦାନ

କରିଥିଲେ । ତତ୍ତ୍ୱ ସେ ମାଳାଚଳରୁ ଭାରତର ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳସ୍ଥିତ ମଥୁରା, ବୃନ୍ଦାବନ, ପ୍ରୟାଗ, ଦାବସୋ ପ୍ରଭୃତି ଶତ୍ରୀସ୍ଥାନମାନଙ୍କୁ ଗମନ କରି ତଦ୍ୟତାଲୋକଙ୍କୁ ଶ୍ରୀହରିପ୍ରେମରସାସ୍ବାଦନ କରାଇଥିଲେ । ଏହି କାଳରେ ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସହ ସନାତନଙ୍କର ମିଳନ ହୋଇଥିଲା । (ଚୈତନ୍ୟଚରିତାମୃତ ମଧ୍ୟଲଳା ୧୦ ପରଚ୍ଛେଦ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ) । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚୈତନ୍ୟ କାଶୀଧାମରୁ ମାଳାଚଳଧାମକୁ ୧୫୧୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଫେରି ଆସିଥିଲେ । ଏହି ସଂସ୍କରଣରେ ସନାତନ ମଧ୍ୟ ମଥୁରାରୁ ମାଳାଚଳକୁ ଆଗମନ କରିଥିଲେ । ଇତିପୂର୍ବେ ସନାତନ ପୁରୀଧାମକୁ ଆଗମନ କରି ନ ଥିଲେ ।

ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଆବର୍ତ୍ତବସତ୍ୱ ଅତ୍ୟୁତାନନ୍ଦଙ୍କ ଆବର୍ତ୍ତବ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ହୋଇଅଛି ଏହା ତାଙ୍କର ସ୍ୱଗ୍ରନ୍ଥ ଓ ସ୍ୱସଖାମାନଙ୍କ ଗ୍ରନ୍ଥରୁ ପ୍ରତିପାଦିତ । ସେ ସତ୍ୟଯୁଗରେ କୃପାଜଳ, ହେତାରେ ନଳ ଦ୍ୱାପରରେ ସୁଦାମ ଓ କଳରେ ନବଦ୍ୱୀପରେ ସୁନ୍ଦରାନନ୍ଦ-ଏହି-ସୁନ୍ଦରାନନ୍ଦ ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ବାଲ୍ୟ ସଖା । ସେ ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସହ ପୁରୀଧାମକୁ ଆଗମନ କରିଥିଲେ । ପ୍ରୟ ଦୁଇ ଏକବର୍ଷ ପୁରୀଧାମରେ ଅବସ୍ଥାନ କରି ସେ ଦେହତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ — ଏକବର୍ଷ ଅତ୍ୟୁତାନନ୍ଦଙ୍କ ଚୈତନ୍ୟ ସହୃଦାରେ ସ୍ୱଚିତ ହୋଇଅଛି । ଦ୍ୱାପର ସୁଦାମ ଗୌରୀଙ୍କଙ୍କ ବାଲ୍ୟଲୀଳାର ସୁନ୍ଦର ଠାକୁର-ରୂପେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା ଗୌଡ଼ୀୟ ବୈଷ୍ଣବ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରେ ଲିଖିତ ଅଛି ।

“ନମଃ ଶ୍ରୀସୁଦାମଚନ୍ଦ୍ରଃ ସୁନ୍ଦରାନନ୍ଦବଗ୍ରହଃ”

ବ୍ରଜରାଜାଲଗଣ ଗାର୍ଭନ —

ସୁଦାମ ଆଦି କଳାରେ ଜାତି ହେବେ କଳରେ ଅଛୁକିଗୁର
ସେ କଳିଯୁଗରେ ଆମ୍ଭର ସଙ୍ଗରେ ଜନ୍ମିବ ନବଦ୍ୱୀପର ।

ସୁଦାମ ସୁଦର୍ଶନ ନାମକୁ ବନ୍ଧବ ମାଳାଚଳେ ହୁଅ ଶ୍ରୀତ ।
ତଦନ୍ତେ ଅରୁଣତ ନାମକୁ ବନ୍ଧୁଣୀ ବ୍ରଜକୁଳେ ହୁଅ ଶ୍ୟାମ ।

-୮୧-୮୪

ଅରୁଣତ ଦାସଟି ମୋ ନାମ ପ୍ରକାଶ ଶ୍ରୀହର କରୁ ଶା ଯେଣୁ
ଚୈତନ୍ୟ ଠାକୁର ସଙ୍ଗେ ଅବତାର ସୁନ୍ଦରନନ୍ଦଟି ତେଣୁ ॥ ୧-୧୧
ମୋ ଜନ୍ମ ବୃତ୍ତନ୍ତ କହୁଁ ତୋ ଅଗ୍ରତ ସୁନ୍ଦରନନ୍ଦ ମୋ ନାମ
ମାଳାଚଳେ ଲଳା ଦେଖି ତାଙ୍କ ଭୋଗ ବନ୍ଧୁଗଲ୍ଲ କେତେଦିନ ।
କ୍ଷେପକରରେ ମୋ ସେ ଅଙ୍ଗ ହଜଲ୍ଲ ପାଲଟିଲ୍ଲ ଅନ୍ୟଥା
ପୁଣ୍ୟ ଆଶିଷ ମୋତେ ଯାହା ସେ କହିଲେ ଶ୍ରୀମୁଖେ ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀରଙ୍ଗ ॥

୧-୧୭-୧୮

ସୁନ୍ଦରନନ୍ଦ ୧୫୧୦ ବା ୧୫୧୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପୁରୀଧାମରେ
ଦେହତ୍ୟାଗ କରୁଥିବା ସମ୍ଭବପର । ଅରୁଣତାନନ୍ଦ ପ୍ରାୟ ୧୫୧୧
ବା ୧୫୧୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ (୧୪୩୩ ବା ୧୪୩୪ ଶକାବ୍ଦ ମାଘ
ଶୁକ୍ଳ ଏକାଦଶୀରେ) ଜନ୍ମ ପରିଗ୍ରହ କରିଥିଲେ* । ପଞ୍ଚମ-
ବର୍ଷରେ ତାଙ୍କର ବିଦ୍ୟାରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ବିଦ୍ୟାପଠନରେ
ମନଯୋଗ ନଦେବା ଓ ଉଦ ସଭାବ ଦର୍ଶାଇବାରେ ତାଙ୍କର
ଚିତା ମାତା ତାଙ୍କଠାରେ ଦୁଃଖିତ ହୋଇଥିଲେ । ସେଥିହେତୁ ସେ
ନଜର ଅମ୍ବୀୟ ସ୍ଵଜନଙ୍କର ତରଫାରର ପାଦ ହୋଇଥିଲେ ।

* ଦୁଃଖର କଥା ବଲିବତୀ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ଓଡ଼ିଆ ଏମ୍. ଏ ର
ଅଧ୍ୟାପକ ଓ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ପରିଚୟର ସମ୍ପାଦକ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଶ୍ରୀବତ୍ସଚନ୍ଦ୍ର
ମଲ୍ଲିକଦ୍ଵାରା ତାଙ୍କ ସାହିତ୍ୟପରିଚୟର ଦ୍ଵିତୀୟଖଣ୍ଡର ୧୫୫ ବର୍ଷରେ ବହିଷ୍କୃତ
ଯେ ଅରୁଣତାନନ୍ଦ ଅଭିମନ୍ୟୁ ସାମନ୍ତସିଂହାରଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ଓ ଉତ୍କଳରେ
ଇଂରାଜ ସରକାରଙ୍କ ଅଧିପତ୍ୟର ପ୍ରାବ୍ଧକାଳରେ ଜନ୍ମ ପରିଗ୍ରହ କରିଥିଲେ ।
ବିଜୟବାବୁଙ୍କର ଏପରି ଉକ୍ତି ତାଙ୍କର ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ଅଲୋଚନାର
ଅଭାବ ପ୍ରକାଶ କରୁଅଛି ମଧ୍ୟ । ଉତ୍କଳର ସାହିତ୍ୟିକଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ
ଲୋଡ଼ିଥିଲେ ସେ ଏପରି ରୂପମାନ ଦୂର କରିପାରି ଥାଆନ୍ତେ ॥

ଧର୍ମରାଜ ତାଙ୍କ ହୃଦୟକୁ ଏପରି ଦୃଢ଼ଭାବରେ ଅଧିକାର
କରିଥିଲା ଯେ ବିଷୟ ବାସନାଦ୍ୱାରା ତାହା ବିଚଳିତ ହୋଇ
ନଥିଲା । ବୃତ୍ତ ଘନବନ୍ଧୁ ସପ୍ତମ ପୁରାଧାମକୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନ
ନିମିତ୍ତ ଯାଇଥିଲେ । ପୁରୀ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡରେ ଅରୁଣ ସ୍ୱପିତାଙ୍କ ସହ
ଜଗତ୍‌ସାବନ ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ । ଘନବନ୍ଧୁ
ଓ ତତ୍ତ୍ୱପୁତ୍ର ଅରୁଣାନନ୍ଦଙ୍କ ଭକ୍ତରେ ଚୈତନ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ର ଅତିଶୟ
ପ୍ରୀତି ହୋଇ ଅରୁଣଙ୍କୁ ନାମକରଣ କରିବାକୁ ସଜାତନ
ଗୋସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଆଦେଶ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଏଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରଖ୍ୟାତ
ହୁଏ ଅରୁଣଙ୍କ ଷଷ୍ଠ ବା ସପ୍ତମ ବର୍ଷରେ (୧୫୧୭ବା ୧୫୧୮ ଖ୍ରୀ)
ନାମକରଣ ହୋଇଥିଲା । ଉପରେକ୍ତ ଉକ୍ତର ସମର୍ଥନ ନିମିତ୍ତ
ନିମ୍ନଲିଖିତ ପାଞ୍ଚମାନ ଶୂନ୍ୟସ୍ତବ୍ଧତାରୁ ଉଦ୍ଧୃତ ହେଲା ।

ପାଞ୍ଚବରଷେ ବିଦ୍ୟାକର୍ମ କରିଣ ବିଦ୍ୟାପଠନକୁ ମୋଡେ ।
ତର୍ଜନ କରିଣ ବିଦ୍ୟା ପଢ଼ିବାକୁ ପିତା ବୋଲୁଥାନ୍ତି କେଡେ ।

×	×	×	×
×	×	×	×

ଉଦାସ ମତ ଯେ ଦେଖି ମୋର ମାତା ଆଶ୍ଚାସନା ମୋଡେକର
ଗୃହର ବେଢ଼ାର କରେ ନୀରନ୍ତର ମୋପରେ ସେନେହ ଧରି ।
ଥୋକେ ଗ୍ୟାତି ଲୋକ ବାନ୍ଧବ ସହୃଦ ବୋଲନ୍ତି କହୁ ବାକ୍ୟରେ
ପୂର୍ବର ଚରିତ କର୍ମର ନିୟତ ଉଦାସ ହେଲା ମନରେ ।
ସୁଗତ ଦଶିଲା ବାସନା ବସିଲା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ମନ ନିବେଶି !
ଚୈତନ୍ୟ ଗୋସାଇଁ ବନେ କରିଛନ୍ତି ବଡ଼ଦାଣ୍ଡରେ ସେ ଆସି ।
ପିତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଦର୍ଶନ କରି ମୁଁ ଚରଣେ ପଡ଼ିଲି ଯାଇ
ବାସନା ହେତୁ ମୋ ଅଙ୍ଗେ ବାଜେ ଯହୁଁ ଗ୍ୟାନ ପ୍ରକାଶିଲା ତହିଁ ।
ନାମକରଣ ମୋଡେ କରିବାକୁ ସେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ହୋଇଲା

ଶ୍ରୀଚରଣେ ଥୋଇ ପଥର ମୋହୋର ସଞ୍ଚା ଗୋଟିଏ ଥୋଇଲା ।
 ଶ୍ରୀସନାତନ ଗୋସାଇଁଙ୍କ ଚୁକ୍ତି ଥାଜ୍ଞା ଦେଲେ ଶତସୁତ
 ଅରୁଣାକରକୁ ତୁମ୍ଭେ ଉପଦେଶ କର ହେ ଯାଇ ପୁତ୍ର ।
 ଥାଜ୍ଞାକୁ ପାଇ ସନାତନ ଗୋସାଇଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦେନଗଲ
 ଦକ୍ଷିଣ ପାରୁଣ ବଟମୂଳେ ବସି କଣ୍ଠେ ଉପଦେଶ ଦେଲେ ।

୧-୪୫-୫୩

ଏହି ଘାଣ୍ଟା ବା ନାମକରଣାନନ୍ତର ଅରୁଣା ପିତାଙ୍କ ସହ ସିପୁର
 ବା ତଳକଣା ଗ୍ରାମକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲେ ।

ଉପସେବକ ବିଷୟ ସହଜ ଭୁବୁଭକ୍ତି ଗୀତା ଶ ୩ ଶ୍ର ଦଶମପଠକ
 ବର୍ଣ୍ଣିତ ବିଷୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପୃଥକରୂପେ ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ ତାହା
 ନିମ୍ନରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରା ହେଲା :—ଅରୁଣାକର ତାଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ-
 ମାନଙ୍କୁ କହୁଥିଲେ—

ଶୁଣ ଯାହା ପରୁରଲ ହେବୁ କରି ମନ ।
 ଆମ୍ଭର ବିଦାର ତଳକଣା ନଗ୍ରସ୍ଥାନ ।
 ଚନ୍ଦ୍ରୋପୁଳା ନଦରୁ ଲବଣଧାର କୁଳ ।
 ଘନବନ୍ଧ ପିତାଙ୍କର ତହିଁରେ ଯେ ଥଳ ।
 ପଦ୍ମନାମ ମାତା ମୋର ସେ ସ୍ଥାନର ଘର ।
 ବିଦ୍ୟା ପଢ଼ାଇଣ ଥିଲେ ବିପ୍ର ସୁଗୁଣର
 ଗ୍ରାମ ପଶ୍ଚିମ ଭାଗ ଅଶୁଦ୍ଧ ମୂଳରେ ।
 ପଞ୍ଚଗୋଟି ଗୁଚ ବସିଥିଲୁ ସେହିଠାରେ ।
 ଅପୁଷ୍ପ ମୁରତି ଶୋଭା ଗଉର ସୁନ୍ଦର
 ଚିତ୍ରାମ କଲେକ ଆସି ସେହି ଯେ ସ୍ଥାନର
 ପରୁରଲେ ତୁମ୍ଭେ ଯେ ମାତା ପିତା କେହୁ
 ଡାକିଥାଣ ଆମ୍ଭର ଯେ କଥା ରହିଥାଉ ॥
 ଆଶିଷ ପାଇଗଲି ମୁହିଁ ପିତାଙ୍କର ପାଶ ।

ଘନବନ୍ଧୁ ପିତା ମୋର ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ ।
 ପିତାଙ୍କୁ ବୋଇଲେ ଏହୁ ବାଳକ ଆମ୍ଭର
 ହରନାମ ଦେବୁ ଆମ୍ଭେ ଶରଧା ମନର
 ସନମତ କରି ପତା ଗୃହକୁ ଚଳିଲେ ।
 ହର ଘଣ୍ଟା ପୂଜାବିଧାନ ସଜାଡ଼ିଲେ ।
 ବୈଶାଖ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ଏକାଦଶୀ ତଥୁ ।
 ସୋମବାର ମାହେନ୍ଦ୍ର, ଯେ ଯୋଗବାର ସ୍ଥିତି ।
 ହରନାମ ଦେଲେ ମୋତେ ସେ ଦିନରେ ପୁଣି
 ପିତା ପରୁରଲେ ପ୍ରଭୁ କିସ ରୁମ୍ଭ ନାମ ।
 କାହିଁ ରୁମ୍ଭଦର ବୃତ୍ତି କାହିଁ ରୁମ୍ଭ ସ୍ଥାନ ।
 କେଉଁଠାରେ ଏ ବାଳକ କରିବ ଦର୍ଶନ ।
 ମାଳଗିରି ଦକ୍ଷିଣ ଯେ ସମୁଦ୍ର ତଟରେ
 ଚୈତନ୍ୟମଣ୍ଡଳୀ ବୋଲି ପରୁର ସେଠାରେ
 ଆମ୍ଭ ଦରଶନ ହେବ ସେହୁଠାରେ ପୁଣି
 ଆମ୍ଭ ଜନ ଚୋଲି ଆମ୍ଭେ ଆଦରଲୁ ଜାଣ
 ଆମ୍ଭେ ଅଟୁ ଶତପୁତ ଚୈତନ୍ୟ ଠାକୁର
 ଶରଧା ବଳିଆ ଆମ୍ଭ ପୁଣିଠାରେ ତୋର
 ଅନୁରାଗେ ମାଳଗିରି ଠାକୁରୁ ଅଛନ୍ତି ।
 ଓଡ଼ିଶାସ୍ଥ ଉଦ୍ଧାରଣେ ଏ ପୁଣିକୁ କଲୁ ।
 ଗଉରବର୍ଣ୍ଣ ଗୁଡ଼ିଶ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ
 ଶିରୀକା ହୋଇଣ ବଂଶୀ ହସ୍ତରେ ଧରିଲେ ।
 ବେନିଭୂଜେ ଧରିଲେ ଯେ ଦଣ୍ଡକମଣ୍ଡଳ
 ଆଉ ବେନିଭୂଜେ ଅଛି ବାୟୋଶର ହୁଳ
 ଅପୂର୍ବ ରୂପ ଦେଖିଣ ପଡ଼ି ପାଦତଳ
 ସ୍ବୟଂ କୃଷ୍ଣ ବିଜେ କଲେ ସୁଭାଗ୍ୟ କର୍ମର ।
 ଅପୂର୍ବ ମଣୋହ ସଞ୍ଚା କରଲକ ଶ୍ରେକଳ ।
 ଏହିନ ହୋଇଣ ଆମ୍ଭ ଗୁରୁଙ୍କ ଦର୍ଶନ ।

ହରେ କୃଷ୍ଣ ମନ୍ତ୍ର କହି କାମସାଜ ଦେଲେ ।
 ଶୀର୍ଷ ଗଜରେ ସାଧନନ୍ତ ବୁଝାଇଲେ ।
 ଆଦିନାମ ତୁମ୍ଭର ଅଟଇ ପୁଣ କିମ୍ବ ।
 ଏକଥା କହିବା ହେଉ ଶୁଣିଥାନ୍ତୁ ଶିଷ ।
 ଆତ୍ମନାମ ଗୌରହରି ସ୍ୱପ୍ନାରେ ବିହର
 କଳିକାଳ ଦେଖିଣ ଯେ ଧଇଲୁ ଏ ଶରୀ ।
 କଲସର ବେଶ ଧରି ଡୋର କଉପୁନ
 ଆତ୍ମ ଭେଶ ଧରିଭକ୍ତେ ବିହର ମେଦନୀ ।
 ଆବର ଅତ୍ୟନ୍ତ ରୁମ୍ଭେ ସଦାସ ରଞ୍ଜିତ
 ଓଡ଼ିଶାଷ୍ଟେ ତୁମ୍ଭର ଯେ କଥା ରହିଥିବ ।

ସୁନ୍ଦରୀହରି ଓ ଗୁରୁଭକ୍ତ ଗୀତା ମହାପୁରୁଷ ଅତ୍ୟନ୍ତାନନ୍ଦଙ୍କ
 ରଚିତ ଏହା ଉତ୍ତମ ଗ୍ରନ୍ଥର ଭଣିତାରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣାଯାଏ । ତେବେ
 ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ସ୍ୱଭାବରେ ଏପରି ବୈଷାଦୃଶ୍ୟ ଲକ୍ଷିତ ହେବାର
 କାରଣ କଣ । ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ର ନିଜେ ଦାସୀ ଦେବାକିଆ ଗୁପ୍ତ
 ରଖିବା ଅଭିପ୍ରାୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତାନନ୍ଦଙ୍କୁ ପୁରାଧ୍ୟାୟ ଗମନାର୍ଥ
 ଆଦେଶ ଦେଇ ଯାଇଥିଲେ ଓ ସନାତନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପୁରାଧ୍ୟାୟରେ
 ତାଙ୍କର ନାମକରଣ କରାଇଥିଲେ । ସନାତନାଦି ଗୋସ୍ୱାମୀ
 ମାନଙ୍କ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ପ୍ରଶଂସାପତ୍ରରେ ବାଧା ଆଶଙ୍କାକର ବୋଧହୁଏ
 ଏପରି ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବିତ ହୋଇଥିଲା । କେହି କେହି ବା
 କହି ପାରନ୍ତି ଯେ, ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଅନ୍ତଃସତ୍ତ୍ୱରେ ଯାଇ
 ଅତ୍ୟନ୍ତଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ ଦେବା କାଳ୍ପନିକଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ ।
 ଏ ଭକ୍ତି ଜଡ଼ବାଦୀର ମୁଖରେ ସମ୍ଭବପର । ଚୈତନ୍ୟଙ୍କ ବିଭୂତି
 ପ୍ରକାଶ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଚୈତନ୍ୟ ଚରଣାମୃତାଦରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ
 ଅଛି । ସେ ନିଜେ ଭକ୍ତ ଓ ଭଗବାନ ଥିଲେ । ତହିଁ ଜପ ତପ
 ଜ୍ଞାନ ଧ୍ୟାନ ଓ ଯୋଗଆଦି ସମସ୍ତ ବିଷୟ ତାଙ୍କଠାରେ ସମ୍ଭବପର
 ଥିଲା । କେହି କେହି କହି ପାରନ୍ତି ଗୁରୁଭକ୍ତି ଗୀତା ଅତ୍ୟନ୍ତାନନ୍ଦଙ୍କ

କୌଣସି ଶିକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରଶିକ୍ଷକ ଦ୍ଵାରା ରଚିତ ହୋଇ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ନାମରେ ଭଣିତା ହୋଇଅଛି । ଏହା ସ୍ଵୀକାର୍ଯ୍ୟ ଯେ, ଭକ୍ତ ବୈଷ୍ଣବମାନେ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ନାମରେ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରିଅଛନ୍ତି ତାହାର ନିଦର୍ଶନ ସ୍ଵରୂପ ଛତିଆ ଗାଦର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ହାଡ଼ିଦାସ (ଯେ କି ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦଙ୍କର ଅବତାର-ରୂପେ ସେ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଲୋକଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଗୃହୀତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି) ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦଙ୍କ ନାମରେ ଅନେକ ଭଜନାଦି ରଚନା କରିଅଛନ୍ତି । ଏ କଲ୍ଲନା ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମ୍ଭବତଃ ନୁହେଁ । କାରଣ ଶୂନ୍ୟସ୍ଵତ୍ତା ଓ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଗୀତା ସାଧାରଣ ବୈଷ୍ଣବ ସାଧକଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଲିଖିତହେବା ଅନୁମତ ହେଉନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥଦ୍ଵୟ ବିଚାର ଓ ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କର ଧୂଳି ପାଠକର ଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ନିଶ୍ଚୟ କହିବେ ଯେ ଏହି ଦୁଇଗ୍ରନ୍ଥ ସେହି କ୍ଷଣ ଜନ୍ମା ଯୋଗୀପ୍ରବର ଭକ୍ତଶିରୋମଣି ସିଦ୍ଧପୁରୁଷ କୃଷ୍ଣଲୀଳାସ ପାତ୍ରୀ ମହାପୁରୁଷ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଗୋସ୍ଵାମୀପ୍ରସୂତ ।

ଏହି ଘଣ୍ଟା ବା ନାମକରଣାନନ୍ତର ଅଚ୍ୟୁତ ପିତାଙ୍କ ସହ ଶିପୁର ତା ତଳକଣା ଗ୍ରମକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲେ । ନାମ କରଣର 'ଦଶମାସ ଦଶବର୍ଷ' ପରେ ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରାୟ ୧୫୨୭ ବା ୧୫୨୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ତାଙ୍କ ଚଉ ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଏବଂ ସେ ସେହି ସମୟରେ ସୁଗ୍ରାମ ଶିପୁରର ପଶ୍ଚିମ ବନ୍ଧୁମୁଳରେ ଝାନସ୍ଥ ଆଇ ଦୁହାଣ୍ଡ ଠାକୁରଙ୍କ ଦର୍ଶନ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ । ସେହି ମହାନନ୍ଦମୟ ପୁରୁଷଙ୍କ ଦିବ୍ୟ ବାଣୀରେ ଅଚ୍ୟୁତଙ୍କ ହୃଦୟ ଜ୍ଞାନମୁତରେ ଆଚ୍ଛାଦିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ସର୍ବାଙ୍ଗ କେନ୍ଦ୍ରରେ ବିଭାସିତ ହୋଇଥିଲା । ଧ୍ୟାନର ବିଲୟରେ, ସ୍ଵପ୍ନର ତତ୍ତ୍ଵଧ୍ୟାନରେ ସେ ସମସ୍ତ ଅନୁଭୂତ ବିଷୟ ଭବିଷ୍ୟକୁ ଲାଗିଥିଲେ । ସେହି ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପ୍ରାପ୍ତି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମନ ଉଦ୍ଧରି, ହୃଦୟ ଆଲୋଡ଼ିତ ହୋଇଥିଲା କାରଣ ସେ ସମସ୍ତ ବିଷୟକୁ ସତ୍ୟରୂପେ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ । ସବୁ

ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ଜ୍ଞାନର ସ୍ୱତଃ ସ୍ମରଣ ହେଲା । ଗୀତା, ଭଗବତ,
ମନ୍ଥ, ଯନ୍ତ୍ର, ତନ୍ତ୍ର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଯୋଗାନ୍ତ, ନାଗାନ୍ତ ବେଦାନ୍ତ ଆଦିରେ
ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲା । ହମଶଃ ତାଙ୍କ ଜ୍ଞାନର ପରସର ଅଭିତରୁପେ
ବୁଦ୍ଧି ଲଭ କଲା । ତାହା ଯେପରି ବିଶାଳ ସେହିପରି ଶେଷର ଥିଲା ।

“ଦଶମାସ ଦଶବରଷ ଅନ୍ତରେ ହୋଇଲା ଏମନ୍ତ ପୁଣ ।
କର୍ମର କଷଣ ବନ୍ଦନ ଫିଟିଲା ପ୍ରବେଶ ହେଲା ନିର୍ଗୁଣ ।
ଚଞ୍ଚଳ ଚିତ୍ତ ମୋ ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇଲା ରହିଲା ନିରତେ ମନ ।
ସୁଦୟା କଲେ ସେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର ଚିତ୍ତେକଲେ ଗୁରୁବ୍ରହ୍ମ ।”

+ + +

ଅବ୍ୟତୀତ ତାହାଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କର ତାଙ୍କର ପରଚୟ ଜିଜ୍ଞାସା
କରିବାରୁ ସେ କହିଲେ ।

“ଅନାଦି ପୁରୁଷ ଆମ୍ଭେ ତୋର ଗୁରୁ ଚିନ୍ତି ନ ପାରିଲୁ ଯେଣୁ ।
ମହାନନ୍ଦ ଆମ୍ଭ ନାମ ଯେ ଅଟଇ ମନୁଜାତ ହେଲୁ ଯେଣୁ ।
ଆମ୍ଭ ଗୁରୁନାମ କହିବା କୁମର ପରମାନନ୍ଦ ଅଟନ୍ତି ।
ପରମାନନ୍ଦଙ୍କ ଗୁରୁ ନାମ ତହିଁ ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ପ୍ରକଟନ୍ତି ।
ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ଯେହୁ ଅବଦ୍ୟ ଅବ୍ୟକ୍ତ ଦିବ୍ୟାନନ୍ଦ ତହିଁ ଜାଣ ।
ତାଙ୍କ ଗୁରୁନାମ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦଟି ସ୍ୱୟଂ ଅନାଦି ନିଜାଣ ।

× × ×

“ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇଣ ପରମବ୍ରହ୍ମ ଯେ ଅଶୀଷର ମନ୍ତ୍ର ଦେଲେ ।
ଉପଦେଶ ଦେଇ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର ଅନ୍ତର୍ଜାନ ହୋଇଗଲେ ।
ସୁମନ ଚେତ ମୁଁ ତଦକ୍ଷଣ ଉଠି ଗୁହଁଲି ମୁଁ ଦଶଦିଗ ।
କେଣେ ଗଲେ ପ୍ରଭୁ କୃପାଜଳନଧି ମନ ହେଲା ଉଦବେଗ ।
ପଶ୍ଚିମ ବଟର ମୁଲେ ବସେ ମୁହିଁ ସୁପନ କଥା ପାଶ୍ଚାତ୍ ।
ସେ ରୂପକୁ ଧ୍ୟାନ କରିଣ ମୁହିଁ ଯେ ସାକ୍ଷାତ ପ୍ରାୟେ ମଣିଲି ।
ସ୍ମରଣ ଯେ ପଦ ସେ ଜ୍ଞାନରେ ଭେଦ ଗୀତା ଭଗବତ ଆଦି ।
ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବେଦାନ୍ତ ସବୁ ବିଧିମତ ମନ୍ତ୍ର ତନ୍ତ୍ର ଯେ ଇତ୍ୟାଦି ।”

ସେ ସ୍ତ୍ରୀସ୍ତ୍ରୀ ଜ୍ଞାନକୁ ତାଙ୍କର ଗୋପାଳ ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିତରଣ କରିଥିଲେ । ଗମଚନ୍ଦ୍ର ଓ ଭରତଙ୍କ ସହ ଦ୍ଵାଦଶ ଗୋପାଳ ମୁକୁନ୍ଦ, ଅନନ୍ତ, ବସୁ, ପବନ, ସୁଦାମ, ଯାଦବ, ବାଳକ, ମଧୁ, ମଥୁର, ଉତ୍ତାନ, -ଗୋବିନ୍ଦ, ବୃନ୍ଦାବନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିତରଣ କରିଥିଲେ । ସେ ସେମାନଙ୍କ ସହ ପୁଣି ଧାମକୁ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ । ସେଠାରେ ଗୋପାଳମାନଙ୍କ ସହ ପ୍ରଭୁଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କଠାରୁ ଖୋଳ କରତାଳ ଗ୍ରହଣ କରି ଚୈତନ୍ୟମଣ୍ଡଳୀରୁ ଗୀତ, ବାଦ୍ୟ, ତାନ, ମାନ, ମୁର୍ଚ୍ଛନା ପ୍ରଭୃତି ଶିକ୍ଷାକରିଥିଲେ । ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କଠାରୁ ମନ୍ଥ ଉପଦେଶ ଓ କରତାଳ ଗ୍ରହଣ କରି ଓ ଡୋର କୌପୀନ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ବୈରାଗ୍ୟରେ ଖର୍ଯ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରିଥିଲେ । ଦକ୍ଷିଣରେ ଗମେଶ୍ଵର ତନ୍ତ୍ର ଉତ୍ତର-ପଶ୍ଚିମା ଉତ୍ତମୁଖରେ ଚନ୍ଦ୍ରକୁଟ ଦ୍ଵାରକା ଦେଇ ଅଯୋଧ୍ୟା, କାଶୀ, ପ୍ରୟାଗ, ମଥୁରା ଦର୍ଶନକରି ବୃନ୍ଦାବନରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ସେଠାରେ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ବର୍ଷ ଅତିବାହିତ କରି ଗଙ୍ଗା ଗୌତମୀ ଖର୍ଯ୍ୟ ଭ୍ରମଣ ପୂର୍ବକ ଅବଶେଷରେ ରଥଯାତ୍ରାକାଳରେ ମାଳାଚଳକୁ ୧୫୩୦ ବା ୧୫୩୧ ଖ୍ରୀ ରେ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ । ବଡ଼ଦାଣ୍ଡରେ ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସହ ତାଙ୍କର ପୁନଃ ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲା । ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଆଦେଶ ମତେ ସେ ବଳଗମ, ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ରଭୃତି ଶିଷ୍ୟ ଗଣଙ୍କ ସହ ନୃତ୍ୟ ଗୀତରେ ଯୋଗ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ।

“ଗମଚନ୍ଦ୍ର ମୁଁ ଯେ ଭରତ ଯାଦବ ବଳକୁ ଦେନିଶ ସଙ୍ଗେ ।
ମାଳାଚଳେ ଯାଇ ଗହ୍ଵଣେ ଖଟିଲି ଭଗତ ଭିତରେ ରଙ୍ଗେ ।
ସୁଦୟା କରି ନବଦ୍ଵୀପ ଉତ୍ତର ଖୋଳ କରତାଳ ଦେଲେ ।
ସଙ୍କର୍ତ୍ତନକରି ଗହ୍ଵାସ ଲାଳାୟେ ସ୍ଵସାରେ ରଚ ବୋଇଲେ ।
ତାନ ମାନ ଯେତେ ମୁର୍ଚ୍ଛନା ସହତେ ଶିଖାଇଲେ ଦୟାକରି ।
ମନ୍ଥ ଉପଦେଶ କରି କରତାଳି ଯୋଡ଼ି ସେହୁ ଦେଲେ ଧରି ।
ଚୈତନ୍ୟ ଠାକୁର ଶ୍ରୀମୁଖ ଆଜ୍ଞାରେ ଡୋର କରପାନ ନେଲି

ହିତାସନେ ପ୍ରଭୁ ଦର୍ଶନ କରିଣ ଶୀର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ଗଲି ।
 ଶ୍ରୀମେଶ୍ୱର ଚନ୍ଦ୍ରକୂଟସ୍ଥ ଦେଖିଲି ଅଯୋଧ୍ୟା ଦ୍ୱାରକାଆଦି ।
 କାଶୀ ବାଗବତୀ ପ୍ରସାଗ ସହଚେ ଗୋପ ମଥୁରାକୁ ଭେଦି ।
 ବୃନ୍ଦାବନେ ବେନ ଚତୁର୍ମାସ୍ୟା ଲହୁ ଯମୁନା ସ୍ନାନ ସାରି ।
 ଗଙ୍ଗା ଗରୁଡମୀ ଶୀର୍ଷ ଆଦି ଭ୍ରମି ଅଇଲି ଯେ ମାଳଗିରି ।
 ରଥେ ଦର୍ଶନ କରିଣ ଜଗନ୍ନାଥ ଚଳଉଦ୍ଦକୁ ଦେଖିଲି ।
 ସୁଭଦ୍ରା ସୁଦର୍ଶନ ଆଦି କରିଣ ରଥ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କଲି । ”

ଅଗାଧବୋଧସମ୍ପନ୍ନ ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ର ଅବକାଶ ମତେ ମୁକ୍ତି-
 ମଣ୍ଡପରେ ବସି ତାତ୍ତ୍ୱିକ ସ୍ୱାର୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କର କୂଟ ପ୍ରଶ୍ନର
 ଉତ୍ତର ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟଙ୍କର ଶାସ୍ତ୍ର ବିଷୟକ
 ସ୍ୱଶ୍ରେୟମାନ ଛେଦନ କରୁଥିଲେ ।

ମହାପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ ଗୋସାଇଁ ବେଦ ବେଦାନ୍ତରେ ସାର ।
 ଯେ ଯେମନ୍ତେ ବିଦ୍ୟା ଶଙ୍ଖୋଳା କରନ୍ତି ପଢନ୍ତି ସେହି ପ୍ରକାର ।
 ପଣ୍ଡିତ ବ୍ରାହ୍ମଣ କେତେହେଁ ମିଳିଣ ମୁକ୍ତି ମଣ୍ଡପରେ ବସି ।
 ପୁରାଣାଦି ଶାସ୍ତ୍ର ଅର୍ଥ କରୁଥାନ୍ତି ଆପଣା ଶ୍ରୀମୁଖେ ହସି ।

ଏ ଦେଶରେ ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯେ, ଚୈତନ୍ୟଙ୍କ ବୈଷ୍ଣବ ଧର୍ମରେ
 ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଙ୍କ ମତ ଆକୃଷ୍ଟ ହେବାର ଦେଖି ଉତ୍କଳୀୟ ସ୍ୱାର୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣ
 ପଣ୍ଡିତମାନେ ସାତଶୟ ଟଙ୍କା ହୋଇଥିଲେ । ସେମାନେ ବହୁଯତ୍ନ
 ଓ କୌଶଳରେ ଚୈତନ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଡରରେ ପରାଜୟ କରିବାକୁ
 ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଜ୍ଞାନାନଳରେ
 ସେମାନଙ୍କର ମାୟାତର୍କତନ୍ତ ଉପ୍ରୀଭୂତ ହୋଇଯାଇଥିଲା ।
 ବଳରାମପ୍ରମୁଖ ଶୂଦ୍ର ବୈଷ୍ଣବ ମାନଙ୍କ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ
 ବେଦାନ୍ତ ମତ ପ୍ରଖ୍ୟାପନ ଓ ଶାସ୍ତ୍ରାର୍ଥ ବିତରଣ କରିବା ଦେଖି
 ସେମାନଙ୍କ ଉର୍ଦ୍ଧା ଜାତ ହୋଇଥିଲା । ତତ୍ତ୍ୱ ସେମାନେ ରାଜ
 ପରିଷଦଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରାଜା ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ କରାଇ ଶୂଦ୍ର
 ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱାଧୀନ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥ ଆହ୍ୱାନ କରିଥିଲେ । —

ଏହା ଦେଖି ଦ୍ଵିଜମାନେ କହିଲେ ଯେ ରାଜନ ଆଶିଷେ ପୁଣି ।
 ଶୁଦ୍ର ବଲରାମମାନେ ତ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରୁଅଛନ୍ତି ଭଜନ ।
 ବଳରାମଦାସ କୋଲି ଶୁଦ୍ର ଜଣେ କହେ ସେ ବେଦାନ୍ତ ସାର ।
 ଶ୍ରୀମକୁ ହକାର ଭେଦେବ ତାହାଙ୍କୁ ତହିଁକୁ କିଛି ପଚାର ।
 ପାଞ୍ଚ ସାତଜଣ ବୈଷ୍ଣବ ମିଳିଣ ଗତ ଆଗର କହନ୍ତି ।
 ସହ ନ ପାରିଣ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶୁଣିଆ ରାଜାକୁ ଗୁଳି ଦିଅନ୍ତି ।
 ଏକଦିନେ ଶୋଧ କରିଣ ରାଜନ ସଖା ପଞ୍ଚକ ଯେ ଆଣି ।
 ଏମନ୍ତ ସମୟେ ମିଳିଗଲେ ଆସି ଶରଣ ହିଁ ନୃପମଣି ।
 ପରାୟା ପଡ଼ିଲା ରାଜନ ଜାଣିଲା ବିପ୍ରଙ୍କ ଗଜିଲା ଟାଣି ।
 ପାମର ଅରୂପ ପାଦପଦ୍ମେ ସେବା ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣ ।

ପଞ୍ଚଶିଖାଙ୍କ ପରାୟା ରାଜା ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଦେବଙ୍କ ଦ୍ଵାରା
 ହୋଇଥିବା ବିଷୟ ପୁସ୍ତଗୀତା, ଶୂନ୍ୟସ୍ଵହୃତା, ଦାର୍ପିତାଭକ୍ତି
 ପ୍ରଭୃତି ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରେ ଲିଖିତ ଅଛି । ସେମାନଙ୍କର ପରାୟା ଏକ
 କାଳରେ ବା ବର୍ଷେ ଦୁଇ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା ମଧ୍ୟ
 ସମ୍ଭବପର ନୁହେଁ । ରଥେ “ବଳରାମ ଦାସ ଓ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଭୂଗୋଳ”
 ଶୀର୍ଷକ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଲେଖିଅଛନ୍ତି ଯେ “ଯେଉଁ ସମୟରେ
 ବଳରାମଙ୍କ ବେଦାନ୍ତ ଜ୍ଞାନ ପରାୟା ହୋଇଥିଲା ସେହି ସମୟରେ
 ଶୂନ୍ୟ ପୂଜକ ଅନ୍ୟତମ ସଖା ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦଙ୍କ ଶୂନ୍ୟ ଭଜନ ଓ
 ଯୋଗ ସାଧନର ପରାୟା ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା” । ଏ ଉକ୍ତି ସମୀଚୀନ
 ବହୁ ପ୍ରମାଣ ହେଉନାହିଁ । କାରଣ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ନରପତିଙ୍କ ସପ୍ତଦଶ
 ଅଙ୍କରେ ବଳରାମ ଦାସଙ୍କ ପରାୟା ହୋଇଥିବା ବଳରାମ ଦାସ କୃତ
 ବେଦାନ୍ତସାର ଗୁପ୍ତଗୀତାର ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଲିଖିତ ଅଛି ।

ରୁଦ୍ର ଅ’ଶରେ ଗଜପତି । ପ୍ରତାପ ରୁଦ୍ର ଯେ ନୃପତି ।
 ତାହାର ସପ୍ତଦଶ ଅଙ୍କ । ମକର ମାସ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ।
 ଶ୍ରୀ ଏକାଦଶୀ ଗୁରୁବାର । ମୁକତ ମଣ୍ଡପ ମଧ୍ୟର ।

ବିପ୍ରାୟେ କପ ସୁଦି ସାର । ବସିଲେ ବେଦାନ୍ତ ବିଗୁଣି ।
 + + + + +
 ତୁ ସୋମନାଥ ଶୁଦ୍ରସୁତ । ତୁ କହୁ ବେଦାନ୍ତ ଚରଣ ।
 ତୁ ଶ୍ରୀର ମୂଳ ସ୍ଥାନ ଜନ । ତୁ କହୁ ବେଦାନ୍ତ ବିଧାନ ।

ଦୁର୍ଗର ସାହେବଙ୍କ ଘରେ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଦେବ ୧୫୦୪
 ଶ୍ରୀଶ୍ରୀକରେ ସିଦ୍ଧାସନ ଆସିବା ଶା କରୁଥିଲେ । ତହିଁ ଉକ୍ତ କାଳ
 ୧୫୧୭ ଶ୍ରୀଶ୍ରୀକରେ ପଡ଼ିଲା । ଦୁର୍ଗର ସାହେବଙ୍କ ଗଣନା ଠିକ
 ନୁହେଁ । କାରଣ କପିଳେନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ଚଳିତ ଅବ ଗଣନାନୁସାରେ
 ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ୧୪୧୭ ବା ୧୪୧୭ ସାଲରେ ସିଦ୍ଧାସନ ଆସେହୁଣ
 କରିବା ସମ୍ଭବପର । ଉକ୍ତକ ଉଦହାସ ଲେଖକ ୪ କୃପାସିନ୍ ମିଶ୍ର
 ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ସ୍ମୃତି କାଳ ୧୪୧୫ ଠାରୁ ୧୫୩୨ ସାଲ
 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଗଜେ କାଳ ସଠିକ ନିର୍ଣ୍ଣୟ
 କରି କହିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଆମ୍ଭେମାନେ ଯେତେଦୂର
 ଅନୁମାନ କରୁଁ ଯେ ୧୫୧୭ ବା ୧୭ ସାଲରୁ ୧୫୩୨ ବା ୩୩
 ସାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଜେ କରିଥିଲେ । ଏହି ଗଣନା ଅନୁସାରେ
 ୧୫୦୧ ବା ୧୫୧୦ ସାଲରେ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଙ୍କ ସପ୍ତଦଶ ଅଙ୍କ
 ପଡ଼ିଥିବୁ । ସେହି ସମୟକୁ ଅବ୍ୟତୀତନ ଜନ୍ମଲାଭ କରି ନ ଥିଲେ ।
 ଦୁର୍ଗର ଗଣନା ତ ଚରିବାର କଥା ନୁହେଁ । ସେ ଅନୁସାରେ
 ୧୫୧୭ ସାଲରେ ଅବ୍ୟତୀତନଙ୍କ କେବଳ ୫ବର୍ଷ କିମ୍ବା ୬ ବର୍ଷ ବୟସ
 ହୋଇଥିବ । ତହିଁ ସେ ବା କିପରି ଗଜା ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଙ୍କ ସପ୍ତଦଶ
 ଅଙ୍କରେ ପରୀକ୍ଷା ନମନ୍ତେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଅବ୍ୟତୀତନଙ୍କ ଜନ୍ମକାଳନିର୍ଣ୍ଣୟ, ସନାତନ ଗୋସ୍ଵାମିଙ୍କ
 ଠାରୁ ନାମଗ୍ରହଣ ପ୍ରଭୃତି ଇତି ପୂର୍ବେ ସବିସ୍ତର ବିବର
 ହୋଇଅଛି । ଏ ସମସ୍ତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପଞ୍ଚଶାଖାଙ୍କର ଏକ ସମୟରେ
 ପରୀକ୍ଷା ହେବା ସମ୍ଭବପର ନୁହେଁ । ସପ୍ତଦଶ ଅଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ
 ସପ୍ତଦଶ ଅଙ୍କ ପାଠ କଲେ ପରୀକ୍ଷାର ସମକାଳୀନ ସମ୍ଭବପର

ହୋଇପାରେ କିନ୍ତୁ ସେପରି ପାଠ କରିବାର କୌଣସି ପ୍ରମାଣ ନାହିଁ । ବଳରାମ ଦାସ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ପରାକ୍ଷାଦିଷୟଙ୍କ ଶୂନ୍ୟସ୍ୱତ୍ୱତାର ଉପରେକ୍ତ ଉଦ୍ଧୃତାଂଶ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତରୂପେ ଗୃହୀତ ହୋଇପାରେ କାରଣ ସ୍ଥଳବିଶେଷର ପୋଥିମାନଙ୍କରେ ଏ ପାଠ ନାହିଁ ଓ ଦତ୍ତପ୍ରେସ ଦ୍ୱାରା ମୁଦ୍ରିତ ଶୂନ୍ୟସ୍ୱତ୍ୱତାରେ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ଶ୍ରୀ ମଣିଲଲ ମହାରଣାଙ୍କଦ୍ୱାରା କଲିକତାର ଉତ୍କଳ ଯନ୍ତ୍ରାଳୟରୁ ଓ ଅରୁଣୋଦୟ ଯନ୍ତ୍ରାଳୟରୁ ପ୍ରକାଶିତ ଶୂନ୍ୟସ୍ୱତ୍ୱତା ଦ୍ୱୟରେ ଏ ପାଠ ସନ୍ଦେଶିତ ଅଛି । ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ ନ କରି ଅରୂପାନନ୍ଦଙ୍କ ପଦରୂପେ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ଏହି ସ୍ଥିର ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଉପନୀତ ହେବାକୁ ହେଉଅଛି ଯେ ସେ ସମୟରେ କେବଳ ବଳରାମଙ୍କ ପରାକ୍ଷା ହୋଇଥିଲା । ଅରୂପାନନ୍ଦଙ୍କର ପରାକ୍ଷା ହୋଇ ନ ଥିଲା । କେବଳ ଗୌଣଭାବରେ “ଶୁଦ୍ରବୈଷ୍ଣବମାନେ” “ସଖାପଞ୍ଚକ” ଲିଖିତ ହେବା ଆତ୍ମମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ।

ଏହିପରି କାଳକ୍ରମ ବା ପ୍ରମାଦର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ ଆନୈମାନେ ଶୂନ୍ୟସ୍ୱତ୍ୱତାର ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟରେ ପ୍ରାପ୍ତହୋଇଅଛି ।

“ ଭ୍ରମି ମାଳାତଳକୁ ସେ କଲେକ ଗମନ

ସଙ୍ଗତେ ଦେନଶ ସେ ଯେ ପଞ୍ଚ ମହାଜନ ।

ରୂପ ସନାତନ ସଙ୍ଗେ ଶ୍ରୀଜୀବ ଗୋସାଇଁ ।

ଗୋପାଳ ଭଟ୍ଟ ଯେ ରଘୁନାଥ ଦାସ କହୁ ।

ଜୀବଗୋସ୍ୱାମିଙ୍କ ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ମାଳାତଳକୁ ଆସିବା ବିଷୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭ୍ରମାସ୍ତକ । ଯେଉଁ ୧୫୩୩ ସାଲରେ ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଦିଗ୍‌ଭୋଷକ ହୋଇଥିଲା ଜୀବଗୋସ୍ୱାମୀ ସେହି ୧୫୩୩ ସାଲରେ ଜନ୍ମପରିଗ୍ରହ କରିଥିଲେ । ଉପରେକ୍ତ ଶୂନ୍ୟସ୍ୱତ୍ୱତାର ଉକ୍ତିକୁ ଆନୈମାନେ ସାକ୍ଷାତ୍‌ଦ୍ରଷ୍ଟା ଅରୂପାନନ୍ଦଙ୍କ ଲେଖନାପ୍ରସୂତ ବୋଲି କହି ନ ପାରୁଁ । ଏ ପଦଦ୍ୱୟ ସମସ୍ତ ମୁଦ୍ରିତ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରେ ଓ ଅସ୍ମଦ୍‌ସ୍ତ୍ରୀ କେତେକ ତାଳପତ୍ର

ଯୋଥରେ ଥିବାସତ୍ତ୍ୱେ ପ୍ରମାଣର ଅଭାବରେ ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତରୂପେ ଅନୁମାନ କରୁଅଛୁ ।

ଅଥବା ଅରୁଦାନନ୍ଦ ଗୋସ୍ୱାମୀ ଶୂନ୍ୟସ୍ୱହୃତା ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ତିରୋଧାନର ଅନେକ ବର୍ଷପରେ ଅର୍ଥାତ୍ କ ୪୦।୪୫ ଶ୍ ଠରେ ରଚନା କରିଥିବାରୁ ସନାତନ, ରୂପ, ଗୋପାଳ, ରଘୁନାଥ ଦାସଙ୍କ ସହ ଜୀବଗୋସ୍ୱାମିଙ୍କ ନାମ ଲୁପ୍ତବଶତଃ ଜଣେଣ କରିଅଛନ୍ତି । ଅରୁଦାନନ୍ଦଙ୍କ ଆୟୁକାଳ ୧୦୮ ବର୍ଷ; ତାହା ଆମ୍ଭେମାନେ ଅନେକ କାରଣ ବଶରୁ ଅନୁମାନ କରିଅଛୁ । ସେ ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ତିରୋତ୍ଥାପନରେ ପ୍ରାୟ ୧୮୫୮୭ ଶ୍ ଜୀବନଯାତ୍ରା ନିର୍ବାହ କରିଥିଲେ । ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ସ୍ୱହୃତାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶୂନ୍ୟସ୍ୱହୃତା ଅତି ଉଲ୍ଲିଷ୍ଟ ।

ଏହିଗ୍ରନ୍ଥ ତାଙ୍କର ପ୍ରକାଶ ବୟସରେ ଲେଖା ହେବା ସମ୍ଭବପର । ଶୂନ୍ୟସ୍ୱହୃତା ତାଙ୍କ ୭୦ । ୭୫ ବର୍ଷ ବୟଃକାଳରେ ଲିଖିତ ହୋଇଥିଲେ ଉପସେକ୍ତ ସ୍ୱର୍ଗୟ ଦୁର୍ଗଭୂତ ହେବାର ଅବକାଶ ଅଛି । କାରଣ ସେ ସମୟକୁ ଜୀବଗୋସ୍ୱାମିଙ୍କର ବୟସ ପ୍ରାୟ ୪୦।୪୫ବର୍ଷ ହୋଇଥିବା ତତ୍ତ୍ୱ ସେ କାଳକୁ ଜୀବଙ୍କ ନାମ ଓ ଗ୍ରନ୍ଥାଦି ପ୍ରସିଦ୍ଧିର କରିଥିବ ଓ ସେ ମଧ୍ୟ ଗୋସ୍ୱାମୀରୂପେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିବେ । ସନାତନ, ରୂପ, ରଘୁନାଥ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଧିକାଂଶ ବୈଷ୍ଣବମାନେ ପୁରୀ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରାୟ ୨ । ୩ ବର୍ଷ ଅବସ୍ଥାନ କରି ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଅନୁଜ୍ଞାମତେ କୃତାବନରେ ସେମାନଙ୍କ ଅବଶିଷ୍ଟକାଳ ଅତିବାହିତ କରିଥିବା ଗୌଡ଼ାୟ ବୈଷ୍ଣବ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରୁ ପ୍ରକାଶ ପାଏ । ଯେ ସମୟରେ ଅରୁଦାନନ୍ଦଙ୍କ ନାମକରଣ ହୋଇଥିଲା ସେ ସମୟରେ ସନାତନ, ରୂପପ୍ରଭୃତି ଗୋସ୍ୱାମିମାନେ ପୁରୀଧାମରେ ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସହ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିଲେ । ସେ ସମୟରେ ତାଙ୍କ ବୟସ ୬ କି ୭; ତତ୍ତ୍ୱ ତାଙ୍କ ମନରେ ଗୋସ୍ୱାମିମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ସଠିକ ଧାରଣା ରହିବା ସମ୍ଭବପର ବୋଧ ହେଉନାହିଁ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିପାରେ ଯେ କି ଅରୁଦାନନ୍ଦ

ବୃନ୍ଦାବନରେ ଅବସ୍ଥିତ କଳା ସମୟରେ ଜୀବଗୋସ୍ୱାମିଙ୍କୁ ତ
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୋସ୍ୱାମିମାନଙ୍କ ସହ ଦେଖି ନ ଥିବେ; ତେବେ ସେ
କନ୍ଦର ଏପରି ଭ୍ରମାତ୍ମକ ବିଷୟ ଲେଖିଲେ । ବୋଧହୁଏ ସେ
୪୦ । ୪୫ ବର୍ଷ ପରେ ସେ ବିଷୟ ସଠିକ ବିବରଣ ଦେବାରେ
ଅପାରଗ ହୋଇଥିଲେ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ କଥା ମନେ
ରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ ସେହି ଭକ୍ତମାନେ ଶ୍ରବଣେଲା ଥିଲେ ।
ଯେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ହୃଦୟ ଭାବରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଥାଏ,
ଯେତେବେଳେ ସେମାନେ ଲୋକର ପାରମ୍ପରିକ ଉନ୍ନତକଲେ
ପ୍ରଣା ହୋଇ ବାହ୍ୟଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟପୂର୍ବକ ହରିପ୍ରେମର ଉନ୍ନାଦନାରେ
ଉନ୍ନତ ଥିଲେ ସେମାନଙ୍କର ଏହି ବହିରଙ୍ଗା କଥା-
ମାନଙ୍କରେ ଅନେକ ବିସଦୃଶ ଘଟିଯାଏ । ଭଗବତ ଲୀଳା ନିତ୍ୟ,
ଚୈତନ୍ୟଙ୍କ ଲୀଳା ନିତ୍ୟ; ତନ୍ମୁଁ ପରିକର ନିତ୍ୟ, ଏ ଦୃଷ୍ଟିରେ ମଧ୍ୟ
ସେମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସବୁ ନିତ୍ୟରୂପେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୁଏ । ବହୁଦିଗରୁ
ଅନେକ କଥା କହି ଆମ୍ଭେମାନେ ମଧ୍ୟ ପଥଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲୁ ।
ପାଠକମାନେ ଆତ୍ମମାନଙ୍କର ଏହି ବାଚୁଳତାକୁ ଯିମ କରିବେ ।

ରାଜା ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଦେବ ପଞ୍ଚସ୍ତାମିଙ୍କୁ ପରୀକ୍ଷା କରିଥିଲେ,
ଏ ବିଷୟରେ ଅଶୁମାନ୍ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ବଳରାମ ଦାସ ସ୍ୱପରୀକ୍ଷା
ବିଷୟ ବେଦାନ୍ତସାର ଗୁପ୍ତଗୀତାରେ ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଅଛନ୍ତି ।
କୃପାସିଦ୍ଧା ବଳରାମ ଜଡ଼ମୁଖରେ ବେଦାନ୍ତ କୁହାଇଥିଲେ ।
ବେଦାନ୍ତସାରଗୁପ୍ତଗୀତାରେ ପଞ୍ଚସଖାଙ୍କ ପରୀକ୍ଷାବିଷୟର
ଉଲ୍ଲେଖ ନାହିଁ । ଏକ ସମୟରେ ପରୀକ୍ଷା ହୋଇଥିଲେ ଉକ୍ତ
ବ୍ରହ୍ମରେ ତାର ବିବରଣ ବା ସୂଚନା କଥା ହୋଇ ପାରିଥାଆନ୍ତା ।
ପଞ୍ଚସଖାଙ୍କର ସ୍ୱସ୍ମରୂପତ୍ୱ ତଥା ଏକ ଧର୍ମଭାବହର ପରସ୍ପରରେ
ପରିଚୟ ପୂର୍ବରୁ ବେଦାନ୍ତସାର ରଚିତ ହୋଇଅଛି । ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର-
ଚୈତନ୍ୟଦେବଙ୍କୁ ଗୁରୁ ଓ ବଳରାମ ଦାସଙ୍କୁ ପରମଗୁରୁରୂପେ
ସ୍ୱୀକାର କରିବା ଉକ୍ତ ବ୍ରହ୍ମରେ ଲିଖିତ ଅଛି ।

“ଚୈତନ୍ୟ ଗୁରୁ ଯେ ମୋହୋର । ପରମଗୁରୁ ତୁମ୍ଭେ ମୋର ।”

ଗୌଡ଼ୀୟ ବୈଷ୍ଣବଲେଖକଙ୍କ ମତରେ ପ୍ରାୟ ୧୫୧୨ ବା ୧୫୧୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଙ୍କ ପ୍ରତି କୃପା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ । ବୋଧହୁଏ ସେ ସେହି ସମୟରେ ପ୍ରତାପରାଜାଙ୍କୁ ମନ୍ତ୍ରଶିକ୍ଷା ଦେଇଥିଲେ । ତାର କେତେକ ବର୍ଷ ପରେ ବଳରାମ ଦାସ ରାଜାଙ୍କୁ ଯନ୍ତ୍ର ଶିକ୍ଷା ଦେବା ସମ୍ଭବପର । ଦବାକର ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥଚରିତାମୃତରେ ଲେଖିଅଛନ୍ତି ଯେ ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ର, ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଙ୍କ ପ୍ରତି କୃପାକରି ଅତିବଡ଼ ଜଗନ୍ନାଥଦାସଙ୍କୁ ନାମତତ୍ତ୍ୱ କହିବାକୁ ଆଦେଶ କରିଥିଲେ । ପ୍ରତାପରାଜା ଜଗନ୍ନାଥଦାସଙ୍କୁ ଗୁରୁରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଉପରୋକ୍ତ ଉକ୍ତିଦ୍ୱୟରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରତିପନ୍ନ ହୁଏ ଯେ ଉଭୟ ପ୍ରତାପରାଜାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗୁରୁତୁଲ୍ୟ ପୂଜିତ ହୋଇଥିଲେ । ପଞ୍ଚସଖା ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଗୁରୁରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରିଅଛନ୍ତି । ପଞ୍ଚସଖାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଳରାମ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ, ପ୍ରଥମ ଓ ପ୍ରଧାନ ଥିଲେ । ସେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କୁ ଘାଣ୍ଟା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ଏହା ଜଗନ୍ନାଥ ଚରିତାମୃତରେ ଓ ନିତ୍ୟଗୁପ୍ତମଣିରେ ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ଲିଖିତ ଅଛି । ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ପରାକ୍ଷା ଯେତେଦୂର ଅନୁମିତ ହୁଏ, ଚୈତନ୍ୟ-ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ତିରୋତ୍ତବ ପରେ ହୋଇଅଛି । ଏ ବିଷୟ ଜଗନ୍ନାଥ ଚରିତାମୃତର ୭ ମ ଓ ୧୧ ଶ ଅଧ୍ୟାୟର ଉକ୍ତିଦ୍ୱାରା ସମର୍ଥିତ ହେଉଅଛି ।

“ଏମନ୍ତ ଭାବ ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ । ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଅଙ୍ଗେ ଲୁନ । ୧୪୭ ।
ଗୋପନ ହୋଇଲେ ସୁଦେହେ । ଦେଖି କାହାର ଦୃଷ୍ଟି ନୋହେ ॥
ନ ଦେଖି ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟରୂପ । ସବେ ମନରେ ଦୁଖ ତାପ । ୧୫୧ ।
ସଜା ହୋଇଲେ ମନେ ଛନ୍ଦ । ହେ ପ୍ରଭୁ ହେଲ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ୧୫୩ ।

ବୋଲନ୍ତି ନମୋ ନମୋ ବାଣୀ । ଜୟ ତୁ ଅତିବଡ଼ ସ୍ୱାମୀ । ୭୨ ।
 ଯାହାକୁ ଚୈତନ୍ୟ ଗୋସାଇଁ । ଅତିବଡ଼ରେ ଆଜ୍ଞା ହୋଇ । ୭୩ ।
 ପୁରୋ ଚୈତନ୍ୟ ଛନ୍ଦ କହୁ । ମନ୍ତ୍ରାବଳୀ ବୁଝିବା ପାଇଁ । ୧୪୧ ।

ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ପ୍ରେମଭକ୍ତର ପରାକ୍ଷା ଦେଇଥିଲେ ।
 ସେ ପ୍ରେମ ଭକ୍ତ ବଳରାମ ଦାସଙ୍କ ଉକ୍ତିରେ
 “ଆତ୍ମାକୁ ପ୍ରିୟ ବେଶ କର । ଶ୍ରୀ ରାଧା ଅଙ୍ଗରେ ବିଦ୍ଧର ।
 କୃଷ୍ଣେ ଆତ୍ମାଦ ରସ ଦେଇ ! ଏହାକୁ ପ୍ରେମଭକ୍ତ କହ ।
 ତେବେ ପାଇବୁ ଭାବଗ୍ରାସୀ । ନୋହଲେ ପଣି ନ ପାରିବ ।
 ପୁରୁଷ ଅଙ୍ଗେ ନ ଲଭନ୍ତି । ଏମନ୍ତ ବେଦତତ୍ତ୍ୱ ସ୍ଥିତି ।

୨୪ ଅଧ୍ୟାୟ ବେଦାନ୍ତସାର ଗୁପ୍ତଗୀତା

ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ନିଜଠାରେ ସ୍ତ୍ରୀତ୍ୱର ପରିଚୟ ଦେଇଥିଲେ ।
 ଜଗନ୍ନାଥଚରିତାମୃତ ୧୧ଶ ଅଧ୍ୟାୟ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ :—

ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଦେହତ୍ୟାଗ ବିଷୟରେ ନାନାମୁନି ନାନା ମତ
 ସ୍ଥାପନ କରିଅଛନ୍ତି । ଆମ୍ଭେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସପ୍ତମାଣ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ
 କରୁଅଛୁଁ ଯେ ସେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ବିଗ୍ରହରେ ଲିନ ହୋଇଥିଲେ ।
 ପୁରୋକ୍ତ ଦିବାକରଦାସଙ୍କ ଉକ୍ତି “ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଅଙ୍ଗେଲିନ”
 ସହିତ ଅରୁଣାଚଳଙ୍କ ଶୂନ୍ୟସଂହିତାର ଉକ୍ତିର “ଚୈତନ୍ୟଠାକୁର
 ମହା ନୃତ୍ୟକାର ରାଧା ରାଧା ଧ୍ୱନି କଲେ । ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁ
 ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗରେ ବିଦ୍ୟୁପ୍ରାୟ ମିଶିଗଲେ” ଐକ୍ୟଅଛି । ପୁନଶ୍ଚ ହରିଲଲ୍ଲ
 ଚଢ଼ୋପାଧ୍ୟାୟ ସ୍ୱପ୍ରଣୀତ ବୈଷ୍ଣବ ଇତିହାସରେ ଲେଖିଅଛନ୍ତି
 “ଶ୍ରୀ ଗୌରାଙ୍ଗଦେବ” ୧୫୩୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦେ ୧୪୫୫ ଶକେ
 ୪୮ ବର୍ଷର ବୟସେ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବେର ମନ୍ଦିରେ
 ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହଇଲେନ । କେହ କେହ ବଲେନ ମହାପ୍ରଭୁ
 ଗଦାଧରେର ବିଗ୍ରହ ଗୋପୀନାଥେର ଗୃହେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାବ ହନ୍”
 କେହ କେହ କହନ୍ତି ଯେ ଗୌରାଙ୍ଗ ସମୁଦ୍ରରେ ଦେହ-

ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ । ପରେ ମତ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ସମୀଚୀନ ମନେ
ନ କରି ପୂର୍ବୋକ୍ତ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ବିଗ୍ରହରେ ବା ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ
ମନ୍ଦିରରେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ବିଷୟ ସତ୍ୟରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାରେ
ବାଧା ହେଲୁଁ ॥ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଆଉଗୋଟିଏ ବିଷୟରେ
ଘୋରତର ସନ୍ଦେହ ଜାତ ହେବାର ଆଶଙ୍କା କରି ଆମ୍ଭେମାନେ
ତାହା ଯଥାଶକ୍ତି ଦୂର କରିବାରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେଲୁଁ ॥ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର-
ଦେବ ୧୫୩୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଦେହ ତ୍ୟାଗ କରିବା ବିଷୟ ହିନ୍ଦୁ,
ପ୍ୟାଣ୍ଟରଣ ଓ କୃପାସିନ୍ଧୁ ଲେଖି ଅଛନ୍ତି । ଯଦି ତାହା ସତ୍ୟ ହୁଏ
ତେବେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଅନେକ ଉତ୍କଳୀୟ ଓ ଗୌଡ଼ୀୟ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କ
ଲେଖାକୁ ପ୍ରମାଦପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବୁଁ ॥ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ
ମତରେ ପୂର୍ବୋକ୍ତ ଐତିହାସିକମାନେ ସମୟ ନିରୂପଣରେ ଏକ ବିଷମ
ଭ୍ରମ କରିଅଛନ୍ତି । କାରଣ ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସମସାମୟିକ
ଓ ତତ୍ପରବର୍ତ୍ତୀ ଯୁଗର ବଙ୍ଗ ଓ ଉତ୍କଳର ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ଉକ୍ତିର
ଏହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିରୋଧୀ ॥

କବିକର୍ଣ୍ଣପୁରବରଚନ୍ଦ୍ର ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରାଦୟ ନାଟକର
ପ୍ରସ୍ତାବନାରେ ଲିଖିତଅଛି ॥ “ଭଗବତ୍ କୃଷ୍ଣଚୈତନ୍ୟ
ଚନ୍ୟମାନଦିଗୋପାଳାଦିବିଦମାନସବୁଷାପରୁଷାପକଣାବଶାଦ
ଶାନ୍ତିଶାନ୍ତିବେମୁଖ୍ୟେନ ମୁଖ୍ୟେନ ହେତୁନା ତଥାବିଧେୟେ
ପରମାନନ୍ଦେ ମାନଂ ଦେୟମପିନ କୁଟାତାଂବତାଂବନକୁତାଂବନଭୂତା
ଭଳାଷେଷ ଗଜପତିନା ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରେଣାଦିଷ୍ଟୋଽୟଂ ॥

“ ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ତିରୋତ୍ତରରେ ଦୁଃଖିତ ହୋଇ ଗଜପତି
ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ଚୈତନ୍ୟଙ୍କ ଚରଣ ବର୍ଣ୍ଣନ କରିବାକୁ ମୋତେ ଆଦେଶ
ଦେଲେ” ॥ ଜଗନ୍ନାଥ ଚରଣାମୃତ ଓ ଶୂନ୍ୟସହଜାର ପୂର୍ବୋକ୍ତ
ଉକ୍ତିତାଂଶଦ୍ୱୟ ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ଚୈତନ୍ୟଙ୍କ
ତିରୋତ୍ତର ବିଷୟ ପ୍ରମାଣିତ ହେଉଅଛି । ଜଗନ୍ନାଥଚରଣାମୃତ-
କାର ସପ୍ତଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଆଦିକାଳର ଲେଖକଥିଲେ ।

ଉପରେକ୍ତ ପ୍ରମାଣମାନ ସମକ୍ଷରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଉକ୍ତ ଐତିହାସିକ-
ମାନଙ୍କ ଉକ୍ତିରେ ବିଶ୍ୱାସପୂର୍ଣ୍ଣତା ନ କରି ପ୍ରତାପଦେବଙ୍କ ସ୍ୱଜନ୍ମ
କାଳ ୧୪୯୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରୁ ୧୫୪୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ
କରୁଅଛୁ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଏ ସମୟାନୁପତ୍ତ ଗୌଡ଼ୀୟ ବୈଷ୍ଣବ
ଲେଖକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ସମର୍ଥିତ ହେଉଅଛି ॥ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ
ପରୀକ୍ଷା ଚିତ୍ରଣ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ତିରୋତ୍ତର ପରେ ପ୍ରାୟ ୧୫୩୫ ସାଲରେ
ହୋଇଥିବା ସମ୍ଭବପର ॥ ତାହାର ଦୁଇଦିନବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଅରୁଦ୍ରଙ୍କ
ପରୀକ୍ଷା ହୋଇଥିବ ॥ ଏକଦା ବା ଏକ ସମୟରେ ପରୀକ୍ଷା ହୋଇ
ଥିଲେ ଦିବାକର ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ ଚରିତାମୃତରେ ତାହା ଉଲ୍ଲେଖ
କରିଥାନ୍ତେ ॥ ଅନନ୍ତ ଯଶୋବନ୍ତଙ୍କ ପରୀକ୍ଷା ଅରୁଦ୍ରଙ୍କ ପୂର୍ବେ
ହୋଇଥିବା ସମ୍ଭବପର । କାରଣ ଅରୁଦ୍ର ସଙ୍ଗକନିଷ୍ଠ ଥିଲେ ॥
ଶିଶୁଅନନ୍ତ ଓ ଯଶୋବନ୍ତ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କଠାରୁ ବୟସରେ ଦ୍ୱ୍ୟନ୍ତ
ଥିବା ଓ ଅରୁଦ୍ରଙ୍କଠାରୁ ବୟସରେ ଅଧିକ ଥିବା କିମ୍ବଦନ୍ତୀରୁ
ପ୍ରକାଶ ଥାଏ । ପଞ୍ଚସାମିକ ପରୀକ୍ଷା ମଧ୍ୟରେ ଅରୁଦ୍ରଙ୍କ ପରୀକ୍ଷା
ଶେଷ ପରୀକ୍ଷା । ଏ ପରୀକ୍ଷା ସମୟରେ ଅନ୍ୟ ଶୂର ସଖା ବଳରାମ,
ଜଗନ୍ନାଥ, ଅନନ୍ତ, ଯଶୋବନ୍ତ ଉପସ୍ଥିତ ଥିବା ସମ୍ଭବପର ।
ଅରୁଦ୍ରାନନ୍ଦଙ୍କୁ ଶୂନ୍ୟ ଭଜନରେ ପରୀକ୍ଷା ଦେବାକୁ ହୋଇଥିଲା ॥
ଏହା ଶୂନ୍ୟ ସହିତାର ନବମ ଅଧ୍ୟାୟରେ ବିଶଦରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣିତ
ହୋଇଅଛି ॥

ପ୍ରତାପ ରୁଦ୍ରଯେ କଟାଳ କଲ ! ଦେଉଳ ବହୁତ ଆକଟ ହେଲ ।
ବୋଇଲେ ଦାସେ ଶୁଣ ମୋଠାରୁ । ଭଜନ ମନ୍ତ୍ର କେବଣ ମନ୍ତ୍ରରୁ ।
ଅଜପା ନାମ କାମ ଗଜମାନ । ଗାୟତ୍ରୀ ଚବିଶକ୍ଷର ଭଜନ ।
କେଉଁ ମନ୍ତ୍ର ଗୋଟି ଇଷ୍ଟ ତୁମ୍ଭର । କହ ଦାସେ ଦେଖି ତତ୍ତ୍ୱବିଗୁରୁ

×

×

×

×

ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଅତି ତଳାଇ କହିଲେ । ସଜନ ମନକୁ ଚଞ୍ଚଳ କଲେ ।

×

×

×

×

ଅନାମ ତଳେ ନାମକୁ ଦେଇଣ । କାମଗଜ ଓମତିକ ଲେଖିଣ ।

ପଞ୍ଚବର୍ଗ ବାର ମାୟା ଦେଇଣ । ଯନ୍ତରେ ଲେଖି କରିଲୁଁ ସ୍ଥାପନ ।
ଦେଖି ବ୍ରାହ୍ମଣେ ହେଲେ ଆଚମ୍ବିତ । ବୋଇଲେ ଦାସେ ଜାଣ ତତ୍ତ୍ୱଅର୍ଥ

+ + + +

କେଉଁ ଭଜନ ଅଟେ ଏ ନାମର । ତତ୍ତ୍ୱବୋଧା ଦାସେ କହ ନିକର
ବହୁତ କଟାଳ ବ୍ରାହ୍ମଣେ କଲେ । ରାଜନ ଗୁମୁରେ ପୁଣି କହିଲେ ।
ରାଜନ ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ଦାସେ । ଯନ୍ତ ସ୍ଥାପିଲ ମନ୍ତ୍ର କହ ତୋଷେ
କରୁପେ ଏମନ୍ତ ଭଜନ କର । କହ ଦାସେ ଦେଖି ଏଥୁ ବିଚାର ।
ପୁଣି ପୁଣି ରାଜା କଟାଳ କଲ । ଶୁଣି ମୋ ମନେ ସଙ୍କଟ ପଡ଼ିଲା ।
ବୋଇଲି ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ ହେ ରାଜନ । ମନ୍ତ୍ର ନିରାକାର ଶୂନ୍ୟ ଭଜନ ।
ଆସନ ଶୁଦ୍ଧି ଅଙ୍ଗନାୟ କାହିଁ । ସ୍ଥାନଭଙ୍ଗ ଦିଗବନ୍ଧନ ନାହିଁ ॥
ଶୂନ୍ୟରେ ବସି ଭଜନ କରିବ । କାଳକୁ ନାଶି ଗୋଲକରେ ଠାବ

× × × ×

ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଶୁଣି ଚଳଣ ଉଠିଲେ । ଦାସେ କି କହନ୍ତୁବୋଲି ବୋଇଲେ
ବୋଇଲେ ଯେ ଦାସେ ଶୂନ୍ୟଭଜନ । ରାଜନେ ଏହା କରନ୍ତୁ ପ୍ରଚ୍ଛିନ୍ନ
ଶୂନ୍ୟଭଜନ କରୁପେ କରବେ । ଦାସେ ପରୀକ୍ଷା ଏହିଠାରେ ଦେବେ
ଏକ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ବୋଇଲେକ ହସି । କୁପ କି ବାମ୍ଫି ଯାଏଣ ନଅସି ।

× × × ×

ବାକି ମୁହାଣି ଶୂନ୍ୟ ବାମ୍ଫିଠାରେ । ଭଜନ କର ଦାସ ଏହିଠାରେ ॥
ଦେଶନ୍ତୁ ଯେତେକ ଏ ଦ୍ୱିଜବର । ପ୍ରଚ୍ଛିନ୍ନେ ପରୀକ୍ଷା ଆମ୍ଭ ଗୁମୁର ॥
ଶୁଣି ମୋ ମନରେ ଲଗିଲା ଭୟ । ଅନନ୍ତ ମୁରତି କଲି ମୁଁ ଲୟ ॥
ଦ୍ରାହିଂଶ ଅକ୍ଷର ହୃଦେ ସ୍ଥାପିଲି । ନାରପରେ ବସି ଧ୍ୟାନ ମୁଁ କଲି ।
ଉଦ୍ଧମୁଖ କର କଲି ମୁଁ ଲୟ । ନିରାକାର ରୂପ କଲି ଧ୍ୟାନ ॥
ପ୍ରାଣ ଉଦ୍ଧେ କର ଶୂନ୍ୟ ରହିଲି । ପରମହଂସେ ଚିତ୍ତବୁଡ଼ାଇଲି ॥
ଦେଖିଣ ରାଜନ ହେଲେ ଚକିତ । ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଦେଖିହୋଇଲେ ସ୍ତବିତ ।
ଥେ କେ ଆଚମ୍ବିତ ହୋଇ ରହିଲେ । ଗୁପ୍ତ ପ୍ରସଙ୍ଗ କେ ଅବା କଲେ
ରାଜନ ଦେଖିଣ ପରତେ ଗଲେ । ଦାସେ ଆସ ବୋଲି ଶୁଣୁ କହିଲେ

କୋଳେ ଧରିଣ କଲେ ଆଲିଙ୍ଗନ । କହୁ ଡୋଷିଲେ ଆଶ୍ୱାସ ବଚନ
ଶୁଣ ଆମ୍ଭ ବାଣୀ ଅରୁଦ ଦାସ । ବାଙ୍କି ମୁହାଣେ କର ଯା ନିବାସ ॥

ଉପସେକ୍ତ ପରୀକ୍ଷା ବିଷୟରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରତିପନ୍ନ ହୁଏ ଯେ ଅରୁଦା-
ନନ୍ଦ ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ଯୋଗୀ ପୁରୁଷ ଥିଲେ । ଶୂନ୍ୟ ନିରାକାର
ଭଜନରେ ଅତି ପ୍ରସନ୍ନ ଥିଲେ । ଆନନ୍ଦମାନେ ସୁଦ୍ଧ-ଚିନ୍ତାମଣିର
ମୁଖବନ୍ତରେ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ଏହି ଶୂନ୍ୟଶବ୍ଦ କି କି ସ୍ତର ଦେଇ
ବର୍ତ୍ତମାନ କି ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଅଛି । ଏହି ଶୂନ୍ୟଶବ୍ଦ
ସ୍ଥଳରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ମସ୍ତକଦେଶରୁ ଶୂନ୍ୟାକାର ସ୍ଥାନ ।
(ଷଟଚକ୍ର ନିରୂପଣରେ ସହସ୍ରାର ପଦ୍ମର ବିବରଣ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ) ଓ
“ତଦୁକ୍ତେ ଶକ୍ତିନ୍ୟା ନିବସତି ଶିଖରେ ଶୂନ୍ୟଦେଶେ ପ୍ରକାଶମ୍” ସେହି
ସ୍ଥାନରେ ବିସର୍ଗଶକ୍ତି ଅଛି । ଏହି ଶକ୍ତିର ଅଧୋଦେଶରେ
ସହସ୍ରାର ପଦ୍ମ । ଏହି ପଦ୍ମର ମଧ୍ୟରେ ନିଷ୍କଳଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ର, ସେଠାରେ
ଦ୍ୱିକୋଣ ଯନ୍ତ୍ର ଓ ସେହି ଯନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଆହାର ପରମୋକ୍ତିଷ୍ଟ
ଶୂନ୍ୟସ୍ଥଳ ବିସ୍ତରିତ । ଏହା ଶୈବଙ୍କ ଦ୍ୱାବ ଶିବସ୍ଥାନ: କୈଷ୍ଣବଙ୍କ
ଦ୍ୱାବ ହରି ସ୍ଥାନ; ଶାକ୍ତ ମାନଙ୍କର ଦ୍ୱାବ ଶକ୍ତି ସ୍ଥାନ ରୂପେ ଗୃହୀତ
ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି ।

ପଞ୍ଚସଖାଙ୍କ ଗ୍ରନ୍ଥାଦି ଅଧ୍ୟୟନ କଲେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣାଯାଏ ଯେ
ସେମାନେ ଜଣେ ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ଯୋଗୀ ଥିଲେ । ସେ ସମୟରେ
ଉତ୍କଳରେ ଅନେକ ସାଧକ ଓ ଯୋଗୀ ପୁରୁଷ ପ୍ରାଚୀ କୂଳରେ
ବାସ କରୁଥିଲେ ।

ଦଣ୍ଡକା ଅରଣ୍ୟ ପୁର ପ୍ରାଚୀ ନଗକୂଳ ।

ତପୀ ଯତି ସନ୍ନ୍ୟାସିଙ୍କ ସେ ଠାକୁରେ ମେଳ ।

+

+

+

ବୋଲନ୍ତି ହେ ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ଏ ଗୁମ୍ଫା ଗୋରେଶର

ଯୋଗୀରୁଡ଼େ ସାଧନ୍ତି ଏଠାରେ ନିରାଧାର ।

ଏଠାରେ ମହିକାନାଥ ଗୁମ୍ଫା କରଥାନ୍ତି ।

ଗୁରୁ ଆଜ୍ଞା ଦେନିଣ ସେ ଯୋଗେ ଆସେହନ୍ତି ।

ବାରଙ୍ଗ—ଆଶ୍ରମ ଏ ଯେ ଶ୍ରବଦ୍ରାକ ତାଳ ।
 ଯାଇଣ ଆସି ସାଧନ୍ତି ବାର ଯେ ଆଜ୍ଞୁଳ ।
 ଲେଇ ଦାସ ମଠକର ଥାନ୍ତି ଯେ ଏଥରେ ।
 ଲୟ କରଥାନ୍ତି ଧ୍ୟାନ ନରକାରଠାରେ ।
 ଗରସ୍ତି ହ ବଦରାତ ଆଜ୍ଞା କରଥାନ୍ତି ।
 ବିଷମ ସନ୍ଧି ଯେ ନାଗାନ୍ତକ ସେ ସାଧନ୍ତି ।
 ଇଚ୍ଛାରେ ଯାଆନ୍ତି ତପୀ ଶତେ ଯୁଗ ଶତେ ।
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ନୟୋଗୀ ଯେ ଆସନ୍ତି ପ୍ରତିଦିନେ ।
 ବାଲିଗା ଦାସଙ୍କ ମଠ ମାଧୁରୀ ହୋ ଦେଶ ।
 ମନୁ ଏକ ହେଲା ବୋଲି ବୋଲନ୍ତି ଦାମ୍ଭିକ ।
 ଯୋଗୀରୂପେ ସାଧନ୍ତି ସେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ମୂଳ
 ଆହାର କରନ୍ତି ମୁନି ଚୂଷର ବକଳ ।

ଗୋରେଶ, ମଞ୍ଜିକାନାଥ, ବାରଙ୍ଗ, ଲେଇ ଦାସ, ଗରସ୍ତିହ,
 ବାଲିଗା ଦାସ ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଯୋଗୀ ଓ ସାଧକଥିଲେ ।
 ମନ୍ତ୍ର, ଯନ୍ତ୍ର ଓ ତନ୍ତ୍ରରେ ପ୍ରସାଶି ଥିଲେ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ
 ନରକାର ଉପାସକ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରରେ ବୌଦ୍ଧଭାବ
 ଅଲ୍ପାଧିକ ପରିମାଣରେ ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ । ପଞ୍ଚସଖାଙ୍କ
 ତୁଲ୍ୟ ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟପୁରୁଷ ୧୭ ଶତାବ୍ଦିରେ ଉତ୍କଳରେଆବର୍ତ୍ତ
 ହୋଇ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମି ରଖି ଦେଇ ଯାଇଅଛନ୍ତି । ଦୁଃଖର କଥା
 ସେ ମହାପୁରୁଷ ଆଜି ସଦୃଶ ପରିଚିତ ନୁହନ୍ତି । ତାଙ୍କର ନାମ
 ଚୈତନ୍ୟ ଦାସ; ସେ ବର୍ଣ୍ଣରେ ମାଳାକାର ଥିଲେ । ତାଙ୍କର
 ଲଳାସ୍ଥାନ ବଡ଼ମୂଳ ତାଙ୍କର ଦୁଇଖଣ୍ଡ ଉପାଦେୟ ଗ୍ରନ୍ଥ ଆତ୍ମମାନଙ୍କ
 ହସ୍ତଗତ ହୋଇଅଛି । ସେ ଜଣେ ମଧ୍ୟ ପଞ୍ଚସଖାଙ୍କ ତୁଲ୍ୟ ବୌଦ୍ଧ
 ବୈଷ୍ଣବ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନିର୍ଗୁଣ ମହାତ୍ମ୍ୟ ଓ ବିଷ୍ଣୁ ଗର୍ଭ ପୁରାଣ
 ପାଠକଲେ ଜଣାଯାଏ ସେ ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ପୁରୁଷଥିଲେ । ତାଙ୍କର
 ବିଷ୍ଣୁ ଗର୍ଭ ପୁରାଣରେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ମହାଯାନ ଶାଖାର ଅନେକ

ଚନ୍ଦ୍ର ବୈଷ୍ଣବଧର୍ମର ପରିଚ୍ଛଦ ଅନ୍ତରାଳରେ ପରିସ୍ପୃଷ୍ଟ ପାଏ । ସେ
 ଏହି ପଞ୍ଚସଖାଙ୍କର ପରେ ଶବ୍ଦ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ୧୭ଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ
 ଭାଗରେ ଉତ୍କଳର ମୁଖମନ୍ତ୍ରୀ କରୁଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ
 ଯୋଗୀ ଓ ସାଧକ ଥିଲେ । ଏହି ମହାତ୍ମାଙ୍କ ବିଷୟ ତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରଣୀତ
 ନିର୍ଗୁଣ ମାହାତ୍ମ୍ୟର ମୁଖବନ୍ଧରେ ସୁବିସ୍ତର ଆଲୋଚନା କରୁଛି ।
 ହା ! ଆଜି ସେହି ସାଧକର ଦେଶ, ସେହି ଯୋଗିର ଦେଶ, ସେହି
 ଜ୍ଞାନର ଦେଶ, ସେହି ପ୍ରେମିକର ଦେଶ ଅକର୍ମଣ୍ୟ, ନିଷ୍ଠାଶୂନ୍ୟ
 ଅବିଦ୍ୟାମୟ ତଥା ଫକୀର୍ତ୍ତର ଦେଶରେ ପରିଣତ ହେଲା ! ସେ
 ଉତ୍କଳ କାଳରେ ପଞ୍ଚସଖା ପ୍ରଧାନ ଥିଲେ । କାରଣ ସେମାନେ
 ସେମାନଙ୍କର ବୈଷ୍ଣବତତ୍ତ୍ୱ ହେତୁ ସର୍ବସ୍ୱ ପୂଜିତ ହୋଇଥିଲେ
 ଓ ଅଧିକନ୍ତୁ ଜଗତସ୍ତରୁ ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସୁପରିକର
 ରୂପେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲେ । ଉପରୋକ୍ତ ସିଦ୍ଧ ଯୋଗୀ
 ଗୋରେଶ ମଲିକା ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ବିଷୟ ବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରବନ୍ଧମାନଙ୍କରେ
 ବିସ୍ତର କରତାର ମାନସ ରଖିଲୁ । ଏ ସ୍ଥଳରେ ଗରଫିନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ବିଷୟରେ
 ପଦେ ଅଧେ କହିବାକୁ ଉଚିତ ମନେକରୁଛି । ଗରଫିନ୍ଦ୍ର ବର୍ଣ୍ଣରେ
 ସକଳକୁଳୋତ୍ତର ଯନ୍ତ୍ରିୟ ଥିଲେ । ସେ ନାଗାନ୍ତୀ ଯୋଗାନ୍ତୀ ବେଦାନ୍ତୀ
 ସିଦ୍ଧାନ୍ତୀ ଥିଲେହିଁ ନାଗାନ୍ତୀ ବିଦ୍ୟାରେ ବିଶେଷ ପ୍ରଗତି ଥିଲେ ।
 ତାଙ୍କର ଆଜ୍ଞା ଅଭୁତ ଥିଲା । ସେ ଇଚ୍ଛାରେ ଶତ ଶତ କୋଶ
 ଶୂନ୍ୟରେ ବିତରଣ କରି ପାରୁଥିଲେ । ତତ୍ତ୍ୱକୁତ ମନ୍ତ୍ର, ସମ୍ରାଜ୍ଞ,
 ଭଜନ, ଆଜ୍ଞା ପ୍ରଭୃତି ଲିଖିତ ପୋଥିମାନ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ବିଦ୍ୟାମାନ
 ଅଛି । ଗରଫିନ୍ଦ୍ର ଅତ୍ୟୁତାନନ୍ଦାଦିଙ୍କ ସମସାମୟିକ ଥିବା ଶୂନ୍ୟ
 ଫକୀର୍ତ୍ତାରୁ ପ୍ରକାଶ ପାଏ । “ଏମନ୍ତ ସମୟେ ମିଳିଗଲେ ଆସି ଗରଫିନ୍ଦ୍ର
 ନୃପମଣି ।” ୧ ମ ଅଧ୍ୟାୟ— ଗରଫିନ୍ଦ୍ର ଯୋଗ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମର ଅଧିକାରୀ
 ଥିଲେ । ଭୋଗ ଓ ଲଳାକୁ ଉପେକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । ସେ ଜଣେ
 ଯୋଗସିଦ୍ଧା ପୁରୁଷ ଥିଲେ ଓ ସେ ଆଜ୍ଞା ବଳରେ ଅନେକ ଅଭୁତ
 କ୍ରିୟା କଳାପ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିଲେ । ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ଗରଫିନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ବିଦ୍ୟା-

ବଳରେ ସ୍ୱରୁରୁ ମାଧୁରୀ ଗୋସାଇଁକୁ ଜାଳି ଦେଉଥିଲା । ତାହା
ଶତ୍ୟସହିତା ୧୧ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଲିଖିତ ଅଛି ।

“ଗରହେ ହ ବଦ୍ୟାକୁ ପରାକ୍ଷା ତହିଁକଲ,
 + + +
 ଲେଖିଲକ ମନ୍ଦ ମୁଖି ରୂପେ ଦେଲ ଡାଳି,
 ସକଲ କରଣ ଅଗ୍ନିକୁଣ୍ଡେ ଦେଲ ଜାଳି ।
 ଜଳିଲ ଶରୀର ତପୀ ହୋଇଲ ବ୍ୟାକୁଳ,
 ଆକୁଳେ ନୟନୁ ବହୁ ପଡ଼େ ଅଶ୍ରୁଜଳ ।

ଗରହେ ହ ପଞ୍ଚସଖାଙ୍କ ତୁଲ୍ୟ ବୈଷ୍ଣବ ନ ଥିବାରୁ ଓ ଭୋଗ ଓ
 ଲଳାରେ ତିଳାସୀ ନ ଥିବାରୁ ସେ ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଗୃହୀତ
 ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ଏହି ପଞ୍ଚସଖା ଶୂନ୍ୟ ନିରାକାର ଭଜନ ତଥା
 ଭଗବାନଙ୍କ ସାକାଶୋପାସନା ସ୍ୱୀକାର କରିଅଛନ୍ତି । ତହିଁ
 ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ସାମାନ୍ୟ ପୁଅକିନ୍ୟସଭେ ଆତ୍ମେମାନେ ଏହି ପଞ୍ଚ-
 ସଖାଙ୍କୁ ଏକମତାବଲମ୍ବୀରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଅଛନ୍ତି । କାରଣ
 ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ଅଶାକ୍ଷରମନ୍ଦବିଷୟକ ଭଜନ ପାଠକଲେ ଶୁଣି
 ପ୍ରତିପନ୍ନ ହୁଏ ଯେତେବେଳେ ସେମାନେ ଏକ ଗୁରୁଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ଏବଂ
 ସେମାନଙ୍କର ମତ ଏକ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା ନାନକଙ୍କ ସେହି ମନ୍ଦ
 ବିଷୟକ ଭଜନ ସହିତ ସେମାନଙ୍କ ଭଜନର ସାମ୍ୟ ଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ
 ବିରୁଦ୍ଧ ଏହି ଶୂନ୍ୟ ନିରାକାର ଉପାସନା ବିଷୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତାନନ୍ଦ-
 ଙ୍କର ଗୁରୁ କିଏ ଓ ସେହି ଗୁରୁ ପ୍ରଣାଳୀ କେଉଁ ଶ୍ରେଣୀର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।
 ପୂର୍ବେ କଥିତ ହୋଇଅଛି ଯେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନାମକରଣର ୧୦ ବର୍ଷ
 ୧୦ ମାସ ଅନ୍ତରେ ଜ୍ୟୋତିରାବତୀ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଦେଖିଥିଲେ ଓ
 ତାହାଙ୍କର ଦୟାରେ ସେ ସମସ୍ତ ବିଷୟ ଅଧିଗତ ହୋଇଥିଲେ ଓ
 ଅଶାକ୍ଷର ମନ୍ଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ॥

ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ଯହିଁ ଅବଦ୍ୟ ଅବ୍ୟକ୍ତ ବିଦ୍ୟାନନ୍ଦ ତହିଁ ଜାଣ,
 ତାଙ୍କ ଗୁରୁନାମ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦଟି ସ୍ୱୟଂ ଅନାଦି ନିବାଣ ॥

×

×

×

ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇଣ ପରମବ୍ରହ୍ମ ଯେ ଅଶାନ୍ତର ମନ୍ତ୍ର ଦେଲେ ।
ଉପଦେଶ ଦେଇ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡଠାକୁର ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇଗଲେ ।

ଶୂନ୍ୟସଂହତା ୧ମ ଅଧ୍ୟାୟ ॥

ଏହି ବିଷୟ ଅଶାକାର ସଂହତାରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଧ୍ବନିତ ହୋଇଅଛି ।
“ଆପଣେ ଅନାଦି ଅବ୍ୟକ୍ତ ବ୍ରହ୍ମ ଶ୍ରୀଗୁରୁରୂପେଣ ଆସି ।
ଗୁପ୍ତବେଶ ତାଙ୍କ ଅଶକ୍ତିର କେଶ ଦିଶନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମତପସୀ ।
ପଶ୍ଚିମବଟହିଁ ପାରୁଷେଣ ବସି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାମ କହଲେ ।
ଶ୍ରୀବଦ୍ୟାନନ୍ଦ ବୋଲିଣ ସେହୁ ନାମ ବହୁ ବୋଲିଣ ବୋଇଲେ ।
ଅଶାନ୍ତର ଉପଦେଶ ଦେଇଣ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇଗଲେ ॥”

ଅଶାକାର ସଂହତା—

ଅଶାକାରସଂହତା ଉକ୍ତରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ବଗୁରୁଙ୍କୁ
ରକ୍ତମାଂସ ଶରୀରରେ ସ୍ବଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖୁଥିଲେ । ସେ ଯାହା
ହେଉ ତାଙ୍କର ଏହି ଦିବ୍ୟ ପୁରୁଷଙ୍କର ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲା ।
କେତେକଙ୍କ ମତରେ ସେ ସ୍ବୟଂ ଜଗନ୍ନାଥ, ଆଉ କେତେକ ତାଙ୍କ
ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ର ବୋଲି କହନ୍ତି । ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କଠାରୁ ଅଶାନ୍ତର
ମନ୍ତ୍ର ଅରୁଣାନନ୍ଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ; ଏହା ଗୁରୁଭକ୍ତ ଗୀତାରେ
ଲିଖିତ ଅଛି । ଶୂନ୍ୟସଂହତାର ଉକ୍ତତାଂଶରୁ ନିର୍ବାଣ ଶବ୍ଦଟି ବୌଦ୍ଧ-
ମାନଙ୍କର ଚରମାବସ୍ଥା ପ୍ରକାଶ କରେ । ସେହି ନିର୍ବାଣ, ଅନାଦି
ଓ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ଅଟନ୍ତି । ବୈଷ୍ଣବ ଓ ବେଦାନ୍ତଙ୍କ ମତରେ
ଭଗବାନ ଓ ବ୍ରହ୍ମସତ୍ତ୍ବମୟ ଚନ୍ଦ୍ରମୟ ଓ ଆନନ୍ଦମୟ:—

ଭିକ୍ଷୁର ପରମ କୃଷ୍ଣ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ବିଗ୍ରହ । ଅନାଦି ରାଦି ଗୋବିନ୍ଦ
ସର୍ବକାରଣ-କାରଣମ୍—ବ୍ରହ୍ମସଂହତାରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ହୁଏ ।
ଅରୁଣାନନ୍ଦଙ୍କ କାଳକୁ ବୌଦ୍ଧ ଓ ବୈଷ୍ଣବ ଧର୍ମ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ
ସମିଶ୍ରିତ ହୋଇ ଏକ ବୌଦ୍ଧ ଓ ବୈଷ୍ଣବ ଧର୍ମ ଉତ୍କଳରେ ପ୍ରଚଳିତ
ହୋଇଅଛି ।

ସୁବୋଧ ନାଗାନ୍ତୀ ବେଦାନ୍ତୀ ଯେ ଗାନ୍ତୀ ବିଦ୍ୟା ବିଷୟ ମଧ୍ୟ
ଏ ସ୍ଥଳରେ ବିରୁଦ୍ଧୀ । ଏହି ବିଦ୍ୟାମାନ କପର ଜନସାଧାରଣରେ
ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା ଏହା ମଧ୍ୟ ଜିଜ୍ଞାସ୍ୟ । ବୌଦ୍ଧ ନାଗାର୍ଜୁନଙ୍କ
ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ମାଧ୍ୟମିକ ଦର୍ଶନ ନାଗାନ୍ତକ ଆଶ୍ୟା; ବୌଦ୍ଧ ଅସଙ୍ଗ
ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଯୋଗାଶ୍ଵର ଯୋଗାନ୍ତକ ଆଶ୍ୟା
ଓ ବୌଦ୍ଧ ସୌହାନ୍ତକ ଶାଶା ବେଦାନ୍ତକ ଆଶ୍ୟା ପ୍ରାଚ୍ଠ ହେବା
ଶୁବ୍ ସମ୍ଭବପର । କାରଣ ବୌଦ୍ଧମାନେ କୌଣସି ବିଷୟ ଗୋପନ
କରୁ ନଥିଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ହେତୁ ବେଦାନ୍ତରମତ, ଯୋଗରମତ-
ସବୁ ଜନସାଧାରଣରେ ଜାଣି ହେଲା । ଆନେମାନେ ସୁଦୃଢ଼ମଣିର
ମୁଖବଳରେ ବିରୁଦ୍ଧ କରିଅଛୁ ଯେ ବୌଦ୍ଧମାନେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମକୁ
ଲୋକଗ୍ରାସ୍ୟ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବେଦାନ୍ତ, ଯୋଗାଦିର ମତକୁ
ସ୍ଵଧର୍ମ-ପକ୍ଷରେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଗୋରଣ ନାଥ, ଗରସିନ୍ଦ୍,
ମଲ୍ଲିକାନାଥ, ଲେହ ଦାସ, ବାଉଳି ପ୍ରଭୃତି ଉପବେକ୍ତ ବୌଦ୍ଧଶାଖା
ନାଗାନ୍ତକ, ଯୋଗାଶ୍ଵର ଓ ସୌହାନ୍ତକମାନଙ୍କର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତଥିଲେ
ସେମାନଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ପ୍ରଶିଷ୍ୟାଦି ମଧ୍ୟ ସ୍ଵଗୁରୁଧର୍ମ ଅବଲମ୍ବନ କରି
ପ୍ରାଚୀକୁଳରେ ବାସ କରୁଥିଲେ । କାଳହମରେ ଉକ୍ତ ବୌଦ୍ଧଶାଖା-
ମାନ ମଧ୍ୟ ପୁନଃ ପୁନଃ ବୈଷ୍ଣବ ପ୍ରଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ ହେଉଥିବ
ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହର ଅବକାଶ ନାହିଁ ।

ଶୂନ୍ୟସ୍ଵତ୍ଵତାର ଏକାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ ମାଧୁସ୍ତ ଓ ମାଧୁସ୍ତା
ଉପାଶ୍ୟାନରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରତିପତ୍ନ ହୁଏ ଯେ ‘ଉତ୍ତର-କୋଶଳକୁଣ୍ଡୀନଗ୍ର’
ସୀମାନ୍ତବର୍ତ୍ତୀ ଚନ୍ଦୋପୁଳାକୁଳସ୍ଥ ବିଦେଶିୟ ଭଗବତଙ୍କ ପୀଠ-
ସମୀପ ମହାରଣ୍ୟରେ ଅନେକ ଯୋଗୀ ରାଷି ବାସ କରୁଥିଲେ ।
ସେ ସ୍ଥଳ ସିଦ୍ଧପୀଠ ରୂପେ ସେ ସମୟରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଲଭ କରିଥିଲା
ଏବଂ ସେ ସ୍ଥଳକୁ ମଧ୍ୟ ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ର ସୁମଣ୍ଡଳୀ ସହୃଦ ଗମନ
କରିଥିଲେ ।

“ସେଠାରେ ଅନେକ ଭକ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି ମେଳି
ଆନ୍ଦୋଳ ସଖା ସଙ୍ଗେ କରୁଅଛୁ କେଳି ।
ବାର ସପ୍ତ ଭକ୍ତରେ ପ୍ରଧାନ ସନାତନ ।
ଆପେ ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ ପ୍ରଭୁ ବିନେ ସ୍ବୟଂବ୍ରହ୍ମ ॥”

ଏହି ଅରଣ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଯୋଗୀ ରୁଷି ବାସ କରୁଥିଲେ ସେମାନେ ଅଳ୍ପାୟୁକ ପରମାଶରେ ବୌଦ୍ଧମତ ପୋଷଣ କରୁଥିଲେ । ଏବଂ ଏହି ଅରଣ୍ୟ ନେମାଳର ଅଦୂରବର୍ତ୍ତୀ,—ପ୍ରାୟ ଦୁଇମାଇଲ ମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଅରୁଣାଦେବ ସନାତନଙ୍କ ଠାରୁ ନାମକରଣ ପ୍ରାପ୍ତହୋଇ “ଦଶବର୍ଷ ଦଶମାସ” ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ବର୍ଗମ ନେମାଳରେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ଏହି ଦଶବର୍ଷ ଦଶମାସ ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କର ସେହି ଯୋଗୀ ରୁଷିମାନଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ ହୋଇ ପାରିଥିବ । ସେମାନଙ୍କ ମୁଖରୁ ଅଲେଖ, ଅନାଦି, ଅଶାକାର ନିରଞ୍ଜନ ବିଷୟକ ଧର୍ମତତ୍ତ୍ବ ଅନେକ ଶୁଣି ପାରିଥିବେ ଓ ବୁଦ୍ଧମୂର୍ତ୍ତି ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଉକ୍ତ ଅଲେଖ, ଅନାଦି, ଅଶାକାର, ନିରଞ୍ଜନଙ୍କ ଐକ୍ୟର ଆଶ୍ୱସ ପାଇପାରିଥିବେ । ତତ୍ତ୍ବପରେ “ଦଶବର୍ଷ ଦଶମାସ” ଅନ୍ତରେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡଠାକୁରଙ୍କ ତାଙ୍କୁ ସ୍ବପ୍ନାଦେଶ । ଏହି ସ୍ବପ୍ନାଦେଶପରେ ତାଙ୍କର ପୁରୁଷାତ୍ମକୁ ଆଗମନ ଓ ଚୈତନ୍ୟଙ୍କ ଠାରୁ ଡୋରକୌପୁନା ଗ୍ରହଣ ଓ ତତ୍ତ୍ବପରେ ଖର୍ଯ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏବଂ ଖର୍ଯ୍ୟଭ୍ରମଣରୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନର ଦୁଇ ଦିନ ବର୍ଷପରେ ଚୈତନ୍ୟ-ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଦଶେକ୍ଷକ । ଖର୍ଯ୍ୟାଚନର ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନକାଳରୁ ତାଙ୍କର ଜଗନ୍ନାଥ ବଳରାମାଦିଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ । ସେମାନେ ଅଶାକାର ତଥା ସାକାର ଉପାସକ ଥିଲେ । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଅଶାକାର ମନ୍ତ୍ରଜ୍ଞ ଓ ଶୂନ୍ୟ ଉପାସକ ଥିଲେ ତାହା ପୂର୍ବେ କଥିତ ହେଇଅଛି । ଅରୁଣାଦେବ ବାଲିକାଳଲବ୍ଧଜ୍ଞାନ ଅଧୁନା ବଳରାମ. ଜଗନ୍ନାଥାଦିଙ୍କ ପ୍ରସରରେ ପୁନର୍ମାର୍ଜିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଏବଂ ସେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଚୀ-କୁଳର ଅରଣ୍ୟକୁ ଯାଇ ସେହି ନାଗାନ୍ତୀ, ଯୋଗାନ୍ତୀ, ବେଦାନ୍ତୀ,

ସିକାନ୍ତଙ୍କ ସହ ସାକ୍ଷାତ କରିଥିଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ସହ ଧର୍ମ ବିଷୟକ କଥାମାନ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ । ଏହା ଶୂନ୍ୟସଂହୃତା ଏକାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ ସ୍ମୃତିତ ହୋଇଅଛି । ପୁନଶ୍ଚ ଉକ୍ତ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଲିଖିତ ଅଛି ଯେ ଯୋଗୀରଷିମାନେ **ମନ୍ତ୍ରବାଜହରଣ** କରିବାରୁ **ମନ ଯାନ ଚଳିଲା ନାହିଁ** । ତହିଁ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ସେବା ନିଯୋଗକୁ ଭକ୍ତମାନେ ଯାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଦିକ୍ଷାଗ୍ରନ୍ଥ ପରେ ଅରୂପା-ନନ୍ଦାଦି ପ୍ରଭୃତି ପାଖରେ ମିଳିଲେ । ପ୍ରଭୃ ଅରୂପକୁ ଦେଖି କହିଲେ ।

“ବୋଇଲେ ମୋ ପ୍ରାଣ ପଞ୍ଚସଖା କାହିଁ ଥିଲ
ନିଯୋଗ ନ ରୁଚେ ମୋତେ; ତୁମ୍ଭେତ ନଇଲ ।
ବୋଇଲେ ଅରୂପ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ ଆତ୍ମବାଣୀ
କଳିଯୁଗେ ବୌଦ୍ଧରୂପେ ବିଜେ କଲି ପୁଣି ।
କଳିଯୁଗେ ବୌଦ୍ଧରୂପେ ନିଜରୂପ ଗୋପ୍ୟ
ଏଣୁ ସେ ସକଳ ମୁନିମାନେ ଦେଲେ ଶାପ ।
ଆମ୍ଭେ ଏହା ଜାଣୁ ହୋ ଅରୂପଦାସ ବାଇ
ଏଣୁକରି ପ୍ରକାଶିଲୁଁ ଏକକଳା ନେଇ ।
ଅଳପେ ନାମକୁ ଯାନ୍ତେ ଭଲ କଲେ ତପୀ
ବେଳୁଁ ଜାଣି ନିରାକାର ମନ୍ତ୍ରଅଛି ସ୍ଥାପି ।
ତୁମ୍ଭେ ମୋର ପଞ୍ଚଆତ୍ମା ଅଟ ପଞ୍ଚଜଣ
ଅବତାର ଶ୍ରେଣୀ ଯେତେ; ତୁମ୍ଭପାଇଁ ପୁଣ ।
ନିରାକାର ମନ୍ତ୍ରେ ସବୁ ଦୁର୍ଗତ ହରିବ
ଆପଣେ ତରିଣ ପରେ ତାର ତରାଇବ ।
ବୁଦ୍ଧମାତା ଆଦିଶକ୍ତି ସଖୀଛନ୍ତି କହି
ନିରାକାର ଭଜନେ ନିର୍ମଳ ଭକ୍ତ ପାଇ ।
ଏମନ୍ତ କହିଣ ଦେଲେ ମନ୍ତ୍ର ନିରାଧାର
ଆଜ୍ଞାଦେଲେ କଳିଯୁଗେ କର ଯା ପ୍ରବୃତ୍ତ ।

× × × × × ×

ଯାଅ ଅନନ୍ତ ଅରୁଣ ଯଶୋବନ୍ତ ଦାସ
 ଜଗନ୍ନାଥ ଜଗନ୍ନାଥ କର ଯା ପ୍ରକାଶ ।
 ଆଜ୍ଞାପାଇ ଆମ୍ଭେ ପାଞ୍ଚଜଣ ଯେ ଅଛୁ
 ମନଯାନ ଚଳିଲା ବହନ ପ୍ରବେଶିଲୁ ।
 ରୁଣୀ ତପୀ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ନାମକ ଶରଣିନ୍ଦ୍ର
 ଲେଉଟି ଦାସ ବାଉଳ କପିଳ ଯେତେ ସଙ୍ଗ ।
 ସତ୍ତ୍ୱମଣ୍ଡାଲଣ ଯେ ବସିଲେ ସବେ ତପୀ
 ପରୁରଲେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ କି ଆଜ୍ଞା ଛନ୍ଦି ଥାପି ।
 କହିଲି ମୁଁ ଶୂନ୍ୟମନ୍ତ୍ର ଯନ୍ତ୍ର କର ନ୍ୟାସ
 ତପୀମାନେ ଜୟ ଜୟ କଲେ ଯେ ପ୍ରକାଶ । ଇତ୍ୟାଦି

ଅରୁଣାଦି ଦେଶସଖା ଶୂନ୍ୟମନ୍ତ୍ର ଓ ଯନ୍ତ୍ର ପୁନଶ୍ଚ ବୁଦ୍ଧରୂପୀ
 ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ଓ ସେହି ଶିକ୍ଷାବଳରେ
 ପୁନଶ୍ଚାର ସେମାନଙ୍କ ମନଯାନ ଚଳିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏହି ଶିକ୍ଷାବିଷୟ
 କଥା ତଥା ଆଦେଶବାଣୀ ପ୍ରାଚୀକୁଳସ୍ଥ ରୁଷିମାନଙ୍କୁ କହିଥିଲେ ।

ଏହାର ଗୁରୁ ଅର୍ଥ ଏହା ହୋଇପାରେ ଯେ ଉତ୍କଳର
 ଉପରେକ୍ର ଯୋଗୀ ରୁଷିମାନଙ୍କ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେକଙ୍କ
 ବୌଦ୍ଧିଭାବ ତଥା ଯୋଗ ଓ ବେଦାନ୍ତ ଜ୍ଞାନପ୍ରତି ବ୍ରାହ୍ମଣମଣ୍ଡଳୀ
 ଓ ଶକ୍ତା ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଦେବଙ୍କର ଶତ୍ରୁତ୍ୱ ପଡ଼ିବାରୁ ସେମାନେ
 ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ଦଣ୍ଡ ଭୟରେ ସେମାନେ
 ନିଜଧର୍ମକୁ ଗୋପନ କରିଥିଲେ । ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ତାର ପ୍ରସ୍ତୁତିକ୍ରିୟା
 କରୁ ନ ଥିଲେ । ମନ ଯାନ କି ! ବୌଦ୍ଧମତ ମନ୍ତ୍ରଯାନର
 ଶକ୍ତି ହ୍ରାସହେଲା । ଏହି ଦେଶସଖାଙ୍କପରେ ବୌଦ୍ଧମତ ଓ
 ବୈଷ୍ଣବ ଧର୍ମର ସମନ୍ୱୟ ହୋଇଥିବାରୁ ସେମାନେ ନିବାସରେ
 ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମନ୍ଦିରରେ ପ୍ରବେଶଲାଭ କରିପାରିଥିଲେ । ସେହି
 ସମୟରେ ଅରୁଣାନନ୍ଦଙ୍କୁ ସ୍ୱ ବୈଷ୍ଣବଭାଷଣେ ପ୍ରତାପରାଜାଙ୍କ
 ସମକ୍ଷରେ ଶୂନ୍ୟଭଜନ ଓ ନିରାକାର ଭଜନର ପରୀକ୍ଷାଦେବାକୁ

ଆତ୍ମମାନଙ୍କର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ପୁରୋକ୍ତ ଘଟଣା କାଳରେ
ଅରୁଦାନନ୍ଦଙ୍କୁ ପୁରକଥିତ ଶୂନ୍ୟଭଜନର ପରୀକ୍ଷା ଦେବାକୁ
ହୋଇଥିଲା । ଏହି ପଞ୍ଚସଖା ମାଳାଚଳସ୍ଥ ରୁକ୍ମରୂପୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ
ସେହି ନିରାକୃଷ୍ଣ ନିରାକାରପୁରୁଷ, ଅଲେଖ ନିରାକାରରୂପେ ଦର୍ଶନ
କରୁଥିଲେ ।

ରୁମ୍ ଆତ୍ମ ସଙ୍ଗ ବାବୁ ଅନ୍ତର ନୋହବ
କଳିଯୁଗେ ବରଧା ରୂପକୁ ଯେ ହେଜବ, ଇତ୍ୟାଦି — ଶ୍ଳ ୧୦ ।
ମଥୁରାରୁ ଆସି ସେ ବ୍ରହ୍ମବୀରି ।
ବରଦରୂପେ କଳରେ ପ୍ରକାଶି । ଶ୍ଳ ୧୧ ।
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚରଣାମ୍ବୋଜେ ବିଦେଶ ଶରଣଂ ଯଯୌ
ସଗୁଣଂ ନିର୍ଗୁଣଂ ବ୍ରହ୍ମ ଜ୍ୟୋତିରୂପଂ ସନାତନମ୍
ସାକାରଂ ଚ ନିରାକାରଂ ତେଜୋରୂପଂ ନମାମ୍ୟହମ୍
ବ୍ରହ୍ମବୈବର୍ତ୍ତ — କୃଷ୍ଣଜନ୍ମ ଽଥାୟା ।

ଅରୁଦାନନ୍ଦ — କୃଷ୍ଣଲୀଳା କାର୍ତ୍ତବୀରେ ଦିନଯାପନ କରୁଥିଲେ ।
ଯୋଗ ଭୋଗ ଲାଭୁଥିଲା ଏହି ଚତୁର୍ବିଧବୃତ୍ତିର ଉପଯୋଗିତା
ପ୍ରତିପନ୍ନ ହେଲେ ଅରୁଦାନନ୍ଦଙ୍କ କୃଷ୍ଣଲୀଳା କାର୍ତ୍ତବୀର ଅର୍ଥ-
ସୁବୋଧ ହେବ । ନିଜର ଘଟକୁ (ଶରୀରକୁ) ଭଗବତ୍ ଉପାସନାର
ଉପୋଯୋଗୀ କରିବାକୁ ହେଲେ ସାମାନ୍ୟ ଯୋଗଜ୍ଞାନ ଆଦୌ
ଆବଶ୍ୟକ । ତହିଁ ନିଶ୍ଚଳ ଚିତ୍ତରେ ସଂସାରରେ ଅନାସକ୍ତ ହୋଇ

ହୋଇଥିଲା । ସେ ସ୍ୱୀୟଜ୍ଞାନ ଓ ଭକ୍ତି ବଳରେ ପରୀକ୍ଷାରେ
ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କର ବିମୁଗ୍ଧଭଜନ ହେଲେ । ଏହି
ନିରାକାର ଭଜନର ସମ୍ପାଦନା ହେତୁ ପୁନର୍ବାର ତାହାର ମଂ ମା
ହରୁର ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଚୈତନ୍ୟଦେବ ମଧ୍ୟ ଏମାନଙ୍କୁ ଭେଦ-
ଜ୍ଞାନ ଶୂନ୍ୟ, ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ସେବକ ଓ ଜ୍ଞାନ ଏବଂ ଭକ୍ତି ଯୋଗର
ଆଶ୍ରୟାଦେଶ ସ୍ୱପରାକର୍ଷ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ବିଷୟ ଶ୍ରେଣ କରବା ସଂସାର ପକ୍ଷେ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ । ଏପରି ବିଷୟ
 ଶ୍ରେଣୀରେ ଚିତ୍ତ ଅନାସକ୍ତତାକୁ କର୍ମଫଳ ପ୍ରତି ଗତହୃଦୟ ହୁଏ
 ଏବଂ ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ ଅଭିନବସ୍ତୁ ହୁଏ । ତାହା ଲକ୍ଷ୍ୟ ଅବସ୍ଥା
 (ଟୀକାରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ) ଲକ୍ଷ୍ୟାନନ୍ତର ଭଗବତ୍ ଅନୁଭୂତିରେ,
 ଜ୍ୟୋତିର୍ଦର୍ଶନରେ ମନରେ ଅପୂର୍ବ ଆନନ୍ଦ ଜାତହୁଏ । ଆନନ୍ଦ
 ଆଲୋକରେ ପରିଣତ ହୁଏ, ଆଲୋକାବସ୍ଥାରୁ ପ୍ରେମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ
 ହୁଏ ଓ ସେହି ପ୍ରେମର ଉନ୍ମାଦନା ଭଗବତ୍ଲଳା ଅଗାଧ ନିମିତ୍ତ
 ଚିତ୍ତକୁ ସବଦା ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ କରେ ।

ପ୍ରଭୁଙ୍କେ ଜ୍ଞାନଭକ୍ତିରୂପା ମାୟାନ୍ୟାନନ୍ଦ ଚିନ୍ତୟୀ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟାନୁ
 ଉପାଭକ୍ତିଭଗବତ୍ ପ୍ରେମ ଲକ୍ଷଣା । ବ୍ରହ୍ମସଂହତା ୪୮ । ଜ୍ଞାନ ଓ ଭକ୍ତି
 ଦ୍ଵାରା ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ସଞ୍ଚିତ ହେଲେ ଆନନ୍ଦ ଚିନ୍ତୟୀ ଭଗବତ୍ ପ୍ରେମ-
 ଲକ୍ଷଣା ଭକ୍ତିଦେଶ ଉଦ୍ଦିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ପୁନଶ୍ଚ

ଜ୍ଞାନ ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ପନ୍ନୋ ଭବ ମାଂ ଭକ୍ତିଭାବତଃ —

ଏକାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ମହାପୁରୁଷ ଅରୂପାନନ୍ଦାଦିଙ୍କର ଏହି ଜ୍ଞାନମିଶ୍ରା ଭକ୍ତି । ଏହି
 ଜ୍ଞାନୋତ୍ତର ପ୍ରେମଭକ୍ତିରେ ସେ କୃଷ୍ଣଲଳା ଆସ୍ବାଦନ କରୁଥିଲେ ।

ପ୍ରେମ ରାଧା ପ୍ରେମକୃଷ୍ଣ ପ୍ରେମ ଭକ୍ତଜନ
 ପ୍ରେମଭକ୍ତି ନରକାର ଶତେ ସୂର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ।
 କୂଳ୍ୟବର ବୋଲି ସିନା ବୋଲନ୍ତି କୃଷ୍ଣକୁ ।
 ବାରି କହିଦେଲୁ ଧାୟୁ ତୁ ନରକାରକୁ ।

ଶ୍ରୀ: ସଂ: ୧୦ମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ନିଶ୍ଚୟକ୍ରନ୍ତ ଅନାଦି ଅନନ୍ତ ଦାରୁ ସ୍ଵରୂପେ ବିଜୟେ ।
 ଚହ୍ନି ନିଶ୍ଚୟ ଏ ଦେହେ ଶବଦ ଜଗତଜନ ଚଳାୟେ ।

ଶ୍ରୀ: ୨୮ ଅ

କୃଷ୍ଣର ରସ କଥାମାନ । କରବ ମୁଖରେ ଗାୟନ ।
ଶଙ୍ଖ ଶିଖା ବେଶୁ ମୁରଲୀ । ଖୋଲ କର୍ତ୍ତାଳ ସବେମିଳି ।

× × × ×

ବିବିଧ ରସ ବାଦ୍ୟମାନ । କରବ ରସରେ ଗାୟନ ।
ଅଷ୍ଟ ପ୍ରହର ଗୀତମାନ । କୃଷ୍ଣର ଯେତେ ଜୀତାସ୍ଥାନ
ସେ ଅବସରମାନ ଜାଣି । ଗାୟନ କରୁଥିବ ପୁଣି ।
ଶ୍ରୀ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ପାଦେଧାନ । ଶ୍ରୀକୃତ୍ତାବନେ ଦେଇ ମନ ।
ଦ୍ଵାଦଶ ବନକୁ ସୁମର । ଯମୁନା ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ଗିରି ।
ଚୌରାଶୀ ସପ୍ତ ପଦ୍ମସ୍ଥଳ । ଖୋଲସହସ୍ର ଗୋପମେଳ ।
ଚୌଷଠୀ ଗୋପୀଙ୍କ ଚରଣ । ଅନନ୍ତ ଗୋପାଳ ଧାରଣ ।
ଏହାଙ୍କ ଲଳା ଗୁଣମାନ । କହୁଣ ଥିବ ରସିଦିନ ।

ଗୁ: ଭ: ଗୀ: ଶଙ୍ଖ ଓଷ୍ଠ ପଟଳ ।

ପରାସାନନ୍ଦର ଅରୁଣାକର ରାଜା ପ୍ରତାପଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପୂଜିତ
ଓ ସମ୍ମାନିତ ହୋଇଥିଲେ । ରାଜା ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ବାଙ୍କି ମୁଦ୍ରା ଶଠାରେ
ମଠସ୍ଥାପନକରି ସଶିଷ୍ୟ ବାସ କରବା ନିମିତ୍ତ ଅରୁଣାକରଙ୍କୁ
ସନାତନ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ଏହି ମଠ ଗୋପାଳ ମଠ ନାମରେ
ପରିଚିତ । ସେ ଏହି ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଙ୍କ ରାଜତ୍ଵକାଳରେ
ଅଷ୍ଟଗୁହ୍ମର, ବୟାଳିଶ ଚୌପଞ୍ଚ, ଦୁଃଖବୋଧ ଚଉତିଶା,
କେତେକ ଭଜନ ଓ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଗୀତା ପ୍ରଭୃତି କେତେକ ଗ୍ରନ୍ଥ
ଲେଖିଥିବାର ଜଣା ପଡ଼ୁଅଛି । କାରଣ ସେ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଗୀତାରେ
ଗୋପାଳଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ କହୁଅଛନ୍ତି ।

“ତୁମ୍ଭ ବାକଣା ଯେ ଗାୟନ । ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ନୂପନାଶ ।
ତେନା କୃଷ୍ଣ ଜନ ଶାନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ରାଜା ଦେବ ଲେଖ ।
ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପଣେ ବସିଥିବ । ଦେଉଳ ଦୁଆରେ ଗାଇବ ।

ପ୍ରତାପରାଜା ବଇଷ୍ଣବ   । ପ୍ରଜ୍ଞିନ୍ କର ଠାବ ଦେବ ।
 ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ କିଛିଦିନ   । ଲାଳା କରବେ ସେହୁ ସ୍ଥାନ ।
 ଦେଉଳୁ ଉଠେଇଣ ଯିବେ । ପୁଣି କଳଙ୍କି ରୂପ ହେବ । ,

ଏସ୍ଥାନରେ ସେ ପ୍ରାୟ ୨୩ ବର୍ଷ ଅବସ୍ଥାନ କରି ସୁବୈଷ୍ଣବ
 ଧର୍ମ ଜନସାଧାରଣରେ ବିଶେଷତଃ ଗୋପାଳମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
 ପ୍ରସାର କରୁଥିଲେ । ଏହି କାଳରେ ବା ଏହାର ପୂର୍ବେ ଖର୍ଯ୍ୟାଟନରୁ
 ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନର କିଛି କାଳପରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କୁ ସେ ଅତି ବଡ଼
 ବୋଲି ପରିଚୟ ପାଇଥିଲେ ; ଦିବାକର ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ ଚରିତା-
 ମୃତରେ ଲେଖିଅଛନ୍ତି :—

ଶ୍ରୀଗୋପାଳ-ଗରୁଗୋସାଇଁ । କ୍ଷେଷ ବରେଣ ଅନ୍ତି ରହି ।
 ଗୋପାଳେ ଉପଦେଶ କଲେ । ଗୋପାଳ ଗୁରୁ ବୋଲାଇଲେ ।
 ଅତିବଡ଼ ଭାଷା ବୋଲିଣ । ସଂଶୟ କଲେ ତାଙ୍କ ମନ ।
 ଗୋପାଳେ ଆଜ୍ଞା କଲେ ଏ ତ । ନିତ୍ୟରାଧାଙ୍କ ଅଂଶୁଜାତ ।
 ଅତି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା ଯେଣୁ । ଅତିବଡ଼କୁ ଯୋଗ୍ୟତେଣୁ ।
 ରାଧାଙ୍କ ଅଂଶେ ଜାତ ଏହି । ଯେଥେ ସଂଶୟ କର ନାହିଁ ।
 ଗୁରୁ ବିଗୁର କଲେ ଚିତ୍ତ । ଯେ ଅତି ବଡ଼ କର୍ମେ ମୁକ୍ତ ।
 ଯେବେ ରାଧାଙ୍କ ଅଂଶୁ ଜାତ । ପୁଛିବା ନିତ୍ୟର ବୁଝନ୍ତୁ ।
 ଗୁରୁ ଦିନେକ ବଟଦଳେ । ସ୍ବାମୀକ ସମ୍ଭାଷଣ କଲେ ।
 ନିତ୍ୟ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦୁଇ । ଯେକହ ପଦ ଏ ଅଟଇ ।
 କାହିଁରେ କି ଭାବ ଅଛଇ । କହିବାହେଉଟି ବୁଝାଇ ।
 ଶୁଣି ସ୍ବାମୀନା ଦୋଷ ହେଲେ । ଯେଥୁ ପ୍ରେମନାହିଁ ବୋଇଲେ ।
 ଯେଉଁ ମୁର୍ଖିର ଯେଉଁ ସ୍ଥାନ । ଯେଉଁ ପ୍ରେମ ଯେଉଁ ବିଧାନ ।
 ଯେହୁ ଭଜନ୍ତି ଯେ ବା ଭକ୍ତ । ଯେହୁ ମନ୍ତ୍ରେ ଯେହୁ ଭାବନ୍ତି ।
 ଯାହାକୁ ଯେ ବା ଛଡ଼ା ହୋଇ । ଯେ ଯହିଁକି ଲେଡ଼ା ଅଛଇ ।

କୃଷ୍ଣର ରସ ବାଧ୍ୟମାନ । କରବ ମୁଖରେ ଗାୟନ ।
ଶଙ୍ଖ ଶିଖା ବେଶୁ ମୁରଲୀ । ଖୋଳ କର୍ତ୍ତାଳ ସଂସେମିଳି ।

× × × ×

ବିବିଧ ରସ ବାଧ୍ୟମାନ । କରବ ରସରେ ଗାୟନ ।
ଅଷ୍ଟ ପ୍ରହର ଗୀତମାନ । କୃଷ୍ଣର ଯେତେ ଜୀତାସ୍ଥାନ
ସେ ଅବସରମାନ ଜାଣି । ଗାୟନ କରୁଥିବ ପୁଣି ।
ଶ୍ରୀ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ପାଦେୟାନ । ଶ୍ରୀକୃତାବନେ ଦେଇ ମନ ।
ଦ୍ଵାଦଶ ବନକୁ ସୁମର । ଯମୁନା ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ଗିରି ।
ଚୌରାଶୀ ସସ୍ତ୍ର ପଦୁସ୍ଥଳ । ଖୋଳସହସ୍ର ଗୋପମେଳ ।
ଶୈଷଠୀ ଗୋପୀଙ୍କ ଚରଣ । ଅନନ୍ତ ଗୋପାଳ ଧାରଣ ।
ଏହାଙ୍କ ଲଳା ଗୁଣମାନ । କହୁଣ ଥିବ ରାସଦାନ ।

ଗୁ: ଭ: ଗୀ: ଶଙ୍ଖ ଶ୍ରବଣ ପଟଳ ।

ପରାକ୍ରମନ୍ତର ଅରୂପାନନ୍ଦ ରାଜା ପ୍ରତାପଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପୂଜିତ
ଓ ସମ୍ମାନିତ ହୋଇଥିଲେ । ରାଜା ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ବାଙ୍କି ମୁଦ୍ରା ଶଠାରେ
ମଠସ୍ଥାପନକରି ସନ୍ନିଷ୍ଠ ବାସ କରିବା ନିମିତ୍ତ ଅରୂପାନନ୍ଦଙ୍କୁ
ସନାତନ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ଏହି ମଠ ଗୋପାଳ ମଠ ନାମରେ
ପରିଚିତ । ସେ ଏହି ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଙ୍କ ରାଜତ୍ଵକାଳରେ
ଅଷ୍ଟଗୁହ୍ମ, ବୟାଳିଶ ଚୌପଦ, ଦୁଃଖବୋଧ ଚଉତିଶା,
କେତେକ ଭଜନ ଓ ଗୁରୁଭକ୍ତ ଗୀତା ପ୍ରଭୃତି କେତେକ ଗ୍ରନ୍ଥ
ଲେଖିଥିବାର ଜଣା ପଡ଼ୁଅଛି । କାରଣ ସେ ଗୁରୁଭକ୍ତ ଗୀତାରେ
ଗୋପାଳଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ କହୁଅଛନ୍ତି ।

“ତୁମ୍ଭ ବାଜଣା ଯେ ଗାୟନ । ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ନୃପଜାଣ ।
ଦେଖ କୃଷ୍ଣ ଜନ ଶାନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ରାଜା ଦେବ ଲୋଡ଼ ।
ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପଣେ ବସିଥିବ । ଦେଉଳ ଦୁଆରେ ଗାଇବ ।

ପ୍ରତାପରାଜା ବଇଷ୍ଣବ   । ପ୍ରଜ୍ଜିନ୍ନ କରି ଠାବ ଦେବ ।
 ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ କିଛିଦିନ   । ଲାଳା କରିବେ ସେହୁ ସ୍ଥାନ ।
 ଦେଉଳୁ ଉଭେଇଣ ଯିବେ । ପୁଣି କଳଙ୍କି ରୂପ ହେବ । ,

ଏସ୍ଥାନରେ ସେ ପ୍ରାୟ ୨୩ ବର୍ଷ ଅବସ୍ଥାନ କରି ସୁବୈଷ୍ଣବ
 ଧର୍ମ ଜନସାଧାରଣରେ ବିଶେଷତଃ ଗୋପାଳମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
 ପ୍ରସାର କରିଥିଲେ । ଏହି କାଳରେ ବା ଏହାର ପୂର୍ବେ ଡାକ୍ତରୀରୁ
 ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନର କିଛି କାଳପରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କୁ ସେ ଅତି ବଡ଼
 ବୋଲି ପରିଚୟ ପାଇଥିଲେ ; ଦିବାକର ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ ଚରିତା-
 ମୂର୍ତ୍ତିରେ ଲେଖିଅଛନ୍ତି :—

ଶ୍ରୀଗୋପାଳ-ଗୁରୁଗୋସାଇଁ । କ୍ଷେପ ବରେଣ ଅନ୍ତି ରହ ।
 ଗୋପାଳେ ଉପଦେଶ କଲେ । ଗୋପାଳ ଗୁରୁ ବୋଲାଇଲେ ।
 ଅତିବଡ଼ ଭାଷା ବୋଲଣ । ସଂଶୟ କଲେ ତାଙ୍କ ମନ ।
 ଗୋପାଳେ ଆଜ୍ଞା କଲେ ଏ ତ । ନିତ୍ୟରାଧାଙ୍କ ଅଂଶୁଜାତ ।
 ଅତି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା ଯେଣୁ । ଅତିବଡ଼କୁ ଯୋଗ୍ୟତେଣୁ ।
 ରାଧାଙ୍କ ଅଂଶେ ଜାତ ଏହି । ଯେଥେ ସଂଶୟ କର ନାହିଁ ।
 ଗୁରୁ ବିଗୁର କଲେ ଚିତ୍ତି । ଯେ ଅତି ବଡ଼ କର୍ମେ ମୁକ୍ତି ।
 ଯେବେ ରାଧାଙ୍କ ଅଂଶୁ ଜାତ । ପୁଛିବା ନିତ୍ୟର ବୁଝନ୍ତି ।
 ଗୁରୁ ଦିନେକ ବଠଇଲେ । ସ୍ୱାମୀକି ସମ୍ପାଦଣ କଲେ ।
 ନିତ୍ୟ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦୁଇ । ଯେକହ ପଦ ଏ ଅଟଇ ।
 କାହିଁରେ କି ଭାବ ଅଛଇ । କହିବାହେଉଟି ବୁଝାଇ ।
 ଶୁଣି ସ୍ୱାମୀନା ତୋଷ ହେଲେ । ଯେଥୁ ପ୍ରେମନାହିଁ ବୋଇଲେ ।
 ଯେଉଁ ମୂର୍ତ୍ତିର ଯେଉଁ ସ୍ଥାନ । ଯେଉଁ ପ୍ରେମ ଯେଉଁ ବିଧାନ ।
 ଯେହୁ ଭଜନ୍ତି ଯେ ବା ଭକ୍ତି । ଯେହୁ ମନ୍ତ୍ରେ ଯେହୁ ଭାବନ୍ତି ।
 ଯାହାକୁ ଯେ ବା ଛଡ଼ା ହୋଇ । ଯେ ଯହିଁକି ଲେଡ଼ା ଅଛଇ ।

ନିତ୍ୟ ମହିମା ପରପାଦେ । କହୁଲେ ଗୁରୁଙ୍କ ସମୀପେ ।
 ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ଗୁରୁ ହେଲେ । ହରେ ରାମକୃଷ୍ଣ ଭାବରେ ।
 ଜାଣିଲେ ରାଧା ଅଂଶେ ଜନ୍ମ । ସଖୀପଣକୁ ଏ ଭାବନ ।
 ସଖୀ ସଖୀ ବୋଲି ବଚନ । ଗୁରୁ ଡାକନ୍ତି ପ୍ରତିଦିନ ।

ଉପରସ୍ଥ ଉକ୍ତାଂଶରୁ ‘ଗୋପାଳ ଗୁରୁଗୋଷାଲି’, ଅରୁଦାନନ୍ଦ
 ଅଟନ୍ତି, ଏବଂ ସେ ସମୟକୁ ସେ ନିଜର ଗୁଣ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ହେତୁ
 ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଲଭିକରିଥିଲେ ବୋଲି ପ୍ରତିପନ୍ନ ହେଉଅଛୁ ।

ଏହି ପଞ୍ଚ ଶାଖାଙ୍କ ମତରେ ନିତ୍ୟ ଓ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଏକ ଅର୍ଥାତ୍
 ଗାଁଲୋକର ପ୍ରତିରୂପ ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମ କ୍ଷେତ୍ର ଅଟେ ।

ଏ ମାଳଗିରି ନିତ୍ୟସମ । ତେଣୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନିତ୍ୟଧମ ।
 ଏ ମାଳଗିରି ନିତ୍ୟଦୁଇ । ଅଭିନ୍ନ ଅଭେଦ ଅଟଇ ।
 ଗୋପ ମଥୁରା ଦ୍ଵାରାବତୀ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅଯୋଧ୍ୟାର ପତି ।
 ଏମାନେ ନିତ୍ୟସ୍ଥଳୁଁ ଜାତ । ଅଭିନ୍ନ ନ କର ହୋ ପାଥ ।
 ଏ ସବୁ ନିତ୍ୟରୁ ନିର୍ମାଣ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କୀର୍ତ୍ତା ରସ ସ୍ଥାନ ।
 ତୁ ଏହା ସଂଶୟ ନ କର । ନିତ୍ୟରେ ଯେମନ୍ତ ବିହାର ।
 ସେହି ରୂପରେ ନିରାକାର । ଶ୍ରୀ ମାଳଗିରିରେ ବିହାର ।

ବେଦାନ୍ତ ସାର, ଗୁପ୍ତଗୀତା, ୭ମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ତେଣୁକରି ଲୋକେ ପ୍ରକାଶ । ଜଗନ୍ନାଥ ନିତ୍ୟ ଗୋଲୋକ ବାସ ।
 ନିତ୍ୟ ଗୋଲକ କ୍ଷେତ୍ରବର ଏକ । ଉପଦେଶରେ ଜାଣନ୍ତି ବିବେକ ॥

+

+

+

ଉପଦେଶରେ ଜାଣନ୍ତି ସୁଜନ । ଜଗନ୍ନାଥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏକ ଜ୍ଞାନ ।

୭ମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ପୁନଶ୍ଚ ୧୮ ଓ ୩୧ ଅଧ୍ୟାୟ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ।
 କନ୍ଦୁଅଛି ଚଇତନ ଶୁଣରେ ମନାଇ ।
 କ୍ଷୀରଦିନୁ ମଧ୍ୟେ ଦେଖ କଳହଟଯାଇ ।
 ଗୁପ୍ତ ହୋଇଛି ମହାନନ୍ଦ୍ୟ ଯହିଁଠାଇ ।
 ଘନ ଘନ ହୋଇ ନଦ ମାଡ଼ଇ ସେଠାଇ ।
 ଉତ୍ତର ଦକ୍ଷିଣ ପୁଣ୍ୟ ଚକ୍ଷୁମରେ ହେଜ ।
 ଗୁରୁଦ୍ର ରେ ଆବୋରି ରହିଛି ଗୁରୁବେଦ ।
 ଗୁମ୍ଫା ଦର୍ଶନକୁ ବାଟ ପଡ଼ିଛି ସଧୀରେ ।
 ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁ ସିଂହାସନପରେ ।
 ଝିନ ଯେ ପଦମାଥକେ ପାଉଅଛି ଶୋଭା ।
 ନିତ୍ୟ ଯେ କିଶୋରୀ ରାଧା ତାଙ୍କ ଅଙ୍ଗେ ଆସ

ଅରୁଦାନନ୍ଦଙ୍କ ଭଜନ ।

ଗୋଲେକ ଲଳା ଗୋପପୁର । ରହିଲେ ଶ୍ରୀକୃତ୍ତାବନର —
 ଏନନ୍ଦ୍ୟ ଲଳ ର ଗୁମ୍ଫା-କନ୍ଦୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନୁହେଁ ଶୁରୁ ଭାଗୀ: ୩୧୪

ଶୁଣ ହେ ପୁଜନ ଜନେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଲଳା ଆଶ୍ୟାନେ
 ନିତ୍ୟସ୍ଥାନେ ନିତ୍ୟ ଶେଡ଼ ଖେଳନ୍ତି ହର ।
 କୋଟି ବ୍ରହ୍ମ ନ ଜାଣନ୍ତି ଅନନ୍ତ ଶେଷ ମୁରତି
 ସେ ପ୍ରଭୁବିଜେ ନିତ୍ୟ ଏ ମଳଗିର ।
 ଯେଉଁ ଭୂମି ଏ ରକ୍ଷାସ୍ଥଳି । ଅସ୍ତ୍ରଦଳେ ବେଢ଼ୀ ଶୋଭା ଶେଷମଉଳି ।
 ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସାର ଅନନ୍ତ ଶିର ଉପର
 ମାଳାଦ୍ରୁ ଅବ୍ୟୟ ନିତ୍ୟସ୍ଥଳ ଗୋଲକ ।
 ରାଧା କୃଷ୍ଣ ପ୍ରେମରସ କିଶୋର କିଶୋରୀ ବେଶ
 ଚଉପଠି ବଢ଼େ କଲେ ଚୁମଣ ରସ ।
 ମୁଖେ ମୁଖ ଅଧର ପାନ
 ନବ ବଧୂଲୀରେ ଅଳି ଚୁମ୍ବେ ଯେସନ ।
 ଝୋଳ ଚଉପଦା ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ।

ଅଯୋଧ୍ୟା ଗୋଟବୁଦ୍ଧାବନ । ଏ ଆଦି ଯେତେ ଲଳାସ୍ଥାନ ।
 ନିତ୍ୟସ୍ଥଳରୁ ବକାଶଇ । ଭବନ୍ତି ଲଳା ହେବାପାଇଁ ।
 ପୁରୁଷୋତ୍ତମର ସମାନ । ନାହିଁନା କ୍ଷେତ୍ରର ଉପାମ ।

୧୨ଶ ଅଧ୍ୟାୟ କ: ଚ:

ବୋଇଲେ ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟ ଗୁହଁ । ଗୁଲ ଭ୍ରମିବା ଖର୍ଯ୍ୟ ମହା ।
 ଶୁଣିଲେ ଆଜ୍ଞା ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟ । ଖର୍ଯ୍ୟେ କି ଅଛି ପ୍ରୟୋଜନ ।
 କ୍ଷେତ୍ର ଖର୍ଯ୍ୟ ଗୁଡ଼ଣ ସ୍ଥାନ । ପୁରୁଷୋତ୍ତମରେ ଗୋପ୍ୟାନ ।

୩ୟ ଅଧ୍ୟାୟ କ: ଚ:

ଯେହୁ ଗୋଲେକ ନିତ୍ୟସ୍ଥଳ । ସେହୁଟି ଗିରି ମାଳାଚଳ ।
 କୋଟିଏ ଯୁଗ ଯେବେ ଯାଇ । ଏଥୁର ଲଳା ନ ଚଳଇ ।
 ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥେ ଷୋଳକଳା । ଏଥୁ କଳାଏ ନଦବଳା ।
 କଳାକେ ଷୋଳକଳା ହୋଇ । ଘେନି ଜନ୍ମିଲେ ଗୋପେ ଯାଇ ।

ବ୍ରହ୍ମବୈବର୍ତ୍ତ, ପଦ୍ମପୁରାଣ, ଯାମଳାଦି ବାକ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥଶକର
 ଗୌଡ଼ୀୟ ବୈଷ୍ଣବମାନେ ବୃନ୍ଦାବନକୁ ନିତ୍ୟ ଓ ଗୋଲେକରୁ
 ଅଭିନ୍ବରୁପ ମଣିଅଛନ୍ତି । ଉତ୍କଳୀୟ ବୈଷ୍ଣବମାନେ ବ୍ରହ୍ମ, ପଦ୍ମପୁରାଣ
 ବ୍ରହ୍ମବୈବର୍ତ୍ତ, ଅଗ୍ନି, ଗରୁଡ଼, ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ, ଭବିଷ୍ୟ ବୃହତ୍ନିର୍ଦ୍ଦେଶ,
 ବାୟୁପୁରାଣ, ଶିବଧର୍ମୋତ୍ତର, ବ୍ରହ୍ମଯାମଳ, ବିଷ୍ଣୁପୁରାଣ, ଶିବପୁରାଣ,
 ଭଗବତ, ବରହ, ସ୍କନ୍ଦ, କର୍ମାଦି ପୁରାଣମାନଙ୍କ ବଚନ ଗ୍ରନ୍ଥଶକର
 ପୁରୁଷୋତ୍ତମକୁ ନିତ୍ୟ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଅଛନ୍ତି । ଏ ଧାମ ଶିବ,
 ଶାକ୍ତ ହୋଇ, ଗାଣପତାଦି ବିଭିନ୍ନ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମୀବଳମିଙ୍କ ଦ୍ଵାରା
 ଗତିମୁକ୍ତ ଦାୟକରୂପେ ଗୃହୀତ, ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଧାମ ଏପରି
 ଗୃହୀତ ହୋଇନାହୁଁ । ପଞ୍ଚଶାଖା, ଦେବଦୁର୍ଜ୍ଜିତ, ଭୂପତି ପଣ୍ଡିତ,
 ଦ୍ଵିତୀୟ ଘନକୃଷ୍ଣଙ୍କ ମତରେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ବୃନ୍ଦାବନ ମହାନିତ୍ୟସ୍ଥଳ
 ନୁହେଁ । ଗୌଡ଼ୀୟ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କମତରେ ବୃନ୍ଦାବନର ଲଳା ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ-

ଲଲା । ଉତ୍କଳର ପଞ୍ଚସଖାଙ୍କ ଓ ତତ୍ପ୍ରଥାବଳମ୍ବିଙ୍କ ମତରେ ପୁରୁ-
ଷୋତ୍ତମ ଲଲା ମାଧୁର୍ଯ୍ୟଲଲା ।

ବୃନ୍ଦାବନଟି ଯେ ଅଭିଶ୍ୟାମି । ପୁରୁଷୋତ୍ତମଟି ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ।
ଗୋପଲଲା ଶ୍ରୀମଦ୍ଦିଧାନ । ବାଞ୍ଛା କଲେ ନନ୍ଦନନ୍ଦନ ।
ବୃନ୍ଦାବନରେ ଲଲା ଯେତେ । ସବେ ଅଭିଶ୍ୟାମି ବୁଝନ୍ତେ ।
ବୃନ୍ଦାବନେ ଯେ ଅଭିଶ୍ୟାମି । ଏତେ ଲକ୍ଷଣ ବୁଝ କାର୍ଯ୍ୟ ।
ବୈକୁଣ୍ଠେ ଦେବଙ୍କ ଗୁହାର । ଶୁଣି ବୋଇଲେ ଦଇତାର ।
ପୃଥ୍ବୀ ଅସୁର ମାରବ । ଗୋପଲଲା ଗୋପେ କରବ ।
ଗୋପୀ ରମିବ ବୃନ୍ଦାବନେ । ଏ ସବୁ ଐଶ୍ବର୍ଯ୍ୟ ଦିଧାନେ ।

×

×

×

ଏ ଆଦି ଯେତେ ଅବତାର । ସମସ୍ତ କାମନା ବିଶୁର ।
ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ବାଞ୍ଛା ନାହିଁ । ମାଧୁର୍ଯ୍ୟଭାବେ ଛନ୍ତି ରହୁ ।
ଏଣୁ ମଧୁର ଆସ୍ବାଦନ । କୌଟିଯୁଗେ ରସ ସାଧନ ।
କେବଳ ପଦ ଖର୍ଯ୍ୟବେଳେ । ଐଶ୍ବର୍ଯ୍ୟ ଭୋଗ ବେଶ ମିଳେ ।
ତାଙ୍କରେ ତେଣେ ବାଞ୍ଛା ନାହିଁ । ଭକ୍ତେ ଦିଅନ୍ତି ଭକ୍ତପାଇଁ ।

ଉପରୋକ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଓ ମାଧୁର୍ଯ୍ୟଲଲା ବିଷୟରେ ଫଳ-
ଗୋଷ୍ଠୀମାନେ ଏକମତ ଏହା ଆମ୍ଭେମାନେ ସପ୍ରମାଣ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ
କଲୁଁ । ଏହା ଗୌଡ଼ୀୟ ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କର ବିଶେଷ ମତ
ଫଳଗାଣା ଓ ତତ୍ପ୍ରଥାବଳମ୍ବିଙ୍କ ମତରେ ଗୌଡ଼ୀୟ ବୈଷ୍ଣବ-
ମାନେ ପ୍ରକୃତ ପ୍ରେମତତ୍ତ୍ୱ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ।

ପୁଣିହିଁ ଆଜ୍ଞା ଶ୍ରୀଚିତ୍ରନାମ । ଗୁପ୍ତ କର ଏହା ଘେନ ।
ଯେ ଯେଉଁଠିଆନେ ଆସି ଅଇ । ସେହିଭାବେ ସେହି ଜାଣଇଁ ।
ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଆଦି ସମେତେ । ଦ୍ଵାଦଶ ଗୋପାଳ ସଙ୍ଗତେ ।

ଅମର ବେକୁଣ୍ଠ ଏ ଜାତ । ଏ ନ ଜାଣନ୍ତି ପ୍ରେମତତ୍ତ୍ୱ ।
ଭୁମ୍ଭେ ଯେ ଆମ୍ଭର ସଙ୍ଗତ । ପରମ ନୟଁ ହେଲ ଜାତ ।

ଜ: ଚ ୭ ମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ସେମାନେ ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଜଗନ୍ନାଥ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜଗନ୍ନାଥ
ଦାସାଦି ପଞ୍ଚଶାଖାଙ୍କ ତଥା ରାମାନନ୍ଦଙ୍କ ପ୍ରାନ୍ତରକ୍ଷୁରେ କୋହେବା
ଏବଂ ଜଗନ୍ନାଥ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠମଣି ଅନ୍ୟତ୍ର କି ବୃନ୍ଦାବନ ଧାମକୁ
ଯିବାର ମନ ନ ବଳାଇବାରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷୁବ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ ଓ
ପୁରୀଧାମରେ ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସଙ୍ଗ ତ୍ୟାଗକରି ବୃନ୍ଦାବନକୁ
ଯାହା କରିଥିଲେ । କୃଷ୍ଣଦାସ କବିରାଜାଦି ଗୌଡ଼ାୟ ବୈଷ୍ଣବ-
ମାନେ କହନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଆଦେଶମତେ
ବୃନ୍ଦାବନକୁ ପ୍ରୟାଣ କରିଥିଲେ । ଦିବାକରଦାସଙ୍କ ଜଗନ୍ନାଥ
ଚରିତାମୃତ ପାଠ କଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଜଗନ୍ନାଥଦାସଙ୍କୁ
ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ର ଅତିବଡ଼ ଆଶ୍ୟା ପ୍ରଦାନ କରିବାରୁ ସେମାନେ
ଉର୍ତ୍ତାରେ ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ହୋଇଥିଲେ । ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ର ଅତିବଡ଼ ଆଶ୍ୟା
ପ୍ରତ୍ୟାହାର ନ କରିବାରୁ ସେମାନେ ପୁରୀଧାମ ଗୁଡ଼ି ବୃନ୍ଦାବନ
ଧାମ ବାସ ଅଙ୍ଗୀକାର କରିଥିଲେ ।

ବିଚାରୁଥିଲୁ ଆମ୍ଭଚିତ୍ତ । ଦୟା କରିବେ ଶତପୁତ ।
'ଅତିବଡ଼' ପଦ ଛଡ଼ାଇ । ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ନେବେ ସେହି ।
ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ତ ନ ଯିବା । କେଉଁ ଆଶ୍ରେ ଭକ୍ତ କରିବା ।
ପୁଣେ ଗୋବିନ୍ଦ ଲଳାୟାନ । ଶୁଲ ଯିବା ଶ୍ରୀ ବୃନ୍ଦାବନ ।

+

+

+

ଗୁଡ଼ି ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଆଶ । ବୃନ୍ଦାବନେ କଲେ ନିବାସ ।
ବେଦ ପୁରାଣଙ୍କ ବଚନ । ତେଜି କଲେ ଅନ୍ୟ ବିଧାନ ।
ପୁରୁଷୋତ୍ତମେ ଯେତେ ଗତ । ସେ କଥା ଗୁଡ଼ି ଅନ୍ୟ ଶୁଦ ।
ହରେ ରାମକୃଷ୍ଣ ଗୁଡ଼ିଲେ । ହରେ ରାମକୃଷ୍ଣ ଭାବିଲେ ।

ଜମିଲ ସେବା ଦୂର କଲେ । ବୃନ୍ଦାବନ ରଜ ପାଇଲେ ।
 ସୁଗଳ ଗାୟତ୍ରୀ ଶୁଣିଲେ । କାମ ଗାୟତ୍ରୀ ଆଣେ କଲେ ।
 ଭକ୍ତାଦି

X

X

X

ପ୍ରତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆସନ୍ତି । ଗୁଣ୍ଡିଚା ଗହଣେ ଖଟନ୍ତି ।
 ଅତିବଡ଼ ପଦେ ରୁଷନ୍ତି । ଲେଉଟି ବୃନ୍ଦାବନେ ଯାନ୍ତି ।
 ବୃନ୍ଦାବନ ପଦ ଟେକିଲେ । ତହିଁକି ଲକ୍ଷ ଗ୍ରନ୍ଥ କଲେ ।
 ବ୍ରହ୍ମା ବ୍ୟାସଙ୍କ ବାକ୍ୟ ନୋହୁ । ଆଶେଷକ ଟେକିଲେ ନେଇ ।
 ସେ ପ୍ରଭୁ ଚୈତନ୍ୟ ଗୋସାଇଁ । ପୁରୁଷୋତ୍ତମେ ଆନ୍ତି ରହି ।

ନନ୍ଦ ଅଧ୍ୟାୟ ଜ, ଚ,

ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ର ପୁରୁଷୋତ୍ତମଧାମ ଶୁଣି ବୃନ୍ଦାବନକୁ ଯାଇ ନ
 ଥିଲେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ପୁରୁଷୋତ୍ତମକ୍ଷେତ୍ରର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ
 ମାଧୁର୍ଯ୍ୟର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ପ୍ରତିପାଦିତ ହେଉଅଛି । ଜଗନ୍ନାଥ
 ଦାସଙ୍କଠାରେ ଗୌଡ଼ୀୟ କୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କର ଉର୍ଦ୍ଧା ପ୍ରଦର୍ଶନ, ତହିଁ
 ପୁରାଧାମ ତ୍ୟାଗ ଓ ବୃନ୍ଦାବନରେ ଆଶ୍ରୟ ଓ ଗ୍ରନ୍ଥାଦି ରଚନାଦ୍ୱାରା
 ବୃନ୍ଦାବନର ଶ୍ରେଷ୍ଠତ୍ୱ ପ୍ରତିପାଦନ ଯାହା ଦିବାକର ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ
 ଚରିତମୃତରେ ଲେଖିଅଛନ୍ତି ତାହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସତ୍ୟ ଏଥିରେ
 ଅଶୁ ମାତ୍ର ସନ୍ଦେହର ଅବକାଶ ନାହିଁ ।

ଏତିକି ନୁହେଁ ଅରୁଣାକର ମଧ୍ୟ ଗୁରୁଭକ୍ତଗୀତା ୪୪ପଠକରେ
 କହିଅଛନ୍ତି ଯେ :—

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚୈତନ୍ୟ ଠାକୁର । ନଦିଆଖାରେ ମନ୍ଦିସାର ।
 ଖୋଳ ନାମରୁ ତନି ନାମ । ମନ୍ଦି ଯେ କଲେକ ଉତ୍ତମ ।
 ହରେକୃଷ୍ଣ ଯେ ମନ୍ଦକଲେ । ନଦୀଆ ପୁଅକୁ କହିଲେ ।
 ମନ୍ଦରାଜରୁ ନାମେ ଆଣି । ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ମନ୍ଦ ପୁଣି ।
 ମନ୍ଦ ସଜରୁ ଏକ ନାମ । କୃଷ୍ଣ ମନ୍ଦକର ଉତ୍ତମ ।

ଗାୟତ୍ରୀ ସାବିତ୍ରୀରୁ ସାର । ବାଛିଣ କଲେ ଯେ ବାହାର ।
 କାମ ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ର କର । ନଦୀଆ ପୋଏ ତା ସୁମର ।
 ସହସ୍ର ନାମରୁ ବାଛିଣ । କଲେ ଯେ ପଞ୍ଚୁନାମ ପୁଣ ।
 ନଦୀଆ ପୋଏ ସୁମରଲେ । ମୂଳ ମନ୍ତ୍ରକୁ ଗୋପ୍ୟ କଲେ ।
 ପୁରସ୍ତମେ ଯେ ରହିଣ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚୈତନ୍ୟଟି ଜାଣ ।
 ସପ୍ତର୍ଷି ଶ୍ଳୋକ ନାମ ପୁଣ । ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସେ କହିଣ ।
 ଶ୍ୟାମ ଯେ ପଞ୍ଚାକ୍ଷର ପୁଣ । ଯଶୋବନ୍ତକୁ ଯେ କହିଣ ।
 ତାରକ ବଳରାମ ଦାସେ । କହିଲେ ଯତନେ ହରଷେ ।
 ଶିଶୁକୁ ଏକାକ୍ଷର କହି । ପାଦୁକା ମନ୍ତ୍ର ଆର ଦେଇ ।
 ଅଣଅକ୍ଷର ମନ୍ତ୍ର ସାର । କହିଲେ ଅରୁଣାଚଳଦର ।

ଗୁରୁ, ଗୀ ୩-୪୪-ପଠକ ।

ଶ୍ଳୋକନାମୁଁ ଦିନନାମ କଳିରେ ପ୍ରଗୁର ।
 ଚୈତନ୍ୟ ଠାକୁର ତାହା କଲେକ ବାହାର ।

ଗୁରୁ, ଗୀ ୨, ୧୪ ପଠକ ।

ଏଥୁରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରଗତି ହୁଏ ଯେ ଗୌଡ଼ୀୟ ବୈଷ୍ଣବମାନେ କେବଳ
 ଦିନନାମ ଷଡ଼ ଶର ଜାଣନ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟ ଦେରନାମ ୨୭ ଅକ୍ଷର
 ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହି ପଞ୍ଚଶାଖାଙ୍କୁ ତାହା ବିଦିତ ଥିଲା ଓ ତତ୍ତ୍ୱ-
 ଶିକ୍ଷାମାନେ ପରମ୍ପରାବଦ୍ଧମେ ୧୭ ନାମ ୩୨ ଅକ୍ଷର ଅର୍ଥ ଉତ୍କଳର
 ଭକ୍ତମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତି ।

ପଞ୍ଚଶାଖା ଦବାକର ଦାସ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ମତରେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟବୃନ୍ଦାବନରେ
 ରାଧା ଓ ଗୋପୀଗଣ ସହ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ରତ ପରଜାୟା ରତ ।
 ସେହି ରତ ନିତ୍ୟରେ ପରଜାୟା ନୁହେଁ, ତାହା ସ୍ୱଜାୟା । ମର୍ତ୍ତ୍ୟ
 ରାଧା ଓ କୃଷ୍ଣ ନିତ୍ୟ ରାଧା ଓ କୃଷ୍ଣ ଅଂଶ ସଦୃଶ । ସେ ଦୁହେଁ
 ପୂର୍ଣ୍ଣ ନୁହନ୍ତି । ପୁରାଧାମର ଜଗନ୍ନାଥ ସ୍ୱୟଂ ନିତ୍ୟ ରାଧା ଓ କୃଷ୍ଣ ।

ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମର୍ତ୍ତ୍ୟଜ୍ଞାନ ବ୍ୟାପନ, ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂସାର ପ୍ରତି ଆସକ୍ତର ସତ୍ତା ଉପସ୍ଥିତ, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରଜନ୍ମରୁ ପ୍ରଶଂସ୍ୟ । ଯେତେବେଳେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟଜ୍ଞାନ ଲୁପ୍ତ ହୁଏ, ସଂସାର ଭାବରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନାସକ୍ତ ସ୍ୱତଃ ଆସିଯାଏ, ସେତେବେଳେ ସେ ନିତ୍ୟ ସୁଖ ଅନୁଭବ କରେ, ସେତେବେଳେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟର ପରଜନ୍ମରୁ ନିତ୍ୟରେ ସୁକ୍ଷ୍ମରୂପ ଧାରଣ କରେ ।

ପ୍ରତାପଗଜାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ପ୍ରାୟ ୧୫୪୧ ତା ୧୫୪୨ ଅବ୍ଦରେ ଅରୁଣାଚଳର ସୁଶିଷ୍ୟଗଣଙ୍କ ସହ ସ୍ଥାନବିଶେଷ ଭ୍ରମଣ କରି କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ସାଇଲେ ପ୍ରଗଣାଅନ୍ତର୍ଗତ ବଡ଼ମୁଳ ଗ୍ରାମରେ ସାଇବର ପ୍ରଗଣାନ୍ତର୍ଗତ କୁଣ୍ଡବଳଦାରେ ଓ ହରହରପୁର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଧାନକୁଦସାହାଜିପୁରରେ ମଠ ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ୱଧର୍ମ ପ୍ରସାରର ପ୍ରଧାନ କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥଳୀ ସ୍ଥାପନ ପୂର୍ବକ ସୁଶ୍ରୀମନ୍ଦିରକଟକର ନେମାଳ ବା ନେମାଳକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲେ । ଅଧିକାଂଶ ନେମାଳରେ ଅବସ୍ଥାନ କରି ସେ ନିଜର ଧର୍ମମତ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରସାର କରିଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ସେ ଉତ୍କଳର ସର୍ବତ୍ର ପରିଚିତ ହୋଇଥିଲେ । କାରଣ ତାଙ୍କର ଗୋପାଳ ଶିଷ୍ୟମାନେ ଉତ୍କଳର ସର୍ବାଂଶରେ ତତ୍ତ୍ୱର୍ଥ ଗୋପାଳମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରସାର କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଶ୍ୟାମ ଓ ଗୁଣଗ୍ରାମରେ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ଅତ୍ୟନ୍ତର ଗଜା ରଘୁରାମ ଚମ୍ପୈତସୟ ତାଙ୍କର ରୂପବତୀ ଓ ଗୁଣବତୀ କନ୍ୟା ଚମ୍ପୈତସୟକୁ ବିବାହ ଦେଇଥିଲେ । କିମ୍ବଦନ୍ତୀରୁ ପ୍ରକାଶ ଯେ ସେସମୟରେ ନେମାଳ ଓ ତତ୍ତ୍ୱନକଟକର ସ୍ଥାନମାନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗଜାଙ୍କ ଅଧୀନ ଥିଲା । ଅରୁଣାଚଳକୁ କନ୍ୟା ପ୍ରଦାନ ବିଷୟରେ ସ୍ୱପ୍ନାଦେଶ ହେବା ଲୋକ ମୁଖରୁ ଜଣାଯାଏ । ଅରୁଣାଚଳ ପ୍ରାୟ ୩୫ ବର୍ଷଠାରୁ ୪୦ ବର୍ଷ ବୟଃକାଳ ମଧ୍ୟରେ ବିବାହ କରିବା ଅନୁମତି ହେଉଥିଲା । ଲୋକେ କହିପାରନ୍ତି ଯେ କି ନିମିତ୍ତ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଅରୁଣାଚଳ ଗୁଣସାଗ୍ରମ ଅବଲମ୍ବନ କଲେ ?

ଧର୍ମ କେବଳ ଯେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନଙ୍କର ତାହା ନୁହେଁ । ଧର୍ମ ଗୁଣ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଉଭୟଙ୍କର । କେବଳ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଧର୍ମ ଅବଲମ୍ବିତ ହେଲେ ଧର୍ମର ପ୍ରସାର ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ଜନସାଧାରଣରେ ଧର୍ମ ଭାବର ପ୍ରସାର ନିମିତ୍ତ, ଧର୍ମକୁ ଉଜ୍ଜୀବିତ କରିବା ନିମିତ୍ତ ଧର୍ମ ଭାବରେ ସଂସାରକୁ ଶାନ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରିବା ନିମିତ୍ତ, ଧର୍ମଜ୍ଞାନ ବଳରେ ବିଶ୍ଵ ସଂସାରକୁ ହିଂସା ମିଥ୍ୟା ଆଦି ଯାବତସ୍ତ ଅମଙ୍ଗଳରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ନିମିତ୍ତ ବିଶ୍ଵପ୍ରାଣ ଜଗତଗୁରୁଙ୍କର ହୃଦୟ ଉପଯୁକ୍ତ ବିଧାନରେ ସ୍ଵତଃ ପ୍ରକୃତ ହୁଏ । ଏଥିହେତୁ ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ର ନିତ୍ୟାନନ୍ଦଙ୍କୁ ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଧର୍ମଭାବ ସଂରକ୍ଷଣ ପୂର୍ବକ ଆଦର୍ଶ ଗୃହସ୍ଥଜୀବନ ପ୍ରଦର୍ଶନ ନିମିତ୍ତ ଆଦେଶ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଚୈତନ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସନ୍ନ୍ୟାସଗ୍ରହଣ ପରେ ଅନେକେ ଗୃହତ୍ୟାଗ କରି ତର୍କମାତୃଲ୍ୟା ହୋଇଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ଧର୍ମ ସଂରକ୍ଷଣ କରି ନ ପାରୁ ପଥଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ । ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମରେ ରହି ଲୋକେ ବୈଷ୍ଣବ-ଧର୍ମ ପ୍ରତିପାଳନ କରନ୍ତୁ ଏହି ଅଭିପ୍ରାୟରେ ଆଦର୍ଶ ଗୃହ ବୈଷ୍ଣବର ନିଦର୍ଶନ ସ୍ଵରୂପ ସେ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦଙ୍କ ଉତ୍ତର କରିଥିଲେ । ଶେଷ ଆଚରଣ ଅନୁରୂପ ଆଚରଣ କରଣୀୟ । ଏହି ଶିକ୍ଷା ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ଲୋକେ ଗୃହରେ ଥାଇ ବୈଷ୍ଣବଧର୍ମ ଯଥାରଥ ପ୍ରତିପାଳନ କରିପାରିଥିଲେ । ଅତ୍ୟୁଦାନକ ମଧ୍ୟ ଜଗତକୁ ଶିକ୍ଷାଦେବା ନିମିତ୍ତ ସଂସାରରେ ଥାଇ ସଂସାରର ହିଂସା କଳାପରେ ମୁଗ୍ଧ ନ ହୋଇ, ବିଷୟୀ ଥାଇ ବିଷୟରେ ଆକୃଷ୍ଟ ନ ହୋଇ ଆଦର୍ଶ ଧାର୍ମିକଜୀବନ ଲୋକସମକ୍ଷରେ ପ୍ରଦର୍ଶନ ନିମିତ୍ତ ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିଲେ । ବିକାରହେତୌ ସତ ବିହିତ୍ଵନ୍ତେ । ଯେଷାଂନ ଚେତାଂସି ତ ଏବ ଧୀରଃ । ଯେ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରହି ସେମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ ସୁଖରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେଇ ସେମାନଙ୍କର ଐହିକ ଓ ପାରିଶିକ ମଙ୍ଗଳ ସାଧନରେ ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ ହୁଅନ୍ତୁ, ସେ ପ୍ରକୃତ ମହାପୁରୁଷ । ଅତ୍ୟୁଦା-

ନନ୍ଦଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଚମ୍ପାବତୀ ବହୁଷୀ ଥିଲେ । ସେ ଅନେକ ତତ୍ତ୍ୱକଥା ଅରୁଣତାନନ୍ଦଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରୁଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱପ୍ନଦ୍ରୀଙ୍କ ସନ୍ଦେହ ଦୂରକର ତାଙ୍କୁ ତତ୍ତ୍ୱ ଦର୍ଶିଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପୁଅ ସନ୍ତାନ ଜାତ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ବ୍ରଜଗଦାଧର । ମରେ ଖ୍ୟାତି ଲଭିଥିଲେ । ପିତାଙ୍କର ସେ ଉପଯୁକ୍ତ ପୁଅ ଥିଲେ । ସେ ବ୍ରଜରାଜ୍ୟ ନାମକ ଏକ ଅତି ଉପାଦେୟ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରି ଲୋକଙ୍କର ଜ୍ଞାନଚକ୍ଷୁ ଉନ୍ମୀଳନ କରି ଯାଇଅଛନ୍ତି । ମହାପୁରୁଷ ଅରୁଣତାନନ୍ଦ ପୁରୀଧାମକୁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ରଥଯାତ୍ରାଦିକାଳରେ ଗମନ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମହିମା ସର୍ବତ୍ର ପ୍ରସୂର ଲଭିଥିଲା । ତାଙ୍କର ପୁରୀ ଧାମରେ ଅବସ୍ଥାନକାଳରେ ସେ ରଣପୁରର ତନ୍ଦ୍ରାବତୀ ପଦ୍ମନାଭ ନରେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନୁରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ରଣପୁରକୁ ଯାଇଥିଲେ ଓ ସତୀ ପଦ୍ମନାଭ ନରେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଭକ୍ତିରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ କିଛିକାଳ ସେ ସ୍ଥାନରେ ଅବସ୍ଥାନ କରିଥିଲେ । ଇତିପୁର୍ବେ ସେ ବିପ୍ର ନାରାୟଣଦାସଙ୍କ କୃତ ହରିବଂଶ ପାଠକରତା ନିମିତ୍ତ କୌଣସି ଲୋକଙ୍କୁ ମାଗିଥିଲେ । ସେ ତାହା ନ ଦେବାରୁ ମହାପୁରୁଷ ଶ୍ରୀଶ୍ରୀ ଆ ହରିବଂଶ ଲେଖିବାରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ରଣପୁରରେ ଅବସ୍ଥାନ କରିବା ସମୟରେ ହରିବଂଶ ଲେଖିବା ବିଷୟ ଉକ୍ତ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଲିଖିତ ଅଛି । ସେ ଉକ୍ତଗ୍ରନ୍ଥକୁ ପଦ୍ମନାଭ ନରେନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଉପହାରଦେବା କଥା ମଧ୍ୟ ଲୋକ ମୁଖରେ ପ୍ରକାଶ ପାଏ । ପଦ୍ମନାଭ ନରେନ୍ଦ୍ର ଜଣେ ବିଦ୍ୱାନ, ସାହିତ୍ୟ ରସିକ, ଓ ଧାର୍ମିକ ରାଜାଥିଲେ । ପଦ୍ମନାଭ ନରେନ୍ଦ୍ର, ତେଲଙ୍ଗା ମୁକୁନ୍ଦଦେବଙ୍କ କନ୍ୟାଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ ବୋଲି ରଣପୁର ଇତିହାସରୁ ପ୍ରକାଶ ପାଏ ।

ସେ କିଛିକାଳ ରଣପୁରରେ ରହି ନେମାଲଗ୍ର ମକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲେ ଓ ସ୍ୱ ଜୀବନର ଶେଷ ସମୟ ସେହିସ୍ଥାନରେ ଅତିବାହିତ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଜୀବନର ପ୍ରୌଢ଼ାବସ୍ଥା ଓ କୃତା-

ସ୍ଥାରେ ସେ ଏହି ନେମାଳ ଗ୍ରାମରେ ରହି ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଉପ-
ଦେଶ ଦେଉଥିଲେ ଓ ଗ୍ରନ୍ଥମାନ ରଚନା କରୁଥିଲେ ।

ଅଣକାରସଂହିତାର ଉପସଂହାରରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ୩୭
ଶତ୍ରୁ ସଂହିତା, ୭୮ଶତ୍ରୁ ଗୀତା, ବଂଶାନୁଚରିତ ଯଥା ଦ୍ଵୟବଂଶାଦି
୩୮ଶତ୍ରୁ, ଉପବଂଶ ଚରିତ ୧୨ଶତ୍ରୁ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟ ଶା୧୦୦ଶତ୍ରୁ ଓ
ପଦ ପଦ୍ୟାବଳୀ ସଂହିତ ସର୍ବମୋଟରେ ଏକଲକ୍ଷ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା
କରିଥିଲେ ।

ଛତ୍ରଶ ସଂହିତା ଅଠସ୍ରୁତ ଗୀତା ବଂଶାନୁ ସପ୍ତବିଂଶରେ ।
ଉପବଂଶାନୁ ଦ୍ଵାଦଶଶତ୍ରୁ ଦେନ ଭବିଷ୍ୟ ଶତଶତ୍ରୁରେ ।
ପଦ ପଦ୍ୟାବଳୀ ଲକ୍ଷେକ ଯେ ଗ୍ରନ୍ଥ ସବୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମହିମା ।
ତୋ ଆଗେ କହିଲୁଁ ବରଜକୁମର ବ୍ରହ୍ମସାରସ୍ଵତ ସୀମା ।

ଏଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରତିପନ୍ନ ହେଉଅଛି ଯେ ଅଣକାରସଂହିତା ମହା-
ପୁରୁଷଙ୍କ ଶେଷ ଲେଖା । ଆମ୍ଭେମାନେ ସ୍ଥାନ ବିଶେଷରେ ମହା-
ପୁରୁଷଙ୍କ ପ୍ରାୟ ୭୭୦୦୦ରୁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରରେ ଦେଖିଅଛୁଁ ।

ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ସଂହିତା ଆଦି ଯାହା ଆମ୍ଭେ ପାଇଅଛୁଁ, ତାହାର
କେତେକ ଶତ୍ରୁର ମାତ୍ର ନାମୋଲ୍ଲେଖ କଲୁଁ;— ଶ୍ରୀମ୍ଭା, ଜ୍ୟୋତି,
ଅନାଦିତ, ଅକଳିତ, ଅବାତ, ବ୍ରହ୍ମ ବଟ, ଯନ୍ତ୍ର, ତନ୍ତ୍ର
ମନ୍ତ୍ରସଂହିତା, ଅନନ୍ତଗୋର, ତତ୍ତ୍ଵବୋଧିନୀ, ବ୍ରହ୍ମଶାକୁଳ, ଚରୁତ-
ସଂହିତା, ଗୁରୁଗାନ ଓ ଅନେକ ଆଗତ ଭବିଷ୍ୟତକଥା ସେ
ମାଳିକାମାନଙ୍କରେ ଉଲ୍ଲେଖ କର ଅଛନ୍ତି । ‘ପାଞ୍ଚ ସାତଜଣ
ବୈଷ୍ଣବ ମିଳିଣ ଗତ ଆଗତ କହନ୍ତି’ ଏହି ଶୂନ୍ୟସଂହିତାର ପଦରୁ
ଉକ୍ତ ଭବିଷ୍ୟତ କଥା ପ୍ରକାଶ ପାଇଅଛି ।

ଅରୁଂଦାନନ୍ଦ ସ୍ଵୟନ୍ତର୍ଭୁଜ ଜନସାଧାରଣରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ
ନିଷେଧ କରିଥିଲେ । ଯୋଗ ବିଷୟକ କଥା ଜନସାଧାରଣରେ

ପ୍ରକାଶ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ ନିଷେଧ ଅଛି । ଶିବସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ଦେରଶସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ଅସ୍ତ୍ରାବହସ୍ତଦ୍ୱାରା ଆଦି ପାଠକଲେ ଏହା ପ୍ରତିପନ୍ନ ହୁଏ । ଏହା ସାଧନା ଦ୍ୱାରା ଅନୁଭବର ବିଷୟ, ଜନ-ସାଧାରଣରେ ପ୍ରସ୍ତୁତର ବିଷୟ ନୁହେଁ । ପୁଣି କଥିତ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନର ଅଧିବାସୀ ବ୍ରହ୍ମ ଯାହାଙ୍କୁ ନିବକାର ରୂପରେ ଅବ୍ୟତ କହିଅଛନ୍ତି ତାହା ଯୋଗଗମ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱଷୟକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କ୍ରିୟାରେ କେବଳ ଲୋକ ଉପହାସ କରିବେ ଏହି ଆଶଙ୍କା କରି ଅବ୍ୟତ ସ୍ୱାଧିଷ୍ଠାନଙ୍କୁ ଶପଥ କରାଇଥିଲେ । ସେଥିଯୋଗୁଁ ତାଙ୍କ ଗ୍ରନ୍ଥ ଜନସାଧାରଣରେ ବିଦିତ ନୁହେଁ ।

ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ରଥେ କହିଅଛନ୍ତି “ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉପଦେଶ କାଳରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯନ୍ତ୍ର ତଙ୍କ ଉପହାସ ଆଶଙ୍କାରେ ସେ ସବୁ ପ୍ରକାଶ ନ କରିବା ନିମିତ୍ତ ଶପଥ କରାଇଥିଲେ ।” ରଥଙ୍କର ଏ ଉକ୍ତି ସମୀଚିନ ନୁହେଁ । କାରଣ ସେ ସମୟରେ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କଦ୍ୱାରା ପୂଜାର ପାତ୍ର ହୋଇଥିଲେ ଆଉ ଉପହାସର ପାତ୍ର ନଥିଲେ । ସେ ‘ଯୋଗସିଦ୍ଧା’ ବୋଲି ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ତାଙ୍କ ପରୀକ୍ଷା କାଳରେ ତାଙ୍କୁ କହିଥିଲେ ।

ସେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବୌଦ୍ଧିଥିଲେ ବୋଲି ଯାହା ନଗେନ୍ଦ୍ରନାଥ ବସୁ ତାଙ୍କ *Modern Bitsudhism and followers in Orissa* ରେ କହିଅଛନ୍ତି ତାହା ଅନ୍ୟାର୍ଥ ।

ସେ କହିଅଛନ୍ତି—“Though they were Sincere Budhists, being votaries of Budha, yet they found it necessary nay, unavoidable to keep their Budhistic frames of mind hidden under the guise of vaisnavism for fear of the persecution by Brahmans and kings, It is for this that we find the

following lines in Achyutananda's *Cunya Samhi ta*. “କଳିଯୁଗେ ବୌଦ୍ଧରୂପେ ନିଜରୂପ ଗୋପ୍ୟ” = It is desirable in Kaliyuga that the followers of Budha should be disguised. ଶୂନ୍ୟସ୍ୱଭାବର ଉପଶେଷ ପଦର ଏପରି ଦିବ୍ୟସୁନ୍ଦର ଅର୍ଥକରି ବସୁ ମହାଶୟ ଏରୂପ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଉପନୀତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ବସୁ ମହାଶୟ ଓଡ଼ିଆ ପଦର ଯେ ଅର୍ଥ ବୁଝିଲେ ତାହା କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ହେଲେ ସମର୍ଥନ ହୋଇ ନ ପାରେ । ତାହାର ପ୍ରକୃତ ଅର୍ଥ ଏହି : — କଳିଯୁଗରେ ଭଗବାନ୍ ବୌଦ୍ଧରୂପ କି ଜଗନ୍ନାଥ ରୂପରେ ନିଜ ରୂପ ଗୋପନ କରିଅଛନ୍ତି ।

ସେ ବୌଦ୍ଧଥିଲେ ବୋଲି ଯେ ତତ୍ତ୍ୱମାନ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କଠାରୁ ଗୋପନ ରଖିବା ଅଭିପ୍ରାୟରେ ଶିଷ୍ୟକୁ ଶପଥ ପକାଇଥିଲେ ତାହା ସ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭ୍ରମାସ୍ତକ ।

ଏହି ଶପଥ ପକାଇ ରଥେ ଯେ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ସଙ୍ଗର୍ଷିତା ବୋଲି କହିଅଛନ୍ତି ତାହା ସ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଚିତ ହୋଇଅଛି । ଲୋକ ଚଞ୍ଚଳମତି, କାଳେ ଅପାତରେ ତତ୍ତ୍ୱପ୍ରଦାନ କରିବ ଏହି ଆଶଙ୍କାରେ ସେ ଖବୁ ନିଷେଧ କରିଥିଲେ ।

“ମୋହ ଶପଥ ତୋତେ ଆରେ ବାକୁ
ଏ ଭଜନ ସୁଖ ମନ୍ଦେ ନ ଦେବୁ
କିଏ କାହାର ମିଥ୍ୟା ଯେ ସପାର
ଆପେ ତରଲେ ଆଉ କେ କାହାର”

ସେ ଯେ ପ୍ରକୃତ ବୈଷ୍ଣବଥିଲେ ତହିଁରେ ଅଶୂମାସ ସନ୍ଦେହ ଜାହିଁ । ତାହାର ନିଦର୍ଶନ ସ୍ୱରୂପ କେତେକ ପଦ ଗୁରୁଭକ୍ତିଗୀତା ଗଣଶ୍ରୁରୁ ଉଦ୍ଧାର କଲୁ ।

“ପୂର୍ବଦିଗର ଗୋପୀମାନ—ଶୁଣ ହେ ମଧୁର ପବନ
ଲଳିତା କୁନ୍ଦା ମଧୁବତୀ—ଚମ୍ପାଦୟୁଷା ମଦନାବତୀ
ସୁରେଶା ଯି ପୁରୀରେ ପୁଣ—ଅଛନ୍ତି ଯେ ଅଷ୍ଟଦଳେଶ
ହରେ ଶବଦ ପୁଣେ ବସେ—ରାମ ଶବଦେ ଇଶାନସେ
କୃଷ୍ଣ ଶବଦ ଉତ୍ତରେଶ—ଶ୍ୟାମ ଶବଦ ବାୟୁବେଶ
ହାଁ ଯେ ପଶ୍ଚିମ ଭାଗରେ—ଶ୍ରୀ ଯେ ନୈରୂତ ଦିଗରେ,
କ୍ଳୀ ଯେ ପୁଣେ ପରକାଶ । କୃଷ୍ଣାୟ ଇଶାନରେ ଘୋଷ ।
ଗୋବିନ୍ଦାୟ ଯେ ଉତ୍ତରେଶ । ଗୋପୀଜନ ଯେ ବାୟୁବେଶ
ବନ୍ଧି ପଶ୍ଚିମ ଦିଗେ ବସେ । ହୟ ଯେ ନୈରୂତେପ୍ରକାଶେ

ସ୍ବାହା ଦକ୍ଷିଣେଶେ ପୁଣ । ନମ ଅଗ୍ନିକୋଣେଶ ଜାଣ ।
ଯେ ଜଗନ୍ନାଥ ମିଶ୍ର ନାମ । ପୁରନ୍ଦର ସେ ଇନ୍ଦ୍ରସମ ।
ଯଶୋଦା ନାମ ଯେହୁ ହୋଇ । ନୀଳାଦି ଦେଶେ ଶରୀ ସେହୁ
ଯେ କୃଷ୍ଣ ଗୋପପୁରେ ଜାତ । ସେ ହେଲେ ଶରୀରେ ସୁତ
ସତ୍ୟଭାମା ଯେ ହୋଇଥିଲେ । ନନ୍ଦାୟ ବିଷ୍ଣୁପ୍ରିୟା ହେଲେ

ଇତ୍ୟାଦି । ଇତ୍ୟାଦି ।—

ମହାପୁରୁଷଙ୍କ କୃତ ବୟାଳିଶ ପଦ୍ୟାବଳୀ, ଗୁରୁଭକ୍ତଗୀତା,
ଅଷ୍ଟରୁକ୍ତା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମମାନ ପାଠକଲେ ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରତିପନ୍ନ
ହେବ ଯେ ସେ ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ବୈଷ୍ଣବ ଥିଲେ । ଗୁରୁଭକ୍ତ-
ଗୀତାର ଦ୍ଵିତୀୟ ଚୂଡ଼ାୟ ଶତ୍ରୁର ବର୍ଣ୍ଣିତ ବିଷୟମାନ ଶୁଣିଲେ
ପାଠକମାନେ ଏ ବିଷୟରେ ସ୍ଥିର ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଉପମତ ହେବେ ।

ଦ୍ଵିତୀୟଶତ୍ରୁ ।—କର୍ମବିଧି, ପୂଜାବିଧି, ତିଳକ ବିଧି, ଭଜନ ବିଧି,
ମାଳାସଖ୍ୟାନୁପାସ, ସ୍ନାନଯୋଗ, ଶ୍ରୀୟାବିଧି, ଜ୍ୟୋତିବିଧି,
ସଗୁଣ ନିର୍ଗୁଣ କଥନ, ତତ୍ତ୍ଵବୋଧନ, ତତ୍ତ୍ଵଭେଦକଥନ,
ମହୋତ୍ସବ ବିଧି, ମନ୍ତ୍ରଭେଦ, ପୂଜାବିଧି ଇତ୍ୟାଦି ।

ତୃତୀୟାଂଶ । -- ଶିଷ୍ୟଭିକାରଣ, ଅନ୍ନ ଫଳ କଥନ, ଶିଷ୍ୟଗୁରୁ
ପରମଗୁରୁ ସମ୍ଭାଷଣ, ବୈରାଗ୍ୟ ଲକ୍ଷଣ, ଗୁରୁ ପୂଜନ, ବସ୍ତ୍ରଦାନ,
ଗୁରୁପ୍ରଣାଳୀ, ପୂଜନଲକ୍ଷଣ, ସାଧୁଲକ୍ଷଣ, ଦାସଲକ୍ଷଣ, ମହନ୍ତ-
ଲକ୍ଷଣ, ମହାହାଲକ୍ଷଣ, ନବଧା ଭକ୍ତି, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗୋପଲୀଳା,
ରାଧାକୃଷ୍ଣ ନୀତିଚରିତ, ଅଷ୍ଟପ୍ରହର ସଖୀ ସେବା, ରସଗୁଣ, ଗୋପାଳ
ଗାବ ଅଷ୍ଟଦିଗ ବର୍ଣ୍ଣନ, ଅଷ୍ଟ ପ୍ରହର ପୁଷ୍ପସେବା, ରାହାସ ନିର୍ଣ୍ଣୟ-
ବର୍ଣ୍ଣନ, ଶିବ ପଞ୍ଚାକ୍ଷର, ନାରାୟଣ ମନ୍ତ୍ରମୂର୍ତ୍ତି, ବ୍ରହ୍ମ ସାବିତ୍ରୀ, ଦେବ-
ଦେବୀ ମନ୍ତ୍ରମୂର୍ତ୍ତି, ଗଣପତି ମନ୍ତ୍ରମୂର୍ତ୍ତି, ଏକାକ୍ଷର, ରାଧାରୂପ ବର୍ଣ୍ଣନ,
ଗୋପାଳ ମନ୍ତ୍ର, ସଖୀ ସଖୀ ଲୀଳାକଥନ, ମଣୋହ ଭେଦ, ମାନସୀ
ସେବାଧାନ, ଇତ୍ୟାଦି ।

ଅରୁଦାନଙ୍କର ଐଶ୍ବର୍ଯ୍ୟ ଭକ୍ତି ଜ୍ଞାନମିଶ୍ରା ଥିଲେହେ ସେ
ତାଙ୍କର ପରଜୀବନରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଭର କୃଷ୍ଣ ଲୀଳାସ୍ବାଦନରେ ସଙ୍ଗଦା
ବିଭେଦ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସେବା ପ୍ରକୃତରେ କହିବାକୁ ଗଲେ
ଅନ୍ତରଙ୍ଗୀ, ତାଙ୍କର ହିନ୍ଦୀ କଳାପ ଅନ୍ତର୍ମୁଖ ଥିଲା । ଏହି
କାଳରେ ସେ ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟତମ ପୁତ୍ର ବ୍ରଜ ଗଦାଧରଙ୍କର ଅତ୍ୟଧିକ
ତନ୍ତ୍ରମିଶ୍ରା ଯୋଗଚର୍ଯ୍ୟାରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ତାହାଙ୍କୁ ପରିହାର
କରିଥିଲେ । ଉତ୍କଳର ଗୋପମଣ୍ଡଳୀର ଗୁରୁ ଓ ପ୍ରାଣସ୍ବରୂପ
ଅରୁଦାନନ୍ଦ ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମରେ ରହି ନିଜର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା
ଉନ୍ନତକଲେ ଆଦୌ ଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରଦାନ କରି ନଥିଲେ । ସେ ଗୃହରେ
ଥାଇ ଜନକ ମହର୍ଷିଙ୍କପରି ନିର୍ଲିଖବରେ ଓ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କପରି
ନିଃସ୍ବଭାବରେ ଜୀବନ ଯାହା ନିର୍ବାହ କରୁଥିଲେ । କିମ୍ବଦନ୍ତୀ
ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି ଦିନେ ମହାପୁରୁଷ ପ୍ରାତଃକାଳରେ ବାଡ଼ିରେ
କାକୁଡ଼ କସିଟିଏ ଦେଖିଥିଲେ । ସେ ସେହିନ ପୂଜାରେ ବସିଲବେଳେ
ସେ କାକୁଡ଼ କସିଟିକୁ ପୂଜାପାଇ ଆଖିବାକୁ ନିଜସ୍ବୀକୁ କହିଥିଲେ
କିନ୍ତୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଯାଇ ଦେଖିଲେ ଯେ ଗଛରେ କାକୁଡ଼କସିଟି ନାହିଁ—
ତେମିତି ଝୁଲୁଅଛି । ସେ ଫେରିଆସି ସେ କଥା ମହାପୁରୁଷଙ୍କୁ

ଜଣାଇଲେ । ତହିଁ ମହାପୁରୁଷ ନିଜସ୍ବ ବ୍ରଜଗଦାଧର ତାହା
 ଖାଇଥିବାର ସନ୍ଦେହକରି ତାହାଙ୍କୁ ଡାକି ପଚାରିଲେ ବ୍ରଜ-
 ଗଦାଧର କହିଲେ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗଛରେ କାକୁଡ଼ ଦେଖିଆସିଲି
 ମାଙ୍କ ଖୋଜିବାରେ ଭୁଲ ହୋଇଥିବ । ତହିଁ ପୁଣି ମହାପୁରୁଷଙ୍କ
 ସ୍ତ୍ରୀ କାକୁଡ଼ଗଛ ପାଖକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲେ ଯେ ଗଛରେ କାକୁଡ଼
 ଝୁଲୁଛି । ସେ ତାହା ଆଣି ମହାପୁରୁଷଙ୍କୁ ଦେଲେ । ମହାପୁରୁଷ
 ଧ୍ୟାନସ୍ଥ ହୋଇ ସମସ୍ତ ବିଷୟ ଅବଗତ ହୋଇଥିଲେ ଯେ
 ବ୍ରଜଗଦାଧର କାକୁଡ଼ ଖାଇ ନିଜର ଯୋଗସାଧନା ବଳରେ
 ପୁନର୍ବାର କାକୁଡ଼ ସୃଷ୍ଟି କରିଅଛି । ଏହି ହଠାତ୍ ଯୋଗଦ୍ବାରା
 ସୃଷ୍ଟିଭୂତ ଦର୍ଶାଇବା ବୈଷ୍ଣବର କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ । ଏହାଦ୍ବାରା
 କେବଳ ଲୋକସମ୍ମାନ ଓ ନିଜର ସ୍ବୟଂଲିପ୍ତା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟର
 ବୁଦ୍ଧିପାଏ । ତହିଁ ବ୍ରଜଗଦାଧରଙ୍କର ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରେ ମହାପୁରୁଷଙ୍କର
 ମର୍ମାନ୍ତକ ବେଦନ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ସେ ନିଜର ପ୍ରିୟତମ ପୁତ୍ରର
 ମୁଖ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ନିଷେଧ କରିଥିଲେ । ବ୍ରଜଗଦାଧର
 ପିତାଙ୍କର ଆଦେଶ ପାଳନକରି ଗୃହତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ:—ନାନା
 ସ୍ଥାନରେ ଭ୍ରମଣ କରି କରି ଅବଶେଷରେ ଚନ୍ଦ୍ରୋତ୍ପଳାକୁଳସ୍ଥ
 ଶାଳଶିଳ ବଟ ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲେ । ସେସ୍ଥଳରେ
 ଗୋପାଳମାନଙ୍କୁ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଗ୍ରାମକୁ ଆହ୍ବାସର୍ଥେ ବିଦାୟ ଦେଇ
 ସେ ସ୍ବଆରି ସହଚର ଚନ୍ଦ୍ରୋତ୍ପଳାର ବାଲୁକା ଗର୍ଭରେ ଲିନ ହୋଇ
 ପିତାଙ୍କର ଦ୍ରୋହାଚରଣର ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ କରିଥିଲେ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରଶ୍ନ ହୋଇପାରେ ମହାପୁରୁଷ କିପରି ଉତ୍କଳର
 ସମଗ୍ର ଗୋପାଳକୁଳ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲଭ କରିଥିଲେ ।
 ଜନଶ୍ରୁତି ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି:—ମହାପୁରୁଷ ସ୍ବପ୍ନରେ ପ୍ରଭୁଙ୍କର
 ଦର୍ଶନଦ୍ବାରା ଜ୍ଞାନ ଲଭ କରିଥିଲେ ବୋଲି ପୁଣ୍ୟରେ କଥିତ
 ହୋଇଅଛି । ତହିଁ ପରେ ସେ କେତେକକାଳ ଗ୍ରାମର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗସ୍ଥ
 ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ବାତୁଳପରି ଭ୍ରମଣ କରୁଥିଲେ । ଏକଦା ସେ

ମହାନଦୀର ଶରଦେଶରେ ଏକାକୀ ବସିଥିଲେ ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ଜଣେ ଗୋପାଳ ବେହେରା ସେହି ଘର ଦେଇ ବିଷଣ୍ଣ ଚିତ୍ତରେ ଯିବାର ସେ ଦେଖିଥିଲେ । ଏହି ଜ୍ଞାନବାଚୁଳ ଅରୁଣେଶ୍ଵର ହୃଦୟ ତାହାର ଦୁଃଖର ବିଗଳିତ ହୋଇଥିଲା, ତହିଁ ତାହାକୁ ନିଜ ସମୀପକୁ ଆହ୍ୱାନକରି ଛଳରେ ଜଳଯାଚିଆ କରିଥିଲେ । ସେ କହିଥିଲା “ମୋର ସତ୍ୟନାଶ ହୋଇଛି—ମୁଁ ଆଉ ସାଧୁ ସେବା କଲେ ମୁକ୍ତି ପାଇଯିବି ।” ତାହାର ଦୁଃଖର କାରଣ ପରୁରକାରୁ ସେ କହିଥିଲା—ତାହାର ମର୍ତ୍ତ୍ୟାତ୍ମା ତତ୍ତ୍ୱ ଶାସ୍ତ୍ରର ଆଶୁଶେତ ଖାଇ ଯାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ରଜା କର୍ମଗୁଣଦ୍ୱାରା ତଦନ୍ତ କରି ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହାର ସର୍ବନାଶ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ । ଉଦାର ହୃଦୟ ଅରୁଣ ଏହି ଗୋପାଳକୁ କଳସୀ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜଳ ତାହାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଆଣିବାକୁ କହିଥିଲେ । ଗୋପାଳ ତାହାଙ୍କର ଆଦେଶ ପାଳନ କରିଥିଲା । ଅରୁଣାନନ୍ଦ ସେହି ଜଳକୁ ଅଭିମୁଖରେ କ୍ଷେପରେ ସେତନ କରିବାକୁ ଗୋପାଳକୁ ଆଦେଶ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଗୋପାଳ ତଦନୁଯାୟୀ ଚକ୍ରମୁଦ୍ରାକରି କ୍ଷେପରେ ଜଳ ସେତନ କରିସାର ଦେଖିଲା, ସେହି କ୍ଷେପ ପୂର୍ବଠାରୁ ଅଧିକ ଶସ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲା । ସେହି ଗୋପାଳ ବେହେରା ତାହାଙ୍କ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ବଳରୁ ରଜଦଣ୍ଡରୁ ମୁକ୍ତି ଲାଭ କରିଥିଲା । ଘରେ ସେହି ଗୋପାଳର ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ଓ ଅଧୀନସ୍ଥ ଗୋପାଳମାନେ ଅରୁଣାନନ୍ଦକୁ ନିଜର ପ୍ରାଣର ଗୁରୁ ରୂପରେ ଗ୍ରହଣ କଥିଲେ । ସେହିଦିନଠାରୁ ହିମେ ହିମେ ଗୋପାଳମାନେ ମହାପୁରୁଷଙ୍କର ଶିଷ୍ୟତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବାରଜଣ ପ୍ରଧାନ ଶିଷ୍ୟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ସହ ପୁରୀଧାମକୁ ଯାଇଥିଲେ ଓ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ସନ୍ନ୍ୟାସ ଗ୍ରହଣ ପରେ ଚୈତନ୍ୟମଣ୍ଡଳୀରୁ କାର୍ତ୍ତିକ ଶିକ୍ଷା କରିଥିଲେ:—

ମହାପୁରୁଷଙ୍କର ବାରଜଣ ପ୍ରଧାନ ଶିଷ୍ୟ ଓ ବାରଜଣ ପ୍ରଶିଷ୍ୟ ଥିଲେ । ବାର ଶିଷ୍ୟଙ୍କର ନାମ ପୂର୍ବରେ କୁହାହୋଇଅଛି । ପ୍ରଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କର ନାମ ।

ବନ୍ଧୁ ଶ୍ୟାମ, ହରି, ଗୋକୁଳ, ନରସିଂହ, ବିନୋଦ, ଶ୍ରୀଧର,
ଗୋପାଳ, ଗୋପୀ, ବର୍ଣ୍ଣା, ମୋହନ ଓ ଶଙ୍କର ।

ଏହି ଗୋପାଳ ଶିଷ୍ୟମାନେ ଉତ୍କଳର ସର୍ବତ୍ର ଗୋପାଳମାନଙ୍କ
ମଧ୍ୟରେ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଧର୍ମ ଓ ମହତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରସାର କରିଥିଲେ ଓ ସମସ୍ତେ
ଏକଦଳବଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ “ମହାପୁରୁଷ ଗୁରୁ ଭକ୍ତି ଗୀତାରେ
କହିଅଛନ୍ତି” ଗଙ୍ଗାଠାରୁ ଯେ କୋଇଲି । ଆମ୍ଭର ଗୁରୁପଣ ହେଲା ।
ପ୍ରଧାନ ବାର ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତେ ଗୋପାଳ ନ ଥିଲେ ।
ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି କେହି କମର କୁମ୍ଭାର ଆଦି ଜାତିର
ଲୋକ ଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଶିଷ୍ୟ ରାମଚନ୍ଦ୍ର କୁଜଙ୍କ
ରାଜ୍ୟର ପୁତ୍ର ଥିଲେ । ସେ ଅଧିକାରୀ ଓ ମୁକୁନ୍ଦ ଅନନ୍ତର ମହତ୍ତ୍ୱ
ପଦସ୍ଥ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ଗ୍ରନ୍ଥମାନ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଲିଖିତ ହୋଇଅଛି । ମହାପୁରୁଷ ଗୁରୁ ଭକ୍ତିଗୀତା
ଓ ମାଳିକାମାନଙ୍କରେ ଏହି ଶିଷ୍ୟ ପ୍ରଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଲଳାସ୍ଥାନ ଓ
ସମାଧି ସ୍ଥାନମାନ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କର ଯାଇଅଛନ୍ତି । ବିଷ୍ଣୁର ଭସ୍ମରୁ
ତହିଁରୁ ନିବୃତ୍ତ ହେଲୁ ।

୧୭୦୯ ବା ୧୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ୧୦୮ ବୟସ ସମୟରେ ମହା-
ପୁରୁଷ ନେମାଳବଟ ମୂଳରେ ଶୂନ୍ୟ ସମାଧିସ୍ଥ ହୋଇଥିଲେ । ଶୂନ୍ୟ
ସମାଧିର ଅର୍ଥ ଏହି-ସେ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ କହିଥିଲେ—ମୁଁ ଜୀବିତା-
ବସ୍ଥାରେ ଏକୋଇଶଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମାଧିସ୍ଥ ହୋଇ ରହିବି—
ତୁମ୍ଭେମାନେ କେହି ମତେ ସମାଧି ସ୍ଥାନରେ ଖୋଜିବ ନାହିଁ ।
ପରଶ୍ଚକ୍ର ଶିଷ୍ୟ ୧୫୧୭ ଦିନ ପରେ ଗୁରୁଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ
ହୃଦୟରେ ଅସହ୍ୟ ବେଦନା ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ । ଅନାଦାରରେ
ଗୁରୁ କପର ଅଛନ୍ତି—ସେଥିପାଇଁ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ରମା
ଦିନ ସମସ୍ତେ ଗୁରୁଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ସେଠାରେ ଏକତ୍ର
ହୋଇଥିଲେ—କିନ୍ତୁ ହାୟ ସେ ସ୍ଥାନ ଶୂନ୍ୟ । କେବଳ ମୃତ୍ତିକା--

ଅସ୍ତିମାଂସର ଚନ୍ଦ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାହିଁ । ମହାଯୋଗୀ ଅରୁଣାକର
ଇଚ୍ଛାବିହାରୀ ଥିଲେ, ସେ ଇଚ୍ଛାମୃତ ବରଣକରି ସ୍ୱର୍ଗର ସହୃଦ
କେଉଁ ଅବିଦ୍ୟା ଅନିବାରଣୀୟ ଧାମକୁ ଗମନ କଲେ, ତାହା
ମାନବର ବୋଧାତ୍ମକ ।

ତାହାଙ୍କର ପ୍ରିୟବିଷୟଙ୍କର ସମାଧି ମଧ୍ୟ ଚିନ୍ତାପୂର୍ବକ ଅପର
କୁଳରେ ଅଦ୍ୟାପି ବିଦ୍ୟାମାନ ରହିଅଛି ।

ଗୁରୁଭକ୍ତ ଗୀତାରେ ମହାପୁରୁଷ ଲେମ୍ବାଳର ମାହାତ୍ମ୍ୟ ବିଷୟରେ
କହିଅଛନ୍ତି :—

ଯଦ୍ଭବନ ଲେମ୍ବାଳ ଆତ୍ମର ସେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାନ ।
ଭ୍ରାତୃ ପାରି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସେଠାରେ ଗମନ ।
ସେଠାରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବସି ନୀଳାଞ୍ଜଳ ଗଲେ ।
ଅଠାଶୀ ଭୁବନେ ଯାଇଁ ଅନ୍ତର ହୋଇଲେ ॥

ମହାପୁରୁଷଙ୍କର ବଂଶଧରମାନେ ଏହି ଲେମ୍ବାଳ ଗ୍ରାମରେ
ବାସ କରି ଆସୁଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଗୋପାଳକୁଳ ଉପରେ ସେମାନ-
ଙ୍କର ଆଧିପତ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଗତ ରହିଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ମହାପୁରୁଷଙ୍କର ୧୧ଶ
ବଂଶଧର ଗୋସ୍ୱାମୀ ସୁଦର୍ଶନ ଲେମ୍ବାଳ ଗାଆଁର ମହନ୍ତ ଅଟନ୍ତି ।

ବଂଶଧର—୧ୟ ଗଦାଧର, ୩ୟ ବାଳମୁକୁନ୍ଦ, ୪ର୍ଥ ଗନ୍ଧର୍ବ,
୫ମ ରାମଚନ୍ଦ୍ର, ୬ଷ୍ଠ ବ୍ରଜକିଶୋର, ୭ମ ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ, ୮ମ ଶ୍ୟାମାନନ୍ଦ
୯ମ ନନ୍ଦକିଶୋର, ୧୦ମ ପ୍ରେମାନନ୍ଦ, ୧୧ଶ ସୁଦର୍ଶନ ନିଜର
ହୃଦୟକୁ ଉଚ୍ଚବାନଙ୍କ ଉପାସନାର ଉପଯୋଗୀ କରିବାକୁ
ହେଲେ, ନିଜର ହୃଦୟ ମୁକୁରରେ ଗୁରୁଦର୍ଶନ ଓ ଜ୍ୟୋତିରୂପ
ପ୍ରତିମୈତ କରାଇବାକୁ ହେଲେ ଏବଂ ଜ୍ୟୋତିମୟରେ ସେହି
ବାଳାଗ୍ରର ସହସ୍ର ଭବପରିମିତ ଅପୂର୍ବ କମଳାୟ ରୂପର ଦର୍ଶନ
ସୁଖ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ହେଲେ ଓ ତତ୍ପୁର ଦର୍ଶନାନ୍ତର ପ୍ରୀତି

ଭକ୍ତର ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କର ସ୍ବରେ ହୃଦୟକୁ ଆଘାତ କରିବାକୁ ହେଲେ,
ଭଗବତ ପ୍ରାପ୍ତିରେ ପ୍ରକୃତ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଚେଷ୍ଟା ସାଧନାରେ ଆଦୌ
ଆବଶ୍ୟକ ତାହା କେହି ଅସ୍ମୀକାର କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଭଲ
ଭଲ ପଥାବଳମ୍ବୀମାନେ ବିଭିନ୍ନ ସାଧନାମାର୍ଗ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥାନ୍ତି ।
ଆତ୍ମମାନଙ୍କର ମହାପୁରୁଷ ତଥା ପଞ୍ଚଶାଖା ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭକ୍ତ
ସୁବାରୁ ସେମାନଙ୍କର ସ୍ବରଣ, ମଙ୍ଗଳ, ସେବା ଅର୍ଚ୍ଚନାଦି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ
ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ତର୍ମୁଖ ଥିଲା । ସେଥିଯୋଗୁଁ ସେମାନେ ଯୋଗର ଆଶ୍ରିୟ
ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ସେମାନେ ଚୈତନ୍ୟଙ୍କର ପ୍ରେମ ଧର୍ମରେ ଯନ୍ତ୍ର ତନ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ର ଓ
ଯୋଗ ମିଶ୍ରିତ କରିଥିଲେ । ଏହି ଯୋଗ ବିସ୍ତର ବିବରଣ ଆଉ-
ଦିନେ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ବାସନା ରହିଲା ।

ମହାପୁରୁଷ ଗୁରୁଭକ୍ତ ଗୀତା ଯୁ ଶାସ୍ତ୍ରରେ କହିଅଛନ୍ତି :—

ଯନ୍ତ୍ରଂ ମନ୍ତ୍ରଂ ତନ୍ତ୍ରଂ ଚୈବ ଶ୍ରଦ୍ଧାଂ ଜ୍ୟୋତିର ବା ତପଃ
ହ୍ରଦ ସମାଧିଃ ସଂସାରାଣାଂ ତ ଯୋ ଜାନାତି ସଃ କୈଷ୍ଠକଃ ।

ସେ ସଗୁଣ ନିର୍ଗୁଣ ଭାବରେ ଉପଭୋକ୍ତ ଯନ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ରାଦିକୁ ଗ୍ରହଣ
କରିଅଛନ୍ତି ।

“ଶୁଣ ଆଦେଶ ଗୋପସୁତ ଭଗବତ୍ କଥା ।
ସଗୁଣ ନିର୍ଗୁଣ ଦୁଇ ଯେବଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ।
ଦୁଇ ଯେ ଭେଦରେ ପକ୍ଷୀ ଉଡ଼ିକରି ଯାଇ ।
ଦୁଇ ଯେ ଚକ୍ଷୁରେ ସେହି ସଂସାର ଖେଳାଇ ।
ଏକ ଯେ ନ ଥିଲେ କଣ ଦୁଇ ଗଲେ ଅଛି ।
ଏଣୁ କର ନିର୍ଗୁଣ ସଗୁଣ ପାଶେ ବନ୍ଧ ।
ଯନ୍ତ୍ର ତନ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ର ରସ ଏହି ଚାରିଗୁଣ ।
ସଗୁଣ ଯାହାକୁ ବୋଲି ଏହି କଥା ଶୁଣ ।

ଛାୟା ଅବାଡ଼ ଜ୍ୟୋତି ଯେ ଏହୁଟି ସମାଧି ।

ଏ ଗୁରୁ ନିର୍ଗୁଣ ବୋଲି ପାରିଲେଟି ସାଧି ।

ମହାପୁରୁଷ ଏହି ଅଶ୍ଳୁଷ୍ଣକୁ ନିତ୍ୟ ଗୃହାସର ଅଶ୍ଳୁଷ୍ଣରେ
ଲଗାଇ ଅଛନ୍ତି ।

ପ୍ରସନ୍ନ ସ୍ନାହାନ କରିବ । ଛାୟାରୂପକୁ ସୁମରବ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ପ୍ରହର ସ୍ନାହାନ । ଜ୍ୟୋତିରୂପକୁ କରି ଧ୍ୟାନ ।

ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ସ୍ନାହାନ କରିବ । ଅବାଡ଼ରୂପକୁ ଗୃହିଣ ।

ପ୍ରଥମ ପ୍ରହର ଗନ୍ଧେଶ । ଭଜନ କରି ମନ୍ତ୍ରଗୁଣ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ପ୍ରହର ଗନ୍ଧେଶ । ଯନ୍ତ୍ରକୁ ଗୁଣିବ ମନ୍ତ୍ରଗୁଣ ।

ତୃତୀୟ ପ୍ରହର ବସିବ । ସମାଧିରୂପକୁ ଧ୍ୟାନିବ ।

ଚତୁର୍ଥ ପାହାନ୍ତି ପ୍ରହରେ । ସୁମର ରସ ଯେ ହୃଦରେ ।

କୃଷ୍ଣର ରସ କଥାମାନ । କରିବ ମୁଖରେ ଗାୟନ ।

ଶଙ୍ଖ ଟିକା ବେଣୁ ମୁରଲୀ । ଖୋଲ କଣ୍ଠାଳ ଆଦି ଧରି ।

ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି ।

ମହାପୁରୁଷଙ୍କର ପ୍ରଣବବିଗୁର ଶୂନ୍ୟସ୍ୱଭାବ ଆଦିରେ ଲିଖିତ
ଅଛି । ଏହି ପ୍ରଣବ ସୃଷ୍ଟିପ୍ରକ୍ରିୟାର ମୂଳଭୂତ । ଖୋଲନାମ
ବଦନ ଅକ୍ଷରର ଅର୍ଥ ଝୁଡ଼, ଝବାୟୁ, ଝଆସା, ଝମନ, ଝଗଜ,
ଝଡ଼ୁ ଓ ଝମାସା— ଏହାକୁ ସଫ ପଞ୍ଚାସିକ କହନ୍ତି । ଏହି ସମସ୍ତର
ବିଗୁର ମହାପୁରୁଷଙ୍କର ଛାୟା ଜ୍ୟୋତି ପ୍ରଭୃତି ଯୋଗ ବିଷୟକ
ବିଗୁର କଲବେଳେ କରିବାର ମାନସ ରହୁଛି ।

ଆତ୍ମମାନଙ୍କର ତଥାକଥିତ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରତିକ ଐତି-
ହାସିକ ଶ୍ରୀ ବିଜୟଚନ୍ଦ୍ର ମଜୁମଦାର ମହାଶୟ ତାହାଙ୍କର ଉତ୍କଳ
ସାହିତ୍ୟ ପରିଚୟ ଯୁ ଖଣ୍ଡ ମୁଖବନ୍ଧରେ ଲେଖିଅଛନ୍ତି ।

ରଣପୁର ମଝି ମୁଁ ଆଖଣ୍ଡତଳେ ବସିକରି ଥାଇ

ଦେହନାଭ ନରେନ୍ଦ୍ର ମୋତେ ଅଳ୍ପ ଦେଇ ପୋଷଇ

This couplet shows that ଷ୍ଟୁତିଭାବେ ଦାସ
put to-gether anyhow some words in the
form of a verse and had no such literary
merit.

ପ୍ରକୃତପକ୍ଷରେ ଷ୍ଟୁତିଭାବେ ମହାପୁରୁଷଙ୍କର ଏହା ଦାଣ୍ଡି
ବୃତ୍ତରେ ଲେଖା—ଏବଂ ଏହି ଅଂଶଟି ଭଣିତା ଅଟେ । ଭଣିତାରେ
କବି କବିତା ପରିଷ୍କୃଷ୍ଟ ହୁଏ ତାହା ବିଜ୍ଞ କାବ୍ୟରସିକ କୌଣସି
ଅଜ୍ଞାତ, ଅପ୍ରକାଶିତ କାବ୍ୟରେ ଦେଖିପାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆମ୍ଭମାନେ
ଯେ ସାହିତ୍ୟମାନ ପାଠ କରିଥାନ୍ତି ସେଥିରେ କୌଣସି ଗ୍ରନ୍ଥର
ଭଣିତାରେ କବିତା ପରିଷ୍କୃଷ୍ଟ ହୋଇ ନ ଥାଏ । ଯଥା :—

କହଇ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ—ସପ୍ତମସ୍କନ୍ଦେ ଭଗବତ ।

ମହାପୁରୁଷଙ୍କର ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଯେଉଁଠାରେ ମନ୍ତ୍ର
ଯନ୍ତ୍ରାଦି କା ଦାର୍ଶନିକ ଚିନ୍ତାର ବିବରଣ କରାଅଛନ୍ତି ସେ ସବୁ
ସ୍ଥାନରେ ତାହାଙ୍କଠାରୁ କବିତା ଆଶା କରିବା ମଧ୍ୟ ବିଚିତ୍ର ।
କିନ୍ତୁ ମହାପୁରୁଷ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନ ଓ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରେ କବିତା
ପ୍ରକାଶ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଅଛନ୍ତି ସେହି ସେହି ସ୍ଥାନ-
ମାନଙ୍କରେ ତାହାଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦଳ କବିତା ପରିଷ୍କୃଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି ।
ଯଥା:—

ପତ୍ନୀରୂପ ଗୁଣମାନ ବହୁକନ୍ତି ମୁନି ।

ବିକଳେ ପୁଣି ବେଦନ୍ତି କରି ଉଚ୍ଚ ଧ୍ବନି ।

ନରଦେ ବେନି ଲୋଚନୁ ଲୋଚକ ଗଲଇ ।

ଶୁଦ୍ଧ ସ୍ଫଟିକ ଜାଣି ସେ କ୍ଷତିରେ ପଡ଼ଇ ।

କନ୍ଦୁକକୋଣରୁ ଲୁହ ବହେ ଅତି ବେଗେ ।

ଦୟାର ବର୍ଣ୍ଣ ଦିଶଇ ପଡ଼ି ମୁନି ଅଙ୍ଗେ ।

ସବୁ ଲୁହଯାକ ଗଡ଼ି ଏକାଠାବେ ପଡ଼ି ।
 ଚକାବାନ୍ଧିଲୁ ବୁଢ଼ାଏ ନ ଗଲକ ଗଡ଼ି ।
 ମାଜିଲୁ ଦର୍ପଣ ପ୍ରାୟ ଦିଶଇ ତା ଜ୍ୟୋତି ।
 ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦର ଦିବ୍ୟ ସୁସଞ୍ଚ ମୂରତି ।

ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି ହରିବଂଶ ।

ଏଡ଼େ ପ୍ରଭୁ ଆଶେ କରିଥ ମନୁ ନ ଗଲ ମାନ ।
 ଶ୍ରୀ ବିମ୍ବଥରେ ବୋଲି ଯେ ଭୃତ୍ୟ ମୋର ଜୀବନ ।
 ଭୃତ୍ୟ ବସଲ ତୁମ୍ଭ ବାନା ସଞ୍ଜନେ ବୋଲୁଥ ।
 ଭୃତ୍ୟକୁ ବିପତ୍ତି ପଡ଼ିଲେ କିବା ସଙ୍ଗତେ ଥାଅ ।
 ଭୃତ୍ୟ ହୋଇଲେ ଅପରାଧୀ ନାନାପ୍ରକାରେ ଦୋଷ ।
 ପ୍ରଭୁ ହୋଇ କ୍ଷମା ନ କଲେ ଭୃତ୍ୟ କରିବ କିସ ।
 ଭୃତ୍ୟ ଅପରାଧୀ ହୋଇଲେ କ୍ଷମା କର ସାଥାନ୍ତ ।
 ସ୍ତ୍ରୀର ଅପରାଧୀ ହୋଇଲେ କ୍ଷମା କରଇ କାନ୍ତ ।

ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି ନବଗୁଚ୍ଛରା ।

ଭାବ ବିନୋଦିଆ ଠାକୁର ଭକ୍ତ ବସଲ ହରି ।
 ଭକ୍ତ କପାଳି କଳେବର ଦଶ ମୂରତି ଧରି ।
 ଭକ୍ତ ଅବା କିଶ କରିବେ ଭକ୍ତ ବୋଲରେ ଥାଅ ।
 ଭକ୍ତ ପେଶିଲେ ହସ୍ତିନାଦୁତ ପଣରେ ଯାଅ ।
 ଭକ୍ତ ଦେଖାଇଲୁ ସ୍ତମ୍ଭକୁ, ସ୍ତମ୍ଭ ହେଲ ଉତ୍ପତ୍ତି ।
 ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଭୃତ୍ୟ ପରି ତୁମ୍ଭ ପଣେ ଘନ ଅରୁଦି ।

ଅଷ୍ଟ ଗୁଚ୍ଛରା

ଆମ୍ଭେ ଜଳଧର ତୁମ୍ଭେ ସୌଦାମିନୀ
 ତୁମ୍ଭେ ଶୂନ୍ୟ ମୁଁ ଘବନ ହେ ।
 ଆମ୍ଭେ ଅପରାଧୀ ତୁମ୍ଭେ କୃପାନ୍ୟ
 ତୁମ୍ଭେ ଯିହୁ ମୁଁ ବିପିନ ହେ ।

ନୟନ ବିନେ ଶୟନୁ ଅବକାର

କୃଷ୍ଣ ରାଧା ନୋହେ ଭଲ ହେ ।

ପାମର ଅରୁଣ କହେ ବେଶୁଧର

ନ ଦେଖି ହୃଦୟ ଶିଳ ହେ ।

୪୨ ଗୌତମୀ ।

ମହା ପୁରୁଷଙ୍କର ଭଜନମାନଙ୍କରେ କବିତା ପରକାଷ୍ଠାରେ ପରଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି । ଆମ୍ଭେ ଏଠାରେ ତହିଁର ଶୋଷିତ ଦୁଇଟି ମାତ୍ର ଉଦାହରଣ ଦେଇ ନିବୃତ୍ତ ହେଲୁଁ ।

ଆମ୍ଭେମାନେ ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଅନେକ ଗର୍ଭ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବହୁ ମହା ପୁରୁଷଙ୍କର ଅଧିଷ୍ଠାନ ଦର୍ଶନ କରିଅଛୁଁ । ସେହି ଅଧିଷ୍ଠାନମାନ ଆଜି ଐଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟର ଲାଳା ସ୍ଥାନରେ ପରିଣତ ହୋଇଅଛି । ମହାପୁରୁଷ ଗୃହରେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀବତ୍ ଜୀବନଯାପନ କରିଥିଲେ । ଐଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟକୁ ପରିହାର କରିଥିଲେ । ସେ ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲେ ପ୍ରକାଶ ମନ୍ଦିରମାନ ଓ ବହୁଧନ ବୃତ୍ତି ନିଜ ପଛାରୁ ପରିପୋଷଣ ନିମିତ୍ତ ବିଧାନ କରିପାରିଥାନ୍ତେ । ମହାପୁରୁଷଙ୍କର ସେ ଶକ୍ତି ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ସେ ଶକ୍ତି ବିରଦିନ ଲାଗି ନିଜର ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟାଧିକାରକ ନିମିତ୍ତ ସେହି ନିଷ୍ଠ ପରମଧର୍ମିକ ବୈଷ୍ଣବଜୀବନ ପରିରକ୍ଷଣାର୍ଥ ନିର୍ଯ୍ୟାସିତ ହୋଇଥିଲା । ଗୋପାଳଗୁରୁ ମହାପୁରୁଷ ନିଜର ବଶଧରକୁ ପ୍ରକୃତ ଗୋପାଳଗୁରୁ ରୂପରେ ରକ୍ଷାକରିବାକୁ ବିଧାନ କରିଥିଲେ । ନିଜ ଧର୍ମପ୍ରାଣରେ ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ସ୍ଵଗୁରୁତ୍ଵର ପରିଚୟ ଦେଲେ ନିଜର ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରିବେ, ଅନ୍ୟଥା ଧର୍ମର ଲୋପ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବଶର ଲୋପ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାଷ । ସେ ନିଜର ବଶଧରମାନଙ୍କୁ ଏହି କଠୋର ଶାସନର ଅନୁବର୍ତ୍ତୀ କରିଥିଲେ । ଏହି ମହାଯୋଗୀ ପରମ ଭଗବତ ମହାପୁରୁଷ ଧର୍ମ ଜଗତରେ ଏକ ଅତୁଳନୀୟ ଆଦର୍ଶ, ଗୃହର ଜୀବନ ଜଗତ ସମକ୍ଷରେ

ଦର୍ଶାଇଅଛନ୍ତି । ଉତ୍କଳ ! ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୁଅ, ନିଜ ପୂର୍ବପୁରୁଷଙ୍କ ମହତ୍ତ୍ୱର ସୀମା ଆକଳନା କର, ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବ, ଆତ୍ମହସ ହେବ, ହୃଦୟ ଆନନ୍ଦ ରସରେ ଆଚ୍ଛନ୍ନ ହେବ, ନିଜକୁ ଧନ୍ୟ ମଣିବ ଏବଂ କହୁବ ଯେ ମୁଁ ସାଧୁର ସନ୍ତାନ, ଯୋଗିର ସନ୍ତାନ, ତ୍ୟାଗିର ସନ୍ତାନ କର୍ମସାରର ସନ୍ତାନ ଓ ଧର୍ମସାରର ସନ୍ତାନ । ଏହି ଭାବ ବୃଥା ଆତ୍ମସମ୍ମାନରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ନ ହେଉ ଉପଯୁକ୍ତ ପିତର ଉପଯୁକ୍ତ ପୁତ୍ର ହେବାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ ହୁଅ । ସେହି ମହାପୁରୁଷମାନଙ୍କର ପଛା ଅନୁସରଣ କର । ଦେଖିବ ତୁମ୍ଭେ ଅଜ୍ଞାନତାରେ ଉନ୍ନତ ପଦଗକୁ ଉନ୍ନୀତ ହୋଇଅଛ, ନିଜର ଗୌରବରେ ଗୌରବାନ୍ୱିତ ହୋଇଅଛ ଏବଂ ଧର୍ମ ଓ ନୀତି ଜଗତର ଦାସତ୍ୱ ଶୃଙ୍ଖଳରୁ ମୁକ୍ତି ଲାଭଅଛ । ଅଧୁନା ସେହି ଯୁଗର ଚୈତନ୍ୟଚକ୍ର, ରାମାନନ୍ଦ ସ୍ୱପ୍ନ, ଶିଖି ମହାନ୍ତି, ମାଧବ ଦାସୀ, ସ୍ୱରୂପ ଦାମୋଦର ବଳରାମ, ଜଗନ୍ନାଥ, ଅନନ୍ତ, ଯଶୋବନ୍ତ ଓ ଅରୂପାନନ୍ଦଙ୍କର ପରମପଦସି ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣ କର ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ପଦଦେଶରେ ମସ୍ତକ ଅବନତ କରି ଏହି ନିଷ୍ପତ୍ତି । ଅଧମ ନିଜର ବାଣ୍ଟିଲ ତାରୁ ସାନ୍ତ ଲଭିଲା ।

ଭ୍ରମ ସଂଶୋଧନ ।

ମୁଖବନ୍ଧ ।

ପୃଷ୍ଠା	ଧାଡ଼ି	ଅଶୁଦ୍ଧ	ଶୁଦ୍ଧ
୧।	୧୩	୧୫୩୨ କା ୧୫୩୩	୧୫୪୦
୨୯	୨	ଦଦ୍ୟମାନ	ଦଦ୍ୟାମାନ
୨୮	୨୨	ପଞ୍ଚଶଖାଙ୍କ ପରେ	ପଞ୍ଚସାଖାଙ୍କ ଠାରେ
୨୯	୪	ନରକୃଷ୍ଣ	ନନ୍ଦ୍ୟକୃଷ୍ଣ
”	”	ନରଞ୍ଜନ	ନରଞ୍ଜନ
୨୮୩	୭	ଆଶ୍ୟାପନ	ଆଶ୍ୟାପନ
”	୯	ଉଦେଦ୍ୟା	ଉଦେଦ୍ୟ
”	୧୫	ମିଶ୍ରା	ମିଶ୍ରା
୨୮୩	୫	ପ୍ରୀତି	ପ୍ରୀତି
୩୮୩	୮	ଗୋବିନ୍ଦାୟ	ଗୋବିନ୍ଦାୟ
୩୮୮	୧୧	ସୌସ୍ଥ୍ୟ	ସୌସ୍ଥ୍ୟ
୩୮୩	୨୦	କଥୁଲେ	କରଥୁଲେ
୩୮୩	୫	ବନ୍ଧ	ବନ୍ଧ
”	୨୧	ପରସ	ପରମ
୩୮୮	୧୯	ସୁଦର୍ଶନନିଜର	ସୁଦର୍ଶନନ । ନିଜର
”	୨୩	ଭାବ	ଭାଗ
୩୮୮	୧	ଶନ୍ଦ୍ଯା	ଶନ୍ଦ୍ଯା
୩୮୮	୨	ସାଧନାରେ	ସାଧନା ପେ

ବହୁଶାଙ୍କୁଳି ।

୨	୧	ପକ୍ଷ	ପକ୍ଷି
୩	୧	ରାମ	ରାଆ
୪	୧୪	ଶାନ୍ତିକ ଚେତାରେ	ଶବ୍ଦକୁ ଚେତାରେ
”	୧୭	ମନ ସୁଚେତା	ସୁମନ ଚେତା
୭	୧୫	କାକସି	କାସିକା
୮	୭	ତରପନ୍ଥ	ତରପନ୍ଥ
୮	୭	ଦୁର୍ଯ୍ୟ	ସୂର୍ଯ୍ୟ
୧୦	୫	ଜିବ	ଯିବ

ପୃଷ୍ଠା	ଧାଡ଼ି	ଅଶୁକ	ଶୁକ
୧୦	୨୨	ପକ୍ଷୀ	ପକ୍ଷ,
		(ଡେଣାକୁ ଧରି ପକ୍ଷ କାଟ)	
୧୩	୪୮	ଛାଇ	ବାଇ
୧୪	୧୧/୧୭	ନିଶ୍ଚୁଡ଼ି	ନିଷ୍ପତ୍ତି
”	୨୨	ଅସାଧନେ	ଯେ ସାଧନେ
୧୬	୭	ଥାଇ	ଗାଇ
୧୭	୪	ବୁଢ଼ାକୁ	ବୁଢ଼ାକୁ
୧୮	୫	ଶିଶୁ	ଶିଶେ
୧୯	୧୦	ପକ୍ଷୀଣ	ପକ୍ଷୀଣ
”	୨୦	ମୁକରେ	ମୁକରେ
”	୨୧	ଇନ୍ଦ୍ରବନ୍ଧ	ଇନ୍ଦ୍ରବନ୍ଧ ।
୨୪	୧୨	ଛଳାକାର	ଜଳାକାର
”	୧୭	ଅର୍ଦ୍ଧ	ଅଧ
୨୫	୨୭	ଯାତ	ଜାତ
୨୯	୧୫	ଦକ୍ଷା	ଦାକ୍ଷା
୩୨	୨	ମହଜ	ସହଜ

ଅଶାକାର ସଂହିତା ।

୩୩	୭	ବିଷୟ	ବିକୟ
୩୬	୧୭	ବିଦ୍ୟାନନ୍ଦ	ବିଦ୍ୟାନନ୍ଦ
୩୭	୨୪	ଅକଳ୍ପ	ଅଲ୍ପକ
୩୮	୨	ବୃଷ୍ଟିକ୍ର	ବୃଷ୍ଟିକ୍ର
”	୩	ଆସ	ଆଶ
”	୫	ବୁଢ଼ାଭବ	ବୁଢ଼ାଭବ
”	୨୨	ଗୁଣ	ସୁଗ
୪୨	୨୩	ଭାସେ	ଭାଷେ
୪୩	୨	ସେତ	ଶୈତ
”	୨୭	ଧନ	ଧନ
୪୪	୧୦	ଭରରେ	ଭିତରେ
”	୨୦	ଦ୍ରୋଣ	ଦ୍ରୋଲଣ
”	୨୩	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ	ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ
”	୨୪	ବସାନ୍ତ	ବସାନ୍ତ

ଶ୍ରୀଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତି

ବ୍ରହ୍ମଶାଙ୍କୁଳି ଲେଖନ ।

ଶ୍ରୀ ଗୁରୁବେ କମଃ ।

ପ୍ରଥମ କଳ୍ପ ।

ନମଃସ୍ତୁ ଅଶାକାର ସ୍ଵାମୀ	। ପରମଗୁରୁ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ	॥
ପ୍ରକୃତପରେ ତୁମ୍ଭ ବାସ	। ଛପନାକୋଟି ଦଟେ ଦୃଶ୍ୟ	॥
କାମଆଶ୍ରିତେ ମୁଦ ନର	। ପୂଜନ୍ତି ଭୂତ ପ୍ରେତ ସୁର	॥
ଭବନା ନାହିଁ ନିଜବୃତ୍ତି	। ଭବସାଗରେ ଧନ ହୋନ୍ତି	॥
ତୁ ସ୍ଵାମୀ ସବୁଭୂତେ ପୁର	। ଅନନ୍ତ ଅବ୍ୟକ୍ତବିହାରୀ	॥
ପାଦୁ ଗଳ୍ପିଛୁ ମକରନ	। ପରମ ଶୁଦ୍ଧ ବ୍ରହ୍ମପାଦ	॥
ସେ ପାଦେ ମୋତେ ରଖ ନେଇ	। ଶରଣ ଗଲି କର ହାତ	॥
ନିର୍ଗୁଣ ଶୂନ୍ୟମୟ ଜ୍ଞାନ	। ପୁଛିଲେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ନନ୍ଦନ	॥
ଭୂଷଣ କହିଲେ ପ୍ରକାଶି	। ନିଷ୍କାମ ନିବେଦି ଅଭ୍ୟାସି	॥
ବ୍ରହ୍ମ ପରତେ ବ୍ରହ୍ମପଦ	। ମୋତେ ଯା କହିଲେ ଗୋବିନ୍ଦ	॥
ଶୁଣ ହୋ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଶିଷ୍ୟ	। ସତ୍ୟ ଅନ୍ତେ ହେତା ପ୍ରକାଶ	॥
ସେ ଯୁଗ ସମୟ ଉକତେ	। ବଶିଷ୍ଠ ପିତାମହ ସୁତେ	॥
ଦିଗନ୍ତମଣ୍ଡଳ କରି ଆସେ	। ଭ୍ରମନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଗୁଣ ବେଶେ	॥
ମହୋଦଧି ଦକ୍ଷିଣ ଡାରେ	। ମିଳିଲେ ଶ୍ରୀନୀଳକନ୍ଦରେ	॥
ଭେଟିଲେ ପ୍ରଚଣ୍ଡର ସୁତ	। ହୋଇଛୁ ସିଦ୍ଧାଙ୍ଗ ଲକ୍ଷିତ	॥
ଦିଶୁଛୁ ଶୁକ୍ଳାମ୍ବର କ ସ୍ନେହ	। ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ସୁକାନ୍ତି ପ୍ରଭା ଦେହେ	॥
ବସିଛୁ କଳ୍ପବୃକ୍ଷ ଡାଳେ	। ମହାହାଶଳ ମହାତଳେ	॥
ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦନ ତାହା ଦେଖି	। ଅଶ୍ରୁ ପୁରତ ବେନିଆଖି	॥
ତହିଁ ଜାଣିବା ଏ କେମନ୍ତ	। କି ନାମ କାହାର ଏ ସୁତ	॥
ଏହାଙ୍କଠାରୁ ଶିକ୍ଷା ନେଇ	। ଏତ ନିଷ୍କାମ ସିଦ୍ଧଦେହୀ	॥

ଏମନ୍ତ ବରୁର ବଶିଷ୍ଠ	ବୋଲନ୍ତି ଆହେ ପକ୍ଷଶେଷୁ	॥
ତୁ ମହାତମା ପିତୃଧନୀ	ତୋହାବେ ମୋତେ କର ସଙ୍ଗୀ	॥
ମୁଁ ଅଟେ ବ୍ରହ୍ମାର ନନ୍ଦନ	ବଶିଷ୍ଠ ବୋଲି ମୋର ନାମ	॥
ଏ ମହା ଭ୍ରମି ଶ୍ରମେ ଫୁଟି	କ୍ରନ୍ତ ସହତ ଖର୍ଥେ ଖଟି	॥
ଅନେକ ତପ ଆଚରଲି	ମୁଁ ଆତ୍ମାସଙ୍ଗ ନ ପାଇଲି	॥ ୨
ମନ ମୋ କ୍ଷଣେ ନୁହେଁ ସ୍ଥିର	ଏଥକୁ ତୋ ମନେ ବରୁର	॥
ଶୁଣିଣ ବଶିଷ୍ଠ ବିନୟେ	ଭୂଷଣ ଉଦ୍ଧୃ ମୁଖେ ଗୁହ୍ୟ	॥
ନେହୁଁ ଲେତକ ଯାଏ ବହୁ	ବେଲନ୍ତି ବଶିଷ୍ଠକୁ ଗୁହ୍ୟ	॥
ଭୂଷଣ ବୋଲନ୍ତି ଶ୍ରେ ଋଷି	ପାରବୁଟିକ ଜ୍ଞାନେ ପଶି	॥
ସେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନର ବ୍ୟବସ୍ଥା	ମନ ଭିତରେ ସବୁକଥା	॥
ଗୁପ୍ତ ହେବେ ଅଛି ରହୁ	ସେ କଥା ନ ଜାଣନ୍ତି କେହୁ	॥
ତୁ ଯେବେ ପୁଞ୍ଜାକଲୁ ମୋତେ	ଥୋକାଏ କହୁଦେବା ତୋତେ	॥
ଯେତେ ଏ ଖର୍ଥ ବ୍ରତ ତପ	ତ୍ରିପୁ ସମ୍ପଦ ମନ୍ତ୍ର ଜପ	॥
ଏ ସବୁ ଧର୍ମ ନୁହେଁ କିଛି	ସଂସାରହୃଦେ ବେଦ ଗଛି	॥
ଯିବା ଆସିବା ସ୍ବର୍ଗ ନର୍କ	ଯାତନା ହୁଏ କାୟା ଶୋକ	॥
ସୁକାମ କର୍ମେ ଧନ୍ୟ ହୋଇ	ଆତ୍ମାକୁ ନରତେ ପୀଡ଼ଇ	॥
ସେ ଆତ୍ମାଗତ ନ ବରୁର	ବିଅର୍ଥେ ଯାଉଅଛି ସର	॥
ସକଳ କର୍ମ କରି ନାଶ	ଅକର୍ମ ପଥେ କଲେ ଆଶ	॥
ତେବେ ନଷ୍ଟଲ ହୁଏ ମନ	ଶୁଣ ହେ ବ୍ରହ୍ମାର ନନ୍ଦନ	॥
ଭୂଷଣେ ଗୁହ୍ୟ କହେ ମୁନି	ଶ୍ରେ ଯେ ଜୀବ ତୋର ଧନ	॥ ୩
କଥାଏ ପରୁରଇ ତୋତେ	ସଂସାର ପେଡ଼ି କହ ମୋତେ	॥
କେଉଁ ସାଧନା ତୁମ୍ଭେ କର	କେମନ୍ତେ ହୋଇଲ ଅମର	॥
କାହାକୁ ଅଛ ମନେଧ୍ୟାୟି	କହ ପ୍ରସନ୍ନ ଚିତ୍ତେ ବହୁ	॥
ଶୁଣି ଭୂଷଣ କହେ ଋଷି	ତୁ ଯାହା ପୁଞ୍ଜାକଲୁ ଆସି	॥
ଶୁଣ ମୁଁ ତୋତେ କହବଲୁଁ	ମୁଁ ଅଛି ଅଶାନ୍ତର ଧାଇଁ	॥
କଳପବୃକ୍ଷେ ଆମ୍ଭେ ଥାଉଁ	ଭଜନ କରୁ ଗଉ ଗଉ	॥
ଗଉ ଭଜନେ ଚିତ୍ତତୋଷ	ନ ଯାଉଁ ମ ଅକ୍ଷର ପାଶ	॥

ମ ରାମ ଶବଦେ ମିଳାଇ । ମରବାଠାରେ ହେଉ ଧାଇଁ ॥
 ମଥଁ ପ୍ରସନ୍ନେ ତୋଷମତି । ରାଉ ପ୍ରାପତେ ଶୁଭଗତି ॥
 ରାଉ ଭଜନ କରି କଣ୍ଠେ । ମଥଁକୁ ନ ଲଗାଇ ଅଣ୍ଟେ ॥
 ରାଉଟି ଅଶାସ୍ତ୍ରର ତତ୍ତ୍ୱ । ଓଁକାର ବ୍ରହ୍ମ ସାରସ୍ୱତ ॥
 ଓଁକାର ଦେନ ସିନା ଦେହ । ଶୁଣ ହୋ ପ୍ରଜାପତିପୁଅ ॥
 ବ୍ରହ୍ମାଦି ବିଷ୍ଣୁ ପଶୁପତି । ଜନ୍ମଜନମ ତନି ମୂର୍ତ୍ତି ॥
 ସମସ୍ତେ ଓଁକାର ଆଶ୍ରିତ । ଧର୍ମେ ସକଳ ଜୀବତ ॥
 ଧରଣ ପାଦ ଯେବେ ଧାଇଁ । ତେବେ ସେ ଅଜାମର ଦେହ ॥
 ମୁଁ ଅଶାକାର ଭକ୍ତି ସାଧୁ । ମୋତେ ପ୍ରସନ୍ନ ସେ ଅନାଦ ॥
 ମନ ଚେତନା ଦୃଢ଼କର । ଅପାଳ ଯବନକୁ ଧର ॥
 ସମାନ ପ୍ରାଣ ଆଦିମୂଳ । ବ୍ୟାଧି ପବନେ କରିତୁଳ ॥
 ଉଦାନ ବାୟୁ ଧର ପୁଣି । ନିରୋଧ କରିଇ ହିଠେଣୀ ॥
 ବକୁଳାଳର ଶିଖପରେ । କମାରଶାଳ ଯେଉଁଠାରେ ॥
 ଉଷ୍ମ ମୁଖରେ କରି ଠଣା । ମହାଶୂନ୍ୟରେ ମୋ ଭଜନା ॥
 ସେ ମହାଶୂନ୍ୟର ବିଚାର । ସୁର ସିଦ୍ଧଙ୍କୁ ଅଗୋଚର ॥
 ତୋ ଦୁଃଖମଧ୍ୟେ ଅଛି ଜ୍ଞାନ । ତୁ ତୋତେ ଖୋଜି କରି ସ୍ଥାନ ॥
 ସେ ବ୍ରହ୍ମ ତୋ ଦେହରେ ବନ୍ଦ । ମନ ପବନ ଦୃଢ଼େ ଛନ୍ଦ ॥
 ଯେବେ ଯାଇବୁ ଦିବ୍ୟ ସୁଖ । ଅଦୃଷ୍ଟି ଭୂମିକି ତୁ ଦେଖ ॥
 ଅତୋଳି ତୋଳି ରଖ ରୁଦ୍ଧ । ଅମିୟ ସୁଧାପାନ ପିଇ ॥
 ଅମାପ ମାପିବାକ ଯେବେ । ଅଭିଷ୍ଟ ଦିବ୍ୟ ଭସି ତେବେ ॥
 ଗୁପ୍ତେ ଅଛି ଜ୍ଞାନଖଣ୍ଡ । ବଶିଷ୍ଠେ କହଲେ ଭୃଷଣ ॥
 ଶୁଣ ହୋ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଏହା । ତୋତେ ମୋହର ଚିତ୍ତେ ଦୟା ॥
 କହଇ ପାମର ଅତ୍ୟୁତ । ଅଭୟ ବ୍ରହ୍ମେ ଥୋଇ ମତି ॥
 ସୁଜନେ ବ୍ରହ୍ମ ଉପଦେଶ । ପାଇ କଳ୍ପସ କର ନାଶ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମଶାଳୁଳିବର୍ଣ୍ଣନେ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତି ହେଉ

ଭୂଷଣବିଶିଷ୍ଟସମ୍ପାଦେ ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଶିଷ୍ୟ ଉପଦେଶେ

ପ୍ରଥମ କଳ୍ପଉକ୍ତଃ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ କଳଃ ।

ଶ୍ରୀ ବଶିଷ୍ଠ ଉବାଚ ।

ବୋଲନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ନନ୍ଦନ । ଭୋ କାକ ଶୁଣ ମୋ ବଚନ ॥
 ଏ ଘଟ ଯୋଗ ଛନ୍ଦ କି କି । ଏହା ପୁଛଇ କହ ନକ ॥
 ଯନ୍ତ୍ର ବିନ୍ୟାସି ତହ କହ । ଯେମନ୍ତେ ରହୁବ ଏ ଦେହ ॥
 ସପ୍ତାଙ୍ଗଯୋଗରେ ମୁଁ ବଣା । ଏଥୁ ଅଧିକ ଥିଲେ ଜଣା ॥
 ଆତ୍ମା କି ରୂପେ ହେବ ସ୍ଥିର । ପୁଛଇ କହ ସେ ବିଗୁର ॥
 ଶୁଣି ବଶିଷ୍ଠ ବାଣୀ ହସି । କହଇ ପ୍ରଚଣ୍ଡର ଶିଷି ॥

ଶ୍ରୀ ଭୃଷଣ ଉବାଚ ।

ଶୁଣ ହେ ବ୍ରହ୍ମାର ନନ୍ଦନ । ତୁ ଯାହା ପୁଛିଲୁ ପ୍ରଶ୍ନନ ॥
 ଉତ୍ତମ ଶିଷ୍ୟେ ଏହା କହ । ସୁମାର୍ଗ ଗତି ଏ ବୋଲଇ ॥
 ତୁ ଯେ ସପ୍ତାଙ୍ଗେ ହେଉ ବଣା । ବାର ଦିଅରେ ହେଉ ଜଣା ॥
 ସାଧୁଲେ ବହୁଦିନେ ସିଦ୍ଧି । ଏ ମହା କଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନ ବିଧି ॥
 ଶାନ୍ତି କି ଚେତାରେ ସମ୍ଭାଲ । ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କେ ହେତୁ ରଖ ନେଇ ॥
 ଲାଗିଛୁ ଦିବାନିଶି ଏକା । ଅମନ ସୁନ୍ଦେ ହେତୁ ରଖା ॥
 ଅବର୍ଣ୍ଣ ଅଚିନ୍ତା ସେ ପାଦ । ମନ ସୁଚେତା ଦ୍ଵାରେ ଛନ୍ଦ ॥
 ଉଜାଣି ପବନକୁ ନେଇ । ହିକୁଟ ମଧ୍ୟେ ଭର ତୁହି ॥
 ତୁହାଇ ଉଠିଲେ ସେ ବାତ । ଦଶିବ ରଜଦାଣ୍ଡ ପଥ ॥
 ପରମ ସଙ୍ଗେ ହେଲେ ଗୋଷ୍ଠୀ । ଯିବ ହିଗୁଣ ସୁଧ କଟି ॥
 ହିଗୁଣ ସୁଧ ହେଲେ ଯୟ । ଅଜୟଗଡ଼ ହେବ ଜୟ ॥
 ଭେଟିବ ଅବର୍ଣ୍ଣ ଅଲେଖ । କଟିବ ଭବଭୟ ଦୁଶ ॥
 ଏମନ୍ତ ଭୃଷଣ କହନ୍ତେ । ପ୍ରେମେ ଉଲ୍ଲାସ ତପୋବନ୍ତେ ॥

ଶ୍ରୀ ବଶିଷ୍ଠ ଉବାଚ ।

ଭୋ ମହାତମା କାକଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଏ ଦୋର ବଚନ ଗରିଷ୍ଠ ॥
 ଶୁଣି ମୋ ମନ ଆନନ୍ଦିତ । ଯେଉଁ ତୁ କହ ଗୁପ୍ତ ତତ୍ତ୍ଵ ॥
 ଆତ୍ମେ ଦୁର୍ମୁର ହେଲୁ ଶିଷ୍ୟ । କହ ତୋ ସାଧ୍ୟ ଉପଦେଶ ॥

ମେଘର ଭାଗ୍ୟଥିଲୁ କେତେ	ଭେଟିଲି ଶୁଭ ଯୋଗେ ତୋତେ ॥
ଶ୍ରୀରାମ ପ୍ରମୁଦେ ତୋ କଥା	କହିବି ସକଳ ବାରତା ॥
ଶୁଣିଲେ ରଘୁବଂଶୀ ତୋତେ	ପ୍ରଶଂସା କରିବେ ଯୁକ୍ତତେ ॥
ଏମନ୍ତ ମୁନି ମୁଖୁଁ ଶୁଣି	କହେ ଭୂଷଣ ମହାଜ୍ଞାନୀ ॥
ଶୁଣ ହୋ ଚରମୁଁ ଶ ବାଳ	ଅଭୟ ବ୍ରହ୍ମ ନିତ୍ୟ ଶେଳ ॥
ସିଦ୍ଧଶେ କେହି ନ ଜାଣନ୍ତି	ବିଷ୍ଣୁମାୟାରେ ଭ୍ରମୁଛନ୍ତି ॥
ତୋ ପିତାମହ ଆଦି ଯେତେ	ମାୟାରେ ଭ୍ରମନ୍ତି ସମସ୍ତେ ॥
ମନକୁ ଏକାକର ସାଧ	ଧାଇଁ ଅଛନ୍ତି ସଦାନନ୍ଦ ॥
ତେଣୁ ଅସ୍ଥାଙ୍ଗ ଯୋଗେ କାଶୀ	ଅଛନ୍ତି ସିକୁଟରେ ବସି ॥
ସେ ଅଶାକାର ଭକ୍ତ ହର	ଶୁଣ ବଶିଷ୍ଠ ସେ ନିଗୁର ॥
ମନକୁ ଚିହ୍ନି କର ଅୟ	ଚେତାକୁ ଖୋଜିବ ଉପାୟ ॥
ଚୈତନ୍ୟ ବକତା ଅଟନ୍ତି	ବାର ହୋ ଚିହ୍ନି ତପୋବନ୍ତୀ ॥
ଏହାକୁ ଚିହ୍ନି ଠୁଳ କର	ହେତୁ ପଥକୁ ସୁଦେ ଧର ॥
କୁମନ ବିମନ ସଙ୍ଗତେ	ଅମନେ କରିବ ଏକତ୍ୱେ ॥
ସୁମନ ସଙ୍ଗେ କର ମେଳ	ଶାନ୍ତି ମନକୁ କର ଠୁଳ ॥
ଏ ପାଞ୍ଚମନ ପଞ୍ଚଭୂତେ	ବସିଣ ଅଛନ୍ତି ଏକତ୍ୱେ ॥
ସେ ପାଞ୍ଚ ଏକତ୍ୱ କରିବ	ନାସିକା ଅଗ୍ରେ ବସାଇବ ॥
ହରିବ ସର୍ବଠାରୁ ମନ	ଏକାଗ୍ରଚିତ୍ତେ ସାବଧାନ ॥
ଶୁଣ ହେ ତପିଷ୍ଠ ମହତ	ଅଲେଖ ଭଜନର ସୁଦ ॥
ବାମ ଅଙ୍ଗକୁ ପାଡ଼କର	ପିତାଇ ଦକ୍ଷିଣ ଅର୍ଗଳି ॥
ଜୀବ ପବନକୁ ଉଜାଣି	ଟେକିବ ମନ ସୁଦେ ଟାଣି ॥
ମନ ଦଉଡ଼ି ଛନ୍ଦଦେଇ	ସିକୁଟେ ବାନ୍ଧିବ ନଠାଇ ॥
ଓଁକାର ସୁଦେ ମନରଞ୍ଜି	ପରମ ପବନରେ ଶଞ୍ଜି ॥
ବାରିଣ ଅନାଦୃତ ନାଦ	ଉଦ୍ଧକୁ ତୋଳିବ ସେ ପାଦ ॥
କାଉଁରମଣ୍ଡଳେ ପଶିବ	କମଳଦଳ ଆକର୍ଷିବ ॥
ଚିଆଁ ଚୈତନ୍ୟମୂଳେ ହେତୁ	ଶଞ୍ଜାଇ ମହାଶୂନ୍ୟ ପଥ ॥
ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଗମ୍ୟ ନୁହଇ	ବାଇ ଗମିବ ଅବା କାହିଁ ॥

ପରମସଙ୍ଗତରେ ନେବେ । ଅଭୟ ପୁର ଦେଖାଇବେ ॥
 ଚିହ୍ନିଲେ ଅଣାକାର ବ୍ରହ୍ମ । କଟିକ ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ଭ୍ରମ ॥
 କଲ୍ୟାଣୀ ହୋଇବ ଏ ଦେହ । ନାହିଁ ଲାଗିବ ମାୟା ମୋହ ॥
 ବସିଲ ଠାବରେ ଏ ବୟ । ବୁଝିଲୁଟିକି ତପନଧି ॥
 ଚିହ୍ନାଇ ଦେବା ଶୁଣ ତୋତେ । ଚିହ୍ନି ତା ଥୋଇବୁ ଗୁପତେ ॥
 କାହାକୁ ନ କହିବୁ କିଛି । ଦେହେ ଚିହ୍ନିବ ଆସା ବାଛି ॥
 ସେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ କରି ଲଭେ । ଶାନ ଅରୁଦ ଶୁଦ୍ଧ କହେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମଶାଙ୍କୁଳି ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତି ହେତୁ ଭୂଷଣ-
 ବଶିଷ୍ଠସମ୍ପାଦେ ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଶିଷ୍ୟ ଉପଦେଶେ
 ଦ୍ଵିତୀୟା କଳ୍ପ ଉକ୍ତଃ ।

ତୃତୀୟା କଳ୍ପ ।

ଶ୍ରୀ ଭୂଷଣ ଉବାଚ ।

କହେ ପ୍ରଚଣ୍ଡର ନନ୍ଦନ । ଶୁଣ ବଶିଷ୍ଠ ତପୋଧନ ॥
 ସେ ଅଣାକାର ଯନ୍ତ୍ର ସୁଧି । ପ୍ରକାଶି କହିବା ତଦନ୍ତ ॥
 ନାକାସି ରକ୍ତେ ଯେଉଁ ବାଇ । ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟରେ ଯାଏ ବନ୍ଧି ॥
 ଆବର ସିକୂଟ ଦୁଆରୁ । ବହଇ ପାଦେ ଶିଶୁ ମେରୁ ॥
 ସେ ପାଦେ ବନ୍ଧୁ ପ୍ରସବଇ । ଯୋଗିର ମୂଳ ଧ୍ୟାନ ସେହି ॥
 ଶୁଣ ହୋ ପଦ୍ମଯାନ୍ତି ପୁତ । ଉଦ୍ଧରୁ ବହେ ସେ ମରୁତ ॥
 ଯେ ଅଟେ ଅଣାକାର ପାଦ । ଗୁଣ୍ୟମଣ୍ଡଳ ସ୍ଵର ଶବ୍ଦ ॥
 ପରମ ପୁରୁଷଟି ସେହି । ସକଳଭୂତେ ଅଛି ଉଦ୍ଧ ॥
 ଟେକନ୍ତା ଅର୍ଦ୍ଧ ପାଦ ଯେହୁ । ସେ ଅଣାକାର ସୁଧି ତହୁ ॥
 ଜୀବ ପୁରୁଷ ସେ ଅଟଇ । ଉଲଟି ଉଦ୍ଧକୁ ନେପଇ ॥
 ସେ ପୁଣି ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତି ଆଦି । ପରମ ପୁରୁଷ ଅନାଦି ॥
 ମୁଗଳ ପ୍ରେମ ହୋଇ ଭୋଜା । କରନ୍ତି ସବୁଭୂତ ଲୀଳା ॥

ଆହୁଟ ହାତ ଦେଉଳରେ । ଦିଅଁ ଅଛନ୍ତି ଏ ଭବରେ ॥
 ସେ ଦିଅଁ ଭୋଗ ନ ଲଢ଼ଇ । ଭାବିଲେ ମୁକ୍ତ ଯାତ ଦେଇ ॥
 ଭରସା ଯେ କରନ୍ତି ତାକୁ । ତା ଭୟ ନ ଆଇ ଭବକୁ ॥
 କହବା ଶୁଣ ହେତୁ ପୁଅ । ସେ ଆଦି ଚନ୍ଦ୍ର ଅଙ୍ଗେସ୍ଥିତ ॥
 ନିରବେ ମନ ତାକୁ ଦେଇ । ବସିବ ନିର୍ଜନ ଭାବେହିଁ ॥
 କାମ ଅଙ୍ଗରେ ଥିବେ ଯେବେ । ବାରି ଟେକିବ ବାଇ ତେବେ ॥
 ବିଷ୍ଣୁସ୍ବରୂପୀ କାନ୍ତି ତାର । ହୋଇଛି ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ ଆକାର ॥
 ମାନସ ସେବାଚନେ ବୁଝି । ପଦ୍ମଚରଣେ ଥିବ ପଡ଼ି ॥
 ଉଠି ନିବେଶି ଶିରେ କର । ଯୋଗାଇ ଧୂପ ଯେ କର୍ପୁର ॥
 ମାର୍ଜନା କରିବ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗେ । ଚନ୍ଦନ କଷ୍ଟୁର ସଙ୍ଗେ ॥
 ଏହିଟି ତାର ମୂଳ ସେବା । ଏଥୁଁ ଅଧିକ ନାହିଁ ବାବା ॥
 ସେବାର ଅନ୍ତେ ପାଶ୍ବେ ପଡ଼ି । ଉଠିବ କରପତ୍ର ଯୋଡ଼ି ॥
 ମାଗିବ ଦକ୍ଷିଣ ଭଜନ । ଏରୂପେ ନିତି ପ୍ରତିଦିନ ॥
 ସ୍ଥିର ଦୃଷ୍ଟିରେ ହେତୁ ଯେବେ । ପ୍ରସନ୍ନ ଏକମାସେ ତେବେ ॥
 ଯଦ୍ୟପି ଦୃଷ୍ଟି ବନ୍ଦ ଥିବ । ଷଡ଼ମାସରେ ପାଲଟିବ ॥
 ସପ୍ତାଙ୍ଗ ବାର ଡାହାଁ ଯେତେ । ଏହା ସାଧୁବ କ ନିମିତ୍ତେ ॥
 ପ୍ରସନ୍ନ ହେଲେ ଆଦିମାତା । କଟିବ ଭବଭୟ ଚିନ୍ତା ॥
 ବିଦୁଟି ରହୁବ ଅକଟି । ଯବନେ ପଡ଼ିଯିବ ଗଣ୍ଡି ॥
 ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅଙ୍ଗରେ ସଂକାଳ । ଖେଳ କରିବୁ ବୁଦ୍ଧବାଳ ॥
 ନୋହିଲେ ସପ୍ତାଙ୍ଗ ସାଧନେ । ଆତ୍ମକୁ ଭେଟିବୁ ତୁ କେତେ ॥
 ଭୁଲି ମରବୁ ଯୋଗ ସାଧୁ । ପ୍ରାପତ ନୋହିବ ଅନାଦି ॥
 ସେ ଯେ ସପ୍ତାଙ୍ଗ ଯୋଗ କର୍ମ । ଅନେକ ବାର ମତି ଭ୍ରମ ॥
 ଅଚିନ୍ତା ସେବିବା କେମନ୍ତ । ଅନେକ ଅଛି ବିଦ୍ବ କୃତ୍ୟ ॥
 ମାତାଙ୍କୁ ନ ସେବିଲେ ଚିନ୍ତି । କେହ୍ନେ ହୋଇବ ବୁଦ୍ଧଜ୍ଞାନ ॥
 ସପ୍ତାଙ୍ଗ ସାଧୁବୁ ତୁ ଯେବେ । ଅନେକ ଦିନେ ସିଦ୍ଧି ଦେବେ ॥
 ମୁଁ ତାହା ଭୁଝି ଅଛି ଗୁଡ଼ । କହିଲୁ ବଶିଷ୍ଠ ହୋ ଫେଡ଼ ॥
 ଆତ୍ମା ଯୋଗରେ ମୁଁ ନିହିଲୁ । ଗଲ୍ଲଣି କୋଟିଯୁଗ ସେକ୍ର ॥

ଶିଶୁ ଶବଦେ ଚିତ୍ତ ଦେଇ । ବ୍ରହ୍ମ ସ୍ୱରୂପ ଅଛି ଧ୍ୟାଇ ॥
 ସାଧ୍ୟ ମୋ ଅଛି ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତି । ତେଣୁ ନିଶ୍ଚଳ ମୋର ମତି ॥
 ଏକାନ୍ତ ଯେ ଜନ ସାଧୁର । ପରମ ଅଙ୍ଗେ ଲୀନ ହେବ ॥
 କଳାନ୍ତୀ ହୋଇଥିବ ଦେହ । ଶୁଣ ରୁଚିତ ପ୍ରାଣନାଦା ॥
 ଯେ ଜୋଜଳେ ସ୍ଥାନ କରି । ସେ କି ଲେପିକ କୂପକାରି ॥
 ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ସେବନ୍ତି ଯେ ନର । କି କରେ ତରପନ୍ତି ତାର ॥
 ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଯେ କରେ ଉକତି । ସେ କିମ୍ବା ଯିବ ଗୁରୁକତି ॥
 ନୃପତି ସେବନ୍ତି ଯେ ପ୍ରାଣୀ । ସେ କିମ୍ବା ପାତ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀ ଗଣି ॥
 ଅମୃତ ଶ୍ରେକ୍ଷଣ ଯେ କରେ । ଶାକ ଭଣିବ କି ଆଦରେ ॥
 ସେ ଭାବେ ଅଟେ ଆହାରୋଗ । ଶ୍ରେମୁନ ହୋଇବା ସରଗ ॥
 ସେ ଆହା ଚିହ୍ନି କର ଠାବ । ହୋଇବ ହିସ୍ତରେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
 ହେତୁ ସାଞ୍ଜୁଳି ବ୍ରହ୍ମପାଦେ । ଖଟାଅ ନିଷ୍କାମ ନିବେଦେ ॥
 ସକଳ କର୍ମ ମାନ ତେଜ । ଏକବ୍ରହ୍ମକୁ ହୃଦେ ଭଜ ॥
 କହଇ ଅରୂପ ପମର । ଭୃଷଣ ବଶିଷ୍ଠ ବିଗୁର ॥
 ଯେ ଏହା ଶ୍ରବଣେ ଶୁଣିବେ । ହିରୁଣ ତାପୁ ଉଦ୍ଧରିବେ ॥
 ବ୍ରହ୍ମପରତେ ହେବ ମତି । ନଥିବ ଭବ ଭୟେ ଘତି ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମଗୀଞ୍ଜଳିବର୍ଣ୍ଣନେ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତି ହେତୁ

ଭୃଷଣବଶିଷ୍ଠସମ୍ପାଦେ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଉପଦେଶ

ଦୃଶ୍ୟ କଳ୍ପ ଉକ୍ତଃ ॥

ଚତୁର୍ଥ କଳ୍ପ ।

ବଶିଷ୍ଠ ଉଦ୍ଧାର ।

ବଶିଷ୍ଠ ବୋଲନ୍ତି ଭୃଷଣ । ଭଲ ସାଧୁଛୁ ଜ୍ଞାନଶଶି ॥
 ଅପୂର୍ବ ପ୍ରାୟେ ଲାଗେ ମୋତେ । ଏହା ତୁ ସାଧୁକୁ କେମନ୍ତେ ॥
 ପରମ ପବନ ତୋ ବାଣୀ । ଅମୃତ ପ୍ରାୟେ ଲାଗେ ଶୁଣି ॥
 ମୋତେ ଦୟା ତୋ ଚିତ୍ତେ ଯେବେ । କହ ପ୍ରାଣନ ସିଦ୍ଧି ତେବେ ॥

ଅନେକ ଜନ୍ମେ ଭାଗ୍ୟ ମୋର । ଭେଟିଲି ଚରଣ ତୁମ୍ଭର ॥
 ସେ ଦେବ ଅଶାକାର ସ୍ୱାମୀ । ଅଶେଷ ଗୁରୁ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ॥
 କି ଭାବେ ବିରଟଶୟରେ । ଗୁପ୍ତତେ ଖେଳନ୍ତି ଶ୍ରୀଧରେ ॥
 ମୁନି ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ତପ ତପି । ଅସ୍ଥାଙ୍ଗ ଯୋଗେ ଯାକୁ ଜପି ॥
 ନ ପାଇ ତାଙ୍କ ଆଦିଅନ୍ତ । ସେ ବ୍ରହ୍ମ ଗୁପ୍ତରୁ ଗୁପ୍ତ ॥
 କି ରୂପେ ଲଭିବା ତାହାକୁ । କହ ସଦୟ ଯେବେ ମୁଣ୍ଡ ॥
 ଏମନ୍ତ ବଶିଷ୍ଠ ବଚନ । ଶୁଣି ଭୁଷଣ୍ଡ ଡୋଷମନ ॥
 ବେଲନ୍ତି ଶୁଣ ଆହ୍ୱେ ରୁଷି । ଅନାଦି ମହାଶୂନ୍ୟବାସୀ ॥
 ଅମନ ଶିଖେଛନ୍ତି ରହୁ । ନିଷ୍କାମେ ନିର୍ବିକଳ ଦେହୀ ॥
 ନାହିଁ ତାହାଙ୍କର ବିକାର । ଅବନାମଶ୍ରୁତ ଈଶ୍ୱର ॥
 ମହାଶୂନ୍ୟ ପରେ ବିଜୟ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶଶାଙ୍କ ଚେଳମୟ ॥
 ଆଜ୍ଞାରେ ପରମ ଉଚର । ସେ ଭୂତ ମହିମା ଈଶ୍ୱର ॥
 ଏକୌଶ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସଞ୍ଚରେ । ନାହିଁ ସ୍ୱରୂପ ଅରୂପରେ ॥
 ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟରେ ନିତି ଫେରେ । ଆବର ସିଂହମୁନାଦୀରେ ॥
 ହିପାଦେ ହସ୍ତ ତଞ୍ଜ ବନ୍ଧେ । ତନ ହିଲେଲେକେ ସେ ଉଦୟେ ॥
 ନଗନ ଚେଳ ସଦାକାଳେ । ନବୃତ୍ତି ସିଦ୍ଧ ମହାନଳେ ॥
 ଚିହ୍ନି ଭଜିଲେ ତାଙ୍କୁ ପାଇ । ଶୁଣ ହୋ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ତନଇ ॥
 ସେ ପାଦେ ଆଶ୍ରୟ ଯେମନ୍ତ । କହିବା ଶୁଣ ତପୋବନ୍ତ ॥
 ଶୂନ୍ୟ ମଣ୍ଡଳୁ ଯେଉଁ ପାଦ । ଯରୁଛୁ ଅନନ୍ତତ ଶବ୍ଦ ॥
 ସେ ଅଟେ ପରମପୁରୁଷ । ଅକାଦ ସିଦ୍ଧ କଲ୍ୟାଣ ॥
 ଟେକନ୍ତା ପାଦ ଅଟେ ଜୀବ । ଭୋ ମୁନି କର ଏହା ଠାବ ॥
 ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତକ ପାଲଟାଇ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅଂତରେ ହେତୁ ଥୋଇ ॥
 ପାଞ୍ଚମନକୁ କରୁଲ । ନିବୀଡ଼ ଘାପ ପ୍ରାୟେ କାଳ ॥
 ଚଞ୍ଚଳ ଚିତ୍ତ ସ୍ଥିରେ ରୁଦ୍ଧ । ଚେତା ଚୈତନ୍ୟ କର ବନ୍ଦୀ ॥
 ହେତୁର ମୂଳେ ଧର ଟାଣି । ବହନ୍ତା ନଦୀକ ଉଜାଣି ॥
 ଧୀରେ ସଧୀରେ ମନ ସୁଦେ । ଯେଣେ ନିମିଷେ ଦଣ୍ଡେ ନିତ୍ୟ ॥
 ଉଜାଣ ଲୟ ଯୋଗ ଖଟ । ହିକୁଟେ ପାଦେ କପାଟ ॥

କଣ୍ଠ ଘଟିକା ସୁନ୍ଦେ ଭଡ଼ି	। ଆକର୍ଷି ହେବୁ ପଥେ ନଡ଼ି	॥
ମେରୁ ଦୁଆରେ ମୁଦ୍ରା ପାଡ଼ି	। ବସ ରୁ ଉଜାଣିକି ଭଡ଼ି	॥
ଶିଖେ ସେଥିଲେ ସେ ନିର୍ଝର	। ମେଳା ହୋଇବ ପରମର	॥
ସେ ଦେବ ଦେଖାଇବେ ନେଇ	। ନନ୍ଦ୍ୟ ମହିମା ନନ୍ଦ୍ୟଭୁଇଁ	॥
ବ୍ରହ୍ମଦର୍ଶନେ ଜିବ ଦୁଖ	। ହେଲେ ଲଭିବ ଆତ୍ମାମୁଖ	॥
ପରମେ ପରତେ ହୋଇଲେ	। ଆର କି ଗତି ଅଛି ପରେ	॥
ଏକୌଶ ଭୁବନରେ ସାର	। ଏ ଯେ ଶରତ ସତ୍ୟସ୍ଵର	॥
ଏ ଯଶ କହିଲେ ନ ସର	। ଯେ ଭୁତେ ପରମ ଇଶ୍ଵର	॥
ତାଙ୍କୁ ଯେ ଲୋଡ଼ନ୍ତି ବଶିଷ୍ଠ	। ତାଙ୍କୁ ନ ଥାଇ ଭବେ କଷ୍ଟ	॥
ସେଷୁ ଦୁଆରେ ମୁଦ୍ରାବନ୍ଧେ	। ଟେକି ଉଜାଣି ସୁସଜ୍ଜନ୍ଧେ	॥
ଝରକା ବାମ ଦକ୍ଷିଣରେ	। ବହୁ ଯେ ଥିବ ଧୀରେ ଧୀରେ	॥
ଶଙ୍ଖୁଳି ଛନ୍ଦ ସିନା ସେହୁ	। ଉଜାଣି ବଳାଇଲେ ତହିଁ	॥
ଘଟୁଥାଳକୁ ପାଇ ଦେଖା	। ତେବେ ପାଇବ ହେବୁ ଶିକ୍ଷା	॥
ପରମ ମହାଶୂନ୍ୟ ପଥେ	। ତେବେ ଦେନାଇଁ ଯିବେ ତୋତେ	॥
ଦର୍ଶନ କରିବ ଅଲେଖ	। କଟିବ ଯାତନାର ଦୁଖ	॥
ତହିଁ ଉପରେ ବ୍ରହ୍ମବସ୍ତ୍ର	। ତାଙ୍କୁ ଦୁଆରେ ବୃକ୍ଷ ଅଛି	॥
ସେ ବୃକ୍ଷ ନାମଟି ଅନାମ	। ସୃଷ୍ଟି ସର୍ଜନା ତହିଁ ଜନ୍ମ	॥
ତହିଁକି ବଳାଇଲେ ବାତ	। ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତରେ ନିଷ୍ଠିତ	॥
ତାମୁଲେ ପରମର ବାସ	। ବହୁ ପାଦରୁ ପରକାଶ	॥
ଯେ ତାଙ୍କୁ ନ ଲୋଡ଼ନ୍ତି ହେଲେ	। ବିଷୟା ବିଷେ ମନ ବଳେ	॥
ସେ ହଂସ ବିରୁରଇ ଚିତ୍ତେ	। ଉଡ଼ି ଯିବାକୁ ପାଶେ ନନ୍ଦେ	॥
ତାହାକୁ କର ରୁ ଆକଟ	। ଡେଣୁରୁ ପକ୍ଷୀ ଧରି କାଟ	॥
ପବନ ଦଶ ଏ ଦୁଆରେ	। ନିରୋଧ କରୁ ବାରୁବାରେ	॥
କାୟୁ ଯେ ଅଶରୁ ଶ ଛନ୍ଦ	। ତେବେ ପଡ଼ିବ ହଂସା ବନ୍ଦୀ	॥
କୁଣ୍ଡଳି ତନ୍ତ ବିତପନ	। ତହିଁକି ଗଲେଟି ପବନ	॥
ଏ ଯଶ ସବୁ ଦନେ ଥିବ	। ଶୁଖିଲ ବୃକ୍ଷ ପଲ୍ଲବିବ	॥
ମନ ପବନ ଦୃଢ଼େ ଛନ୍ଦ	। ପ୍ରକୃତି ଧରି କର ବନ୍ଦୀ	॥

ଚିତା ସଳଖେ ହେତୁ କର । ଚିଆଁ ଚୈତନ୍ୟ ବେନ ଧର ॥
 ତନି ତନ୍ମୁଖ ମଧୋ ନାଡ଼ । ତହିଁ କମାର ପାତ ଶାଳ ॥
 ଯନ୍ତ୍ର ପବନ ଘେନି ବସି । କର୍ମ ଗଢ଼ୁଛୁ କାମ ଧୂସି ॥
 ଗଙ୍ଗା ଯମୁନା ନଦୀଠାରେ । ଗଣି ପଡ଼ୁଛୁ ଫିକୁଟରେ ॥
 ସ୍ନେହ ଗଣି ଶକାରେ ଛନ୍ଦଣି । ତାହାକୁ ଚିହ୍ନି ବଳାପାଣି ॥
 ତହିଁ ଦୁଆରୀ ମହାମାୟୀ । ଘାଟ ଜଗିଛୁ ବସି ତହିଁ ॥
 ତାହାକୁ ପରତେ କରାଇ । ବୋଧଲେ ଭିତରକୁ ଯାଇ ॥
 ନୋହଲେ ଯେ ଯେଃଡ଼ ହୋଇବ । ଦ୍ଵାର ଗୁଡ଼ାଲ ସିନା ଯିବ ॥
 ଦେଖିକ ଅଛୁ ଯେ ଭବିଷ୍ୟ । ଦେବେ ନପାନ୍ତି ତହିଁ ଲେଖ ॥
 ଶ୍ରେୟସେ କରତା ନୁହନ୍ତି । ଶବ୍ଦଲେ ମୁକ୍ତି ଯାଚି ଦ୍ୟନ୍ତି ॥
 ଶୁଣି ବଶିଷ୍ଠ କୃତ କୃତ । କହଇ ପାମର ଅରୁଣ ॥

ଭଦ୍ର ଶ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମଶାଙ୍କୁଳିବର୍ଣ୍ଣନେ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତି ହେତୁ ଭୂଷଣ
 ବଶିଷ୍ଠସମ୍ପାଦେ ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଶିଷ୍ୟ ଉପଦେଶେ
 ତତ୍ତ୍ଵ କଳା ଉକ୍ତଃ ।

ପଞ୍ଚମ କଳ୍ପ ।

ଶ୍ରୀ ବଶିଷ୍ଠ ଉବାଚ ।

କହନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ପୁତ୍ର । ଶୁଣ ହେ ପରମ ମହତ୍ତ୍ଵ ॥
 ଯେ ଯଶ ଲଭି ଅଛୁ ବସି । ସକଳ କହୁବ ପ୍ରକାଶି ॥
 ଗୁପ୍ତ ନ କର କହୁବ । ଯଶ ତୋ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଥୁବ ॥

ଶ୍ରୀ ଭୂଷଣ ଉବାଚ ॥

ଶୁଣ ହୋ ବ୍ରହ୍ମାର ନନ୍ଦନ । ଏ ଯେ ପରମ ଗୁପ୍ତଧନ ॥
 ଭବବେଦୀୟ ଭୂତେ ଛନ୍ତି । ଠୁଳ ଉପରେ ନିଜ ଶକ୍ତି ॥
 ଦୃଶ୍ୟ ନୁହଇ ଦିବ୍ୟ ଭୂମି । ଅନନ୍ତ ଲୋଚନରେ ଗମି ॥
 ଏ ଗୁପ୍ତ ହେତୁ ଆଦିଶକ୍ତି । ହରଣ କରୁଅଛୁ ନିତି ॥

ଶୈବକୁ ପ୍ରୀତି ବଶ କର । ନିଶ୍ଚୟ ଜଗିଥିବ ଦ୍ଵାର ॥
 ଧନ ସେ ଘେନିଗଲେ ଜାଣ । ସରବ ସବୁ ବଡ଼ପଣ ॥
 ତେଣୁ କହୁଛୁ ମୁନି ଯେତେ । ପଶ୍ଚାତେ ନବାଛୁରୁ ମୋତେ ॥
 ଯେବେ ହୋଇବ ପିଣ୍ଡମୋକ୍ଷ । ଅଭକ୍ଷ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ତୁ ଭକ୍ଷ ॥
 ବଶିଷ୍ଠ ବୋଇଲେ ଭୂଷଣ । କହଲୁ ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନ ଶଶ ॥
 ତହିଁରେ ମନ ମୋର ରସ । କହ ସାଧୁବା କାହିଁ ବସି ॥
 ଭୂଷଣ ବୋଲେ ଶୁଣ ତାହା । ପରତେ ହେବା ଯାଏ କାୟା ॥
 ଗିରି କନ୍ଦର ନଦୀତଟ । ନ ଥିବେ ଜନ ଲୋକ ଭେଟ ॥
 ଏମନ୍ତ ସ୍ଥାନେ ଜ୍ଞାନ ସାଧୁ । ଆହାର ପାରିଲେ ନିଶ୍ଚୟ ॥
 ଯଦି ସଙ୍ଗରେ ଥିବେ ସଖା । ପରମ ଆତ୍ମା ସଙ୍ଗୀ ଏକା ॥
 ନିରତେ ସ୍ଵବୃତ୍ତି ବିଳାପ । ବୃତ୍ତି ଚିହ୍ନିଲେ ସିଦ୍ଧ କଲ୍ପ ॥
 ତେଣିକି ଯହିଁ ଇଚ୍ଛା ତହିଁ । ନିଗମେ ଥିବ ହେତୁ ଧାର ॥
 ଶୁଣି ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମାପୁତ୍ର । ଆନନ୍ଦେ ଭୂଷଣ ଅଗ୍ରତ ॥
 ଶେ ମହାମୁନି କହ ମୋତେ । ମୋ ମନ ବଡ଼ାଇ ଅପ୍ରତେ ॥
 ତୁ ଯେ ବୋଇଲୁ ଜ୍ଞାନେ ସଖା । ଆହାର ନ ଭକ୍ଷିଲେ ହଂସ ॥
 କେମନ୍ତେ ରହିବ ଏ କାୟା । ଏକଥା କଲୁ ମୋତେ ମାୟା ॥
 ହଂସା ଉଡ଼ନ୍ତେ ଆତ୍ମା ହାନି । ଜ୍ଞାନ ସାଧୁବା କାହାଘେନ ॥
 ଭୂଷଣ କହେ ମୁନିଶୁଣ । କହିବା ତହିଁ ଆଚରଣ ॥
 ଉଜ୍ଜ୍ଵାଳ ତୋଳିଲେ ନିର୍ଝର । ମନ ପବନ କରି ସ୍ଥିର ॥
 ହିକୂଟ ଉପରେ ଗୁହ୍ୟରୁ । ତରୁଣି ମଣିକୁ ଭେଟିରୁ ॥
 ସେ ମହାମାୟା ଦ୍ଵାରେ ଅଛି । ମାଗିଲେ ଭକ୍ଷା ଦେବ କିଛି ॥
 ସେ ତୋତେ ପ୍ରସନ୍ନ ବଦନେ । ଭକ୍ଷା ଯା ଦେବ ତୋଷମନେ ॥
 ତାହା ତୁ ଭକ୍ଷିବୁ ହୋ ମୁନି । ହେତୁ ଅଣସାଧନା ଘେନ ॥
 ସେ ଭକ୍ଷା ଦେବ ତୋତେ ଯାହା । ଶୁଣ ପ୍ରକାଶି ଏବେ ତାହା ॥
 ଶୂନ୍ୟରେ ଥାଇ କି କି ଧନ । ପବନ ବିନା ନାହିଁ ଆନ ॥
 ଆନ ଦ୍ରବ୍ୟଟି ନୋହେ ଲେଖା । ପବନ ଭକ୍ଷା ପ୍ରାଣ ସଖା ॥
 ପ୍ରକୃତି ପଞ୍ଚଭୂତ ଦେଇ । ଭକ୍ଷିଣ ଭକ୍ଷା କରିବାଇ ॥

ଏ ସାଧ୍ୟ ହେବା ଯାଏ ତୋର । ହୃଦ୍ ଆହାରେ ତରୁଧର ॥
 ସମସ୍ତ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହେବୁ । ଅନ୍ତର ନିବେଳେ ରହୁବୁ ॥
 ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ନେଇ ସୂର୍ଯ୍ୟେ ଭର । ସୂର୍ଯ୍ୟରେ ଜାଗି ହେବୁ ଧର ॥
 ଦେହକୁ ବଇରିଟି ଶୁଭ । ତାହା ପାରିବ ଯେବେ ଖାଇ ॥
 ତେବେ ହୋଇବ କାୟା ସିଦ୍ଧି । ତୋତେ କହୁଲୁ ଜ୍ଞାନବଧି ॥
 ନୟାଙ୍ଗ ଏ ଅଣସାଧନା । ଏହି ଉଦ୍ଦେଶେ କରଦେନା ॥
 ଅକ୍ଷରମାନଙ୍କୁ ନ ଖୋଜ । ଅଣଅକ୍ଷରେ ଚିତ୍ତମଜ୍ଜ ॥
 ଶୁଣି ବଶିଷ୍ଠ ପଶୁରନ୍ତି । ଶୁଣ ହୋ ପ୍ରଚଣ୍ଡର ବସି ॥
 ଯାହା କହୁଲୁ ଜ୍ଞାନ ମତେ । ଶୁଭ କି ଭବିଷ୍ୟ କେମନ୍ତେ ॥
 ଭୂଷଣ କହେ ମୁନି ଶୁଣ । କହୁନା ତତ୍ତ୍ୱ ମନେ ଦେନ ॥
 ଶୁଭକି ନ କର ସନ୍ଦେଶ । ଜ୍ଞାନ ସାଧୁଲେ ଯିବ ନାଶ ॥
 ଚନ୍ଦ୍ର ଅର୍କ ଗୁହ୍ୟେ ସମ୍ଭାର । ନିତି ଉଜାଣିକି ବଳାଇ ॥
 ମନଦଉଡ଼ି କର ଛନ୍ଦ । ବାରିଦ ଅନନ୍ତ ନାଦ ॥
 ଆଦିତ୍ୟ ତେଜେ ଶୁଭ ନାଶ । ଶୁଣ ହେ ପ୍ରଜାପତି ଶିଷ୍ୟ ॥
 ସେ ଶୁଭ ପୋଡ଼ିଯିବ ଯେବେ । ଦେଉଳେ ଦିଅଁ ଥିବ ତେବେ ॥
 ଅତି ଗୁପ୍ତ ବ୍ରହ୍ମରସ । ନିତ୍ୟ ସେ ଦ୍ୱାରେ ମନ ଛନ୍ଦ ॥
 ନାୟା ପବନ ଯେବେ ଛନ୍ଦ । ତେବେ ପଡ଼ିବ ହଂସା ବନ୍ଦ ॥
 ଅଗ୍ନି ପାଣିକି ଏକ କର । ଚୌଷଠିଶେଷ ହେବ ଦୂର ॥
 ବିଷୟାବିଷୟ ହେବ ହତ । ମନକୁ ଦକ୍ଷିଣେ ନିବ୍ରତ ॥
 ପାଣି ରହୁବ ସର୍ବୋତ୍ତମେ । ଶୂର ଯେ ନ ପଶିବ ଘରେ ॥
 ପବନ ଉଜାଣି ଲହୁଡ଼ି । ଯିବ ଯେତକି ଧାର ବଢ଼ି ॥
 ପଶ୍ଚିମ ଦିଗେ ବହୁ ନାବ । ଭାଇ ବୋହୂକୁ କର ଠାବ ॥
 ତାହାକୁ ଜେଠାଶୁର ଭେଟୁ । ଅଣମୋଗକୁ ଜ୍ଞାନ ଖଟୁ ॥
 ପରମପାଦେ କର ଆଶ । ଡେଣାରୁ ପକ୍ଷୀ କର ନାଶ ॥
 ପକ୍ଷି କାଟିଲେ ଜ୍ଞାନ ଦିଶୁ । ଭ୍ରମର କମଳରେ ପଶୁ ॥

ଦୁଇ ଏକତ୍ୱ କର ଠାବେ । ଅଦେଶୀ ଭୂଇଁ ଦେଶ ଏବେ ॥
ଏ ମନେ ଭୂଷଣ ଭକତ । କହୁଲେ ପାମର ଅରୂପ ॥

ଭବ ଶ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମଶାକ୍ତିବର୍ଣ୍ଣନେ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତଦେବୁ ଭୂଷଣ ବଶିଷ୍ଠ,
ସମ୍ପାଦେ ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଶିଷ୍ୟ ଉପଦେଶେ
ପଞ୍ଚମ କଳ୍ପ ଉକ୍ତ ।

ଷଷ୍ଠ କଳ୍ପ ।

ଶ୍ରୀ ଭୂଷଣ ଭକତ ।

କହେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ସୁତ ଭାବେ । ଶୁଣ ବଶିଷ୍ଠ କହୁ ଏବେ ॥
ଯେବେ ଚରମେ ହେବୁ ମେଳା । ମନ ଏକାଗ୍ରଚିତ୍ତେ ଚଳା ॥
ତୋତେ ମୁଁ କହୁଅଛି ଯାହା । ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେଶୀ ନାହିଁ ତାହା ॥
ନିଶ୍ଚୁଡ଼ ଯୋଗର ଲକ୍ଷଣ । ତାହା କହିବା ମୁନି ଶୁଣ ॥
ନିଗମ ସ୍ଥାନେ କର ବାସ ॥ ଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରକୃତିର ଆଶ ॥
ନିଧୁମ ଅଗ୍ନି ଶିଖା ଜାଳ । ନାଶିବ ଦୁଃଖ ସୁଖ ମଳ ॥
ଚିଆଁ ଚୈତନ୍ୟ ହେବୁ ମୂଳେ । ପବନ ନିରେଧିବ ଠୁଳେ ॥
ନିଶ୍ଚୁଡ଼ ଯୋଗର ଏ ଗୁଣ । ସୁହଂସ ଧରି କର ବନ୍ଧ ॥
ମନ ଏକାଗ୍ର ଚିତ୍ତେ ବସ । ଆତ୍ମାଟି ଆତ୍ମା ଭାବେ ଦୃଶ୍ୟ ॥
ବସିବା ଠାବେ କର ଲକ୍ଷ୍ମେ । କାହିଁକି ନ ଚଳିବ ପାଦେ ॥
ନୟନ ଆଉ ହେବ କଣା । ନାସା ଆଉ କି ସନ ଘେନା ॥
ଶ୍ରବଣ ଆଉ ନ ଶୁଣିବ । ବଧୂର ପ୍ରାୟ ହୋଇଥିବ ॥
ମୁଖଆଉଁ କଥା ଆକୃତ । ତେବେ ମାୟାରୁ ଯିବ ବ୍ରତ ॥
ସାଧୁର ନାହିଁ ଅସାଧନେ । ବାରି ଚିହ୍ନିବ ହେତୁମନେ ॥
ବାମାଙ୍ଗେ ପଡ଼ିବ କପାଟୀ । ମେରୁ ପଥରେ ଦେବ ଗଣି ॥

ଏ ହେତୁ ଅଭ୍ୟାସିଲେ ନିତ୍ୟ । ବ୍ରହ୍ମ ଚିହ୍ନ ଆସାଭୂତେ ॥
 ନିଷ୍ଠା ଯୋଗେ ଏ ଲକ୍ଷଣ । ଏବେ କହିବା ମୁନ ଶୁଣ ॥
 ଯରମ ସାଧ୍ୟ ଆସା ଯୋଗ । ଶୁଣ ତହିଁର କର୍ମଯୋଗ ॥
 ଏ ଘଟ ଯୋଗ ଯେବା ଜାଣେ । ସେ ବେଦ ଶାସ୍ତ୍ର ନ ଗଣେ ॥
 ଶୀଳାକୁ ନ କରେ ଶୋଚନା । ବୋଲଇ ପଥର ଏ ସିନା ॥
 ସମ୍ପାରେ ଦେବାଦେବୀ ଯେତେ । କାହାକୁ ନ ଗଣଇ ଚିତ୍ତେ ॥
 ମୁଖରେ ନ କହଇ ବାଣୀ । ଗର୍ଭକୁ ନାହିଁ ଅନ୍ଧ ପାଣି ॥
 ଶୁଣିଲ ତରୁ ପ୍ରାୟେ ଅଙ୍ଗ । କାହାର ତୁଲେ ନୋହେ ସଙ୍ଗ ॥
 ପଦ୍ମ ଆସନେ ନିତ୍ୟ ଆସ । ଉଦୟ ଠାରୁ ଅସ୍ତ ଯାଏ ॥
 ଏ ଯୋଗ ସ୍ଵଭାବେଟି ବଡ଼ । କାହାକୁ ସିନା ବାୟୁ ବାଡ଼ ॥
 ରବିର ଘରେ ଚନ୍ଦ୍ର ସାଜ । ଯିବଟି କାଳ ବେଳ ଭାଜ ॥
 ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ କଲେ ଗୋଷ୍ଠି । ବିଷମ ବ୍ରହ୍ମ ଅଗ୍ନି ଉଠି ॥
 ପ୍ରଳୟ ତାକୁ ନ ବାଧଇ । ଦେବେଟି ସିଦ୍ଧିଅଙ୍ଗ ହୋଇ ॥
 ଯେବେ ତୁ ସାଧୁରୁ ଉଜାଣି । କ୍ଷେପିବ ଗଗନକୁ ପାଣି ॥
 ତେବେ ପରମେ ହୋଇ ମେଳ । ଶିଖେ ଭେଟିବ ଆଦିମୂଳ ॥
 ସେ ଆଦି ଭେଦଯିବ ସଙ୍ଗେ । ଦେଖି ପଶିବୁ ବ୍ରହ୍ମଅଙ୍ଗେ ॥
 ଶାଳଟି ଯିବ ବ୍ରହ୍ମ ଅଙ୍ଗ । କାଳେ ନୋହିବ ହେତୁ ଭଙ୍ଗ ॥
 ଏ କଥା ପ୍ରମାଣ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ । ମନ ଭିତରେ ଅଛି ଜ୍ଞାନ ॥
 ମୟା ଉଦାତ ହୋଇଅଛି । ଦେଖୁଟି ବାରି ନ ଦିଶୁଛି ॥
 ବାସନା ବାରି ଯେ ଚିହ୍ନିବ । ହେତୁ ଆହୁତି ନିତି ଦେବ ॥
 ବିଷୟାବିଷୟ ମଦରେ । ଲାଗି ଅଲଗା ନରକରେ ॥
 ଦନ୍ତେ କ କହିବ ବଚନ । ଦେଖିବ ଯିପୁର ସମାନ ॥
 ମନ ମଗ୍ନୁଙ୍ଗେ ନୋହି ମେଳ । ନିତ୍ୟ ସାଧୁ କ୍ୟ କର୍ମେ ଖେଳ ॥
 ଏକାନ୍ତ ଭାବେ ଯେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତେ । ସେ ନିଷ୍ଠା ଲଭେ ନିଜବୃତ୍ତି ॥
 କହିଲୁ ବଶିଷ୍ଠ ହୋ ତୋତେ । ମନ ସହଜ ହେତୁ ପଥେ ॥
 ରଜ ତାମସ ଗୁଣ ତେଜ । ନିର୍ଗୁଣ ସାର ବ୍ରହ୍ମ ଭଜ ॥
 ସକଳ ସଙ୍ଗ ତ୍ୟାଗକର । ସମତା ଚିତ୍ତବୃତ୍ତି ଧର ॥

ଲୋକ ବେଢ଼ାର ଜନ ମେଲେ । ଆଉ ନ ଥିଲା ଭବ ଶ୍ରେଣେ ॥
 ଏମନ୍ତ ମତ ଯେବେ ଧରୁ । ଭେଟିବୁ ଅନାଦି ଶ୍ରୀ ଗୁରୁ ॥
 ନୋହଲେ ମିଳିବ ସେ କାହିଁ । କର୍ମେ ତାହାକୁ ଭେଟ ନୋହୁଁ ॥
 ଏମନ୍ତ ଭୂଷଣ ବଚନ । ଶୁଣି ବଶିଷ୍ଠ ତୋଷମନ ॥
 ଗୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ହେ ମହାରୁ । ତୁ ଯାହା କହିଲୁ ଏ ସତ୍ୟ ॥
 କଥା ଏ ପରୁରଇ ତୋତେ । ଫେଡ଼ କହିବ ମୋ ଅଗ୍ରତେ ॥
 ପରମ ରସ ଆଇ ଜୀବ । ବିନା ଆହାରେ ହଂସ ଥିବ ॥
 ଦୁର୍ବଳ କାନ୍ଦାଗୋଟି ହୋଇ । ଅବଶି ରୂପ ପାଲଟଇ ॥
 ଆବର ପ୍ରଫଳ ସକେତ । କହ ପ୍ରତୀତି କାକସୁତ ॥
 ବାହ୍ୟ କ ରସ ମୂଳଅଛି । ସେ ଗୁପ୍ତ କହ ମୋତେ ବାଛି ॥
 ଭାଷିଲେ ବିନା ଆଧାରେଟି । ସକଳ ଥିବ କାନ୍ଦାଗୋଟି ॥
 ଏମନ୍ତ କହ ବ୍ରହ୍ମାସୁତ । ଭୂଷଣେ କଲେ ପ୍ରଳୟିତ ॥
 ଚନ୍ଦ୍ରତୋଳା ତଟ ନିବାସୀ । କହେ ଅରୂପ ବ୍ରଜଅଂଶୀ ॥
 ମୋ ନାମ ଅଟଇ ଅରୂପ । ସୁଜନେ ଏଣେ କର ମତ ॥
 ଏବ୍ରହ୍ମ ଶ୍ରବଣ ପଠନେ । ନିତ୍ୟ ଅଭ୍ୟାସ ଦୃଢ଼ମନେ ॥
 ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନକୁ ଯିବ ଚିତ୍ତ । କହଇ ପାମର ଅରୂପ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମଶାଙ୍କୁଳିବର୍ଣ୍ଣନେ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତହେତୁ

ଭୂଷଣ ବଶିଷ୍ଠ ସମ୍ପଦେ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟ

ଉପଦେଶେ ଶଷ୍ଠ କଳା ଉକ୍ତଃ ।

ସପ୍ତମ କଳ୍ପ ।

ଶ୍ରୀ ଭୂଷଣ ଉବାଚ ॥

ଶୁଣ ହୋ ପଦ୍ମ ଯୋନି ସୁତ । ତୁ ଯାହା ପୁଚ୍ଛିଲୁ ତଦନ୍ତ ॥
 କହିବା ଫେଡ଼ଣ ସନ୍ଦେଶ । ସେ କଲୁ ବିଭୂତି ଆଦେଶ ॥

ପୁଣେ ସେମାଞ୍ଚ ମହାଯତ । ହରକୁ ପୁଣି ଏ ବିଭୂତି ॥
 ଶୁଣି ପ୍ରସନ୍ନ ଉମାକାନ୍ତ । କହଣେ ଗୁପ୍ତବୃତ୍ତାନ୍ତ ॥
 ତାହା ସେମାଞ୍ଚ କରି ପାନ । କାୟା ସମ୍ପାଦି ହେଲେ ମଗ୍ନ ॥
 ଫରମ ଯୋଗରେ ନିମଜ୍ଜି । ଏକ ବ୍ରହ୍ମକୁ ଦୃଢ଼େ ଭଜି ॥
 କୋଟିଏ କଳ୍ପ ହେଲା ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ସେମେକି ନ ଟଳଇ ଅଙ୍ଗ ॥
 ସେ ମୁନି କହୁଛନ୍ତି ମୋତେ । ଶୁଣ ବଶିଷ୍ଠ କହୁ ଗୋତେ ॥
 କହବା ରସ ମୂଳସାର । ଯହା ତୁ କରିବୁ ଆହାର ॥
 ହିରୁଣ ଏକଗୁଣେ ସମ । ହରକେସର ଭୂମିନିମ ॥
 ବଟ ଓହ୍ଲଇ ତହିଁ ଭର । ସୁଖାଇ ଏକସେ ତା ଚର ॥
 ଗୁଣିବ ଶୁକଳ କନାରେ । ଗର୍ଭକୁ ଭରିବ ପଣିରେ ॥
 ନିଶି ପ୍ରଭାତେ ଯେବେ ଖାଉ । ସୁବଳି କ୍ଷୀୟାତୁଷା ଆଉ ॥
 ଆଦର କଥାଏ ଭୋ ରାଷି । ମନେ ପଡ଼ିଲା ମୋର ଆସି ॥
 ଦେଲି ଯେ ପତିର ଗଞ୍ଜାଇ । ବେଗୁନ ଅଗି ତହିଁ ଲଇ ॥
 କାସକ ଅଗି ତହିଁ ଭର । ଚତୁର୍ଥେ ସମସ୍ତକ କରି ॥
 ତପନ ଦେଜେ ଶୁଖାଇବ । ରାଷିଫଳକୁ ତହିଁ ଦେବ ॥
 ଦେଖ ପଦାର୍ଥ ଏକ କର । ନିଶି ଅର୍ଦ୍ଧରେ ଏହା ଚର ॥
 ମୁଆଣି ଗୋଟି ଗୁର ମିଶା । ଛଡ଼ି ପଦାର୍ଥ ଏକ ଦୃଶା ॥
 ପ୍ରଭାତେ ଏକ ପାଦ ଧ୍ୟାଇ । ତିନି ଚନ୍ଦ୍ରଟା ନିତ୍ୟେ ଖାଇ ॥
 ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଛଡ଼ିମାସଯାଏ । ମୁକୁତା ଦେହ ସୁନା ହୁଏ ॥
 ନ ଥାଇ ରୋଗ ବ୍ୟାଧି କିଛି । ପୁଣେ ସେମାଞ୍ଚ କହୁଛନ୍ତି ॥
 ସିଦ୍ଧଙ୍କ ବୃଟି ଏ ଅଟଇ । ଲଣାନେ ଅଛନ୍ତି ବତାଇ ॥
 ଏ ଅଟେ ଗୁପ୍ତଗୁପ୍ତ । ଜାଣନ୍ତି ଆତ୍ମା ଜ୍ଞାନଭକ୍ତ ॥
 ସେ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନେ ଯେ ସେବନ୍ତା । ଜାଣନ୍ତି ଆଗତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ॥
 ଶୁଣି ପ୍ରଚଣ୍ଡସୁତ କାଣୀ । କହେ ବଶିଷ୍ଠ ତତୋଧନ ॥
 ଭୋ ପଣି କହ ମୋତେ ଫୋଡ଼ । ହେମ କେମନ୍ତେ ଯିବ ପୋଡ଼ ॥
 ଏ ଛଡ଼ି ରୁରୁ କଟାଇବା । ବିନା ଆହାରରେ କେହ୍ନୁ ଥିବା ॥
 ଲଜ୍ଜାରେ କରିବା ଭୋଜନ । ନାହିଁ କଥୁବ ଜଳ ପାନ ॥

ଆବର ଆସା ଯୋଗ ବାଟ । ଫେଡ଼ି କହୁବ ମୋ ନିକଟ ॥
 ସେ ଆସା ଯୋଗ କେନ୍ଦ୍ରେ ସାଧୁ । ଏହା କହୁବ ମୋତେ ଶୋଧୁ ॥
 ମାୟା ଉଦେଶି ମୋତେ କହ । ଯେମନ୍ତେ ରହୁବ ଏ ଦେହ ॥
 ଶୁଣି କହଇ ପକ୍ଷିଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଏକଥା ଶୁଣ ହୋ ବଶିଷ୍ଠ ॥
 ଅମଳ ଶିଶୁ ହେତୁ ବାଛି । ଚେନା ନୟନେ ରଖ ଗଛି ॥
 ଚନ୍ଦ୍ର ଅଙ୍ଗରେ ଷୋଳକଳା । ତହୁଁ କାଟିଣ ଗୁରକଳା ॥
 ବାର କଳାରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦେ । ଗୁର କଳାକୁ ମିଶା ହାଦେ ॥
 ତପନ ଷୋଳକଳା ବହୁ । ବାର କଳାରେ ଚନ୍ଦ୍ର ରହୁ ॥
 ଉଜାଣି ଧର ବାୟୁ ଟାଣି । କ୍ଷେପୁ ଆକାଶ ମାର୍ଗେ ପାଣି ॥
 ବଙ୍କୁ ନାଳରେ ଠୁଳକର । ନାସିକା ଅଗ୍ରେ ଦୃଷ୍ଟି ଭର ॥
 ବାମ ଜାଗୁରେ ଦକ୍ଷପାଦ । ଦକ୍ଷିଣ ଛାନ୍ଦୁ ବାମ ପାଦ ॥
 ଏମନ୍ତେ ପଦାସନେ ରହ । ଦକ୍ଷିଣ ପଥେ ଯିବ ଚଢ଼ି ॥
 ହିମ ହୋଇବ ତେବେ ନାଶ । କହୁଲୁ ଶୁଣ ବ୍ରହ୍ମଶିଷ୍ୟ ॥
 ଝରୁଛି ଶୂନ୍ୟ ଶିଶୁ ଝର । ଉଜାଣି ରହପାନ କର ॥
 ଝର ଫେରାଇ ପାରୁ ଯେବେ । ପାଚିଲ କେଶ କଳା ତେବେ ॥
 ଏମନ୍ତେ ଅଶଶ୍ଚ ସାଧନା । ସାଧୁ ପାରିଲେ ସାଧ କନା ॥
 କହନ୍ତି ଅରୁଣ ଗମକୁ । ଭୂଷଣ କହେ ବଶିଷ୍ଠକୁ ॥
 ଏଣେ ସୁଧାଧୁ ଜନେ ରସ । କହେ ଅରୁଣ ଗ୍ରୀନ ଦାସ ॥

ଲଢ଼ିଣୀ ବ୍ରହ୍ମଶାଙ୍କୁଳିବର୍ଣ୍ଣନେ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତି ହେତୁ
 ଭୂଷଣବଶିଷ୍ଠସମ୍ପାଦେ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟ ଉପଦେଶ
 ସପ୍ତମ କଳ୍ପ ଉକ୍ତଃ ॥

ଅଷ୍ଟମ କଳପ

ଶ୍ରୀ ଭୂଷଣ ଉବାଚ

ଶୁଣ ହୋ ବେଦ ବ୍ରହ୍ମାସୁତ । ଆସା ସାଧନ ବ୍ରହ୍ମତତ୍ତ୍ୱ ॥
 ହଳଲ ଭୂତେ ଏ ପବନ । ଶୋଳଇ ଅରୂପ ଅବର୍ଣ୍ଣ ॥

ନାହିଁତା ଆକର ବିକାର	। ନିରୁଣ ପରମ ଇଶ୍ବର	॥
ଖେଳନ୍ତି ସବୁଭୂତ ବ୍ୟାପି	। ଅକ୍ଷୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ରହ୍ମରୂପୀ	॥
ଏ ପଞ୍ଚଭୂତ ପୃଥ୍ବୀ ଆପ	। ତେଜ ବାୟୁନ୍ୟ ଆକାଶେକ	॥
ଏ ପୁଣି ପଞ୍ଚ ବର୍ଣ୍ଣ ଧର	। ପରମ ସ୍ବରୂପେ ବିହର	॥
ପଞ୍ଚ ପବନ ପଞ୍ଚ ନାଦ	। ପ୍ରକାଶି ଛପା କୋଟି ହୃଦ	।
ତା ନାମ ପ୍ରାଣାଧ୍ୟାନ ହୋଇ	। ସମାନ ଉଦାନ ବୋଲଇ	॥
ବ୍ୟାନ ଏ ପଞ୍ଚବର୍ଣ୍ଣ ଧାରା	। ଖେଳନ୍ତି ଭୂତକୁ ଆବୋରି	॥
ପଞ୍ଚ ପବନ ପଞ୍ଚପ୍ରାଣ	। କରନ୍ତି ନାସାରେ ଗମନ	॥
ଚନ୍ଦ୍ରାର୍କ ଏବୁଇ ସାକ୍ଷରେ	। ସେ ଜ୍ୟୋତି ଅଜ୍ୟୋତି ସଞ୍ଚରେ	॥
ଅଶରୁଷ ମୃତ୍ତି ମରୁତ	। ପଙ୍କାଶ ଦଳ ମଧ୍ୟ ଗତ	॥
ସେ ବ୍ରହ୍ମ ପୁଷ୍ପ ମୃତ ଦେହ	। ଅତି ଦହ ବନ୍ତ ସେ ଗୋସାଇଁ	॥
ଭ୍ରମନ୍ତି ଦିବସ ରାତିରେ	। ସବୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଶ୍ଚାମରେ	॥
ଦୃଢ଼ ଆସନେ ନିଶା ଅଙ୍ଗେ	। ନିଶ୍ଚଳ ଧ୍ୟାନ ଏକପାଦେ	॥
ଚନ୍ଦ୍ର ମଣ୍ଡକୁ ଜଳ ତୋଳି	। ସୂର୍ଯ୍ୟ ମଣ୍ଡଳେ ଦିଅ ତାଳି	॥
ନିଶ୍ଚେଷୀ ଲାଗିଛି ଶୂନ୍ୟରୁ	। ମନ ପବନ ସଙ୍ଗେ ଚଳୁ	॥
ହିକୁଟ ଦ୍ଵାରେ ପ୍ରବେଶେବ	। ବାମ ଦକ୍ଷିଣ ଗୁଡ଼ ଦେବ	॥
ଡମ୍ବରୁ ଭେଦ ଯିବ ଚଳି	। ଡର ଭୟକୁ ଦୂର କରି	॥
ଡଗର ଶ୍ରୀ ଗୁରୁ ଉଦେଶ	। ଗୁରୁ୍ୟ ହୋଇବ ପରବେଶ	॥
ଗିରାଶ ପୁତ ଛନ୍ତି ତହିଁ	। ଚତୁର୍ଥ ଦଳ ଯେ ସେଇ	॥
ପ୍ୟାନ ମୁକ୍ତରେ ଶୁଭ ବାଇ	। ଗୁରୁ୍ୟରେ ନରତେ ଫେରଇ	॥
ସେ ଶୁଭ ପବନକୁ ଦେନ	। ଉଦ୍ଦେ ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରଚନ୍ଦ୍ର ପୁଣି	॥
ଛଡ଼ି ପାଖୁଡ଼ା ଫୁଲ ବହିଁ	। ଅଛନ୍ତି କାମ ଦେବ ରହୁ	॥
ବସିଛି ଛଡ଼ି ଯେ ପବନ	। ବ୍ୟାନ ମୂଳରେ ତାକୁ ଚିହ୍ନ	॥
ସେ ଛଡ଼ ଶୁଭ ଏକକର	। ବ୍ୟାନ ପବନ ହୃଦେ ଧର	॥
ମିଳିବ ନାହିଁ କମଳରେ	। ବ୍ରହ୍ମା ବିଜୟେ ସେ ଚନ୍ଦ୍ରରେ	॥
ଦଶ ପାଖୁଡ଼ା ଫୁଲ ଅଛି	। ଦଶ ପବନ ତହିଁ ଗଛି	॥
ସମାନ ପବନର ମୂଳେ	। ଦଶ ପାଖୁଡ଼ା ମଧ୍ୟ ଖେଳେ	॥

ସେ ଦଶ ଦଶ ସେ ପବନ । ସମାନ ମୂଳେ ତା ଶଞ୍ଜିଣ ॥
 ସୁମନେ ଉଦ୍ବେଗ ଯିବ ଚଳି । ଯାଇ ପ୍ରବେଶ ହୃଦସ୍ଥଳୀ ॥
 ସେ ଚନ୍ଦ୍ର ବିଜେ ନାରାୟଣ । ବହୁଳ ଦ୍ରାଦଶ ପବନ ॥
 ଦ୍ରାଦଶ ପାଶୁଡ଼ା ନିର୍ମଳ । ପ୍ରାଣ ପବନ ତହିଁ ହିତ ॥
 ଚଉଦ ଭୁବନ ସମ୍ପତ୍ତି । ଦେନ ବିଜୟେ ଲକ୍ଷ୍ମୀପତି ॥
 ସେ ଦଶ ଦଶ ଦ୍ରାଦଶରେ । ମିଶାଇ ପ୍ରାଣ ପବନରେ ॥
 ହୃଦେ ସୁମର ନାରାୟଣ । ସେଠାରୁ ଚଳିବ ଉଦ୍ବେଗ ॥
 ମିଳିବ କଣ ଚନ୍ଦ୍ର ଯାଇ । ସେ ଚନ୍ଦ୍ରଛନ୍ଦ୍ର ଉମାସାଇଁ ॥
 ଗିରି ଫିଟିଣ ତନ ଧର । ପଡ଼େ ଶଙ୍କର ମସ୍ତକର ॥
 ସେ ଅଟେ ମକରନ୍ଦ ରସ । ହର କରନ୍ତି ନିତ୍ୟ ଗ୍ରସ ॥
 ଶୋଳ ପାଶୁଡ଼ା ଫୁଲ ତହିଁ । ଉଦାନ ମୂଳେ ଶୋଳବଲ ॥
 ସେ ଦଶ ଦଶ ଦ୍ରାଦଶରେ । ଶୋଳ ପବନ ମିଶୁଧୀରେ ॥
 ସମସ୍ତ ଏକତ୍ର ମିଳାଇ । ମହାଦେବଙ୍କୁ ହୃଦେ ଧ୍ୟାଇ ॥
 ଉଦାନ ମୂଳେ ତା ଶଞ୍ଜିଣ । ଉଦ୍ବେଗୁ ଚାଲିବ ପବନ ॥
 ଗମିବ ସରସ୍ବତୀଧାରେ । ଗିରି ଅରଣ୍ୟ ବନ ଘୋରେ ॥
 ଦୁର୍ଗମ ପଥ ସେହୁ ଜାଣ । ଚକ୍ର ଏ ସୁମନ ପବନ ॥
 ପରମ ସୁରୁଷକୁ ଧାଇଁ । ଗମିବ ମହାକଣ୍ଠ ପାଇ ॥
 ମିଳିବ ଲଲିତ ଚନ୍ଦ୍ରରେ । ଶ୍ରୀ ନରକାରଙ୍କ ଗୁମୁରେ ॥
 ଦର୍ଶନ କରି ଆଦିବ୍ରହ୍ମ । ବିନାଶି ମାୟା ମୋହ ଭ୍ରମ ॥
 ବେନ ପାଶୁଡ଼ା ଫୁଲ ଅଛି । ଏକର ପବନ ବହୁଛି ॥
 ଆରେକ ପାଶୁଡ଼ା ନିର୍ମଳ । ଉଦ୍ବେଗୁ ଅଛି ଯୁଗ ସାତ ॥
 ସେ ସାତ ଯୁଗ ମଧ୍ୟ କଥା । ଶୁଣ ବଶିଷ୍ଠ ପୁଣ୍ୟ ବଳା ॥
 ସେ ଦଶ ଦ୍ରାଦଶ ଶୋଳେଣ । ଏକକୁ ମିଶାଇ ଯଦେଣ ॥
 ଏମନ୍ତେ ଅଶିଶୁଷ ବାଇ । ପଥ ପବନ ସଙ୍ଗେ ଲଇ ॥
 ଏ ସବୁ ହୋଇଲେ ଏକତ୍ର । ମୁଦା ପଡ଼ିବ ବାମ ପଥ ॥
 ଦକ୍ଷିଣେ ଏକାକୀ ଭଜନ । ଏହାକୁ କହି ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ॥
 ଏମନ୍ତେ ସ୍ଥାୟୀଦୃଷ୍ଟି ଭଜେ । ଆକାଶେ ଗମିବ ସୁଅଙ୍ଗେ ॥

ମନୁନ୍ତ ପୁର ଯିବ କିଣି । କାର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମଣ୍ଡଳ ସେ ପୁଣି ॥
 ଦେବ ନାଶନ ବଟ ଅଛି । ସେ ବଟେ ସର୍ପେକ ରହୁଛି ॥
 ଅବାଇ ପଥ ସେ ଅଟଇ । ପରମ ଏକା ଆସେ ବହୁ ॥
 ମନ ପବନ ଲନ କର । ହେତୁରେ ଉଦ୍ଧୃତଥ ହେଉ ॥
 ଯେ ହାଟ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ପେଣ୍ଠ । ଦୁ ଦୁ ଶବଦରେ ପ୍ରକଟ ॥
 ସେ ପଥ ପାରି ହୋଇ ଗଲେ । ବୈକୁଣ୍ଠ ଦିଶଇ ନିଶ୍ଚୟଲେ ॥
 ପୁରବ ମାନସରେବର । ପରମ ହଂସର ବିହାର ॥
 କନକସ୍ତମ୍ଭକ ସ୍ବରୂପ । ଖେଳେ ପରମ ଅବିକଳ ॥
 ସେ ସରେବର ଉଦ୍ଧୃତ ଦିଶେ । ସହସ୍ର କର୍ପୁରା ପ୍ରକାଶେ ॥
 ପାଣି ସ୍ବରୂପ ପରେ ମଣି । ସେ ମହାବ୍ରହ୍ମ ଶିରେମଣି ॥
 ତାହାଙ୍କ ବଣ୍ଟ ଚନ୍ଦ୍ର ନାହିଁ । ଅଜନ୍ମ ପୁରୁଷ ଗୋସାଇଁ ॥
 ଆତ୍ମା ଯୋଗ ସାଧନା ବେଳେ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବ ଚର୍ମତୋଳେ ॥
 ଉଲଟ ଉଲଟି ବହୁଲେ । କଳ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହଂସଖେଳେ ॥
 ଅଭୟ ପାଦକୁ ଅନାଇଁ । କୋଟି କଳ୍ପାନୁ ଜୀବ ବହୁ ॥
 ତେବେ ଲଭିବ ଆତ୍ମା ସୁଖ । ନଥିବ ଭବ ଭୟ ଦୁଃଖ ॥
 ଏଜ୍ଞାନ ପାଦପ ଆଗରେ । ଶିବ କହୁଲେ ଏକାମ୍ବରେ ॥
 ଶୁଣ ହୋ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ନନ୍ଦନ । ଏ ଯେ ଅଟଇ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ॥
 ଏହା ନଜାଣେ ଯେଉଁ ଯୋଗୀ । ସେ ନୋହେ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ଭୋଗୀ ॥
 ନିଷ୍କାମ ଅକିଞ୍ଚନ ଭାବ । ତନି ହୋଇଲେକେ ଏଦୁଇ ଭ ॥
 ସମକୁ ପାଖରେ ବସାଇ । କହନ୍ତି ଅରୂପ ବୁଝାଇ ॥
 ସୁକଳେ ଗୁପ୍ତ କରବ । ପ୍ରକାଶ କଲେ ଦୋଷ ହେବ ॥
 କହେ ଅରୂପାନନ୍ଦ ଦାସ । ଏ ସାର ବ୍ରହ୍ମ ଉପଦେଶ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମଶାଙ୍କୁଳିବର୍ଣ୍ଣନେ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତିହେତୁଭୂଷଣ ବଶିଷ୍ଠ
 ସମ୍ପାଦେ ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଶିଷ୍ୟ ଉପଦେଶ
 ଅଷ୍ଟମ କଳ୍ପ ଉକ୍ତଃ ॥

ନବମ କଲ୍ପ ।

ଶ୍ରୀ ଭୂଷଣ ଉବାଚ ॥

ଶୁଣ ସୁମନେ ବ୍ରହ୍ମଶିଷ୍ୟ । ଏ ଆତ୍ମା ନିର୍ଗୁଣ ପୁରୁଷ ॥
 ଏହାର ପାଦ ପାଶିନାହିଁ । ଫଳେ ରୂପେ ଯାଏ ବହୁ ॥
 ଏ ଭୂତେ ଶାଙ୍କୋଳି ସ୍ୱରୂପେ । ଛନ୍ଦଛ ଛନ୍ଦା କୋଟି କୂପେ ॥
 ଏହାରୁ ଚନ୍ଦ୍ରିପାରୁ ଯେବେ । ହେତୁ ରହେକ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ॥
 ଚନ୍ଦ୍ର ଫେରଇ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଧାକ । ବାମଙ୍ଗ ପାଡ଼ି ପ୍ରୀତି ମନ୍ତ୍ର ॥
 ବିଷମ ଅର୍ଗଳି ଫିଟିବ । ପିତ୍ତଳଅଙ୍ଗ ସୁନା ହେବ ॥
 ଏ ତତ୍ତ୍ୱ ଜାଣନ୍ତି ଯେ ଯୋଗୀ । ଦାକ୍ଷା ଦେନବ ତାଙ୍କୁ ମାଗି ॥
 ବିନା ସଦ୍‌ଗୁରୁ ନ କହଲେ । କେ ଚନ୍ଦ୍ରି ପାରିବ ଶୟଳେ ॥
 ଶୁଣ ହେ ପ୍ରଜାପତି ବାଳ । ଏହୁ ପବନ ଅଟେ ମୂଳ ॥
 ଏହାକୁ ଚନ୍ଦ୍ରି ଯେ ନ ପାରି । ସେ ନୋହେ ଯୋଗୀ ଦଶାମୁଖ ॥
 ଏହୁ ସ୍ୱରାଜୁ ସବ ଯଶ । ଏ ଥିଲେ ସକଳ ପୌରୁଷ ॥
 ଏହା ଗୁଡ଼ିନ୍ତେ ଦେହ ଯାଇ । କୁର୍ମିଭଣ୍ଡଟି ପଡ଼ିଥାଇ ॥
 ଦେଶ ଏ ଜଳ ସ୍ଥଳର୍ଥକ । ଏ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ସ୍ୱର୍ଗାଦି ପାତାଳ ॥
 ଭୂଲୋକ ଧ୍ରୁବଲୋକଯାଏ । ସ୍ୱଲୋକ ମହଲୋକ ବହେ ॥
 ଶୂନ୍ୟାଦି ଶୂନ୍ୟେ ଅଛି ବ୍ୟାପୀ । ସିଦ୍ଧ ପୁରୁଷ ସେ ଅରୂପୀ ॥
 ସେ ସିଦ୍ଧ ତାଙ୍କୁ ଛନ୍ତି ଧାଇଁ । ଅନ୍ୟ ଜାଣିବ ଏହା କାହିଁ ॥
 ସକଳ ଭୂତମନ୍ତ୍ର ସାର । ଏ ଯେ ମାନବ ଅବତାର ॥
 ଏ ଭୂତେ ପ୍ରସନ୍ନ ମୁଖର । ପାରିଲେ ଏକପାଦ ହେଉ ॥
 ଶିଳ୍ପଳି ଛନ୍ଦେ ତାର ଶବ । କର ପାରିବ ଯେବେ ଠାବ ॥
 ମୁଁ ତୋତେ କହୁଅଛି ଫେର । ପାରିଲେ ପ୍ରିତି କର ଯାଇ ॥
 ଏମନ୍ତେ ଭୂଷଣ ନରନ । ଶୁଣି ବଶିଷ୍ଠ ତୋଷମନ ॥
 ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ହେ ମହତ୍ତ୍ୱ । କହ ଗୁପ୍ତ ସାରସ୍ୱତ ॥
 ଏ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପବନ । ଖେଳଇ ନିଶି ଦିବସେଣ ॥
 ମହାଶୂନ୍ୟକୁ ଯିବାପାଇଁ । କେହି ଭୂତରେ ପଥ ଧାଇଁ ॥

କପଟ ନକରୁବ ମୋତେ । ଫେଡ଼ କହୁବ ମୋ ଅନ୍ତତେ ॥
ଏ ଆତ୍ମା କେଉଁଠାରୁ ଜାତ । କହୁ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ସୁତ କାକ ॥
ଶୁଣି ସନ୍ତାପ ଚିତ୍ତ ହେଉ । ତୋ ଯଶ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଥାଉ ॥

ଶ୍ରୀ ଭୂଷଣ ଉବାଚ ।

ଶୁଣ ହେ ବଶିଷ୍ଠ ସେ ଭବ । କହୁବା ଯିବ ପ୍ରୀତି ଲଭ ॥
ଏ ପଞ୍ଚଭୂତ ମୟା ବ୍ୟାପୀ । ଶେଳନ୍ତି ପରମ ସ୍ଵରୂପୀ ॥
ବିନା ଉଚ୍ଚାଣି ନ ବଳାଇ । କେ ଅଛୁ ଯିବ ଅଙ୍ଗ ବହି ॥
ଉଲଟ ଉଚ୍ଚାଣି ଚଳିଲେ । ପୁରତ ମାନ ସର୍ବେଶ୍ଵରେ ॥
ପରମ ଅଙ୍ଗେ ଜୀବ ମିଶେ । ଏ ଆତ୍ମା ନିର୍ମଳ ପ୍ରକାଶେ ॥
ନିଶ୍ଚୟ ଭେଟିବ ଆଦିକନ୍ଦ । ନାହିଁ ଟଳିବ ନିଜ ବନ୍ଦ ॥
ସେ ପୂର୍ଣ୍ଣବ୍ରହ୍ମ ଶୂନ୍ୟବାସୀ । ଶ୍ଚମୁରେ ଶରଣ ନିବେଶି ॥
ଶ୍ରୀ ମୁଖ ଗୁହ୍ୟ ଯିବ ଦାନ । ଏ ଯଶ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଧନ୍ୟ ॥
କହୁବା ଶୁଣ ସେ ସଙ୍କେତ । ଶୂନ୍ୟକୁ ଯିବାପାଇଁ ପଥ ॥
ଦିବସ ଆଦି ମଧ୍ୟାହ୍ନରେ । ପ୍ରାତଃ ସମୟ ସାୟଂକାଳେ ॥
ଅର୍ଦ୍ଧନିଶିରେ ପୁଣି ଆଦ୍ୟ । ନିଶ୍ଚଳେ ଆକାଶକୁ ଭେଦ ॥
ଏ ଶୂରବେଳର ବୃନ୍ଦା । ଶୁଣ ବଶିଷ୍ଠ ତପୋବନ୍ଦ ॥
ଏ ପଞ୍ଚଭୂତରେ ପବନ । ବହଇ ନିଶି ଦିବସେଶ ॥
ଚନ୍ଦ୍ରସୂର୍ଯ୍ୟରେ ଦୁଇ ଦୁଇ । ଦଣ୍ଡ ବିଶ୍ରାମ କରେ ଦେହ ॥
ପ୍ରଥମ ଭୂତ ହେଲେ ଶ୍ଵେତ । ଆନ ଭୂତରେ ହୁଏ ଯୋଗ ॥
ପୃଥ୍ଵୀରେ ଜରଳଇ ବାତ । ଅଚଳେ ରହେ ସ୍ଥିରମତ ॥
ଜଳରେ ଲହଡ଼ି ମାରର । ଇତରେ ଫଣିତ ନୁହଇ ॥
ଅଗ୍ନିରେ ଦେହ କମ୍ପ କରେ । ଶରୀର ଦମ୍ଭ କେ ବା ଧରେ ॥
ବାୟୁବ୍ୟବହାର ନ ଚଳଇ । ଉଷ୍ଣରୁ ଅର୍ଦ୍ଧକୁ ଶେଷଇ ॥
ଆକାଶେ ଏ ମନ ପବନ । ଶୂନ୍ୟକୁ କରନ୍ତି ଗମନ ॥
ଯେତେ ଶୂଳିବ ତେତେ ଚଳେ । ଅଭୟ ପାଦ ଭକ୍ତବଳେ ॥
ଆକାଶ ତତ୍ତ୍ଵେ ହେଉ ସ୍ଥିର । ଶୁଣ ହେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ କୁମର ॥

ସିଦ୍ଧେ ଅଛନ୍ତି ଧ୍ୟାନଧର । ଏ ପଞ୍ଚଭୂତକୁ ବିଚାର ॥
 ଅନ୍ୟ ଚେକରେ ଯେ ଭାବନା । ଟେକି ଟାକନ୍ତା ମଉ ଦିନା ॥
 ହେତୁରେ ନିମଜ୍ଜିଣ ସ୍ୱର । ସମୟେ ଜାଗିଣ ସେବ ॥
 ଏ ମହା ଗୁପ୍ତ ବିଚାର । ଫେଡ଼ି କହୁଲୁ ମୁନବର ॥
 ଗୁରୁ ସେବଲେ ଏହା ଜାଣି । ଗୁରୁବଚନ ମୁକ୍ତି ମଣି ॥
 ଉତ୍ତମ ଗୁରୁପାଦେ ସେବା । ଗୁରୁ ବଚନେ ନିସ୍ତରବା ॥
 କହେ ଅରୁଦ ଦୃଢ଼ଜ୍ଞାନ । ଗୁରୁ ସେବନ୍ତା ନରେ ଧନା ॥

ଭଦ୍ର ଶ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମଶାକ୍ତିବର୍ଣ୍ଣିତେ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତହେତୁଭୂଷଣବଶିଷ୍ଠ
 ସମ୍ପାଦେ ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଶିଷ୍ୟ ଉପଦେଶ

ନବମ କଳ୍ପ ଉକ୍ତ ।

ଦଶମ କଳ୍ପ ।

ଶ୍ରୀ ଭୂଷଣ ଉବାଚ ।

କହନ୍ତି ପ୍ରବନ୍ଧ ନନ୍ଦନ । ଶୁଣ ବଶିଷ୍ଠ ତପୋଧନ ॥
 ଏ ଆତ୍ମା ସର୍ବଭୂତେ ଅଛି । ପ୍ରଥମେ ସ୍ଥଳାକାର ଗତି ॥
 ଦ୍ୱିତୀୟେ ଫେନ ପ୍ରକାଶର । ତୃତୀୟେ ଆରକ୍ତ ଦଶର ॥
 ଲୋହୃତ କୁଙ୍କୁମ ଶ୍ୟାମଳ । ଚୂପେ ବିସ୍ତାର କାୟାସ୍ଥଳ ॥
 ମଧ୍ୟମ ମୂଳ କାରିଦେଶ । ତତ୍ତ୍ୱ ସଞ୍ଚିତ ଅନ୍ତକୋଷ ॥
 ଅର୍ଦ୍ଧ ଉଷ୍ଣକୁ ଯାଏ ବଢ଼ି । ଏକ ବ୍ରହ୍ମଟି ସର୍ବାଗତି ॥
 ସମସ୍ତ ନିର୍ଭର ପୁଣି । ଶୂନ୍ୟ ବିଶ୍ରାମ ମୁକ୍ତିମଣି ॥
 ଜୀବେ ପରମରୂପେ ଆପେ । ବିହରେ ଛପାକୋଟି କୂପେ ॥
 ଜଳରୂପରେ ସୃଜି ବେଦ୍ଧ । ଅଜନ୍ମସ୍ୱରୂପ ସେ ସ୍ୱୟ ॥
 ପିତା ମାତାଙ୍କୁ ଯୁକ୍ତେ ମୋହ । ଆତ୍ମାରୁ ଆତ୍ମା ପ୍ରକାଶର ॥
 ଶୁଣ ହେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ କୁମର । ତୋମନେ ତୁ ବିଚାର କର ॥
 ବିଦୁଟି ସର୍ବବରଜଳ । ତୁହି ପରମ ନିଜସ୍ଥଳ ॥

ଭ୍ରମର ଚନ୍ଦ୍ରସୂର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ଵାରେ । ପୁଣି ପାଲଟି ରହେ ଘରେ ॥
 ସର୍ଜନା ଇଚ୍ଛା ହେଲେ ତାର । ସେ ବନ୍ଦୁ ଦେନ ସଙ୍ଗତର ॥
 ମେରୁ ଦୁଆରେ ପଡ଼େ ଗଳ । ମାତା ଦେହରେ ଯାଇଁ ମିଳି ॥
 ଏରୂପେ ଆତନ୍ୟତା କରେ । ଏକରୁ ଆରେକ ସଞ୍ଚରେ ॥
 ଏମନ୍ତେ ଆସାର ସଞ୍ଚାର । ସର୍ଜନା ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ପୁର ॥
 ସିଦ୍ଧେ ଚିହ୍ନିତ ଛନ୍ଦ୍ର ସେବ । ଅଶ୍ରୁ ବ୍ରହ୍ମ ଭୂତେ ଭବି ॥
 ଛ ରହ ଭେଦି ଉଦେ ହୋନ୍ତି । ପଞ୍ଚଭୂତରେ ନିଜସ୍ଥିତି ॥
 ବନ୍ଦୁ ସଂଯୋଗେ ଜୀବ ଜାତ । ପରମ ବାୟୁ ସୁସଂଗୀତ ॥
 ସକଳ ସୃଜ ମେରୁ ଟିଣେ । ବିଶ୍ଵାମି ଦଞ୍ଚଭୂତ ସାକ୍ଷେ ୧୧ ॥
 ଗର୍ଭେ ଜୀବକୁ ଆବୋରିଣ । ଆନ୍ତ ଅନାଦି ନାବୟଣ ॥
 ଅଙ୍ଗରୁ ଅଙ୍ଗ କର ଜାତ । ସେ ଅଟେ ଅଯୋନସମୂତ ॥
 ପ୍ରଣବଦ୍ଵାରେ ପିଣ୍ଡ ହୋନ୍ତେ । ସେ ପୁଣି ଗମି ଶୂନ୍ୟପଥେ ॥
 ମାତା ନୟନେ ବିଶ୍ଵାମଳ । ଝମକେ ଝଙ୍କ ମତ ବହୁ ॥
 ଝଟକ ବିଜୁଳିର ପ୍ରାୟେ । ଯାଇ ପ୍ରବେଶ ହୋନ୍ତି ଦେହେ ॥
 ଜୀବ ସେ ପିଣ୍ଡରେ ଲୁପ୍ତିତ । ଝଙ୍କାରେ ମିଳି ମସ୍ତକତ ॥
 ଚେତା ଚୈତନ୍ୟ ହେତୁ ମୂଳ । ପରମ ଅଙ୍ଗ ଉପୁଜିଲେ ॥
 ଶ୍ରୋତାରେ ଚିଆଇଁ ରବିଲ୍ଲ । ଉଦର କଥା ପାଶୋରଲ୍ଲ ॥
 ଶ୍ଵେଲେ ମୋହିତ ଭାବ ଛନ୍ଦି । ଏଭାବେ ଆତନ୍ୟତା ଜନ ॥
 ଅନନ୍ତ ମାୟାମୋହିତ ପଡ଼ି । ପୁଣି ବିନୟ ପଥଦୁଡ଼ି ॥
 ଶୁଣ ହୋ ବଶିଷ୍ଠ ବିବେକ । ଯେ ହେତୁମନ୍ତ ସିଦ୍ଧଲେଖ୍ୟ ॥
 ସେ ପୁଣି ହେତୁରେ ଭ୍ରମନ୍ତି । ଯେଣୁ ସେ ଅଗତ ଜାଣନ୍ତି ॥
 ପରମ ଅଙ୍ଗେ ଟିଣି ଗର୍ଭେ । ଶ୍ରେତାକୁ ଦେନଥାଇ ସଙ୍ଗେ ॥
 ସୁମନ ତୋର କରୁପୁନା । ପିଣ୍ଡ ମାତାର ଗର୍ଭଜନ୍ମି ॥
 ପରମ ପ୍ରବେଶିଲ୍ଲ ଠାବେ । ଶ୍ରୋତାରେ ପୁଣି ଚେତ ସେବେ ॥
 ହେତୁ ଆଗତ ଜ୍ଞାନବଳେ । ସିଗୁଣ ଛେଦନ କୁଠାରେ ॥
 ଜୀବ ପରମ ଏକ ଦେହ । ପ୍ରକୃତ ସଂଯୋଗରୁ ମୋହ ॥
 ଏ ଆତ୍ମା ଯାତ କୃତ ବିଧି । କହିଲୁ ବଶିଷ୍ଠ ହୋ ଶୋଧୁ ॥

ଅଶ୍ରୁବ୍ରହ୍ମେ ପ୍ରୀତି କର । ହେତୁକୁ ଯେନିଶ ବିହର ॥
 ଅଲେଖ ଅବାଇ ମଣ୍ଡଳେ । ଭେଟାଅ ମନ ଯନ୍ତ୍ରଣାଳେ ॥
 ହିରୁଣ୍ଡବନ ହେବ କାଟ । ନୋହିବ ଜଳ ମୃତ୍ୟୁ ଭେଟ ॥
 ଫେଡ଼ି କହୁଲୁ ମାୟା ନାହିଁ । କହେ ଅରୁଦାନନ୍ଦ ବାଇ ॥
 ସହଜ ଆସାର ସାଧନା । ରାମ ଏ ଭାବେ ସାଧ କନା ? ॥
 ଏ ବ୍ରହ୍ମ ମୁଦା ପରଛନ୍ଦ । ଗୁପ୍ତ କହିଲେ ଗେ ବିନ୍ଦ ॥
 ପୁରୀ ଭୂଷଣ ମହାତମା । ବଶିଷ୍ଠେ ପ୍ରକାଶି ମହମା ॥
 ବ୍ରହ୍ମକୁ ଶାଙ୍କୁଳି ଛନ୍ଦଣି । ଚନ୍ଦ୍ରକ କାନ୍ତି କି ଉଜାଣି ॥
 ଏ ଭାବେ ଭବବନ୍ଦ ତୁଟି । ଅନ୍ତେ ଅଭୟ ପାଦେ ଖଟେ ॥
 ସେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ କରି ଆଶ । ଭାଣେ ଅରୁଦାନନ୍ଦ ଦାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡଲିଖନେ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତି ହେତୁ
 ଭୂଷଣ ବଶିଷ୍ଠସମ୍ପାଦେ ଶ୍ରୀଗୁରୁଶିଷ୍ୟ ଉପଦେଶେ
 ଦଶମ କଳ୍ପ ଭକ୍ତଃ ॥

ଏକାଦଶ କଳ୍ପ ।

ଶ୍ରୀ ବଶିଷ୍ଠ ଉବାଚ ।

କହନ୍ତି ପଦ୍ମଯୋନି ବଳା । ଅନାମ ପ୍ରେମେ ହୋଇ ଭୋଳା ॥
 ଭୂଷଣେ କରଣ ବିନତି । ନଗମ ତହ ପରୁରନ୍ତି ॥
 ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ସିଦ୍ଧଅଙ୍ଗୀ । ତୁମ୍ଭେ ଯା କହୁଲୁ ଯାହାଙ୍ଗୀ ॥
 ସେ ପରବ୍ରହ୍ମ ନିର୍ବିକାର । ବିହରେ ଛପନକୋଟିର ॥
 ଦୁଇଜି ପ୍ରକଟ ବଳାସ । କହ ନଗମ ଉପଦେଶ ॥
 ସେ ବ୍ରହ୍ମ ଆଦି ଅଦ୍ଭୁତ । କହ କି ସୂକ୍ଷ୍ମ ହେବ ଠାବ ॥
 ତୁମ୍ଭେ ତ ପରମ ମହତ । ମୁଁ ଜନ୍ମେ ଜନ୍ମେ ତୋର ଭୂତ୍ୟା ॥
 ଏମନ୍ତ କହ ମୁନିବେ । ନମିଲେ ଭୂଷଣ ପଦ୍ମର ॥
 ଉଠ ଭୋରଣି ବୋଲି ଭାଷି । କହେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ କାକଶିଷି ॥

ଶ୍ରୀ ଭୃଗୁ ଉବାଚ ।

ଶୁଣ ହେ ବେଦପତି ସୁତ	। ଏ ଆତ୍ମା ସର୍ବକ୍ଳେଶୁକ୍ତ	॥
ବିହରେ ସମାନ ବେଞ୍ଚରେ	। ନିର୍ଗୁଣ ନିତ୍ୟ ନିର୍ବିକାରରେ	॥
ଅବର୍ଣ୍ଣ ଅନନ୍ତ ଅରୂପ	। ଅବଳମଣ୍ଡଳେ ତା ଧାପ	॥
ଗଳିପଡ଼ଇ ନବଦ୍ଵାରେ	। ଗାୟତ୍ରୀ ସାବଣୀ ବଧୂରେ	॥
କାଳୁକା ଦ୍ଵାର ଅଛି ମୁଦା	। କରପାରିବ ଯେବେ ସିଧା	॥
ସେ ଦ୍ଵାରେ ମନ ହେତୁ ବୁଦ୍ଧି	। ଏ ନବଦ୍ଵାରୁ ନେଇ ଶୋଧ	॥
ଏକତ୍ର ଜଳେ ଦିବା ନିଶି	। ଫିଟିବ କାଳମାୟା ପାଶୀ	॥
ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇବ ଏ ଦେହ	। ନାହିଁ ଲାଗିବ ମୟା ମୋହ	॥
ସିଗୁଣ ଏକଗୁଣେ ସୁପି	। ଅଣ ଅକ୍ଷର ସୂକ୍ଷ୍ମେ ଜପି	॥
ମହା ମାୟାର ବନ୍ଧୁ ଯେତେ	। ଆଳସ୍ୟ ବିଳାସ ସମୁକ୍ଳେ	॥
କୁଟେ କପଟେ ଆଦିଛନ୍ଦ	। ଅପରେ ଦେବଙ୍କ ପ୍ରମାଦ	॥
ଏଜ୍ଞାନେ ସର୍ବ ହେବ ଦୂର	। ନାହିଁ ପଶିବ ଘରେ ଶ୍ଵେର	॥
ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇବୁ ଶ୍ଵେତସ୍ଵ	। ଯେବେ ତୁ ଫାରୁ ଏଥେ ପଶି	॥
ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଅର୍ଦ୍ଧ ଗୃହେ ଭର	। ଚକ୍ର ଚକ୍ତି ସ୍ଥିର କର	॥
ହେତୁର ମୂଳେ ମନ କ୍ଷେପ	। ଦିବା ରଜନୀ ବସି ଜପ	॥
ଆବିଷାଶି ଟେକ ତାକୁ ଗୁଳ	। ଚୈତନ୍ୟ ମୁଦ୍ରା ପାଡ଼ି ଖେଳ	॥
ବହନ୍ତା ଫେରାଅ ନରତେ	। ଚକ୍ର ଅମଳ ଶିଖ ପଥେ	॥
ବକୁ ନାଳରେ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ	। ଜଗତେ ଭଜ ତୁ ଚେତାଇ	॥
ଏଜ୍ଞାନ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତ ହେତୁ	। ପରିଲେ ସାଧ ଆତ୍ମା ତରୁ	॥
ହେତୁକୁ ବାରିଥାଅ ଖଟି	। ଯିବ ସିଗୁଣ ସୂକ୍ଷ୍ମ କଟି	॥
ମୁଁ ତେତେ କହୁଛି ବଶିଷ୍ଠ	। ସବୁହିଁ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ଶେଷ	॥
ସେ ଆଦି ଅନାଦି ଶ୍ରୀହର	। ଛନ୍ତି ସକଳ ଘଟେ ପୂର	॥
ଶ୍ରୀମା ଆକୃତ ହୋଇ ଦେହ	। ଘୋଡ଼ାଇ ଅଛି ସେ ଅରେହ	॥
ଜ୍ଞାନକୁ ଭୁଲିଛନ୍ତି ନିତି	। ଅଜ୍ଞାନୀ ଜନ ନ କାଶନ୍ତି	॥
ଯେ ରଜ ଗୁଣେ ପ୍ରାଣ ମୁତ	। କୁମତି କୃପଣ କୁସିତ	॥
ତମ ରଜସ ପ୍ରାଣୀ କର	। ଏ ଧର୍ମ ନୁହଇ ଆଗୁର	॥

ସାରୁକ୍ୟମୟ ଏ ବିଭୂତି	। ଶୁଣ ହୋ ମହାତ୍ମା ପୁରତି ॥
ଅଂଶ ନିତି ଲକ୍ଷ୍ମକର	। ଅଜପା ଅଗନ୍ଧାକୁ ଧର ॥
ଅନନ୍ତ ମୂର୍ତ୍ତି ଅନ୍ତେ ବିଜେ	। ସେ ବ୍ରହ୍ମ ସନାତନ ଗଜେ ॥
ଦେଖି ବିଭୂତି କାମୁରୁପ	। ଏ ସେ ପରମ ପିତାକଳ୍ପ ॥
ଅକ୍ଷୟ ସିଦ୍ଧବନେ ବ୍ୟାପୀ	। ବିହନ୍ତା ଯେ ବ୍ରହ୍ମ ସ୍ୱରୂପୀ ॥
ନ ପୁଣ ବୃଷ୍ଟି ଆଗେ ଶେଲେ	। ଦିବ୍ୟ କାଞ୍ଚନ ମୂର୍ତ୍ତି ଚଳେ ॥
ସକଳ ଭୂତେ ମଞ୍ଜୁରୁର	। ମହିମା ଅପାରୁଁ ଅପାର ॥
ପେଡ଼ି କହିଲୁ ମାୟା ନାହିଁ	। ଭୋ ମହାମୁନି ଭଜ ଧାର ॥
ବାରକୁବାର ଚଉବିଂଶ	। ବାର ପରମ ହଂସେ ମିଶ ॥
ବାର ମିଶାଇ ବାରମେଳ	। ଶିବ ଏ ରସେ ନନ୍ଦ୍ୟ ଭୋଳ ॥
ନାରଦ ମୂଳେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନୀ	। ଅଛନ୍ତି ଏ ଭାବକୁ ଦେନ ॥
ଏ ସୁନ୍ଦର ଯୋଗ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ	। ବଶିଷ୍ଠ ହୃଦପଦ୍ମେ ଘେନ ॥
କହନ୍ତି ନେମାଳ ଅରୁଦ	। ସେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଶିଷ୍ୟକତି ॥
ସୁଜନ ଗୁପତି କରିବ	। କହ ଅଛନ୍ତି ବାସୁଦେବ ॥
ଯେ ଆତ୍ମା ଜ୍ଞାନ ସାଧୁନର	। ଦା ପାଦେ ଅରୁଦ କିଙ୍କର ॥

ଭଦ୍ର ଶ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମଣଙ୍କୁଳିବର୍ଣ୍ଣନେ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତି ହେତୁ
ଭୂଷଣବଶିଷ୍ଠସମ୍ପାଦେ ଶ୍ରୀ ଧୂରୁଶିଷ୍ୟ ଉପଦେଶେ
ଏକାଦଶ କଳାଉକ୍ତଃ ।

ଦ୍ଵାଦଶ କଳପ

ଶ୍ରୀ ଭୂଷଣ ଉଦାତ ।

ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ମହାମୁନି	। କହବା କ୍ରହ୍ମଯୋଗ ବାଣୀ ॥
ଯେ ଜ୍ଞାନ ସାଧୁର ଉତ୍ତର	। ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତେ ଅଜାମର ॥
ତୋ ସେବକ ଭାବେ ମୁଁ କହୁଛି	। ତୁ ଆନେ ନ କହୁକୁ କିଛି ॥
ସପଦବାର ତଥ୍ୟ ଭୋଗ	। ସଦ୍ରାଜେ ବିହନ୍ତା ସିଦ୍ଧବ ॥

ଏ ଆଦି ବାର ଦିଅ ଧର	। ପବନ ସାଧନା ନ କର	॥
ଆଗୁର ହିନ୍ଦୁ ବିଧି ଯେତେ	। ଏହା ନ ସାଧ କଦାଚେତେ	॥
କେବଳ ନିଜ ଦେହ ଧର	। ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ତର୍ପଣ ନ କର	॥
ହଂସା ଅଇର ତମ ଗୁଣ	। ତେଜ ସକଳ ମନୁଁ ବଦ୍ଧ	॥
ଘାନ୍ତ କୋଠାରେ ସତ୍ୟ ଗୁଣ	। ଆରାଧ୍ୟ ନିଜ ଆତ୍ମା ଚନ୍ଦ୍ର	॥
ମନ୍ତ୍ରରେ ବାମଅଙ୍ଗ ପଡ଼ି	। ବାମ ଭୁଜରେ ଶିର ପଡ଼ି	॥
ଦକ୍ଷିଣେ ବାମ ପାଦ ଛଦ	। ବାରିଣ ପଥରେ ନ ଶ୍ରେୟ	॥
ବାମାଙ୍ଗେ ପକାଇ କପାଟ	। ଦକ୍ଷିଣେ ଏକ ଧାର କାଟ	॥
ବାରକୁ ବାର ସମକର	। ବସିଣ କଳାରେ ସଂସର	॥
ତହନ୍ତା ଫେରାଅ ଉଷ୍ଣକୁ	। ବାହାର ବାର ଭିତରକୁ	॥
ଉଜାଣି ନ ତୋଳିବୁ ବାବୁ	। ସହଜ ସୁଯୋ ବଳାଇବୁ	॥
ଦଉଳ କର ହେବୁ ଧାଇଁ	। ଏ ସେ ଅଗଣ୍ଡ ଜ୍ଞାନ ଭୁଇଁ	॥
ଏ ଜ୍ଞାନ ସବୁ ଜ୍ଞାନେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ	। ଫେଡ଼ି କହିଲୁ ହେ ବଶିଷ୍ଠ	॥
ଏ ଚନ୍ଦ୍ର କାନ୍ତି ହେବୁ ସାର	। ଅଗଣ୍ଡ ଆତ୍ମାର ବିଗୁର	॥
ରେମ ସୁଯୋ ଏ ସାଧନ	। ଦକ୍ଷା ଅନାଦି ଧର୍ମ ସିନା	॥
ଏ ଧର୍ମେ ଆଶ୍ରୟ ଯେ ନର	। ସୁରେ ବଦନ୍ତି ତା ପୟର	॥
ସି ଗୁଣ ବନ୍ଧନ ତା ବୁଝେ	। ବୁଝି ନୟନାନଳ କଟେ	॥
ଦେହନ୍ତା ବିଷ୍ଣୁ ଗର୍ଭେ ବାସ	। ସେ ଅଟେ ଅଲେଖଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ	॥
ଆବର ବିଷମ ସ୍ୱୟତ	। କହିବା ଶୁଣ ତପୋବନ୍ତ	॥
ଏ ଦେହେ କର୍ମାଦି ଅଇର	। ଅଛନ୍ତି ଆତ୍ମାକୁ ଆକୋର	॥
ଯଦି ମନକୁ ଭ୍ରମ ଲବେ	। ମାୟା ସକଳ ମଦଭବେ	॥
ତେବେ ଫଳ ସଂ ତେଜ	। ଏକାଗ୍ରେ ଚିତ୍ତକୁ ନିମଜ୍ଜି	॥
ଅନନ୍ତ କଳ୍ପ ଧର୍ମପାତେ	। ଭକ୍ଷଣ କର ପ୍ରତିଦିନେ	॥
ସେମାଅ କହିଛନ୍ତି ମୋତେ	। ଫେଡ଼ି ମୁଁ କହୁଅଛି ତୋତେ ॥	॥
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶିମୁଳ ବୃକ୍ଷ ମୂଳ	। କାଟି ଭୁଞ୍ଜିବ ଛଡ଼ି ପଳ	॥
ଛଡ଼ି ଦବସ ପୁଣି ଅନ୍ତେ	। ଭକ୍ଷଣ କରବ ଏକାନ୍ତେ	॥
ପୁରୁଷ ବଳି ଯେ ପଡ଼ିବ	। ପକାଇ ନଗ୍ନ ଆଶିବ	॥

ଏକ ଅଧିକ ବିଂଶ ଦିନ । ଭକ୍ଷଣ କରିବ ଯଦେଶ ॥
 କାମିଙ୍କ କାମ ହେବଦୂର । ଧାରଣା ରହିବ ଶରୀର ॥
 ଧୁର ଏ ବଚନ ମୋ ସତ୍ୟ । ଦୂର ହୋଇବ ବିପ୍ଳବ ॥
 ବିନା ଆହାରେ ତନୁ ଧରି । କ୍ଷୀଣ ନୋହିବ କାୟା ଶେ ॥
 ଗୁପ୍ତ ଜ୍ଞାନ ଏ ବିରୁଦ୍ଧ । ଅଜ୍ଞାନ ଜନେ ଅଗୋଚର ॥
 ଫେଡ଼ି କହିଲି ମାୟାକାହିଁ । ରହୁ ନିଜ ଆତ୍ମା ଧାଇଁ ॥
 ଶୁଣି ପ୍ରଚଣ୍ଡ ସୁତ ବାଣୀ । କହେ ବଶିଷ୍ଠ ତପୋଧନ ॥
 ଶ୍ରେ କାକ ପରୁରର ତୋତେ । ଏ କଲ୍ପ ଭୁଞ୍ଜିବା କେମନ୍ତେ ॥
 ନିର୍ଜନେ କିବା ଜନ ମେଲେ । ଆହାରେ କିବା ନିଆହାରେ ॥
 ସମ୍ମୁଖେ ମୋତେ ଆଜ୍ଞାଦିଅ । ଦକ୍ଷିଣାବ୍ରତ ହେଉ ଦେହ ॥
 ତୁମ୍ଭେ ମୋ ଆତ୍ମା ନିଜ ଗୁରୁ । ଆଜ୍ଞା ପ୍ରକାଶ ଶ୍ରୀମୁଖରୁ ॥
 ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତେ ତୁ ମୋ ସଖା । ନେଇ ଅଶଶ୍ଚ ଭୂମି ଦେଖା ॥
 ଏମନ୍ତ କହି ମହାପଦ । ଆନନ୍ଦେ ନମିଲେ ଧରତ ॥
 କହନ୍ତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଶ୍ୱାସ । ଶୁଣ ହୋ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବିଷୟ ॥
 ଏ ଗୁପ୍ତ ନ କହିବ କାହିଁ । ଫେଡ଼ି କହିଲୁ ମାୟା ନାହିଁ ॥
 ମୋତେ ଚିହ୍ନାଇ ଉନ୍ନି ହରି । ତେଣୁ ଏ ଜ୍ଞାନ ହୃଦେ ସୁର ॥
 ଗୁପ୍ତ ଗୁପ୍ତ ଗୁପ୍ତ । କହିଲେ ବରଜ ଅତ୍ୟନ୍ତ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମଶାକ୍ତଲିକ୍ଷଣେ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତି ହେତୁ ଭୂଷଣ

ବଶିଷ୍ଠସମ୍ପାଦେ ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଶିଷ୍ୟ ଉପଦେଶେ ଦ୍ୱାଦଶ

କଲ୍ପ ଉକ୍ତଃ ॥

ତପୋଦଶ କଳ୍ପ ।

ଭୂଷଣ ଉବାଚ ।

କହନ୍ତି ପ୍ରଚଣ୍ଡ ତନୁସ୍ଥି । ବଶିଷ୍ଠେ ଦୟା ଭବ ବହୁ ॥
 ଶୁଣ ହେ ବ୍ରହ୍ମାର ଜନନ । କହିବା ଗୁପ୍ତ ଚରଣ ॥
 ଯଦି ସାଧୁକ୍ୟ ବନବାସେ । ନିଗମ ଭଜନ ସନ୍ଧ୍ୟାସେ ॥

ବହୁଶ ଦିଗାମ୍ବର ବେଶେ	। କରବ ଯା'ର ମାର ଗ୍ରାସ	॥
ନିର୍ଜନେ ଏକାକୀ ବଇଁ	। ଥିବ ନଗମ ପଥେ ଦୃଷ୍ଟି	॥
ଗୁରୁ ଶ୍ରୀମୁଖୀ ଆଜ୍ଞାପାଇଁ	। ଦକ୍ଷିଣାବୃତ୍ତ କରି ବାଇ	॥
ବିମାଳେ ପକାଇ କପାଟି	। ଦିବା ଜେମା ଥିବ ଖଟି	॥
ଯେ ଗୁରୁ ଜାଣନ୍ତି ଏ ତତ୍ତ୍ୱ	। ସେ ପାଦେ ସେବିବ ନିଅନ୍ତ	॥
ସମ୍ମୁଖେ ଆଜ୍ଞାଦେନ ଜୀବ	। ଏ କଲ୍ମ ନିର୍ଜନେ ଭୂଜିବ	॥
ପୃଥ୍ୱୀ ପାନରେ ରଖି ଦେହ	। ନୋହିଲେ ମାର ପାନେ ରହ	॥
ବହୁବ ଏକବିଂଶ କଳ	। ତା ଅନ୍ତେ ଭକ୍ତି ଫଳମୂଳ	॥
ତୃତୀୟ ସମ୍ଭବ ଯାଏ	। ଏ ଭାବେ ସ୍ଥିର କରି କାୟେ	॥
ଆସନ ପାଲଟି ଫେରିବ	। ଦକ୍ଷିଣାବୃତ୍ତ ସ୍ଥିର ହେବେ	॥
ପାଲଟି ଯିବ ଚକ୍ରକାନ୍ତି	। ଅସନ ତେଜ ହେବ ଶକ୍ତି	॥
ଭ୍ରମିବ ଦେଶେ ବନଦୋରେ	। ଚକ୍ର କିଶିତ ଆହାରେ	॥
କନ୍ଦୁୟ ସୁଦ୍ଧ ଜାତନ୍ଦୁୟ	। ଯୁଗାନ୍ତେ ଦେହ ନୁହେଁ କ୍ଷୟ	॥
ଅଲେଖ ଦର୍ଶନେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ	। ଅନ୍ତେ ଅଲେଖ ଗର୍ଭେ ସ୍ଥିତ	॥
ଅହଂସା ଲକ୍ଷଣ ଏ ଧର୍ମ	। ନିଷ୍ଠାମ ନିତ୍ୟ ସେବା କର୍ମ	॥
ଏ ଚକ୍ରକାନ୍ତିର ବିଭୂତି	। ବଶିଷ୍ଠ ଦୃଢ଼େ ଆଥ ଚେତି	॥
ଏ ଗୁପ୍ତ ସନାତନ ଦକ୍ଷା	। ଏକାକୀ ହେତୁ ପଥ ଶିକ୍ଷା	॥
ବିଶ୍ୱ ଉପାଦି ସ୍ଥିତି ଯହଁ	। ମନ ଉଦୟ ମନ୍ତ୍ର ଧ୍ୟାନ	॥
ବାହ୍ୟ ସକଳ କର୍ମ କାଟ	। ଅନ୍ତ ନିର୍ଗୁଣ ପଦୋ ଖଟ	॥
ସକଳ ଧର୍ମପରେ ଧର୍ମ	। ଏ ଅଶାକାର ଦକ୍ଷ ମର୍ମ	॥
ଶିଶୁ ବେହୁଁ ଏ ବାକ୍ୟ ଉଦେ	। ମୋହିନ୍ତି ଶିକ୍ଷା ଦକ୍ଷା ପଦେ	॥
ସମାନ ଯିଲେକ ଏ ଲୋକ	। ଏକ ବ୍ରହ୍ମର କ୍ରିତା ଦେଖ	॥
ନାନ ସ୍ୱରୂପ ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମ	। ମହିମା ନିଗମେ ଗୋଚର	॥
ନିର୍ଗୁଣ ପୁରୁଷ ମୁରାରି	। ଅରୂପେ ସବୁଭୂତେ ପୁର	॥
ଆଦକୁ ଆପେ ତ ଭଜନୀ	। ଆପଣା କଲ୍ମ କର୍ମେ ବଣା	॥
ସିଦ୍ଧ ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନୀ	। ଏ ଭାବେ ଆତ୍ମା ଭୂତେ ମାନ	॥
ସକଳ ଆତ୍ମାମୟ ତେଜ	। ନିଜ ମହିମା ପାଦେ ଭଜି	॥

ବଶିଷ୍ଠ କହୁଲ ଏ ସାର । ଏ ଦାକ୍ଷା ହୃଦପଦେ ଧର ॥
 ଦକ୍ଷିଣେ ଶୂନ୍ୟକୁ ଉକାଶି । ମନ ମହନ ସୁଦେଶୀଣି ॥
 ପରେ ପରମ ଅଙ୍ଗେ ମିଶ । ପ୍ରକୃତ ହୋଇବ ପାଞ୍ଜି ॥
 ଧୂବ ବଚନ ଏ ମୋହୋର । ଶ୍ରେ ମୁନି ହୃଦପଦେ ଧର ॥
 ହେଇଲୁ ମାୟା ନାହିଁ କିଛି । ତୁମ୍ଭେ ତ ପଦ୍ମଯୋନି ବସି ॥
 ମୋର କଳାଣ ଡୋଡେ ହେଉ । ତେ ଚିତ୍ତ ବ୍ରହ୍ମପଦେ ରହୁ ॥
 ଗୁପ୍ତ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ଶୁଣ । ବଶିଷ୍ଠ କହୁଲେ ଭୁଷଣ ॥
 ଅର୍ୟତା ରାମକୁ କହନ୍ତି । ଏ କଳିଯୁଗେ ଏ ଗୁପ୍ତ ॥
 ପୁଣିଷ୍ୟ ପାଶେ ଗୁରୁ କହେ । ଯେ ଗୁରୁ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ମନ୍ତ୍ର ॥
 ସେ ଗୁରୁ ବଚନ ବିନୋଇ । କହେ ଅରୁତା ନନ୍ଦ ବାଇ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମଶାଙ୍କୁଳିବର୍ଣ୍ଣନେ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତି ହେତୁ ଭୂଷଣ
 ବଶିଷ୍ଠ ସମ୍ପାଦେ ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଶିଷ୍ୟ ଉପଦେଶେ ସମ୍ପ୍ରେ ଦଶ
 କଳା ଭକ୍ତ ୫

ସ ମ ପ୍ତ ।

ଶ୍ରୀ ଅଶାକାର ସଂହିତା ।

ଅଶାକାରଂ ମହାଶୂନ୍ୟଂ । ଶୂନ୍ୟମଧ୍ୟେ ନିରାମୟଂ ।

ନିରାମୟଂ ଅଜ୍ଞା ଜ୍ୟୋତିଃ । ସଂଜ୍ୟୋତଃ ଭଗବାନୟଂ । ଗୀତା ।

ଜୟ ଜୟ ପ୍ରଭୁ ଜଗତରାଜ୍ୟର ନମ୍ନି ତୋ କରୁଣାସାଗର ।

ନମୋ ବିଷ୍ଣୁର ନମୋ ଦୟାନିଧି ମହିମା କେ ପରେ କହି । ୧ ।

ଅବ୍ୟୟ ବ୍ରହ୍ମହିଁ ଅବିନାଶି ନାଥ ସୁଦୟା କରିବ ବାରେ ।

ଅନେକ ଯୋଗେ ଯା ବ୍ରହ୍ମା ନ ପାଇଲେ ସେ ଜ୍ଞାନ କହିବ ମୋରେ ॥

ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ ବିଷୟ ଦେଖିଣ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାଦରେ ଧାନ ।

ପାମର ଅରୁଣ ପଦ୍ମପାଦେ ଚିତ୍ତ କହଇ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାମ । ୩ ।

ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଚରଣେ ବିନୟ ହୋଇଣ ବୋଲେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ ।

ଉଦାର କର ହେ ପ୍ରଭୁ ମୋତେ ବାରେ ଫିଟାଇଣ ମୋହ ଫାଶ ॥

ଚରଣେ ପଡ଼ିଣ କରେ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ ବୋଲେ ବ୍ରଜରାମଦାସ ।

ପୂଜା ଅକ୍ଷତ ଯେ ଶ୍ରୀଫଳ ରଖିଣ ଉଠି ଉଭା ହୁଏ ପାଶ । * ।

ବୋଲଇ ଶ୍ରେୟେକ ଗୁରୁ ପରଂବ୍ରହ୍ମ ମୋହରୁ ଉଦାର ମୋହେ ।

ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀଚରଣେ ଶରଣ ପଶିଲି ନିଜସ୍ବ ମୋହର ଶତେ । ୬ ।

ନାମ ଦତ୍ତ ମୋତେ ବୁଝାଇ କହିବ ଫଣୟ ମନୁ ଦହିବ ।

ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀଚରଣେ ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇଣ ମନ ମୋ ନରତେ ଥିବ । ୭ ।

ଜ୍ଞାନ ଯେ ଅରୁଣ ପଦ୍ମପାଦେ ଚିତ୍ତ ରାମକୁ ପାଶେ ବସାଇ ।

ଶୁଣ ରାମଦାସ ଯାହା ପଢ଼ୁରଲ ତୋ ଆଗେ କହିବା ଫେଲି । ୮ ।

ଯାହା ପଢ଼ୁରଲୁ ଗରଜକୁମର ବ୍ରହ୍ମର ଚିତ୍ତଟି ସେହୁ ।

ବିଶେଷ ତୋ ଆଗେ ଥୋକାୟେ କହିବା ନାମ ବ୍ରହ୍ମବୋଲି ଯେହୁ ॥

ଆଗେ ହେଲୁ ନାମ ପଛେ ହେଲୁ ବ୍ରହ୍ମ ନାମଟି ସବୁର ମୂଳ ।

ନାମେଟି ଜଗତ ବ୍ୟାପିଣ ଅଛଇ ନାମେଟି ସକଳ ମୂଳ । ୧୦ ।

ନାମଟି ହିଁ ତତ୍ତ୍ୱ ନାମଟି ହିଁ ସତ୍ୟ ନାମଟି ଲଳାକରତା ।
 ନାମଟି ହିଁ ଯୋଗ ଶ୍ରେଣୀ କରୁଥାଇ ନାମଟି ସବୁ ହରନ୍ତା । ୧୧ ।
 ନାମକୁ ଭେଦଲେ ଧନ୍ଦା ଦୁଃସିଦ୍ଧ ଫିଟିବ ଯମ ଅଗଳି ।
 ନାମକୁ ଭେଟିଲେ ବ୍ରହ୍ମକୁ ଦେଖିବୁ ଯମପୁର ଯିବୁ ବଳି । ୧୨ ।
 ନାମ ଗଲେ ରୂପ ନ ହୁଇବେ କେନ୍ଦ୍ର ନାମ ସ୍ୱଚାରୀ ଏ ଭଲ ।
 ନାମ ଗଲେ ରୂପ ବିଅର୍ଥ ହୋଇବ ରୂପକୁ ମଣିବେ ସଲ । ୧୩ ।
 ଶୀତା ଭାଗବତ ପୁରାଣ ଆଦି ଏ ସବୁର ମୂଳଟି ନାମ ।
 ନାମରୂପ ଅଟେ ନିମ୍ନତ ଅନାମ ବୋଲି ତୁହି ଶୁଣ ବାମ । ୧୪ ।
 ଅନାମ ଅଣଅକ୍ଷର ବୋଲି ଜାଣ ନାମ ତତ୍ତ୍ୱ ବୋଲି ତାକୁ ।
 ଅନାଦି ଅନନ୍ତ ଅବ୍ୟକ୍ତ ନାଦ ନ ଜାଣି ତହିଁ ପରକୁ । ୧୫ ।
 ଯେସନ ସାଗରେ ସର୍ବ ଜଳମାନେ ମିଳନ୍ତି ଯଥା କାଳରେ ।
 ସ୍ୱନାମ ଗୁଣମାନ ଯେ ସଂହରଣ ରହି ବରୁଣ ଆଳରେ । ୧୬ ।
 ସେ ଯେ ସିନ୍ଧୁଜଳ ତହିଁ ସର୍ବ ମେଳ ସକଳ ତତ୍ତ୍ୱଟି ସେହି ।
 ସଙ୍କ ଆଦିମୂଳ ପରମ ମଙ୍ଗଳ ଅଣକାର ବୋଲି ଯେହି । ୧୭ ।
 ଅଣକାରଟି ଆକାରରେ ମିଶିଲେ ତହିଁରୁ ରୂପ ପ୍ରକାଶ ।
 ଅନାମିକାକୁଟି ଅଣକାର ବୋଲି ଆକାରରେ ରୂପ ବାସ । ୧୮ ।
 ସଙ୍କ ନାମ ମୂଳ ଅନାମରେ ଠୁଳ ଅନାମିକା ବୋଲି ନାମ ।
 ତୋ ଆଗେ କହିଲୁଁ ବରଜକୁମର ଆଶେ କର ନାମ ବ୍ରହ୍ମ । ୧୯ ।
 ନାମକୁ ପାଇଲେ ରୂପ ଲେଖନାହିଁ ସଙ୍କରୂପ ଯହିଁ ଠୁଳ ।
 ନାମକୁ ଚିହ୍ନିଲେ ଧନ୍ଦା ଫିଟିସିବ ସବୁ ନାମରେ ଯେ ମୂଳ । ୨୦ ।
 ସବୁଠାରେ ନାମ ଥାଇଁ ନ ମିଶଇ ରୂପରେ କରନ୍ତୁ ବାସ ।
 ଅବ୍ୟୟ ଅନାଦି ଅବିନାଶୀ ବ୍ରହ୍ମ ସଙ୍କ ରୂପରେ ପ୍ରକାଶ । ୨୧ ।
 ତାହା କହିଦେବା ବରଜନନ ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗାଳି ଧନ ।
 ଯେଣୁ ଅନ୍ତର ଆତ୍ମା ତାହା କହିଲୁଁ ଶୁଣ ବାବୁ ଦେଇ ମନ । ୨୨ ।
 ସେ ନାମ ଯେମନ୍ତ ଜଗତେ ପୁରନ୍ତି କେ ଜାଣେ ତହିଁର ଗତି ।
 କେମଳ ଗୁରୁ ଆଜ୍ଞା ଥୋଟକ କହିବା ଶୁଣ ଦେଇ ହେବୁ ମତି ॥
 ବକ ଯେସନ ଇନ୍ଦ୍ରଗଣ ନିରୋଧ ନିଶ୍ଚଳ ଧ୍ୟାନରେ ରହି ।

ମୀନ ପଡ଼ିଲେ ସେ ଝାମ୍ପିଣ ଧରଇ ଦେସଇ ଯେବେ ହୁଅଇ । ୨୧
 ସ୍ତେ ମନକୁ ନେଇ ନିଶ୍ଚିତଲ ରଖିଲେ ସକଳ ସୁଖ ପାଇବୁ । ।
 ନାମ ତତ୍ତ୍ୱରୂପେ ଅରୂପ ନଇର ନିବାସ ବ ସ ଚିହ୍ନିବୁ । ୨୫ ।
 ସେ ନାମ ମହିମା ଶୁଣ ବ୍ରଜମଣି ଜଗଦେଶ ଅଛି ପୁର ।
 ଅଣଅକ୍ଷରକୁ ଭଜିଲେ ସେ ନାମ ବ୍ରହ୍ମକୁ ଯେ ଠାବ କର । ୨୬ ।
 ସେ ନାମ ବ୍ରହ୍ମ କାହିଁରେ ସାଜିଛି କାହିଁରେ ଅଛଇ ରଜି ।
 ତାହା ନ ଥିବା ହୋଇଣ ଠାବ ନାହିଁ ସବୁଠାରେ ନାମ-ସାଜି । ୨୭
 ବାଜୁଅଛି ନାମ ଯେତେଠାରେ ଦେଖ ଚଳପ୍ରଚଳଟି ସେହୁ ।
 କାଟ ପଡ଼ଇ ଦମ୍ପତି ଶଗ ନାଗ ସବୁଠାରେ ନାମ ରହି । ୨୮ ।
 ସଜିଅଛି ନାମ ଯେତେଠାରେ ରାମ ଅଚଳ ଅଟଇ ସେହୁ ।
 ଜୀବ ସ୍ୱରୂପେ ବିଜୟ ନାମ ବ୍ରହ୍ମ ଗଜା ଅଙ୍କୁରଇ ଯହୁଁ । ୨୯ ।
 ରଜିଅଛି ନାମ ଯେତେ ଯେତେ ଠାରେ ଶୁଷ୍କଅସ୍ତ୍ର କାଷ୍ଠ ଦୁଣ୍ଡ ।
 ଗଜା ନ ଅଙ୍କୁରେ ଇଚ୍ଛାୟେ ନ ଚଳେ ତହିଁ ନାମ ଥାଇ ପୁଣି ୩୦ ।
 ସାଜିଅଛି ନାମ ଅନଳରେ ଦେଖ ଗୁଲିଲ ସେ ଚଳିଯାଇ ।
 ଜଳରେ ସ୍ଥଳରେ ନାମ ସାଜିଅଛି ନ ଚଳେ ନିଶ୍ଚଳେ ଥାଇ । ୩୧ ।
 ସାଜିଅଛି ନାମ ଲେହ ପାଥାଣରେ ପବନ ଅଛଇ ରଜି ।
 ବିନା ଗୁଲିବାରେ ପବନ ଚଳଇ ନାମ ଠାବକର ଖୋଜି । ୩୨ ।
 ଏହିରୂପେ ନାମ ଜଗତେ ପୁରୁଛି ରୂପକୁ ଜାଣନ୍ତି ସବ ।
 ବ୍ରହ୍ମକୁ ହିଁ କେହି ଭେଦ ନ ପାରନ୍ତି ହେଆନ୍ତି ମନେ ଗଞ୍ଜ । ୩୩ ।
 ଏକ ବ୍ରହ୍ମ ଦେଖ ଜଗତେ ପୁରୁଛି ନାମ ରୂପରେ ଅଶେଷ ।
 ନାମକୁ ଚିହ୍ନିଲେ ଧଣ୍ଡା ପିଟିଯିବ ଶୁଣ ତୁ ହୋ ରାମ ଦାସ । ୩୪ ।
 ଚମ୍ପା, ନାଗେଶ୍ୱର, ପୁନାଗ, ବକୁଳ, ମନ୍ଦାର, ପାରିଜାତକ ।
 ଆମ୍ବ, ନିମ୍ବ ଆଦି କଦମ୍ବ ସହୁତେ ନଟିକାଳାଦି ଅଶୋକ । ୩୫ ।
 ଏଥରେହଁ ନାମ ବ୍ରହ୍ମ ପୁରୁଅଛି ଅନାମିକା ଠାବ କର ।
 ବୃକ୍ଷ ଆଦି କର ଯେତେ ତରୁବର ମିଶାଇ ଅନାମେ ଧର । ୩୬ ।
 ଶଗ ମୃଗ ଗଜ ଶୁକର ସହୁତେ ଯେନାମେ ନାମ ମିଶିଛି ।
 ମାତା ପିତା ପୁତ୍ର ଇଷ୍ଟବନ୍ଧୁ ମିଶି ଯହୁଁରେ ଯେମନ୍ତେ ଗଛି । ୩୭ ।

ଏ ନାମକୁ ଯେତେ ଚିହ୍ନି ତୁ ପାରିବୁ ମନର ସଂଶୟ ଯିବ ।
 ନାମ ଧଇଲେ ନାରାୟଣ ଦେବତା ନିକଟେ ସୁଦୟା ଥିବ । ୩୮ ।
 ଓଁକାର ଠାବରୁ ଯେତେ ଯେତେ ମନ୍ତ୍ର ସବୁ ଏଥିର ଭିତରେ ।
 ହକୋଧ ମନ ଏଥି କୋଧ ହୁଅଇ ରହିଲେ ସୈଦ୍ଧ୍ୟ ଭିତରେ । ୩୯ ।
 ନାନା ପାତକ କରିଥିଲେ ତରଇ ଏନାମେ ରହିଲେ ମନ୍ତ୍ର ।
 ସକଳ ଦୁଷ୍ଟତମାନ ନାଶ ଯାଇ ଅଶଅକ୍ଷର ଯେ ଭଜି । ୪୦ ।
 ଅଶଳ କୋଟିଏ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଭିତରେ ଅଶ ଅକ୍ଷରଟି ସାର ।
 ଅନେକ ଯୋଗରେ ବ୍ରହ୍ମା ନ ପାଇଲେ ସେ ଅଟେ ଗୁରୁଭଣ୍ଡାର ॥
 ପୂର୍ବେ କର୍ତ୍ତ ତପ କରିଥିଲି ମୁହିଁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କରୁଣା କଲେ !
 କହା ଅବତାର କମଳଲେତନ ଶ୍ରୀମୁଖେ ମୋତେ ବୋଇଲେ ॥
 ସୁଦାମ ନାମ ଅଟଇ ଯେ ମୋହୋର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କରୁଣା ଯେଣୁ ।
 କଳିଯୁଗରେଣ ପାମର ଅରାଦ ନାମ ମେ ଅଟଇ ତେଣୁ । ୪୧ ।
 ଆପଣେ ଅନାଦି ଅବ୍ୟକତ ବ୍ରହ୍ମ ଶ୍ରୀଗୁରୁରୂପେଣ ଆସି ।
 ରୂପ ବେଶ ତାଙ୍କ ଅଶଶ୍ରିତ କେଶ ଦଶଗୁ ବ୍ରହ୍ମ ତପସୀ । ୪୨ ।
 ପଶ୍ଚିମ ବଟହିଁ ପାରୁଣେଶ ବସି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାମ କହିଲେ ।
 ଶ୍ରୀ ବିଦ୍ୟାନନ୍ଦ ବୋଲିଣ ସେହୁ ନାମ ବ୍ରହ୍ମ ବେଲିଣ ବୋଇଲେ ॥
 ଆଦିପ ପରବ୍ରହ୍ମ ସୁଦୟା କରିଣ ବୋଇଲେ ଶ୍ରୀମୁଖେ ଯେଣୁ ।
 ଶ୍ରୀଗୁରୁ ବୋଲି ମୁଁ ଚିତ୍ତରେ ଚିହ୍ନିଲି ପାଦରେ ପଡ଼ିଲି ତେଣୁ ॥
 ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇଣ ବୋଇଲେ ସେ ମୋତେ ଆମ୍ଭେ ତୋର ଗୁରୁ ଅଟୁଁ
 ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ଆମ ଶ୍ରୀଗୁରୁଙ୍କ ନାମ ଅଇଲୁ ଚାରିଧି ତଟୁ । ୪୩ ।
 ତାହା ଶୁଣି ମୁଁ ଯେ ଚିତ୍ତେ ପଡ଼ିଲି ସୁଦୟା ମେଠାରେ କଲେ ।
 ଅଶଅକ୍ଷର ଉପଦେଶ ଦେଇଣ ଅନ୍ତର୍ଜାନ ହୋଇଗଲେ । ୪୪ ।
 ସ୍ଵରଲ ସୁପତ ସକଳ ଯେ ଭେଦ କର୍ତ୍ତ ବାସନା ତୁଟିଲ ।
 ପାମର ଅରାଦ ତେଣୁକରି ପଦ୍ମବନରେ କାୟା ଲେଟିଲ । ୪୫ ।
 ଶୁଣ ରାମ ଦ.ସ ଯେତେ ଉପଦେଶ ସବୁର ମୂଳଟି ନ ମ ।
 ନାମକୁ ଭଜିଲେ ନାହିଁ କାଳଭୟ ନ ଦଣ୍ଡିବ ଆଉ ଯମ । ୪୬ ।
 ଯମଦଣ୍ଡକୁ ମୋହୋର ଭୟ ନାହିଁ ଆବହୁଁ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଛି ।

କାୟା ପ୍ରାୟେ ହୋଇ ତେଣୁ କରସିନା ଆରମ୍ଭେ ତନୁ ବଢ଼ିଛି ॥
 କମ୍ପ ସରଗଲେ କାୟା ମୋ ଟଳିବ ତତ୍ତ୍ୱ ନିରାଧାର ଏହି ।
 କେତେ ଦିନକୁ କେତେ କେତେ ବିଗୁର ରହବକି ତନୁ କାହିଁ ॥
 ତେଣୁ କରି ଶୁଣ ବ୍ରଜରାମ ଦାସ ତୁ ଲକ୍ଷ୍ମେ କରି ନାମକୁ ।
 ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଚରଣେ ସେବା କରି ନିତ୍ୟ ଛେଦ ଜଞ୍ଜାଳ ପାଶକୁ ॥୫୩॥
 ସେ ନାମ ମହିମା କହିଲେ ନ ସରେ ଶୁଣ ହୋ ବରଜ ତନୁ ।
 ତହୁ କରି ସହ ଗୁଣରେ ମଜ୍ଜିଲେ ନାମ ବିକଶିବ ମନୁ । ୫୪ ।
 ତରଳ ତେଜ ଗୁରୁପାଦେ ଭଜିଲେ ପାଇବୁ ଜ୍ଞାନର ଭୂଇଁ ।
 ଖର୍ଯ୍ୟ ବ୍ରତ ତପ ଫଳହିଁ ପାଇବୁ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଚରଣ କୁଇଁ । ୫୫ ।
 ଅବିଶ୍ୱାସ କଲେ ଅପ୍ରାପ ପାଇବୁ ଅନ୍ତରେ ବଣା ହୋଇବୁ ।
 ଅମୃତ ତେଜଶ ଅମେଧ ପାନରେ ଅନେକ ଗଞ୍ଜି ହୋଇବୁ । ୫୬ ।
 ଶ୍ରୀଗୁରୁ ବଚନ ଅଟେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ପ୍ରସ୍ତ କଲେ ହେବୁ ନଷ୍ଟ ।
 ଶୁଣି ରାମ ଦାସ ଚରଣେ ଲେଟିଣ କାନ୍ଦେ ପ୍ରାଣ କଣ୍ଠତଟ । ୫୭ ।
 ସୁଦୟାହିଁ କରି ମନତାପ ହର ଦମ୍ଭ ମୋ ନାଶ ଗୋସାଇଁ ।
 ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀଚରଣ ବିନ୍ଦୁ ପରିହାଣ ଅନ୍ୟ ଆଶା ମୋର ନାହିଁ । ୫୮ ।
 ଚରଣେ ଲେଟିଣ ବ୍ରଜରାମ ଦାସ ଉଠେ କରଇ ରୋଦନ ।
 ଦେଖି ଗୁରୁଦେବ ଶ୍ରୀଭୁଜେ ତୋଳିଣ ଶିଷ୍ୟକୁ କଲେ ବୋଧନ ॥
 କହିବା ତୋ ଆଗେ ଶ୍ରୀଗୁରୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞା କହିଲେ ଶାପ ପାଇବୁ ।
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭଣ୍ଡାର ଅବ୍ୟକତ ଧନ ପାଇଣ ଶାନ୍ତ ହୋଇବୁ । ୬୦ ।
 ଅଣଅକ୍ଷରଠାରୁ ଆଉ ଯେତେକ ଭଜନ ଅଟଇ ଜାଣ ।
 ଯୋଗ ମାର୍ଗ ପଥ ଯେତେକ ବୃତ୍ତନ୍ତ ସେହି ମତି ଅଟେ ସୁଖ ॥
 ଅନେକ କାଳରେ ଯୋଗ ସିଦ୍ଧ ହୋଇ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରକାଶଇ ଆସି ।
 କାୟାଗଲେ ଆସା ବିଅର୍ଥ ହୁଅଇ ଯୋଗ କାରଣ ନ ଆସି । ୬୧ ।
 ଅଣ ସାଧନା ଯେ ଅକଳ୍ପ ଭିତରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭକତି ପାଇ ।
 ଇହ ଲୋକେ ମୁକ୍ତି ନିର୍ମଳ ଆଗୁର ଅନ୍ତେ ବୈକୁଣ୍ଠକୁ ଯାଇ । ୬୩ ।
 କହିବା ବୁଝିବା ପାଇବା ଲହିବା ଇତ୍ୟାଦି ଅକ୍ଷର ଯେତେ ।

ଏଥରେହିଁ ନାମ ଥାଇ ନ ମିଶଇ ଭେଦଲେ ଯିବୁ ପରତେ । ୭୪ ।
 କହୁଦେବା ରାମ ଏଥର ବୁଝନ୍ତୁ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଭଣ୍ଡାର ଧନ ।
 ଶୁଣି ରାମ ଦାସ ଗୁରୁପାଦେ ଆସ ବସିଣ ସୁଶାନ୍ତି ମନ । ୭୫ ।
 ବୋଲନ୍ତି ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଶୁଣ ବ୍ରଜସୁତ କହୁବା ତୋତେ ବୁଝାଇ ।
 ପ୍ରଥମେ ଗୁରୁ ଯେ ବିଦ୍ୟା ପଢ଼ାବନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଭବ ଦୂରେ ଥୋଇ । ୭୬ ।
 ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ରୁଦ୍ର ତପକୁ ଯେ ଦୃଶ୍ୟ ଆଦ୍ୟରେ ପଢ଼ାନ୍ତି ଗୁରୁ ।
 ସାମ ଯଜୁଃ ଋକ ଅଥବା ଯେ ଆଦି ପଢ଼ାନ୍ତି ସିଇ ଠାବରୁ । ୭୭ ।
 କୋଡ଼ିଏ ଗୋଟିଯେ ଫଳା ପଢ଼ାଇଲେ ରଜତମେ ମନ ରସି ।
 ବ୍ରହ୍ମର ଭେଦ କିଛିହିଁ ନ ପାଇଣ କର୍ମ ମାର୍ଗେ ମନ ମିଶି । ୭୮ ।
 ପଢ଼ାଇଲେ ଗୁରୁ ଅଣଅକ୍ଷର ଯେ ଆଦ୍ୟ ଫଳରେ ରହିଲ ।
 ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ଗୁରୁ ଦେବଙ୍କ ଭଣ୍ଡାର ଗୁପ୍ତ ରୂପେ ଥୋଇଲ । ୭୯ ।
 ଗୁରୁଦେବ ଯେତେ ଫଳା ପଢ଼ାଇଲେ ସବୁ ବେଦର ବୁଝନ୍ତୁ ।
 ଅଣଅକ୍ଷର ସେ ବ୍ରହ୍ମର ବିରୁର ରହିଲେ ବେଦର ଅନ୍ତ । ୮୦ ।
 ଅଳପ ହୋଇ ଅଲଗେ ରହିଅଛି ଆସ୍ଥାନେ ନାହିଁ ଯେ ପ୍ରୀତି ।
 ଏଶୁକର କେହି ଭେଦ ନ ପାରିଲେ ବେଦରେ ବଳିଲ ମତି ॥
 କର୍ମ ଧର୍ମ ତପ ଦାନ ଯଜ୍ଞଆଦି ବେଦର ବିଧାନ ଏହି ।
 କର୍ମ ଆଚରଣେ ନରତେ ରସିଲ ଜ୍ଞାନ ଗୁରୁ ଆଜ୍ଞା ନାହିଁ । ୮୧ ।
 ପୂର୍ବ ହେତୁ ଥିଲେ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ପୂର୍ବ ଭାଷ୍ୟ ପାଇ ଏହା
 ପରତେ ଗୁରୁ ପାରି କରି ପାରିନ୍ତି ଯମ ଜଞ୍ଜାଳ ଦୋରେହା । ୮୨ ।
 ସଂସାରରେ କର୍ମ ମୂଳଟି ଅଟଇ ଏଥୁ ନାହିଁ ଭକ୍ତି ଲେଖ ।
 କର୍ମରେ ପ୍ରାଣୀ ଆତ୍ମଯାତ ହୁଅନ୍ତି ଉତ୍ପତି ପ୍ରଲୟ ନାଶ । ୮୩ ।
 ଦାନ ଯଜ୍ଞ ହିନ୍ଦ୍ରା କରି ପ୍ରାଣିମାନେ ଗୁଣ ସମ୍ପାଦି ଲଭନ୍ତି ।
 ଫଳ ସମ୍ପାଦି ହୋଇଗଲେ ସଂସାରେ ନାନା ଯୋନରେ ଭ୍ରମନ୍ତି । ୮୪ ।
 ଏଶୁକର କର୍ମ ଅଟଇ ଯେ ଭ୍ରମ ପରତେ ତାକୁ ନ ଯିବୁ ।
 ଅକର୍ମେ ନିଶ୍ଚଳେ ବାସୁଦେବ ଭକ୍ତି ଅନୁବରତେ ମଜ୍ଜିବୁ । ୮୫ ।
 ଏକା ବ୍ରହ୍ମ ଦେଶ ଜଗତେ ବ୍ୟାପିଛି ଯିଦ୍ଦି କଲେ ହୃଦ ଖେଦ ।
 ଜାତି ଅଜାତି ଯେ ନିଷ୍ଠାପର ନାହିଁ ନାହିଁ ତହିଁରେ ଯେ ଭେଦ ॥

ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରି ବ୍ରଜ ଭଜନ୍ତୁ ନରତ ଅନାମିକା କର ଲୟ ।
 ସତସଙ୍ଗେ ଥିଲେ ଅନାମିକା ପାଇ ନାଶଇ ଜନମଭୟ । ୭୮ ।
 ସାନ ବଡ଼ ସମସ୍ତେ ସେ ଭୂମିରେ ମାନ୍ୟ ତହିଁ ନାହିଁ ଯହିଁ ।
 ସକଳ ବିଅର୍ଥ ହୁଏ କୁଜସୁତ ଭେଦ କଲେ ଏକା ତହିଁ । ୭୯ ।
 କର୍ମୀ ଆଗେ ଏହା ଗୁପ୍ତ କରିବୁ ପଣ୍ଡିତେ ନ କର ବ୍ୟକ୍ତ ।
 ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟ ସମସ୍ତେ ଯେଉଁଠାରେ ସେଠାରେ କର ଭଜନ । ୮୦ ।
 ଶୁଣ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବେଦର ବୃତ୍ତନ୍ତ ତତ୍ତ୍ୱ ନ ଜାଣନ୍ତି କେହି ।
 ବେଦ ମଧ୍ୟେ ତତ୍ତ୍ୱ ଗୁପ୍ତରେ ରହିଛି ଶୁଣ ତୁ ହୋ ଧୂଣ୍ୟଦେବୀ ।
 ତତ୍ତ୍ୱ ବୋଲି ଯାହା ପୁରାଣେ ବୋଲନ୍ତି ଅଟଇ ଶ୍ରୀହରି ନାମ ।
 ସେ ନାମ ଜଗତେ ପୁରଣ ଅଛଇ ଚିହ୍ନିଲେ ବିନାଶ ତମ । ୮୧ ।
 ପ୍ରଥମେ ସି ସାମବେଦ ଯେ ଅଟଇ ନାମ ତତ୍ତ୍ୱ ତହିଁ ପୁର ।
 ଅଶାକାରବ୍ରହ୍ମ ତହିଁରେ ଲୁଚିଛି ଯୋଗ ମାୟାକୁ ଆଚାର । ୮୨ ।
 ଧୀର ଯଜୁର୍ବେଦ ଅନାମିକାଭେଦ ଯୋଗମାୟା ଲୁଚାଇଛି ।
 ଅରୁପାନନ୍ଦର ରଘୁକାର ଅଙ୍ଗେ ଅଲେଖେଣ ଅଭ୍ୟାସୁଛି । ୮୩ ।
 ଏମନ୍ତେ ଭେଦ କେ ଜାଣିହିଁ ପାରଇ ନ ଜାଣି ତାର ନିଅନ୍ତ ।
 ବ୍ୟାସମୁନି ଯାହା ଭେଦ ନ ପାଇଲେ ଅନ୍ୟ କେ ଜାଣେ ତଦନ୍ତ ॥
 ବେଦ ଅନ୍ତେ ଅଶାକାର ବିଜେ ଦେଶ ତାହା ପଢ଼ାଇଲେ ଗୁରୁ ।
 କର୍ମେ ପଡ଼ି ମନୁଷ୍ୟେ ବଶାହେଲେ ଓଢ଼ି ନ ଭେଦବା ଠାରୁ । ୮୪ ।
 ଏଶୁକର ତତ୍ତ୍ୱେ ତତ୍ତ୍ୱପର ଗୁରୁ ପାଦେ ଚିହ୍ନି ସେବ ହାଦେ ।
 ତନୁମନ ଦାସ ଧନ ସମର୍ପଣ ନରତେ ଶକ୍ତିବୁ ପାଦେ । ୮୫ ।
 ତେବେ ପାଇବୁ ବ୍ରହ୍ମର ତତ୍ତ୍ୱଭେଦ କୋଟିଜନ୍ମ ପାପ ନାଶ ।
 ଦମ୍ଭ କପଟ ଥିଲେ କ୍ଳେଶ ପାଇବୁ ଅନ୍ତେ କୁମ୍ଭୀପାକେ ବାସ । ୮୬ ।
 ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଚରଣେ କୋଟିଏ ବିନତି କରି ।
 ଅଗ୍ରାଧ ମୋହର ଛେଦିବ କୋପାଇଁ କାନ୍ଦେ ବେନପାଦ ଧରି ॥
 ରାମର ବିନତି ଦେଖିଣ ଅରୁନ୍ଧ ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣରେ ବାବୁ ।
 ତୋଠାରେ ମନର ସ୍ୱପ୍ନୟ ଯେ ନାହିଁ କହିବା ମହିମା ସବୁ । ୮୭ ।
 ପ୍ରଥମେ ଅଶାକାର କହିଦେବା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଶ୍ରୀମୁଖ ବାଣୀ ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଭଣ୍ଡାରୁ ଥୋକାଏ କହବା ଗୁପ୍ତେ ରଖିବୁ ପୁଣି । ୧୧ ।
 ତରକ ତେରିଆ ଆଗେ ନ କହବୁ କହଲେ ଶାପ ପାଇବୁ ।
 ଉତ୍ତମ ଭୂମିରେ ବିହନ ବୁଣିଲେ ସୁଖେଣ ସିନା ଦାଇବୁ । ୧୨ ।
 ମରୁତ ଭୂମିରେ ବିହନ ବୁଡ଼ିବ ଲଭି ତହିଁ କାହିଁ ପାଇଁ ।
 ଦାମ୍ଭିକ ଆଗେ ତୁ କେତେ ନ କହବୁ ମୂଳ ଧନ ବୁଡ଼ି ଯାଇ । ୧୩ ।
 ଶୁଣ ବ୍ରଜସୁତ ଅନାମ ବୃଣନ୍ତ ତୋ ଆଗେ କହବା ଫେର ।
 ଯେଉଁ ନାମ ଜାଣି କୋଟି ଯୁଗେ ହର ପଲକ ମାତ୍ରକେ ନେଇ ॥
 ସେହୁ ସଙ୍କ ମୂଳ ଅଣକ୍ଷରେ ଠୁଳ ବେଦର ତତ୍ତ୍ୱଟି ସେହୁ ।
 ନବ ବ୍ୟାକରଣ ଓଡ଼ିସ୍ତୁତି ଆଦି ବର୍ଣ୍ଣନା ହୁଅଇ ଯେହୁ । ୧୪ ।
 ପ୍ରଥମ ଶବଦ ଅଜହତ ନାଦ ବିନ୍ଦୁରୂପରେ ପ୍ରକାଶ ।
 ତଦ୍ୱ୍ୟକ୍ତେ ଦଣ୍ଡ ତହିଁ ପାଶେ ବିନ୍ଦୁ ତାଣ୍ଡ ଉଦେ ତହିଁ ଯାଶ । ୧୫ ।
 ତହିଁ ପାଶେ ରେଖା ଉଦତ ହୋଇଛି ପଞ୍ଚଆୟା ଚକ୍ରେ ମିଶି ।
 ଏମନ୍ତେଣ ଅଣାକାର ବେଦ ଅନ୍ତେ ଉଦୟ ହୋଇଣ ବସି । ୧୬ ।
 କେ ଭେଦ ପାରିବ ଅଣାକାରବ୍ରହ୍ମ ଠୁଲେ ହୋଇଛି ପ୍ରକାଶ ।
 ଠାବକର କିଛି ତୋ ଆଗେ କହବା ଶୁଣ ତୁ ହୋ ଗୁମଦାସ । ୧୭ ।
 ଆକାର ଉକାର ଏକାର ଦେନଶ ନାଦ ବିନ୍ଦୁ ଓଁ କାରାଦି ।
 ଏମନ୍ତେଣ ଅନାମିକା ଯେ ଉଦୟ ଅବାଡ଼ି ରେହକୁ ଭେଦ । ୧୮ ।
 ଏ ନାମ ଜଗତେ ଯୁଗତେ ପୂରୁଛି ଯେ ଯେଉଁ ପ୍ରକାର ଦଟ ।
 ଯୁଗତ କରି ଯାଗିଲେ ଏହି ନାମ ଶବଦ ହେବ ପ୍ରକଟ । ୧୯ ।
 ଏହି ନାମରେ ଜଗତ ଆତମାତ ଜଗତ ଶରୁଛି ଏଣୁ ।
 ଯୋଗମାୟା ପରେ ଅଣାକାର ଉଦେ ହୋଇଣ ଅଛଇ ତେଣୁ ॥
 ହରେ ଗୁମକୃଷ୍ଣ ଶ୍ୟାମ ଆଦୁଳର ଏହି ନାମରୁ ପ୍ରକାଶ ।
 ପଞ୍ଚଭୂତ ପଞ୍ଚଗଜ ଆୟାଦେନି ଏହିଠାବରୁ ନିବାସ । ୨୦ ।
 ଏଥୁ ସୁସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଅଟେ ଯୋଗମତ ତାହା କହଦେବା ଶୁଣ ।
 ଯେ ଯେଉଁ ପ୍ରକାରେ ଆୟା ଲୟେ ଧରେ ପ୍ରମାଣ ଅଟେ ସେ ପୁଣି ॥
 ଆଗ ପଛ ଯେହ୍ନେ ସମୁଦ୍ର ଲହରୀ କୁଳକୁ ପ୍ରବେଶ ଆସି ।
 ଆହୁର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ କହବା ତୋ ଆଗେ ଶୁଣ ତୁ ହୋ ଗୋପଶିଶି ॥

ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଲକ୍ଷ୍ମୀ କୂଳକୁ ପ୍ରବେଶ ମଧ୍ୟରୁ କେ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇ ।
 ଦେସନ ତତ୍ତ୍ୱ ନ ପାଇଲେ ବ୍ରହ୍ମ ଯେ ନିକଟ ଦୂରକୁ ଯାଇ । ୧୦୪
 ଗୀତା ଭଗବତ ପୁରାଣ ପଢ଼ିବା କହିବା ଚାହୁଁଥିବ ।
 ତତ୍ତ୍ୱ ଅଣାକାର ନାମ ବ୍ରହ୍ମଭେଦ ନ ପାଇ ବିଅର୍ଥ ହେବ । ୧୦୫
 ତୁ ଅବା ବେଲିରୁ ସବୁଠାରେ ବ୍ରହ୍ମ ବିଅର୍ଥ କିପାଇଁ ଗଲ ।
 ଜଗନ୍ନାଥରେ ଅଣାକାର ବ୍ରହ୍ମ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଛଇ ଭଲ । ୧୦୬
 ତତ୍ତ୍ୱପାଇଲେ ଅଣକାର ପିଟିବ ସଂସାର ହୋଇବ କାହିଁ ।
 ଦେଶୁକର ଯୋଗୀ ତପ ସାଧୁଛନ୍ତି କୋଟିକଲେ ଭେଟ ନାହିଁ ॥
 ଦେଶ ଭଗବାନ ନାମକୁ ଯେ ଧ୍ବଜ ତତ୍ତ୍ୱମନରେ ଧଇଲ ।
 ଅଳପଦନେ ଅନୁଭବ କାଟିଣ ଅଲେଖ ପୁରେ ରହିଲ । ୧୦୮
 ସାତକଳ୍ପ ଚାରି ମାର୍ଜଣ୍ଡ ତପସି ସରି ନୋହଲେ ତ ହାକୁ ।
 ତତ୍ତ୍ୱବୋଲି ଶାସ୍ତ୍ର ବୋଲନ୍ତି ଯାହାକୁ ନାମବ୍ରହ୍ମ ବୋଲି ତାଙ୍କୁ । ୧୦୯
 ସଂସାରରେ ତତ୍ତ୍ୱ ଉପସାଧ ହେଲେ କୃତାନ୍ତ ରଜସ୍ୱ ଯିବ ।
 ମରବା ଜଇବା ବେନି ପଥକୁ ଯେ ଭୟ ଆଉ କିପାଥିବ । ୧୧୦
 ଏଶୁକର ଗୁରୁ ଭଣ୍ଡାର ତତ୍ତ୍ୱ ଯେ ଗୁପ୍ତ ହୋଇଣ ଅଛି ।
 ତମସ୍ତମ ମୋହ ମୁଁ କାର ଯଗିଆ କେ ଅତୀ ତହିଁକି ଗଛି । ୧୧୧
 ଶୁଣ ବ୍ରଜସୁତ କହିବା ଚରଣ ଯେମନ୍ତ ପାଦଛୁ ଛଇ ।
 ଅକ୍ଷରେ ଜଗତ ବ୍ୟାପିଣ ଅଛଇ ଶୂନ୍ୟରେ ପାଦଛୁ ବଇ । ୧୧୨
 ଅନାମରୁ ନାମ ଜନମ ହୋଇଣ ପ୍ରଣବକୁ କଲ ମୂଳ
 ପଞ୍ଚ ଗାନ୍ଧ ସଙ୍ଗେ ପରତେ ହୋଇଲେ ହେବୁ ଅଣାକାରେ ଠୁଳ । ୧୧୩
 ଆକାରଟି ହରେ ହରି ଅଂଶରେ ହକାର ଏ ଗଜ ହେଜ ।
 ଜନ ବେନି ପ୍ରେମ ଶୋଭଣ ରୂପେଣ ପ୍ରଣବେ କୁଣ୍ଡଳି ବୁଝ । ୧୧୪
 ଉକାର ସେ ରାମ ଶ୍ରୀ ଗଜ ଶମ ସକାର ଏହି ଗଜରେ ।
 ଗୋପୀ ମନ୍ଦରାଜ ବେନି ମଧ୍ୟେ ହେଜ ତାର ଓଁ କାର ଆଦ୍ୟରେ ॥
 ଏକାରଟି ବିଷ୍ଣୁ କ୍ଳୀଂ ଗଜ ବ୍ରହ୍ମ କକାରେ ଏ ବିଜେ ଦେଶ ।
 ଚକ୍ରାକ୍ଷୟ ଆପ ଶୈଳୀ ଦଣ୍ଡକ ପ୍ରଣବ ମଧ୍ୟରେ ଲେଖ । ୧୧୬
 ଉକାରଟି ଶ୍ୟାମ ଅଟେ ହରି ନାମ ଧ୍ବଜ ଗଜ ଧକାରଟି ।

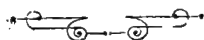
ସ୍ବାହା ମନ୍ତ୍ରରାଜ ବାରିବକୁ ହେଜ ପ୍ରଣବେ ଅର୍ଚ୍ଚକ ଯେଟି । ୧୧୮ ।
 ଅକାର ସେ କୃଷ୍ଣ ଶବଦ ବ୍ରହ୍ମ ସେ ପ୍ରାଂ ଶାଳ ପ୍ରକାର ରସେ ।
 ମନ୍ତ୍ରରାଜ ସ୍ବାହା ଅକ୍ଷର ଆକାଶ ପ୍ରଣବେ ବିଜୟ ଯେସେ । ୧୧୯ ।
 ଓଁକାର ମଧ୍ୟ ଯେ ନାମ ବ୍ରହ୍ମ ସାଧ୍ୟ ମିଶିଣ ପାଦରୁ ଛନ୍ଦ ।
 ଏମନ୍ତେ ଯେ ଶାଳ ବ୍ରହ୍ମ ଏକଆୟା ଚିହ୍ନିଲେ ତୁଟଇ ଧନ । ୧୨୦ ।
 ଶାଳକୁ ଚିହ୍ନିଲେ ନାମକୁ ଭେଟିବୁ ନାମେ ଅନାଦି ନିବାସ ।
 ସେ ନାମ ବ୍ରହ୍ମ ଯେ ଅଟେ ଜ୍ୟୋତିବ୍ରହ୍ମ ଅନାମ ତହିଁ ପ୍ରକାଶ । ୧୨୧ ।
 ନାମକୁ ବୋଲିଟି ଜ୍ୟୋତି ବୋଲି ଜାଣ ଅନାମ ଅଟେ ଶବଦ ।
 ଶବଦ ଘଟିଲେ ପ୍ରମାଦ କାଟିବୁ ପାଇବୁ ଗୋଲେଖ ଠାବ । ୧୨୨ ।
 କାୟା ମଧ୍ୟେ ଶ୍ରୁୟା ଅବାଡ଼ ଜ୍ୟୋତି ଏ ଅଟନ୍ତି ସାଧନା ମୂଳ ।
 ଅଶକ୍ଷର ମନ୍ତ୍ର ତହିଁରେ ଭଜିଲେ ସକଳ ହୋଇବ ଠୁଳ । ୧୨୩ ।
 ଶ୍ରୁୟା ବ୍ରହ୍ମ ଦେଖ ଉଦ୍ଧତ ହୋଇଛି ହାନିଲଭ ବୁଝିବାକୁ ।
 ପରତେ ହୋଇଲେ ବାଧା ନ ଥିବ ଯେ ଜଞ୍ଜାଳ ତୋ ସୁଝିବାକୁ ॥
 କାୟା ଟଳିଗଲେ ବ୍ରହ୍ମ ସୋ ଲୁଚିବ ଶୁଣ ହୋ ବ୍ରଜକୁମର ।
 ଏଶୁକର ତହିଁ ଗୁରୁ ସେବାକର ଶ୍ରୁୟା ମନ୍ତ୍ରକୁ ସୁମର । ୧୨୪ ।
 କାୟା ଗଲେ ଶ୍ରୁୟା ଗୋଟି ସେ ଯେ ପୁଣ କାୟାରେ ପ୍ରକାଶ ଥାଇ ।
 ବ୍ରହ୍ମ ଗଲେ ଶ୍ରୁୟା କେବଣ ପ୍ରକାରେ ଶବଦରେ ପ୍ରକାଶଇ । ୧୨୫ ।
 ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ମନରେ ସଂଶୟ କରୁ ବ୍ରଜତନୟ ।
 ବୁଝାଇ ତୋ ଆଗେ ତାହା କହି ଦେବା ଫେଡ଼ିବା ମନୁ ସଂଶୟ ॥
 ଜଗତଯାକରେ ଜୀବ ସ୍ବରୂପରେ ବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରକାଶିଛି ଆସି ।
 ଜୀବ ଗଲେ କାୟା ମୃତ୍ୟୁ ବୋଲିଣ ଯେ ଜଗତେ ନିଶମେ ଭାସି ॥
 ଶବଦରେ ବ୍ରହ୍ମନାମ ବିବର୍ଜଣ ଦେଖୁ ଗୁରୁ ତହିଁ ଦିଶେ ।
 ଏଜୀବ ସେ କାୟା ମୃତ୍ୟୁ ଗୋଟି ସେ ଯେ ବୋଲିଣ ନିଶମେ ଭାସେ ॥
 ସମୟକୁ ଦୂର କରଣ କେବଳ ଅନାମରେ କର ଠଣା ।
 ସଂଶୟକୁ ଛେଦ ନାମ କୁଠାରରେ ହୋଇବ ନାଶ କଲ୍ଲନା । ୧୨୬ ।
 ଅବାଡ଼ ଦେଖି ମାୟାବାଡ଼ କାଟିବୁ ଉଦୟ ଅଛଇ ହୋଇ ।
 ବେଦ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ନାମ ପରଂବ୍ରହ୍ମ ଦୃଷ୍ଟି ମାତରେଣ ଥାଇ । ୧୨୭ ।

ଜ୍ୟୋତି ବ୍ରହ୍ମ ଦେଶ ତାଠାରେ ଉଦୟ ଦର୍ଶନେ ଦୁରନ୍ତ ନାଶ ।
 ସେତ ପୀତ ନୀଳ ଲେହନ କୁକୁମ ପଞ୍ଚ ବର୍ଣ୍ଣେ କରେ ବାସ ॥
 ସେ ଜ୍ୟୋତି ଦର୍ଶନେ ଅନେକ କଳ୍ପ ଇଷତରେ ନାଶ ଯାଇ ।
 ଅଶାକାରବ୍ରହ୍ମ ଆକାରରେ ମିଶି ଅବାତ ମଧ୍ୟରେ ରହି । ୧୩୩ ।
 ଏଥପରେ ଅଶାକାରବ୍ରହ୍ମ ଉଦେ ନୁହଇ ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚର ।
 ଶ୍ରୀଗୁରୁ କୃପାରେ ଜାଣିଣ ପାରିଲେ ଶୁଭଇ ଭୁବୁ ମଧ୍ୟରେ । ୧୩୪ ।
 ସେ ଧୂନ ଶୁଭିଲେ ସରବ ଜଞ୍ଜାଳ ଜନମ ସୁଫଳ ହେବ ।
 ମରବା ଜଇବା ନଷ୍ଟା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଯେ ଶୁଭ ଅଶୁଭ ନ ଥୁବ । ୧୩୫ ।
 ତତ୍ତ୍ୱ କରି ତୋତେ କହିଲୁ କୁମର ସାଧନା ମତ ବରୁର ।
 ସଦଗୁରୁ ସେବି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାମକୁ ନରତେ ବସି ଉଚାର । ୧୩୬ ।
 ଆସନରେ ସିଧୁ ଅତି ନାନାବିଧ ଅଙ୍ଗ ଶୁଦ୍ଧିମାନ ତ୍ୟଜ ।
 ଅକର୍ମମାନ କରିଥିଲେ ତରଇ ସେ ନାମବ୍ରହ୍ମକୁ ଭଜି । ୧୩୭ ।
 ଏଥୁ ଆନମତ ଯେତେ ଭ୍ରମ ଚିତ୍ତ କହିଲୁ ତୋ ଆଗେ ଫେଡ଼ି ।
 ଏହି ଭାବରେଣ ଅନ୍ତକାର ନ ଶ ଅଥଲେ ନ ମର ବୁଡ଼ି । ୧୩୮ ।
 ଲକ୍ଷେକ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥଟି ସାର କହିଲୁ ବ୍ରହ୍ମକୁମର ।
 ଶୋଳକ ପୁତି ପଦ୍ୟ ଗଦ୍ୟାବଳି ଅଟଇ ଏଥିଉତର । ୧୩୯ ।
 ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ ବୋଲଇ ଶ୍ରେୟେକ ପରମବ୍ରହ୍ମ ଗେ ସାଇଁ ।
 ସେ ନାମ ବ୍ରହ୍ମର ଭଜନ କେମନ୍ତେ କହିବ ମୋତେ ବୁଝାଇ ।
 କେଉଁଠାରେ ଉଦେ ଟକଉଁ ମ ଯା ଘେନି କେଉଁ ଭାଗକୁ ଚଳଇ
 କେମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ଭଜିଲେ ତାହାକୁ ଶବଦ ବ୍ରହ୍ମ ମିଶଇ । ୧୪୦ ।
 ଶ୍ରୀମୁଖରୁ ଆଜ୍ଞା ହୋଇଲେ ଫଣୟ ମୋ ମନୁ ହେବ ବିନାଶ ।
 ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଚରଣେ ଦଣ୍ଡବତ କରି ପରୁରଇ ରାମଦାସ । ୧୪୧ ।
 ବୋଲନ୍ତି ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଶୁଣ ବଳମୁତ ଅଣଅକ୍ଷର ଭଜନ ।
 ସତ ତତ୍ତ୍ୱ ନାମ ତୋ ଆଗେ କହିବା ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଭଣ୍ଡାର ଧନ । ୧୪୨ ।
 ଅଭୁତରୁ ନାମ ପ୍ରକାଶ ହୋଇଣ ଅନାଦି କୋଳରେ ରହି ।
 ଆଦିମୁଳ ଏକ କରିଣ ବିଦିଲେ ଓହ୍ଲାଇ ସ୍ଵର ନାମ ଆଇ ॥
 ସେ ନାମ ଅକାର ଧନ ଅନନ୍ୟତ ନାଦ ଅଭୁତରେ ମିଶେ । !

ପଶଇ ମିଶର ଯାଇଣ ଆସଇ ସମୁକ୍ତ ଲହରୀ କି ସେ । ୧୪୫ ।
 ଏମନ୍ତେ ଦ୍ଵାଦଶ ସପତ ସ୍ଵରରେ ଆତଯାତ ହୋଇ ରହେ ।
 ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଭଣ୍ଡାର ଅମୂଲ୍ୟ ଏ ଧନ ଅନାମିକା ବୋଲି କହେ ॥
 ଗୁପ୍ତକରି କର ମନୁ ତାପହର ତୋ ଆଗେ କହିଲୁ ଫେଲ ।
 ତୁ ଯେଣୁ ଆମ୍ଭର ବିଶ୍ଵାସଭକତ ଅଣକ୍ଷର ଦେଲୁ କହି । ୧୪୬ ।
 ଜାଜା ପାତକ କରଥିଲେ ତରଇ ନାମର ଏଡ଼େ ମହିମା ।
 ନାମ ଭଜ ନିଶ୍ଚେ ଇଷିତେ ତରବୁ ଯମ ଯାତନା ବଡ଼ମା । ୧୪୭ ।
 ଏଥିପରେ ଆଉ ଯେ ଅବା କହିବ ତା ପାଦେ ଶରଣ ମୋର ।
 ପାମର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗମତର ଆଗେ କହେ ବ୍ରହ୍ମତତ୍ତ୍ଵ ସାର । ୧୪୮ ।
 ଯେତେକ ଶାସ୍ତ୍ର ପଢ଼ିବୁ ବ୍ରଜ ସୁତ ସବୁ ଏଥିର ଭିତରେ ।
 ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଯୋଗେନ୍ତ ଯେତେ ବିଧିମତ କହିଲୁ ତୋର ଆଗରେ ।
 ଅଳପ ଶାସ୍ତ୍ର ବୋଲିଣ ମନରେ ନ କର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦାସ ।
 ଅତି ବଡ଼ ମତ୍ତ ହସ୍ତୀକୁ ଆୟତ୍ତ କରଇ ଯେହ୍ନେ ଆଜ୍ଞୁଣ । ୧୪୯ ।
 ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ଗୁପ୍ତ କରଣ ରଖିବୁ କହିଲେ ପାଇବୁ ଖେଦ ।
 କୃଷ୍ଣ ଭକ୍ତ ଉଦେ ହୋଇଲ ବେଳକୁ ପାଇବେ ଏଥିର ଭେଦ ॥
 ପାମର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଭୂତ୍ୟ ଶ୍ରୀହରି କରୁଣା ଯେଣୁ ।
 ନେମାଳ ଗ୍ରାମେଣ ପଦ୍ମବନ ନାମ ନିବାସ ପାଇଲି ତେଣୁ । ୧୫୦ ।
 ଚନ୍ଦ୍ରପାଳାନନ୍ଦ ଉତ୍ତରକୂଳରେ ଜନ୍ମେ ଜନ୍ମେଣ ନିବାସ ।
 ଶ୍ରୀହରି ଚରଣେ ଶରଣ ପଶିଲି ପାମର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦାସ । ୧୫୧ ।
 ବିମଦାସ ମନେ ହରଷ ହୋଣ ସଂସାୟ ମନୁ ତେଜଲ ।
 ପୂଜାବିଧି କରି ଶ୍ରୀଗୁରୁଚରଣେ ଅଣଅକ୍ଷର ଭଜିଲ । ୧୫୨ ।
 ଅସଂଖ୍ୟ ଏ ଶ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମ ସଂହତା ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରେ ସାର ।
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣେ ଶରଣ ପଶିଲି ଜନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପାମର । ୧୫୩ ।
 ଛତିଶ ସଂହତା ଅଂତର ଗୀତି ବସାନ୍ତୁ ସପ୍ତବିଂଶରେ ।
 ଉପବଶାନ୍ତୁ ଦ୍ଵାଦଶ ଖଣ୍ଡ ଘେନ ଭବିଷ୍ୟ ଶତ ଖଣ୍ଡରେ । ୧୫୪ ।
 ପଦ ପଦ୍ୟବନ ଲଘୁବନ ଯେ ଗ୍ରନ୍ଥ ସବୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମହିମା ।
 ତୋ ଆଗେ କହିଲୁ ବରଜକୁମାର ବ୍ରହ୍ମ ସାବୟତ ସୀମା । ୧୫୫ ।

ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ଗୁପ୍ତ କରିଣ ରଖିଲୁଁ ବେଳକୁ ହେବ ପ୍ରକାଶ ।
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣେ ଶରଣ ପଶିଲ ପାମର ଅରୁଣ ଦାସ । ୧୫୯ ।
 ବ୍ରଜକୁଳ ତାର ଆପଣେ ଡରିବି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆଜ୍ଞା ହୋଇଛି ।
 ଅବ୍ୟକତ ହୋଇ ଅଣାକାର ଘରୁ ତେଣୁ ପଦ ଶରୁଅଛି । ୧୬୦ ।
 ସାଧୁ ଜନମାନେ ଦୋଷ ମୋ ନ ଧର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭକତି ହେଉ ।
 ପାମର ଅରୁଣ ଅଣାକାର ଭଜ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣେ ରହୁ । ୧୬୧ ।
 ବ୍ରହ୍ମ ଉପଦେଶେ ପାଇ ଗୁମଦାସ ଆନନ୍ଦେ ହେଲ ହରଷ ।
 ଅଣାକାର ବ୍ରହ୍ମ ସଂହିତା ଭଣଇ ପାମର ଅରୁଣଦାସ । ୧୬୨ ।

ଇତି ଶ୍ରୀଅଣାକାର ସଂହିତା ସଦାକର୍ତ୍ତେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ସମାପ୍ତ ।

୧ମ କଳ୍ପ

ଦଟେ = ଶରୀରରେ { ଅଶାକାରବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରକୃତିର ଉପରେ
ଅବସ୍ଥିତ ତାଙ୍କର ଗୁପ୍ତ ସମସ୍ତ ପ୍ରକୃତିର
ଶରୀରରେ ଦେଖା ଯାଉଅଛି ।

କାମ ଆଶ୍ରିତେ = ଫଳବାଞ୍ଛା କର ।

ସୁର = ଦେବତା ।

ନିଜବୃତ୍ତି = ନିଜର ସ୍ୱରୂପ—ବ୍ରହ୍ମତ୍ତ୍ୱ ।

ଅନନ୍ତ ଅବ୍ୟକ୍ତ ବେହାସ = ଶୂନ୍ୟରେ ବିହାର କରୁ ।

ନିଷ୍କାମ = କାମନା (ଫଳବାଞ୍ଛା) ରହିତ ।

ନିବେଦ = ବେଦ କର୍ମ ଶିକ୍ଷାଦିଏ । ସେହିକର୍ମ (ଫଳଜଡ଼ତ) ଶୂନ୍ୟ

ବ୍ରହ୍ମପରଚେ = ବ୍ରହ୍ମକୁ ଜାଣିବାପାଇଁ ।

ଉକତେ = ପ୍ରକାଶ ହୁଅନ୍ତେ ।

ପିତାମହ = ବ୍ରହ୍ମା (ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ମାନସ ପୁତ୍ର ବଶିଷ୍ଠ = ସ୍ଥିରମନ)

ପ୍ରଚଣ୍ଡ = ଗୋଟିଏ କାକ ଚୈତନ୍ୟ (ସିକାଳ ଦର୍ଶୀ)

ସିଦ୍ଧାଙ୍ଗ = ସିଦ୍ଧପୁରୁଷ ହେବାର ପ୍ରକାଶ ହୋଇଅଛି ।

ଶୁକ୍ଳାମ୍ବର = ଶୁଦ୍ଧ ସହମୟ ।

କଳ୍ପବୃକ୍ଷ = ଗୋଲେକର ବାହାରେ ଥିବା ବୃକ୍ଷ (ତାଳୁକୁ କହି
କଳ୍ପବଟ) ତାଳୁ । ବି, ଗୀ ।

ପୁଟି = କୁନ୍ତ ହୋଇ ।

ନେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନର.....ସବୁକଥା = ମନର ସ୍ଥିରତାରେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ
ଲଭ ହୁଏ “ଯଦି ଏ ମନ ସୁଗତକି ପାଇ ବଜେନାଶ ମୋକ୍ଷଗତି
ପାଇ ।” ଶୂରଖାନ ।

ଫମ୍ବ = ଆୟୋଜନ, ଯୋଗାଡ଼ ।

ଏ ସବୁ ଧର୍ମ = ..ଗଛ = ବେଦ ସ୍ୱପ୍ନାରର ସ୍ଥିତି ପାଇ କର୍ମର
ଉପଦେଶ ଦେଇଥାଏ କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁ କର୍ମଦ୍ୱାରା ବ୍ରହ୍ମର ଉପଲବ୍ଧି
ହୁଏନାହିଁ ।

କାମ କର୍ମ... — ଫଳ କାମନା କରି କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ମୁକ୍ତିଲାଭ ହୁଏ ନାହିଁ । ସେ କାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ସ୍ୱର୍ଗ ବା ନରକ ଲାଭହୁଏ — ତାହା ଅଲଭ୍ୟ ରହେ । କାର୍ଯ୍ୟର ଫଳ ଶେଷହେଲେ ପୁଣି ସଂସାରରେ ଜନ୍ମ ଧନ୍ଦ ହେବାକୁ ହୁଏ ।

ଆତ୍ମାଗତି = ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱ

ଅକର୍ମ = ଫଳକାମନାଶୂନ୍ୟ କର୍ମ

ଧନ = ଧନ୍ୟ ।

ପ୍ରସନ୍ନ = ପ୍ରସନ୍ନତା

ଅଶାକ୍ଷର = ଅରୂପ ଅଶାକାର (ଅକ୍ଷର = ପ୍ରଣବାସକ, ରୂପଯୁକ୍ତ)

ରାଜ ରାଜ = ଶବ ବ୍ରହ୍ମ ୮

ମ ଅକ୍ଷର = ଉପାଧି ବିଶିଷ୍ଟ ଆତ୍ମା = ଜୀବ ବା ରୂପ

ମ ରା ଶବଦେ ମିଳାଇ = ପରମରେ ଜୀବକୁ ଲୀନ କରି ବା ରୂପକୁ ଅରୂପରେ ମିଳାଇ ।

ମରବାଠାରେ... = ନିଶ୍ଚଳଭାବରେ — ସମାଧିରେ ମନ ରଖି

ରା = ଅଶାକାର = ଅରୂପ ।

ମ = ସରୂପ ।

ଓଁ କାର = ସଗୁଣ

ପାଦ = ବ୍ରହ୍ମପାଦ ।

ଅପାନ = ଗୃହ୍ୟବାୟୁ

ପ୍ରାଣ = ହୃଦୟ ”

ସମାନ = ନାଭି ”

ଉଦାନ = କଣ୍ଠ ”

{ ହୃଦ ପ୍ରାଣଃ ସ୍ଥିତୋ ନିତ୍ୟଃ
ମପାନୋ ଗୃହମଣ୍ଡଳେ ।
ସମାନୋ ନାଭିଦେଶେ ରୁ
ଉଦାନଃ କଣ୍ଠମଧ୍ୟଗଃ ।
ବ୍ୟାନଃ ସର୍ବାଙ୍ଗସ୍ଥରେ ରୁ
ପ୍ରାଜ୍ଞାନଃ ପଞ୍ଚବାୟୁବଃ ।

ବ୍ୟାନ = ଆକାଶ (ବ୍ରହ୍ମରୂପ) ର ବାୟୁ = ସର୍ବାଙ୍ଗସ୍ଥରେ ବ୍ୟାପିଥାଏ ।

ଧର = ବାୟୁକୁ ଉପରକୁ ଡୋଳି ।

ଇଡ଼ା ଭବବତୀ ଗଙ୍ଗା ପିଙ୍ଗଳା ଯମୁନା ନଦୀ

ଇଡ଼ା ପିଙ୍ଗଳସ୍ନୋ ମଧ୍ୟେ ସୁଷମ୍ନା ତ ସରସ୍ବତୀ ।

ତନ୍ତ୍ରସାର

କ୍ରିବେଶୀ = ଇଡ଼ା ପିଙ୍ଗଳା ସୁଷମ୍ନା ତନନାଡ଼ି (ଯମୁନା ବାମନାସୀ

ବାଇ, ଦକ୍ଷିଣା ପୂର୍ବା ଗଙ୍ଗାହୋଇ । ଏଥି ମଧ୍ୟରେ

ସରସ୍ବତୀ — ଏମନ୍ତେ ହସ୍ତ ବଞ୍ଜନାଳର ଚିରପରେ ନଦୀ

ସ୍ଥିତି (ବ, ଗୀ) = ନାସିକା ରକ୍ତର ମୂଳଶିଖ = ହିକୁଟ ।

“କପାଳ ବାଞ୍ଜନାଳ ହୋଇ ।” ବ, ଗୀ,

କମାରଶାଳ = ହିକୁଟ = ଅର୍ଦ୍ଧମାହାର ଉପର ସ୍ଥାନରେ ।

ଠଣା = ସ୍ଥାନ, ବାସ

ମହାଶୂନ୍ୟ = ତାକୁ (ତାକୁକୁକହ ମହାଶୂନ୍ୟ, ବ, ଗୀ) ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ

ମହାକାଶ ।

ସୂରସିଦ୍ଧଙ୍କୁ = ଦେବତା ଓ ସିଦ୍ଧଲୋକମାନଙ୍କୁ ।

ଅଦୃଷ୍ଟି ଭୂମି = ଦୃଷ୍ଟିର ଅଗୋଚର ଭୂମି = ଭ୍ରୂଲତା = ଆଖିଟେକି ।

ଅତୋଳି = ପ୍ରଶ୍ନାସ ପଦକୁ

ଡୋଳି = ଶେଧ କରି, ଟେକି ।

ଅମିୟ ସୁଧା = ଜହ୍ନାମୂଳରୁ କ୍ଷରୁଥିବା ।

ଅମାପ = ବାୟୁକୁ ସଂଯମ କରିବା ।

ଅଭକ୍ଷ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ = ପ୍ରଶ୍ନାସ ପଦକୁ ।

୨ୟ କଳ୍ପ ୧

ଫୁଟାଙ୍ଗ ଯୋଗ = ଯମ, ନିୟମ, ଆସନ, ପ୍ରାଣାୟାମ, ପ୍ରତ୍ୟାହାର
ଧାରଣା ଏବଂ ଧ୍ୟାନ ।

ଶବ୍ଦକୁ = ନାଦକୁ ଚିତାରେ ରଖି । ଅବ୍ୟକ୍ତ ଧ୍ବନି । ମନ ନିର୍ବିଷୟ
ହେଲେ ଧ୍ୟାନାବସ୍ଥାରେ, ଅବ୍ୟକ୍ତ ଶବ୍ଦମାନ ଶୁଣାଯାଏ —

ଯଥା—ଜଳଧି, ଜାମୁତ, ଭେଷ, ନିର୍ଦ୍ଦର, ମର୍ଦ୍ଦଳ, କାହାଳ
ଇତ୍ୟାଦି । ବ୍ରହ୍ମ ଓ ପ୍ରଣବର ସନ୍ନିଷ୍ଠଳ ଏବଂ ତାହା
ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ ।

ଲୟାଙ୍ଗେ=ମନ ସେଠାରେ ଲୟ ହୁଏ—ତାହାହିଁ ଆହାର ସ୍ଥାନ,
ସେଠାରେ ଶବ୍ଦ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେଉଥିବାରୁ—ତାହା ଆକାଶ
ରୂପ । କିନ୍ତୁ ସମୟ ପରେ ସେ ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଯାଏ ନାହିଁ ।
ତହିଁର ପରେ ନିଃଶବ୍ଦ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ମହାକାଶ
ସ୍ୱରୂପ ସ୍ଥାନ ମିଳେ । ତାହାହିଁ ପରମାତ୍ମାର ଦର ପରବ୍ରହ୍ମ
ସେ ଅବସ୍ଥା ଲଭକଲେ ମୁକ୍ତାବସ୍ଥା ଲଭ ହୁଏ ।
ନିୟାମନସମର୍ଥୋଽୟଂ ନିନାଦୋ ନିଶିତାଙ୍ଗୁଣଃ ।
ନାଦୋଽନୁରଞ୍ଜ ସାରଞ୍ଜ ବନ୍ଧନେ ଗାଗୁରାୟତେ ।
ଅନ୍ତରଞ୍ଜସମୁଦ୍ରସ୍ୟ ରୋଧେ ବେଳାୟତେଽପଂବା ।
ବ୍ରହ୍ମପ୍ରଣବସଂଲଗ୍ନ—ନାଦୋ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟାୟକଃ ।
ମନସ୍ତସି ଲୟଂ ଯାତି ତଦ୍ଭିଷ୍ଟୋଃ ପରମଂ ପଦମ୍ ।
ତାବଦାନାଶୟକଲୋ ଯାବଚ୍ଛବଃ ପ୍ରବର୍ତ୍ତତେ ।
ନିଃଶବ୍ଦଂ ତତ୍ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମ ପରମସ୍ତା ସମୀୟତେ ।
ନାଦୋ ଯାବନ୍ମନ ସ୍ତାବନ୍ନାଦାନ୍ତେଽପି ମନୋନୁଜା ।
ସଶବ୍ଦ ସ୍ତାସରେ କ୍ଷୀଣେ ନିଃଶବ୍ଦଂ ପରମଂ ପଦମ୍ ।
ସଦା ନାଦାନୁସନ୍ଧାନାତ୍ ସା କ୍ଷୀଣା ବାସନା ଭୁ ଯା ।
ନିରନ୍ତରେ ବଲ୍ଲୟେତେ ମନୋବାୟୁ ନ ସ୍ୱପ୍ନୟଃ ।
ନାଦଂ କାଟି ଯଦ୍ୱାପି ବିଦୁଃକାଟିଷତାନିତ ।
ସର୍ବେ ତସି ଲୟଂ ଯାନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମପଦେନାଦକେ ।
ସର୍ବାବସ୍ଥାବିନିମୁକ୍ତଃ ସର୍ବଚିନ୍ତାବିବର୍ଜିତଃ ।
ମୃତବତ୍ତ୍ରିଷ୍ଟେତେ ଯୋଗୀ ସୟୁକ୍ତା ନାନ୍ତି ସ୍ୱପ୍ନୟଃ ।
ଶଙ୍ଖ ଦୁନ୍ଦୁଭନାଦଂ ତ ନ ଶୁଣୋତି କଦାଚନ ।

ଦବାନଶି=ବାଆଁ ଓ ଡାହାଣ ପୁଡ଼ାର ବାୟୁ ମିଳି ଏକହୋଇ ।
 ଅମଳ ସୂକ୍ଷ୍ମରେ=ଶୂନ୍ୟ—ବନ୍ଦୁ ଘରରେ—ଆକାଶରେ ମନ ଓ
 ବାୟୁ ଲାଜ ହୁଏ ।

ସେ ପାଦ=ବ୍ରହ୍ମସ୍ଥାନ—ମହାକାଶ ବର୍ଣ୍ଣିଶୂନ୍ୟ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରଶୂନ୍ୟ ଓ
 ସୁମନ=ମନର ବନ୍ଧୁ ବାସନା କ୍ଷୀଣାବସ୍ଥା । ମନ ବାସନା ଶୂନ୍ୟ
 ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ । ସୁମନଃପବନାରୁତଃ ସରଜୋ ନିର୍ଗୁଣସ୍ତଥା—
 ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟୋପନିଷଦ୍ ।

ଚେତାହାରେ... = ଚନ୍ଦ୍ରସ୍ୱ ପରଂବ୍ରହ୍ମର ଦ୍ୱାର ରଖି ।

ପବନକୁ = ନାସାବାୟୁ ଉପରକୁ ଉଠାଇ ।

କି କୂଟ = ଇଲା ପିଙ୍ଗଳା ଓ ସୁଷୁମ୍ନାର ମିଳନ ସ୍ଥାନ ।

ସେବାତ... = ପ୍ରଶ୍ନାସ ଉପରକୁ ଉଠିଲେ ।

ରାଜଦଣ୍ଡ ପଥ = ବ୍ରହ୍ମରକ୍ତକୁ ପଥ ।

ପରମ ସଙ୍ଗେ... = ଜୀବ ନିଶ୍ୱାସବାୟୁ, ପରମ ପ୍ରଶ୍ନାସ ବାୟୁ
 ନିଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ନାସ ସହିତ ମିଳି ଏକ ହେଲେ କିଶୁଣ (ସବୁ ରଜ
 ତମ ଓ ଇଲା ପିଙ୍ଗଳା ଏବଂ ସୁଷୁମ୍ନା ତିନି ଜାଡ଼ର ଶବ୍ଦ)

ଅଜୟଗଡ଼ = ମହାକାଶ ଲଭ ହେବ ।

ଅଲେଖ = ଚନ୍ଦ୍ର, ଶୂନ୍ୟ ।

ଶ୍ରୀରାମ = ବୁଦ୍ଧି ଆଗରେ ।

ବିଷ୍ଣୁ ମାୟାରେ = ସକାମ କର୍ମରେ = ଧର୍ମାର୍ଥ କାମ ଲଭ କର-
 ବାରେ ସାଧ = ନିଜର ଅଧୀନ ।

ସଦାନନ୍ଦ = ଶିବ ।

କାଶୀ = ଶିବ ।

କି କୂଟରେ = କୈଳାସ = ଇଲା ପିଙ୍ଗଳା ଏବଂ ସୁଷୁମ୍ନା ମିଳନ
 ସ୍ଥାନରେ ଶିବ ଅଛନ୍ତି ।

ଅଶାକାର ଭକ୍ତ ହର = ଶିବ ଅଶାକାର ବ୍ରହ୍ମକୁ ଭଜନ କରନ୍ତି
 ଚେତାକୁ... = ଚନ୍ଦ୍ରସ୍ୱକୁ ପାଇବା ପାଇଁ ଉପାୟ ଖୋଜିବ ।

ବଦନା = ବ୍ୟକ୍ତି ହୁଅନ୍ତି ।

ଠୁଳକର = ଠିକକର ।

ହେତୁ ପଥ = ଜ୍ଞାନର ମାର୍ଗକୁ ।

ସୁଧରେ = ବିଧି ଅନୁସାରେ ଧର

କୁମନ = ତେଜ

ବିମନ = ଦାୟୁ

ସୁମନ = ଜଳ

ମନ = ପ୍ରେମ

ଅମନ = ଅଦାଶ ।

ହରବ = ଆଉ କେଉଁଆଡ଼େ ନ ଦେଇ । ଏକାଗ୍ର କରି ବାମ

ଅଙ୍ଗ = ବାମ ପାଶ ସେଧକଲେ ଦକ୍ଷିଣର ବାଟ ଖୋଳିବ ।

ଜୀବ ପବନକୁ = ନିଃସବୁ

ମନ ମନ ମନ କରି ଯିକୁଟରେ ରଖିବ ।

ଓ = ଓଠ = ଓ କର ରୂପ ଧ୍ୟାନ କରି । ପରମ ପବନରେ

ଓଠ ପ୍ରଶାସ ପବନ ସହିତ ମିଳିତ କରାଅ ।

ଅନାହତ ନାଭି = ଅବ୍ୟକ୍ତ ହେ ଅନୁଭବ କରି ବାୟୁକୁ ଉପରକୁ ଉଠାଇବ ।

କାର୍ତ୍ତିଶ ମଣ୍ଡଳେ = କପାଳ (କପାଳ କାର୍ତ୍ତିଶ ପାଟଣା ବ. ଗା)

ହେତୁ .. = ଜ୍ଞାନକୁ ପ୍ରବୁଦ୍ଧ ଚେତନା ସହିତ ମେଳାଇ ମହାଶୂନ୍ୟରେ ଲୟ କରିବ ।

ମହାଶୂନ୍ୟ = ପବନର ଗତି ନାହିଁ ଏହା ସଦା ନିବାତ ।

ପରମ = ପ୍ରଶାସ ।

କଳ୍ପାନ୍ତ୍ରୀ = କଳ୍ପ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିବ ।

ମୟ କଳ୍ପ ।

ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟରେ... = ବାଆଁ ପୁଡ଼ା ବାୟୁକୁ ଚନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ଡାହାଣ ପୁଡ଼ା ବାୟୁକୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ କହନ୍ତି ।

କି କୁଟ ଦୁଆରୁ = ସୁଷୁମ୍ନାଦେଇ ବାୟୁ ବହେ । ଏହା ସେ ଦୂର
ବାୟୁର ମଧ୍ୟସ୍ଥାନ ।

ସେ ପାଦେ... = ପିଷ୍ଟମୁନା ରକ୍ତଦେଇ ବହୁକ୍ଷରେ ।

ଟେକନ୍ତା ଅର୍ଦ୍ଧପାଦ = ନିଶ୍ୱାସ = ଜୀବ ଉଦ୍ଭଟ ଶବରେ ଉପରକୁ
ବହୁଅଛି ।

ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତ = ବାମାଙ୍ଗ ଆଦି ।

ପରମ ପୁରୁଷ = ପ୍ରଶ୍ୱାସ ।

ଆଦୁଷ୍ଟ = ସାତ ।

ଭବକୁ = ସଂସାରକୁ

ଚନ୍ଦ୍ର ଅଙ୍ଗେ = ବାମାଙ୍ଗରେ ସ୍ଥିତି ।

ବାମ ଅଙ୍ଗରେ .. = ବାଆଁରେ ନିଶ୍ୱାସ ବହୁବା ବେଳେ ବାୟୁକୁ
ଉପରକୁ ଡୋଳିବ ।

ମାନସସେବାଜନେ = ମାନସ ପୂଜା — ମନେ ମନେ ପୂଜା କରିବ ।

ଦକ୍ଷିଣ ଭଜନ = ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ରୂପ ଦର୍ଶନ = ଡାହାଣ ପବନ ।

ପାଳଟିକ = ବାଆଁ ପୁଡ଼ାର ପବନ ଡାହାଣରେ ଫେରିବ ।

ଆଦିମାତା = ଅର୍ଦ୍ଧମାତା = ସୁଦର୍ଶନ ।

ଅକଟି = ସ୍ଥିର ।

ପଦନେ... = ପବନ ସ୍ଥିର ହୋଇଯିବ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅଙ୍ଗରେ = ଡାହାଣ ପୁଡ଼ାର ବାୟୁ (ଦକ୍ଷିଣାବର୍ତ୍ତକ ବାୟୁ)

ମାତାଙ୍କୁ = ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତ = ବାମ = ପରମ ।

ଶିଶୁଶବଦେ = ବହୁରେ ।

ଅରୁନ୍ଧତାପ୍ରାଣ ନାଦୀ = ବଶିଷ୍ଠ = ମନ ।

ସରଗ = ସ୍ନେହଯୁକ୍ତ ।

ହେତୁ ଶାଙ୍କୋଳି = ଜ୍ଞାନକୁ ବାନ୍ଧି ।

୪ର୍ଥ କଳ୍ପ ।

ବସନ୍ତ ଶରୀରେ = ପଣ୍ଡରେ ।

ଅମଳ ଶିଖା = ବନ୍ଧୁ ଉପରେ ଅଲେଖପୁର, ମହାଶୂନ୍ୟରେ ।

ନିର୍ବିକଳ୍ପ = ବିଷୟ ଶୂନ୍ୟ

ଅବନା = ଅବଶିଷ୍ଟ ମଣ୍ଡଳ, ଅ ଅକ୍ଷରର ମଣ୍ଡଳ ବା ବଶିଷ୍ଟଶୂନ୍ୟ

ଶଶାଙ୍କ .. = ଚନ୍ଦ୍ରପରି କୋମଳ ରୂପ ।

ପରମ = ଆତ୍ମା

ସେ ଭୂତ... = ସେ ଆତ୍ମାଭୂତମାନଙ୍କର ମହାନ ଉତ୍ସର ।

ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟରେ = ବାଁ ଡାହାଣରେ ଓ ମଧ୍ୟରେ (ସୁଷୁମ୍ନାରେ)

ପାଦରେ = ଅସ୍ଥାନରେ ।

ଦିନିତନ୍ତ୍ର = ହରେ ଘମ କୃଷ୍ଣ

ନିବୃତ୍ତି .. = ମହା ଦେବରେ ନିବୃତ୍ତି ହୋଇ (ପରିଣତ) ସିଦ୍ଧ ଅଛି ।

ଯେଉଁ ପାଦ = ସୁଷୁମ୍ନା ।

ପରମ ପୁରୁଷ = ଶବ୍ଦ ବ୍ରହ୍ମ । ହଂସ = ସୋହଂ ।

କଳ୍ପ = କଳ୍ପକାଳସ୍ଥାୟୀ ।

ଟେକନ୍ତା ପାଦ = ନିଶ୍ଚାସ

ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତିକ = ବାଁ ଅଙ୍ଗକୁ ପାଲଟାଇ ବସ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅଙ୍ଗରେ = ଜ୍ୟୋତି ମଣ୍ଡଳରେ

ପାଞ୍ଚମନ = ଅମନ, ସୁମନ, କୁମନ, ବିମନ, ମନ ।

ବାହନ୍ତା ନୟା = ପ୍ରଶ୍ନାସ

ସିକ୍ଠଟେ = ସିକ୍ଠକୁ (ଏହିଦିନ ଜାତର ମିଳନସ୍ଥାନକୁ)

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କର ।

କଣ୍ଠ ଘଟିକା = ଉପର ପାଟିର ଉକ୍ତକୁ ।

ମେରୁ ଦ୍ଵାରରେ = ସିକ୍ଠର ମେରୁଦ୍ଵାରରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଅଛି ।

ମୁଦ୍ରାପାତ୍ର = ଚୋଧ କର

ସେ ନର୍ତ୍ତକ = ବାୟୁ

ବହୁ = ଅବୁ-ତାନଦଙ୍କ ମତରେ ପରମ ଉପରେ ବ୍ରହ୍ମ ।

ଭରତ = କପାଳ, ପରମ ସାଧନ ଭୂଇଁ ।

ସିଷ୍ଟ .. ଦେଖା = ସୁଷୁମ୍ନା ସାମାନ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରିବ ଯେଉଁ
ପୁଣି-ଭବରେ ନ ହୁଏ ।

ଇଡ଼ା ପିଙ୍ଗଳାରେ ଶୀତାବରେ ବାରି ଶୁଦ୍ଧିତ—ତାକୁ ମଧ୍ୟ
ସମୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବହୁଁ ଘଟୁଥାଳ = ପରମ ଦେଖା ହେବ ।
ସେ ଅଲେଖକୁ ଦେଖାଇବ ।

ଅନାମ ବୃକ୍ଷ = ଅବାୟୁ ମଣ୍ଡଳ

ବ୍ରହ୍ମରୁ ପରମ ଜନ୍ମ ।

ସେ ହଂସ = ଜୀବ ପରମ ପ୍ରଶାସ ଓ ନିଶ୍ଚାସ ।

କୁଣ୍ଡଳୀ ଚନ୍ଦ୍ର = ଅର୍ଦ୍ଧମାତ୍ରା ।

ତିନି ତିନିତୀ = ତ୍ରିବିଂଶତି ।

ତହିଁ = ନିକଟରେ ।

ରାଜାରେ = ପର ବ୍ରହ୍ମ ।

ମହାମାୟା = ଲେଖାତମୁଦ୍ରା—ଅର୍ଦ୍ଧମାତ୍ରା ।

୪ମ କଳ୍ପ ।

ଠୁଳ = ଅର୍ଦ୍ଧମାତ୍ରା, ଲେଖା

ଅନନ୍ତ = ସପ୍ତପତ୍ନୀ—୨ କର୍ଣ୍ଣ + ୨ ନାସା + ୨ ଚକ୍ଷୁ + ମୁଖ = ୮

ବୈରକୁ = ପ୍ରଶାସ ପବନକୁ ।

ଦ୍ଵାର = ହିକୂଟ ଉପରେ ମହାମାୟାଙ୍କ ସ୍ଥାନ ।

ବାହିରୁ = ଦୋଷ ନ ଦେବୁ ।

ଅଭ୍ୟାସ ଦ୍ରବ୍ୟ = ପ୍ରଶାସ ପବନ ।

ପରତେ ... = ଶରୀରର ସ୍ଥାନଯାକ ଚାହିଁବା ଯାଏ = ଘଟ ଯୋଗ

ନନ୍ଦାତ = ହିକୂଟର ପାଖରେ ଗିରି କନ୍ଦରରେ ।

ଆହାର = ବାୟୁ ।

ସ୍ୱଚ୍ଛତା = ଜୀବନ ମୂଳତତ୍ତ୍ୱ = ବ୍ରହ୍ମ ।

ବିଳାପ = ଶବ୍ଦନା ।

ସିଦ୍ଧକଳ୍ପ = ସିଦ୍ଧ ଦେହ ।

ବୃତ୍ତି = ବ୍ରହ୍ମହ ।

ନିଗମେ = ଅମନରେ

ଆହାର = ବାୟୁ = ବୃତ୍ତି ।

ହଂସ = ଜୀବ

ହଂସା = ନିଶ୍ୱାସ ଓ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ॥

ନିର୍ଘର = ପ୍ରଶ୍ୱାସ ।

ଚରୁଣି ମଣି = ଯୋଗମାୟା ।

ପରିତ୍ରଣ = ପୋଡ଼ଣ, ନାଶ କରି ।

ଚନ୍ଦ୍ର... = ବାଆଁରେ ବାୟୁ ବହୁଳବେଳେ ଆରମ୍ଭ କରି
ସୁଖି ଦକ୍ଷିଣକୁ ଫେରାଇବ ।

କାଇ = ପ୍ରଶ୍ୱାସ ।

କନ୍ୟାଜ = ଲକ୍ଷ୍ମୀଜ, ଅଜ୍ଞାତର ଜ୍ଞାନସବୁ ଜ୍ଞାନ କରି ।

ଅନ୍ତରମାନଙ୍କୁ = ଯଦି ମନ୍ତ୍ରାଦିକୁ ।

ଚନ୍ଦ୍ର ... ନାଦ = ଚନ୍ଦ୍ରରେ ଆରମ୍ଭ କରି ସୂର୍ଯ୍ୟକୁ ଫେରାଇ
ପବନକୁ ଉପରକୁ ଟେକିବ--ମନକୁ ନିଶ୍ଚଳ କରିବ । ତହିଁ
ନାଦ ଶୁଣି ପାରିବ ।

ଆଦିତ୍ୟ...ନାଶ = ସୂର୍ଯ୍ୟକୁ ଲେଉଟାଇଲେ — ତା ଦେହରେ
ଚୁପକଜ୍ଞାନ ନାଶ ହେବ ।

ନାସା ...ଛନ୍ଦ = ନିଶ୍ୱାସ ଓ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ସେଧ କଲେ ।

ଅଗ୍ନି ପାଣିକ = ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟକୁ ।

ପାଣି = ଚନ୍ଦ୍ର — ବାଆଁର ଦେହ ।

ସେବେବର = ଯିକୁଟରେ ।

ଗ୍ରେର = କାଳ ।

ପଶ୍ଚିମ .. ନାବ = ପବନକୁ ପଛେଇ ପଛେଇ ନେଇ ।

ଭଲ ବେଢ଼କୁ = ପ୍ରଶାସକୁ ।

ଜେଠାଶୁର = ମନ ।

ଜେଣାରୁ .. ନାଶ = ପ୍ରଶାସ ରୋଧ କରି ।

ଭ୍ରମର = ମନ ।

କମଳରେ = ବ୍ରହ୍ମରସ୍ତରେ ।

ଦୁଇ = ଜୀବ ଚରମ = ନିଶ୍ୱାସ ଓ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ।

ଅଦେଖାଭୂଇଁ = ଅମନ ପୁର, ମହାକାଶ ।

ଂଷ୍ଟ କାଳ୍ପ ।

ହେବୁ ମେଳା = ମିଶିବୁ ।

ନିଶ୍ଚିତ୍ତ ଯୋଗ = ସମାଧିର ପର ଅବସ୍ଥା ।

ନିର୍ଧୂମ ଅଗ୍ନି = ଜ୍ୟୋତିରୂପ ।

ଶିଖା = ହିକୁଟ ଉପରେ ।

ହିଗୁଣ = ସତ୍ତ୍ୱ, ରଜ, ତମ ।

ହାଦେ = ନିଶ୍ଚୟ ।

ନୟନ... = ବାହ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଗୋଚର ହେବ ନାହିଁ ସମାଧି ଅବସ୍ଥା ।

ଅସାଧନେ = ବାୟୁ ।

ବାମାଙ୍ଗେ... = ବାମଦିଗ ବନ୍ଦ କରି ।

ମେରୁପଥରେ = ହିକୁଟରେ ।

ଶିଳା = ଶାଳଗ୍ରାମ ଶିଳା ।

ଶୋଚନା = ଶାନ୍ତି ।

ଉଦୟ... = ଭାବନା ବାୟୁ ଉଦୟରୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।

ରବିରେ... ସାଜି = ଚନ୍ଦ୍ର (ବାଆଁ ପବନକୁ) ନେଇ ସୂର୍ଯ୍ୟାୟାଣ
(ଭାବନା ପବନ) କରିବ ।

କାଳକଳ = ପଲକ, ମୃତ୍ୟୁ ।

ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ = ଡାହାଣ ବାମ ବାୟୁକୁ ଏକ କଲେ ।

ଉଜାଣି = ଉପରକୁ ଉଠାଇବାକୁ ।

ପାଣି = ପବନ ।

କ୍ଷେପିବ = ଡୋଳିବ ।

ଶିଶେ = ହିକ୍କଟ ଉପରେ ।

ଅଦମ୍ଭ = ଶବ୍ଦବ୍ରହ୍ମ ।

ବାରି ନ ଦିଶୁଛି = ଜଣା ନ ଯାଉଛି ।

ବାସନା ବାରି = କର୍ମ ବାସନା ତ୍ୟାଗ କରି ।

ହେତୁ = ଜ୍ଞାନରେ ହୋମ କରିବ = ଜ୍ଞାନ ଅବଲମ୍ବ କରିବ,

ମତ୍ରାଙ୍ଗେ = ମଦରେ ନ ମିଳାଇ ।

ନିଜବୃତ୍ତି = ବ୍ରହ୍ମତ୍ତ୍ୱ ।

ନିଷ୍ଠା = ନିଷ୍ଠାୟ ।

ଥାଇ... = ମିଶି ନ ମିଶିଲା ହୋଇ = ଅନାସକ୍ତ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟରେ
ପ୍ରବର୍ତ୍ତି ।

ପରମ ରସ = ପ୍ରଶ୍ଲାସ ।

କଳ୍ପ ବିଭୂତି = କଳ୍ପକାଳ ରହିବାର ଔଷଧ ।

ହିରୁଣ = ହିକ୍କଟ, ହିଫଳା ।

ହରି କେଶର = ପଦ୍ମ କେଶର ।

ଲଭ = ମିଳାଇ ।

ରୁଷିଫଳ = ହରିଡ଼ା ।

ଭିକ୍ଷାନେ = ଶିବ ।

ହେମ = ମୃତ୍ୟୁ, କାଳ

ଝର = ପବନ ।

୮ମ ଲେଖ

ପଞ୍ଚାଶ ଦଳ = ଲଲଟଚନ୍ଦ୍ର ତଳଦେଶ ।
 ଜଳ = ଚନ୍ଦ୍ରମଣ୍ଡଳକୁ ବାୟୁ = ବାଆ ପାଶରୁ ।
 ସୂର୍ଯ୍ୟ ମଣ୍ଡଳେ = ଡାହାଣ ପାଶରେ ।
 ନିଶ୍ଚେଷୀ = ସ୍ବାଧନମାର୍ଗର ପଥ ।
 ବାମ ... ଦେବ = ବାମ ଓ ଡାହାଣ ପଦକୁ ଏକ କରିବ ।
 ତମ୍ଭରୁ = ନାସିକାର ଅଧନତ ସ୍ଥାନ ।
 ଗୁରୋଃ = ଗୁରୁ
 କନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର = ଲଙ୍ଗ ଚନ୍ଦ୍ର ।
 ଗିର = ଶିକୁଟ ।
 ସରସ୍ବତୀ = ସିନ୍ଧୁମୁକା ନାଡ଼ରେ ।
 ଏଠି ଛଡ଼ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ଚନ୍ଦ୍ରର ପଦନ ଓ ଦେବତା କଥାକୁ ॥
 ଏ ଛଡ଼ଚନ୍ଦ୍ରରେ ଅଶରୁଷ ପଦନ ଅଛି ।
 ମନୁଜ୍ର ପୁର = ମନ୍ଦର ଭୁବନ; ବୈଚନ୍ଦ୍ର ଗୀତା ୩ୟ ଅଧ୍ୟାୟ
 ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ।
 କାର୍ତ୍ତିଶ ମଣ୍ଡଳ = କପାଳ, ନାଦ ମଣ୍ଡଳ, ଅର୍ଦ୍ଧମାସା ।
 ଉଲଟ = ପ୍ରଶ୍ଲାସ ବାୟୁ

୯ମ କଳ୍ପ ।

ଆସା = ପ୍ରଶ୍ଲାସ ପଦନ ।
 ବିଷମ ଅର୍ଗଳି = ବ୍ରହ୍ମରନ୍ଧ୍ର ।
 ଶୟଳେ = ସଂସାରରେ ।
 ଏକପାଦ = ଆସା, ଦ୍ଵଂସ = ପ୍ରଶ୍ଲାସ ବାୟୁ
 ବନା ... ବନାର = ପ୍ରଶ୍ଲାସ ବାୟୁକୁ ଉପରକୁ ନ ଡୋଳି ।
 ଉଲଟ = ପ୍ରଶ୍ଲାସ ପଦନ ।
 ହେତୁରେ, = ଜ୍ଞାନରେ, ଚୈତନ୍ୟରେ ।

୧୦ମ କଳ୍ପ

୧ମରେ ମାତୃଗର୍ଭ ବର୍ଣ୍ଣନା ।

ବିନ୍ଦୁ = ଶର୍ମ୍ୟ

ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ଵାରେ = ସ୍ତ୍ରୀର ବାମ ପୁଡ଼ାରେ ଏବଂ ପୁରୁଷର ଡାହାଣ
ପୁଡ଼ାରେ ବାୟୁ ଯିବାବେଳେ ଗର୍ଭ ସଞ୍ଚାର ହୁଏ ।

“ରତ୍ୟାରମ୍ଭେ ରବିଃ ପଂସଃ ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ ତୈବ ସୁଧାକରଃ ।

ଉଭୟୋଃ ସଙ୍ଗମେ ପ୍ରାସ୍ତେ ବନ୍ଧ୍ୟା ପୁଷ୍ପବାୟୁସ୍ଵାତ୍ ।”

ତାର = ଆସାର ।

ସୁସଂଗୀତ = ଯୁକ୍ତ ।

ମେରୁ = ହିକୁଟ ।

ପ୍ରଣବଦ୍ଵାରେ = ମାତୃଗର୍ଭରେ

ସୁମନ ପରମର ଡୋର କୌପୁମା ଅଟେ ।

ପ୍ରକୃତି...ପ୍ରକୃତି (ମାୟା) ବଳରୁ ଏକ ବୋଲି ଜ୍ଞାନହୁଏ ନାହିଁ

ଜାତକୃତବଧୁ = ଜନ୍ମକର୍ମ ବିଷୟ ।

ଚନ୍ଦ୍ରାର୍କ କାନ୍ତ = ବାଆଁ ଡାହାଣର ବାୟୁକୁ ॥

୧୧ଶ କଳ୍ପ

ଧାପ = ତେଜ, ସ୍ଥାନ

ଗଳି ପଡ଼ଇ = କ୍ଷୟ ହୁଏ ।

ଏ...ଶୋଧ = ଏହି ନବଦ୍ଵାରୁ ନେଇ ମନ ବୁଦ୍ଧିକୁ ତାତ୍ପରିକକୁ
ଗୁଳିଲେ ।

ଦିବାନଶି = ବାମ ଓ ଡାହାଣର ବାୟୁକୁ ।

ହିଗୁଣ = ସତ୍ତ୍ଵରଜତମ ବା ଇଡ଼ା ପିଙ୍ଗଳା ସୁଷୁମ୍ନାକୁ ଏକକର

ସୂତ୍ରେ = ବାଟରେ ।

ଗୈର = କାଳ ମାୟା ।

ତାକୁ = ପବନକୁ ।

ବହନା = ପ୍ରଶ୍ନାସକୁ ।

ଅମନ ଶିଖ = ଅବାଇ ମଣ୍ଡଳ, ମହାଶୂନ୍ୟ ।

ବଜୁନାଲରେ = ନାସିକାରେ

ତରୁ = ତରୁ ।

ସିଗୁଣ ସୁଦ୍ଧ = ସଦୃଶ ଓ ତମର ବନ୍ଧନ ।

ଅରେହ = ଅରେଖ = ଅଲେଖ ବ୍ରହ୍ମ ।

ରଜ . = ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ରଜଗୁଣ ପ୍ରଧାନ ।

ତମ ଓ ରଜଗୁଣ ପ୍ରାଣିଙ୍କର ଉପଯୁକ୍ତ ଧର୍ମକୁହେ ।

ସାତୁକ୍ୟମୟ = ସଦୃଶ ପ୍ରଧାନ ।

ଅଶଶ୍ଚ = ପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ରହ୍ମକୁ ।

ଅନ୍ତେ = ଭିତରେ

ବାରକୁ ବାର = ୧୨ ଆଙ୍ଗୁଳ ନିଶ୍ଚୟ + ୧୨ ବାରଆଙ୍ଗୁଳ
ପ୍ରଶ୍ନାସ ମୋଡ଼ରେ ୨୪ ଆଙ୍ଗୁଳ ।

୧୨ ଶ କଳ୍ପ ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟ...କର = ଇନ୍ଦ୍ରିୟକୁ ସନ୍ତୋଷ ନକର = ସଂଯମକର

ବସିଣ କଳା = ଚନ୍ଦ୍ର ୧୭ କଳା + ସୂର୍ଯ୍ୟ ୧୨ + ଉର୍ଜ୍ଜ୍ଵା + ଧୂମ୍ର,

ଜ୍ୟୋତି + ଜ୍ଵାଳା = ୩୨ ।

ବହନା = ପ୍ରଶ୍ନାସ ପବନ ।

ଉଜାଣି... = ଜୋରରେ ପବନ ଉପରକୁ ଉଠିବୁ ମାତ୍ର

କଳ୍ପ = କଳ୍ପକାଳ ବହୁବାପାଇଁ ଔଷଧ ବିଶେଷ ।

ଧୂମ୍ର = ନାସିକାର କଳା ।

ଶରୀ = ଶରୀର ।

ଅଶାକାର ସଂହିତା ।

ନାମବ୍ରହ୍ମ = ଜ୍ୟୋତିଃ = ରୂପ ।

ନାମ = ରୂପବୀରକ ଶବ୍ଦ ।

ଅନାମ = ଅଶାକାର = ଅଶାକାର ବ୍ରହ୍ମ

ନାମଦତ୍ତ = ନାମର ମୂଳ କାରଣ ।

ତହିଁସରକୁ = ତାହାର ଉପରକୁ ।

ବରୁଣ ଆଳରେ = ସମୁଦ୍ରରେ ।

ଅନାମକାକୁଟି = ନାମଶୂନ୍ୟକୁ = ଅଶାକାରକୁ

ନାମ = ବ୍ରହ୍ମ = ଜ୍ୟୋତିବ୍ରହ୍ମ

ଅରୂପାନନ୍ଦର = ଅଶାକାର ଏବଂ ଆନନ୍ଦମୟକୁ ।

ଅନାମ = ଶବ୍ଦବ୍ରହ୍ମ ।

କନ୍ୟା = କୃଷ୍ଣ ।

ପଦ୍ମବନରେ = ଲେମ୍ବୁଲରେ ।

ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଛି = ଶରୀର ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ ।

ଆରମ୍ଭେ = ପ୍ରାରବ୍ଧ କର୍ମ ଯୋଗୁଁ ।

ବେଦର ଅନ୍ତ = ଉପନିଷଦ୍ ଯାକ ।

ପରତେ = ପ୍ରତ୍ୟୟ ହେଲେ ।

ଜଞ୍ଜାଳ ଦୋରେଡ଼ା = ଦୁଃଖ ଭଗାଣ ।

ତମ = ଅଜ୍ଞାନାବସ୍ଥାର ।

ସାମବେଦ = ନାସିକା ।

ଯଦୁବେଦ = ମୁଖ

ର = ଚକ୍ଷୁ

ସ୍ତ୍ରୀ = କର୍ଣ୍ଣ ।

ଓଢ଼ା = ଉପାଧ୍ୟାୟ, ଗୁରୁ

ତନମନ = ତନ୍ମନ ହୋଇ

ଦାଇରୁ ॥ କାଟିରୁ ।

୧ ମ ରେ - ଶବ୍ଦବ୍ରହ୍ମ ବିଦ୍‌ରୂପରେ ପ୍ରକାଶିତ । ଅଶାକାର

ମନ୍ତ୍ରର ବସାଣ ଏଠାରେ ବଞ୍ଚିତ ଅଛି—ଗୁରୁଂ ରୁ

ତାହା ଜାଣିବ ।

ଶ୍ରୀମ୍ଭା ଅବଡ଼ି ଜ୍ୟୋତି—ସାଧନାର ତିନୋଟି ଅବସ୍ଥା

ଶ୍ରୀ, ସ୍ତ୍ରୀ ୨ ଅଧ୍ୟାୟ ଓ ଶ୍ରୀମ୍ଭାଜ୍ୟୋତି ଅବାଡ଼ ଅଛି ଦେଖ ।

ପ୍ରାଚୀ ଗୁପ୍ତମାଳା

୧ । ବିଦସ୍ତବିନ୍ୟାମଣି	(୧ମ ଭାଗ)	ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧ ୯
୨ । ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ		ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୮
୩ । ସୁଭବିନ୍ୟାମଣି		ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୮
୪ । ଦ୍ରୁତିନରୂପଣ ଗୀତା		ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୮
୫ । ଭ୍ରମଭୋଜକ ଭଜନମାଳା	(୧ମ ଶତକ)	ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୮
୬ । ,,	(୨ୟ ଶତକ)	ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୮
୭ । ବ୍ରହ୍ମଶାଙ୍କୋଳ ଓ ଅଟାକାର ସଂହିତା		ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୮
୮ । ନିର୍ଗୁଣ ମାହାତ୍ମ୍ୟ		ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୮
୯ । ରସକଲ୍ଲୋଳ		ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧ ୮
୧୦ । ପୃଷ୍ଠିତମଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ		ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୮
୧୧ । ବୃହନ୍ନାରାୟଣପୁରାଣ		ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧ ୮
୧୨ । ବିଷ୍ଣୁ ଗର୍ଭପୁରାଣ		ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧ ୮
୧୩ । ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ		ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୮
୧୪ । ମଥୁରାମଙ୍ଗଳ		ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧ ୮
୧୫ । ପରଚେ ଗୀତା		ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୮
୧୬ । ଶିବ ସ୍ତବଦୟ		ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୮
୧୭ । ପ୍ରେମଚକ୍ରି ବ୍ରହ୍ମଗୀତା		ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୮
୧୮ । ଗୁରୁଭକ୍ତି ଗୀତା	(୧ମ ଖଣ୍ଡ)	ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧ ୮
୧୯ । ,,	(୨ୟ ଖଣ୍ଡ)	ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୮
୨୦ । ରସବାରିଧି		ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୮
୨୧ । ଭୃଷାଉଳାସ		ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୮

୨୨ । ନଳଚରିତ	ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ । ୯୮
୨୩ । ଶିଶୁଗୋଷା	ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୫
୨୪ । ଗୋପୀଭାଷା	ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧୯
୨୫ । ରୁକ୍ମିଣୀ ବିଭା	ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୫
୨୬ । ବଟଥବକାଶ	ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ।
୨୭ । ଜୟକୃଷ୍ଣ ଭଜନ	ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୫
୨୮ । ମହାମାଧର୍ମ ପ୍ରଭାସାଦକ	ମୂଲ୍ୟ ଟ ୨୯
୨୯ । ଗୌରୀମା ମଧୁରଜ (୧ମ ଖଣ୍ଡ)	ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୫
୩୦ । ,, (୨ୟ ଖଣ୍ଡ)	ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୫
୩୧ । ,, (୩ୟ ଖଣ୍ଡ)	ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୫
୩୨ । ,, (୪ର୍ଥ ଖଣ୍ଡ)	ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୫
୩୩ । ରାମବିଭା	ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ।
୩୪ । ଶ୍ରୀଭଜନସେଧ ଗୀତା	ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ।
୩୫ । ଜଗତମାହନ ଗୁଳ୍ମ	ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୫
୩୬ । ସାଧୁଗୀତ	ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ।
୩୭ । ଖାଡ଼ିଙ୍ଗା ଭାଗବତ (୧୧ଶ ସ୍କନ୍ଧ)	ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୫
୩୮ । ପ୍ରାଚୀନ ଗଦ୍ୟପଦ୍ୟାଦର୍ଶ	ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧୫

ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନ — ପ୍ରାଚୀ ବୁକ୍‌ଷ୍ଟଲ୍

ପୋ: ଅ: ଶ୍ରୀମନ୍ତାପୋଳ

କଟକ

ପ୍ରାଚୀ ସମିତିର ମୁଖପତ୍ର

ଦେଶ ବିଦେଶରେ ସୁପରିଚିତ

ପ୍ରାଚୀ

ଇଂରାଜୀ ଚିତ୍ରମାସିକ ସାହିତ୍ୟ ଓ
ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ପତ୍ରିକା

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉତ୍କଳୀୟ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଅବଶ୍ୟ ପଠନୀୟ

ବାର୍ଷିକ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୩୯

ପ୍ରତି ସଂଖ୍ୟାର ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧୯

ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନ :—

ସମ୍ପାଦକ, ପ୍ରାଚୀସମିତି

ପୋ: ଅ: ଗୁମନାଚୌକ

କଟକ

ପ୍ରାଚୀ ସମିତିର ଅପୂର୍ବ ଆବିଷ୍କାର

କାବ୍ୟ ମୁକ୍ତମଣି

ବାଙ୍କୀରାଜା ଓ ପଦ୍ମନାଭ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ କବିତ

ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜଙ୍କ ‘ଲବଣ୍ୟବତୀ’ ପରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯୁବା ଯୁବତୀ
ସାହିତ୍ୟରୁ ଓ ରସିକଙ୍କ କଣ୍ଠହାର ହେବ । ବିଶଦ ଟୀକା ଓ ମୁଖବନ୍ତ
ସହ ସମ୍ପାଦିତ ଓ ପରିପାଠୀସହ ମୁଦ୍ରିତ । ସୁଲଭମୂଲ୍ୟ ଏକଟଙ୍କା ମାତ୍ର ।
ଯେଉଁମାନେ ଶୀଘ୍ର କଣିବାକୁ ଅଛନ୍ତି ପଠାଇବେ ସେମାନେ ଉପଯୁକ୍ତ
କମିସନରେ ବହୁ ଅସମ୍ଭବ ଶୁସ୍ଥା ଦାମ୍ରେ ପାଇ ପାରନ୍ତି ।

ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନ

ପ୍ରାଚୀ ବୁକ୍‌ଷ୍ଟଲ

ପୋ: ଅ: ଚାନ୍ଦିନୀଚୌକ, କଟକ ।

ପ୍ରାଚୀ ସମିତି କର୍ତ୍ତୃକ

ପଦ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ

ରାୟସାହେବ ଶ୍ରୀ ଆର୍ତ୍ତବିଳାସ ମହାନ୍ତି ଏମ୍. ଏ, କ

ସଂକଳିତ ଓ ସମ୍ପାଦିତ

ପ୍ରାଣାନ

ଗଦ୍ୟପଦ୍ୟାଦିଣୀ

ରେ

ଯେଉଁ ମାଦଳା ପାଞ୍ଜିରେ ଓଡ଼ିଶାର ଗୌରବାବଦ୍ଧ ଇତିହାସ
ବିବୃତ ରହିଅଛି ତହିଁରୁ ଅଧିକାଂଶ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି । ଏହାଛଡ଼ା
ଅନେକ ଅପ୍ରକାଶିତ ପୁରାତନ ଓଡ଼ିଆ ଗଦ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥରୁ ଅଂଶ ବିଶେଷ
ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ପାଇଅଛି । ଦାଣ୍ଡି ରାମାୟଣ, ମହାଭାରତ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ଅପ୍ରକାଶିତ ପଦ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥର ସାକ୍ଷାତ୍ ପରିଚୟ ମଧ୍ୟ ଏ ପୁସ୍ତକରୁ ମିଳିବ ।
ଏ ପୁସ୍ତକ କଟକ ଟ୍ରେନିଂ ସ୍କୁଲର ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକରୂପେ ବିଭାଗୀୟ
ତାଲିମ୍ବେଳ୍ଲର ସାହେବଙ୍କଦ୍ୱାରା ଅନୁମୋଦିତ ହୋଇଅଛି ।

ଅଛି ସ୍କୁଲର ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧୫ ମାସି

ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନ

ପ୍ରାଚୀ ବୁକ୍‌ଷ୍ଟଲ୍

ପୋ: ଅ: ଶୂନନାଗୋକ, କଟକ ।

ପ୍ରାଚୀ ସମିତି ଆବିଷ୍କାରର ଚୂଡ଼ାନ୍ତ

ସାହିତ୍ୟ ମଣିରନ ମଞ୍ଜୁଷା

ଚଉତିଶା-ମୟୁକ୍ତାବଳୀ

ରେ

ରସିକ ଭକ୍ତ ଭାବୁକ ପ୍ରେମିକ ସମସ୍ତଙ୍କ କଣ୍ଠହାର ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ
ଅପ୍ରକାଶିତ ଚଉତିଶା ଗ୍ରନ୍ଥଙ୍କାଟି ସୁଖରୁ ଉଦ୍ଧାର ହୋଇ
ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଅଛି । ଏହି ଚଉତିଶା ମୟୁକ୍ତରୂପ ଦର୍ପଣରେ
ଉଲ୍ଲସର ଗୌରବାବଦ୍ଧ ଅଜାତର ବିମଳମୁଖ ଦେଖି ଆଜି ଆନନ୍ଦରେ
ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ୱଦେଶପ୍ରେମିକର ଶୁଭ ଫୁଲ ଉଠୁଅଛି । ୧ମ ୨ୟ ୩ୟ ଓ
୪ର୍ଥ ଏହି ଚଉତିଶା ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ପଛେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଖଣ୍ଡମାନ
ବାହାରୁଅଛି ।

ପ୍ରତି ଶତ୍ରୁର ମୂଲ୍ୟ ୯ ୦ ୫

ପୁସ୍ତକଖଣ୍ଡିମାନ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କମନସ୍ୱ ପରିପାଟୀରେ ମୁଦ୍ରିତ —

ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନ

ପ୍ରାଚୀ ବୁକ୍‌ଷ୍ଟଲ୍

ପୋ: ଅ: ଚନ୍ଦନାଚୌକ, କଟକ ।

ମହାପ୍ରଭୁ ଅବୁତାନନ ଗୋସ୍ଥୀମାଙ୍କ କୃତ

ବ୍ରହ୍ମଶାଙ୍କୁଳି

ଓ

ଅଶାକାର ସଂହତା

ଓ ମୁଖବନ୍ଧରେ

ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ସ୍ମୃତିସ୍ଥୁତି ରଚିତ ।

ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ଅଧ୍ୟାପକ

ବାୟୁ ସାବିତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଆର୍ତ୍ତବିଳୁଭ ମହାନ୍ତି ଏମ୍.ଏ,ଙ୍କ

ଦ୍ଵାରା

ସ୍ମୃତିସ୍ଥୁତି ଶ୍ରୀକାସନ ପ୍ରକଳିତ

ବିଜୟ ମୁଦ୍ରଣ

୧୫୩୩

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୫ ମାତ୍ର

ଦ୍ଵିତୀୟ ମୁଦ୍ରଣ—୧୦୦୦

ସବୁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ସଂରକ୍ଷିତ

ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନ—ପ୍ରାଚୀ ବୁକ୍ ଷ୍ଟଲ

ପୋ: ଅ: ଚନ୍ଦନାବେଳି କ

କଟକ ।